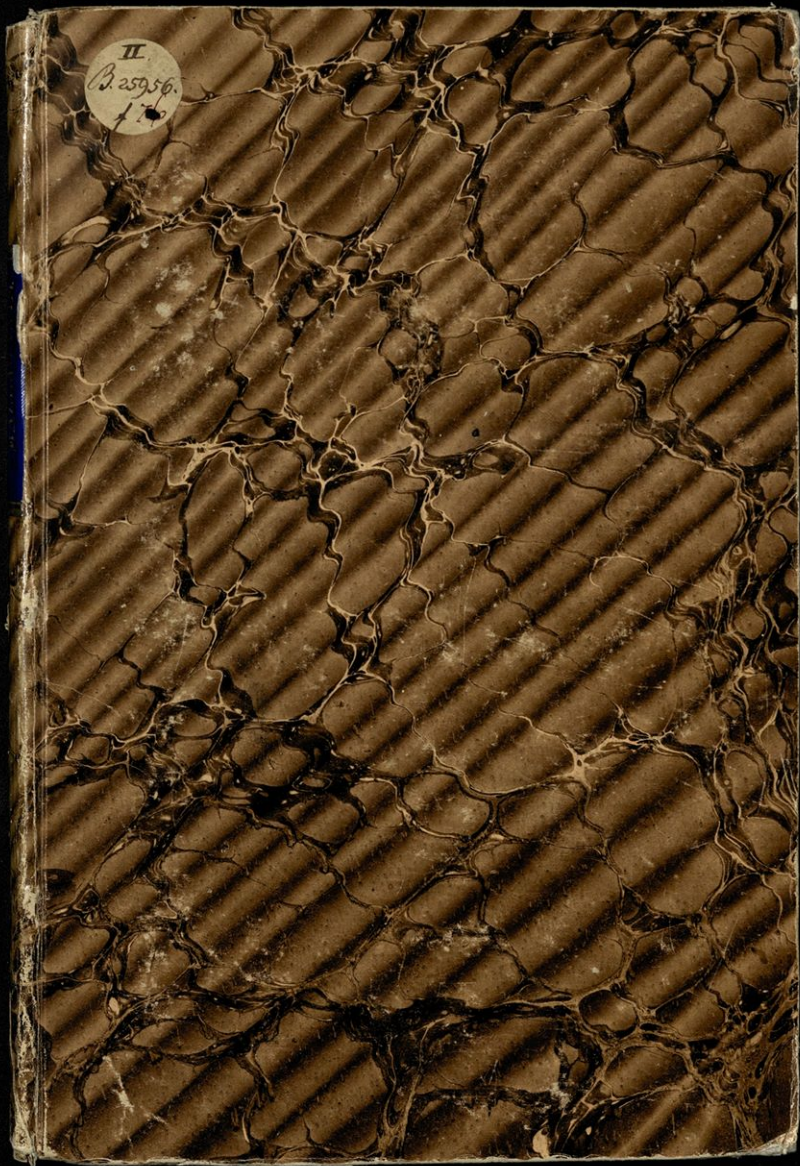

II
B. 25956.
176

25956. II. B. f.

IN= 3000 3288

25956 II. B. f.

BAZLAGANJE

zakonskih postav.

Poleg nar boljših razlagavcov

spisal

PETER HICINGER.

V Ljubljani.

Natisnil *Jožef Blaznik*

1857.

BALEGAARD

каронский постов.

Почта на восточном направлении

платит

ПЕТЕР БИОНОВ

В. Кудряков
Национальный банк

1897

K A Z A L O.

Stran.

Vvod 1

I. Poglavlje. Od zakona sploh.

1. Kaj je zakon?	5
2. Kaj je poglavitna reč v zakonu?	6
3. Ktere posebne lastnosti ima zakonska družba?	6
4. Kdo je zakon postavil iz začetka?	7
5. Koliko je bil zakon spačen po grehu?	8
6. Kako je Kristus zakon zopet povzdignil in posvetil?	9
7. Kaj je potrebno k zakramentu sv. zakona?	10
8. Ali se v keršanskim zakonu zakrament in zveza da na dvoje ločiti?	12
9. Kaj je namen zakona?	13
10. Ktere so dobrote zakona?	14
11. Ktere dolžnosti imajo zakonski med seboj?	15
12. Ali je vsakterimu naložena zapoved v zakon iti?	16
13. Kdo ima oblast postave dajati in soditi v zakonskih rečeh?	16
14. Ali zamore tudi deržavna oblast kaj ukazovati v zakonskih rečeh?	18
15. Kako zdaj stoji naša deržavna postava zastran zakonskih reči proti cerkveni postavi?	20
16. Kakošni razložki se morajo pomniti med raznimi zakonskimi zavezami?	23

II. Poglavlje. Od zarok.

17. Kaj je zaroka?	25
18. Kdo zamore delati veljavne zaroke?	26
19. Kaj je še dalje potrebno k veljavni zaroki?	28
20. Koliko oblasti imajo starši pri zarokah otrok?	31
21. Koliko veljavnosti ima zaroka, ki je sklenjena s pogojo?	33
22. Kako se zaroke sklepajo?	34
23. Kakošne zaveze in drugi nasledki izhajajo iz veljavne zaroke?	37
24. Iz kakošnih uzrokov se zaroka razveže po oboji strani?	39
25. Iz kakošnih uzrokov se zaroka razveže samo po eni strani?	44
26. Kaj ima cerkvena oblast opraviti pri vprašanji za zavezo ali razvezo zaroke?	47
27. Kako gre z odškodovanjem pri odstopu od zaroke?	51

III. Poglavlje. Od zaderžkov veljavniga zakona.

28. Kaj je potreba k veljavni sklenitvi zakona?	54
29. Kteri zavoljo pomanjkanja dušne zmožnosti za privoljenje ne morejo zakona skleniti?	55
30. Kakošna pomota brani privoljenje dati in zakon skleniti?	55
31. Kakošna nezmožnost po telesni strani zaderžuje sklenitev veljavniga zakona?	57
32. Kakošna vnanja sila brani, zakon veljavno skleniti?	59
33. Kakošen zaderžek dela zakonska vez drugimu zakonu?	61
34. Koliko duhovno posvečenje in slovesna obljava brani zakon skleniti?	64
35. Pri kakošni različnosti vere zakon ne more obstati?	65
36. Kteri ne morejo zakona skleniti med seboj, ker so si v rodu ali v žlahti?	66
37. Ktero drugačno sorodstvo ali žlahta je še zaderžek za zakon?	73
38. Kakošen zaderžek za zakon je svaštvo ali švagerstvo?	76
39. Kaj tirjanje očitne spodobnosti napravlja zaderžek za zakon?	80

40.	Kakošne posebne pregrehe napravljajo zaderžek za zakon?	82
41.	Kakošne očitne slovesnosti je potreba za veljavno sklenitev zakona?	84
42.	Kdaj je neveljavno privoljenje v zakon, ki mu je pristavljena kaka pogoja?	89
43.	Kakošne kazni so postavljene na sklenitev neveljavniga zakona?	90

IV. Poglavje. Od zaderžkov dopušeniga zakona.

44.	Kaj je potreba k dopušeni sklenitvi zakona?	91
45.	Koliko zaroka dela nedopušen zakon, ki ga eden zaročencov sklene s tretjo osebo?	92
46.	Kakošne neslovesne obljube ne dajo, de bi tisti, ktere vežejo, sklenili nedopušen zakon?	93
47.	V katerim času je prepovedano ženitev obhajati?	97
48.	Ali se zakon zamore dopušeno skleniti, dokler oklic ni opravljen kakor gre?	98
49.	Kaj misli cerkev od zakonov med verniki in odpadniki, med katoličani in nekatoliškimi kristjani?	105
50.	Kakošna posebna cerkvena prepoved stori, de je sklenitev zakona nedopušena?	107
51.	Ali so dopušeni zakoni, v ktere bi starši iz pravičnih uzrokov ne privolili?	108
52.	Ali je dopušeno, zanemarjati zapovedi, ki jih državna postava daje zastran državljanskih nasledkov zakona?	110

V. Poglavje. Od ravnanja pri sklepanji zakona.

53.	Kdaj se taki, ki hočejo zakon skleniti, smejo pripustiti k poroki?	114
54.	Ali se smejo k poroki pripustiti taki, kteri poglavitnih resnic keršanske vere ne znajo?	118
55.	S kakošnim sercam in s kakošnim djanjem se morata ženin in nevesta pripraviti za sklenitev zakona?	119
56.	S kakošnimi svetimi šegami in pobožnimi navadami se obhaja sklenitev zakona?	121
57.	Kako mora duhovni pastir sklenjeni zakon zapisati v poročnih bukvah?	124

VI. Poglavje. Od odveze zaderžkov in poveljavljenja zakona.

58.	Kakošni zakonski zaderžki odnehajo v posameznih namerkih, in po kakošni poti se to zgodi?	125
59.	Kdo ima oblast, odvezo ali spregled deliti v zakonskih zaderžkih?	127
60.	Iz kakošnih uzrokov in s kakošnimi pogoji se deli odveza v zakonskih zaderžkov?	129
61.	Kako in po kakošni poti se mora napraviti prošnja za odvezo zakonskih zaderžkov?	131
62.	Kako se mora prejeta odveza izpolniti, ali tudi neveljaven zakon poveljaviti?	136
63.	Kako se mora v drugih namerkih neveljaven zakon poveljaviti?	139
64.	Kakošne nasledke ima poveljavljenje zakona?	140

VII. Od tožbe na razdero zakona in na ločitev od mize in postelje.

65.	Kdo ima pravico, tožbo začeti zoper kak zakon?	141
66.	Kako se tožba zoper veljavnost zakona sprejema in obravna?	143
67.	Kako se v tožbi zoper veljavnost zakona sklep stori in sodba izpolni?	145
68.	Kdaj in kako se med zakonskimi sme zgoditi ločitev od mize in postelje?	147
69.	Iz katerih uzrokov se sme zgoditi ločitev od mize in postelje?	148
70.	Kako se sodba stori v tožbi za ločitev od mize in postelje?	151

Razlaganje zakonskih postav.

Vvod.

V prvih časih je cerkev, ko so jo stiskali neverski cesarji, mnogo nadlog terpela po vnanje; vender po znotranje se je pri vladi duhovnih reči čutila nekakošno prosta, kakor je na primero že s. Pavel govoril: „Terpim do železja kakor hudodelnik, to de beseda Božja ni uklenjena“. (2. Tim. 2, 9.) Pozneje je nad cesarji, ki so bili verni postali, cerkev imela pokorne sinove in zveste varhe tudi po vnanje; toliko bolj prosta je bila po znotranje v oznanovanji Božjiga nauka, v opravljanji svetih skrivnost, v svarjenji in kaznovanji grešnikov. Vender prevzetni in spačeni duh sveta je dostikrat zamogel tudi keršanske cesarje in poglavarje preveriti, de so začeli v reči svete cerkve segati, in njene pravice kratiti. Greški cesarji, ki so imeli svoj sedež v Carjim gradu, so vedili s svojimi postavami duhovno oblast bolj in bolj okleniti in omrežiti, de je izhodnja cerkev po taki poti časama v mnogih rečeh bolj cesarska bila kakor Božja; za tega voljo pa ni bilo čudo, de se je v zadnje odcepila in odločila od prave rimske cerkve. Takošne pota so poskušali tudi nekteri nemški cesarji v srednjim času; neprestrašena gorečnost in stanovitnost tedašnjih papežev je rešila prostost katoliške cerkve in zlasti Nemčijo ohranila v edinstnosti s stolam s. Petra. Enake stopinje so po tem zopet pomerjali nekteri francoski kralji, in od tod je prišla nevarnost, de bi bil rimski stol kmalo na dva ali tri razcepljen; veliki cerkveni zbori proti koncu srednjiga casa so z obilnim trudam poravnali zamotano reč. Novoverski duh, ki je v novejšim času velik del zahodnje Evrope odtergal od prave katoliške cerkve, je svojo moč tihama razširjal tudi čez katoliške glave in serca; pri mnogoterih je vero

oslabil in ljubezen pogasil, in sploh je cerkveno oblast hudo oklenil in njeno prosto gibanje močno zaverl. Od tod so izhajali mnogoteri samovlastni početki zoper višjiga cerkveniga poglavarja in zoper cerkvene naprave, kakoršne so uganjale v prejšnim stoletji francoska, španska in druge manjši vlade, in kakoršne je do verha dognala francoska prekucija. Avstrijske dežele v teh prigodbah in silah sicer niso bile, tako do nar hujiga zadete; vender neka-košen neveren ali maloveren duh je prevzel dosti serc, spoštovanje cerkvene oblasti in čislanje cerkvenih naprav je clo upadlo, dosti pobožnih naprav in vstanovil je nehalo, in deželske postave so se proti koncu prejšniga in tudi v začetku sedanjiga stoletja več ali manj kazale takošne, kakor de bi posvetna vlada katoliški cerkvi nič ne hotla zaupati in nič oblasti ne dopustiti. Res, de po vsim takim prava vera ni bila še razrušena in zveza s pravo rimsko cerkvijo ne še raztergana; vender pravi katoliški duh je obilno pešal, in moč cerkvenih poglavarjev je bila po mnogoteri strani zadržana v svojim zveličavnim djanji.

Pa nar višji pastir v nebesih čuje nad svojo cerkvijo; ohranil jo je v sredi mnogoterih in silovitih viharjev, in pripravlja ji zdaj zopet bolj pokojne in blaživne čase. Katoliška resnica se bolj in bolj svetlo skazuje, bolj in bolj na široko razznanuje; keršanska pobožnost bolj in bolj serca prevzema, in bolj in bolj goreče se vnema; cerkvena visokost in oblast se bolj in bolj spoznava, in bolj in bolj pokorno spoštuje. Sicer neverni in cerkvi sovražni duh tega sveta ni še ponehal, še le se s posebnim trudam napihuje, in z nemirnimi početki raznaša; vender ima vse ta videz, de njegova moč je začela pojemati, in de njegovo gibanje je bolj nemirnost taciga, ki se obrača proti svojimu koncu. Med tem se pač smemo veseliti blagra, ki je bil že sicer dolgo vželjten in iskan, je pa došel avstrijskim deželam po tisti pogodbi, ki je bila 18. avgusta 1855 sklenjena med svetim Očetam papežem Pijem IX. in našim presvetlim cesarjem Francam Jožefam I., in se sploh imenuje avstrianski konkordat. Velika dobrotta je to za katoliško cerkev v naših krajih, in blaživen pospeh bo to dalo za živo vero in pravo pobožnost katoliškiga ljudstva v deželah avstrijskiga cesarstva.

Zdaj je v našim cesarstvu ne samo po besedi, ampak po resnici objubljeno varstvo pravi veri, zagotovljeno spoštovanje

cerkveni oblasti. Višji pastirji se zamorejo v cerkvenih rečeh prosto obračati do višjiga poglavarja cele cerkve, se zamorejo prosto ozirati proti svojim izročnim čedam, in oskerbovati njih duhovne potrebe, bodi si zastran poduka ali zastran pobožnih naprav.

Škofje imajo v višjih in nižjih šolah ne samo skerbeti za poduk v sveti veri, temuč smejo čuti tudi za ves drugi uk, de je v pravim keršanskim duhu; se smejo ozirati tudi na vse druge strani, kjer bi se po besedi ali po bukvah vrivale zmote med ljudstvo, in obljubljeni jim je v tem pomoč višji vlade. Cerkev zamore svojo sodivno pravico prosto rabiti, bodi si v cerkvenih rečeh, ali zastran duhovšine, ali zastran keršanskih zakonov, ali zastran pregreškov zoper posebne cerkvene postave. Vse spoštovanje je zagotovljeno Božjim hišam, Božji službi, kaznovanje zažugano vsim, kateri bi nečast delali Božjim rečem. Odreja mlade duhovšine, vstavljanje novih duhovnih pastirjev, volitev škofov in drugih cerkvenih častnikov, vse je poravnano po duhu cerkvenih postav; samostanam in miniškim redovam je zagotovljeno neuderžano spolnovanje svojih duhovnih vodil. Cerkveno posestvo in premoženje je cerkvi prepušeno v oskerbovanje, obljubljeni je za vse bramba višji vlade, dopušena je pridobitev noviga posestva; ravno to velja od posestva in premoženja samostanov ali pobožnih naprav.

Vse to bo sicer sploh v prid cele cerkve, pa tudi posebej v duhovni dobiček verniga ljudstva; vender vse dotične postave zadevajo bolj duhovšino in višji cerkvene pastirje, katerim je treba jih na tanko znati, in se po njih zvesto ravnati. En del teh cerkvenih prenapredb je vender takošen, de sega tudi v okolico verniga ljudstva, in je verh tega tudi zlo tehten, ker je po svoji strani v podlago cerkvi in deržavi. To so namreč zakonske reči, pravi nastop in pravo deržanje zakona; zakon je Božja naredba, iz njega dobiva cerkev svoje otroke, in prejema deržava svoje ude. V njem ima cerkev svojo pogravitno oblast, ker zakonska zaveza ne zadeva samo telesnih, temuč tudi dušne reči, in zatorej je cerkev tudi dala veliko postav zastran zakona. Vender ima tudi posvetna vlada v zakonu toliko govoriti, kolikor zadeva časne reči, posest in premoženje in deržavljanske pravice. Kar se ima po novim konkordatu z novim letam 1857 pri nas vse ravnanje zakonskih reči začeti na tanko po cerkvenih postavah, zatorej so visoko častiti kardinal in Dunajski nadškof Otmar žl. Rauscher

sostavili podučenje zastran zakonskih reči, za cerkvene sodnije v avstrijskih deželah, ki je po svojim obsežku poterjeno pri apostolskim stolu. Pa tudi presvetli cesar Franc Jožef I. so 8. oktobra 1856 dali na svetlo novo postavo zastran katoliških zakonov, de so s tem deželsko postavo v edinstvo djali s cerkveno. Gotovo ne bo napačno ali nepotrebno, te postave nekoliko bolj razložiti v naslednjim poduku, ker njih znanje je neogibljivo potrebno tudi za verno ljudstvo.

I. Poglavje.

Od zakona sploh.

1. Kaj je zakon?

Zakon je ženitna zveza, ki obsega nerazdeljivo združbo življenja med mošcem in ženo, ki se po postavah zamoreta vzeti. S temi besedami zakonsko zvezo sploh razlagajo učeniki verskih resnic in cerkvenih pravic in tako jo razklada tudi rimski katekizem, ki je bil na svetlo dan po povelji Tridentinskiga zbora (II. del. 8. pogl. 2. vpr.). Ta razlaga gre na vsakteri pravi zakon, bodi si zakon, kakoršniga je Bog sam postavil med Adamam in Evo v raji, ali kakoršen bi bil po tem sploh mogel biti med človeškim rodam, ali kakoršen po Kristusu velja med kristjani. Z besedami, de je ženitna, in de obsega nerazdeljivo združbo življenja, se zakonska zveza razločuje od vsake druge zveze, katero bi mož in žena utegnila skleniti le memogredoč, le za čas, in le za spolnitev meseniga poželenja, ali samo za vzajemno pomoč in za plačilo. Z besedami, de mož in žena sta osebi, ki se po postavah zamoreti vzeti, pa se zavaruje to, de zakonska zveza tudi pred Bogam velja za resnično, ali de je tudi dopušena pred Božjim obličjem; kar bi utegnilo drugač biti, ko bi zveza ne bila obravnana po postavah.

Vender dobro je, de se v razlagi bolj posebej naznani, kaj de nerazdeljiva združba življenja zlasti namerja med zakonskimi; verh tega ima keršanski zakon veliko vrednost memo drugačniga zakona, ker je po milosti Božjiga Zveličarja povzdignjen v zakrament, in obdarovan s posebnimi gnadami. Zatorej učeniki zakonsko zvezo bolj na tanko razlagajo tako: Zakon je nerazvezljiva zveza med mošcem in ženo, ki je po Božji volji vravnana za rast človeškiga roda in vzajemno pomoč, in po Kristusu povzdignjena v zakrament nove zaveze. S takimi besedami je zakonska zveza tudi razložena v podučnji, ki je zastran zakonskih reči na svetlo dano za cerkvene sodnije po avstrijskih deželah. (I. razd. §. 1.).

Taka zveza med mošcem in ženo se po našim slovenskim jeziku navadno imenuje zakon, to je prav za prav, določba, postava, ker je namreč zveza za vselej določena, postavljena in zakončana. Imenuje se tudi ženitev, s tem oziram, de mož jemlje ženo; in možitev, s pogledam, de žena jemlje moža.

2. Kaj je poglobitna reč v zakonu?

Poglobitna reč v zakonu je zveza, in sicer ne zveza po telesu posebej, temuč zveza zlasti po duhu. Tako terdi rimski katekizem (II. del 8. pogl. 4. vpr.); tako priča tudi papež Inocenci III. zastran zakona: „Bistvo zakonske pogodbe je vzajemna privolitev, brez ktere bi vse drugo ne moglo dopolniti zakonske zveze“. (Od zarok pogl. 26.)

Sicer je posebna lastnija zakonske zveze ta, de mož in žena si križem izročita oblast čez telo po namenu zakona, kakor piše s. Pavel: „Žena čez svoje telo nima oblasti, ampak mož; ravno tako tudi mož nima oblasti čez svoje telo, ampak žena“. (1. Kor. 7, 4.) Bilo bi tudi ravno nasprot obstanku zakona, ko bi si mož in žena o nastopu križem in terdo odpovedala pravico čez telo; tako piše med drugimi papež Benedikt XIV. poleg s. Tomaža Akvinskiga v svojih bukvah od škofijskiga zbora (XIII. bukve 22. pogl.). Drugačno je, in zakon obstane, ako en del, ali tudi drugi del, vsak le v sercu misli zderžati se svoje pravice, se pa noče odtegovati pokoršini do svojiga družeta. Tako je bilo iz začetka v zakonu Marije Device s svetim Jožefam; kakor piše s. Avguštin: „Sveta Devica Marija je v sercu sklenila, deržati obljubo devištva, pa te obljube ni izrekla z ustmi, podvergla se je Božji naredbi, ko je sklenila devica ostati, ako bi ji Bog drugač ne razodel. Po tem je rodila Božjiga Sinu, in kar je bila sklenila v sercu, je z možem vred izrekla z ustmi, in oba sta ostala v devištvu. Soedinjena misel, skupej stanovati in nerazdeljivo družbo življenja ohraniti, je tedaj storila, de sta bila zakonska med seboj“. (Avg. od devištva).

Po sklenitvi zakon ohrani svoj obstanek, ako ravno zakonski ne rabijo svoje pravice, ali tudi, ako po zgledu Marije Device in s. Jožefa obljubijo, vedno čistost deržati; poglobitno je, de ostanejo ene misli in eniga serca med seboj, kakor se kaže iz prejšnih besed s. Avguština. Tudi je pri cerkvenih očetih in učnikih navaden pregovor: „Zakona ne dela združeno telo, ampak soedinjena misel“. Vender ne bilo bi modro, ako bi zakonski pre naglo in nepremišljeno delali obljubo vedne čistosti, zlasti ako bi v tem ne vprašali svojih duhovnih pastirjev; lahko bi bilo to vsakterimu v zadergo za sebe, in v spotikljej za svojiga družeta; in utegnila bi priti potreba, iskati odveze od take obljube. Vredno je pomniti, kako s. Pavel zakonskim previdno govori o tem: „Nikar se ne odtegujta eden drugimu, razun če morebiti oba privolita za kaki čas, de opravljata molitev; in tedaj se spet povernita eden k drugimu, de vaji ne bo skušal satan zavoljo vajne nezderžnosti. To pa rečem iz prizanesljivosti, ne de bi bilo povelje“. (1. Kor. 7, 5.)

3. Ktere posebne lastnosti ima zakonska zveza?

Te, de je zveza nerazvezljiva do smerti, in de zakonska sta dva v enim mesu. Ta nauk lepo razlaga Tridentinski zbor

(Sej. 24. od zakona): „De je zakonska zveza vedna in nerazvezljiva, je prvi oče človeškiga rodu izrekel po navdihnjenji Božjiga Duha, ko je govoril: To je zdaj kost od mojih kosti, in meso od mojiga mesa; zategavoljo bo zapustil človek očeta in mater, in se bo držal svoje žene, in bota dva v enim mesu. (1. Mojz. 2, 23.). De se pa po tej zvezi le dva zvezata in združita, je Kristus Gospod bolj odperto učil, ko je tako povzel poslednje besede, kakor de bi jih bil Bog sam izrekel, ter je govoril: Torej nista več dva, ampak eno meso; in precej je terdnost te zveze, ki jo je Adam že toliko poprej naznanil, poterdil s temi besedami: Kar je tedaj Bog združil, naj človek ne loči. (Mat. 19, 6. Mark. 8, 10.)“.

Res ako se mož ženi, in žena možu, oba celama dasta s soedinjeno mislijo, ni lahko razumeti, de bi kdaj hotla odstopiti od te združbe. Slabo bi bilo za vzajemno pomoč, ko bi se mož in žena kterikrat smela ločiti in zapustiti; žalostno bi bilo za izrejo otrok, ko bi ne imela oba vedno združeno skrbeti za nje. Dalje pa tudi ena misel in eno serce zamore popolnoma ostati le med dvema, med enim možem in eno ženo; druga žena zraven prve ob enim času bi razderla edinost serc, in tudi pokoj hiše in družine. Zgled takih neprijetnih nasledkov se kaže celo v hišah očakov, Abrahamu in Jakopa; tamkej je mogla Hagara z Izmaelom bežati zavoljo domačiga nepokoja, in tukaj je bila dolga zavidnost med Lijo in Rahelo z njunimi otroci vred. (1. Mojz. 21, 9 – 14: 30, 1. 15: 37, 4 – 28.).

4. Kdo je zakon postavil iz začetka?

Bog sam je zakon postavil že v raji; iz Božje naredbe tedaj ima zakonska zveza svoj začetek. Tako namreč je pisano v začetku s. pisma: „Gospod Bog je tedaj vzel človeka, in ga je postavil v vert veselja, de bi ga obdeloval in varoval. Za Adama pa se ni našla pomočnica njemu enaka. Rekel je tedaj Gospod Bog: Ni dobro človeku biti samimu; stvarimo mu pomočnico, njemu enako. Poslal je torej Gospod Bog terdo spanje nad Adama, in ko je bil zaspal, je vzel eno izmed njegovih reber, in je napolnil mesa namesti njega. In Gospod Bog je rebro, katero je vzel od Adama, izdelal v ženo, in jo je pripeljal pred Adama. In Adam je rekel: To je zdaj kost od mojih kosti, in meso od mojiga mesa. Zategavoljo bo zapustil človek očeta svojiga in mater, in se bo držal svoje žene, in bota dva v enim mesu. In blagoslovil ji je Bog, ter je rekel: Rastite in množite se, in polnite zemljo“ (1. Mojz. 2, 15 – 24: 1, 28.).

Po tem pričevanju je tedaj Bog zakon postavil že pred graham, in zakonska zveza je bila že v začetku nerazvezljiva, in med dvema samo, med možem in ženo. Zakonska zveza je bila tudi neomadežana in častita, in brez hude poželjivosti, zakaj Božji blagoslov je bil z njo; tako opominja Gracijan v cerkvenim zakoniku (Seč XXXII. vpr. 2.). Tudi bi bila prva človeka v raji prejemala otroke, kakor posebno dobroto zakona, in sicer brez

omadežanja duše ali telesa; s. Avguštín namreč piše: „Tisti zakon, ki je bil vreden rajske sreče, ko bi ne bilo greha, bi bil tedaj rodil ljubljene otroke, in bi ne bil imel sramotne poželjivosti“. (Od Božj. mesta b. XIV. pogl. 23.) To resnico je treba posebej opomniti; zakaj semtertje, tudi med priprostim ljudstvom, se nahaja tista kriva misel, de sta Adam in Eva v raji grešila s tem, de sta se poznala po zakonsko. Temu nasprot se mora vediti: Perva človeka sta še pred greham prejela blagoslov zakonski, pa v raji nista še iskala njegoviga sadu; in ko bi ga bila tudi iskala, bi v svoji nedolžnosti s tem ne bila grešila, sej Božji blagoslov ni mogel dan biti za grešno reč. Tako prav na tanko uči s. Avguštín, ko razlaga stan prvih starsev v raji. (Od Božj. mesta b. XIV. pogl. 21. 22.) Ako sta pa perva človeka grešila, sta grešila s tem, de sta jedla sad, kteriga jesti jima je bil Bog prepovedal; pripoved od jedi sadu v raji ni nobena pritika, ampak je resnica sama na sebi. Tako je vedno učila, in še uči katoliška cerkev, in le krivoverci, zlasti manihejci, so učili drugač; pa te zmotence je zavračeval že s. Avguštín, kakor je jasno iz njegovih besed, ki so bile že pred povedane.

5. Koliko je bil zakon spačen po grehu?

Po grehu je zakon veliko zgubil od svoje perve lepote in vrednosti, vsilila se je navada, jemati si po več žen, in ločiti se od svoje žene. Poseben nesrečen nasledek prviga greha je bilo hudo nagnjenje; v tem ima svojo korenino mnogotera človeška poželjivost, zlasti pa poželjivost mesa. Ta poželjivost je oskrnila Božjo napravo zakonske zaveze; sicer je ni vničila, pa njen namen je toliko spremenila, de je zdaj zakon tudi v pomoček zoper preveliko slabost mesa. To daje s. Pavel na znanje, ko piše: „Zoper nečistost pa imej vsak svojo ženo, in vsaka imej svojiga moža“. (1. Kor. 7, 2).

Dalje pa človeška poželjivost ni bila vselej zadovoljna z eno ženo, temuč iskala si jih je po več ob enim. Vender greh ni zamogel ovreči postave, de bota dva v enim mesu, en mož z eno ženo; in ako so tudi nekteri zmed očakov imeli po več žen, je bilo to le po posebnim Božjim dopušenji. Tako namreč uči papež Inocenci III. od tega: „Sveto pismo pričuje, de bo človek očeta in mater zapustil, in se bo svoje žene deržal, in bota dva v enim mesu; Gospod ni rekel, trije ali več, ampak dva; ni rekel, se bo deržal svojih žen, ampak svoje žene. In nikoli nihče ni smel ob enim imeti več žen razun ako mu je bilo dopušeno po Božjim razodenji.“ (Od ločitev zak. zveze pogl. 8.) Razun tega so bile tudi ločitve zakonov prišle v slabo navado; celo pri judih je bilo dopušeno po postavi, zavoljo ktere ostudnosti ločiven list dati, in se ločiti od žene (5. Mojz. 24, 1.). Pa Kristus je učil, de to bi prav za prav ne bilo smelo biti, ter je rekel: „Mojzes vam je zavoljo terdobe vašiga serca pripustil ločiti se od svojih žen; od začetka pa ni bilo tako. Povem vam pa, de kdor koli se loči od svoje žene, razun zavoljo prešeštvanja in vzame drugo, peršeštuje, in kdor ločeno vzame, prešeštuje“. (Mat. 19, 8. 9.)

6. Kako je Jezus Kristus zakon zopet povzdignil in posvetil?

Jezus Kristus je zakon zopet povzdignil do izvirne vrednosti, in ga je posvetil z gnado svetiga zakramenta. Naš Božji Zveličar je prišel človeški rod rešit od greha, in poravnat vse, kar je bilo spačeno po grehu; zlasti je on tudi zakon zopet povzdignil na to, kar je bil v začetku, ko ga je Bog postavil v raji. On je nar pred overgel, kar se je v stari zavezi dopušalo in ter-pelo zavoljo človeške slabosti. Zaterdil je namreč, de zakon za-more biti le med dvema, med enim možem in eno ženo, kakor pri-čajo evangeljske besede. (Mat. 19, 5. Mark. 8, 10.) Te besede povzema tudi s. Pavel, ko piše: „Zavoljo tega bo zapustil človek očeta in mater svojo, in se bo deržal svoje žene; in bota dva v enim mesu“. (Efez. 5, 31.) Tridentinski zbor pa govori: „Ako bi kdo rekel, de kristjani smejo imeti po več žen, in de to ni pre-povedano po nobeni Božji postavi, on naj bo izobčen iz cerkve“. (Sej. 24. od zakr. zakona). Dalje je Kristus zaterdil resnico, de zakonska zveza je nerazvezljiva, kar tudi pričajo evangeljske be-sede. (Mat. 19, 6. 9). Piše dalje s. Pavel: „Tem pa, ki so v zakonu, ne zapovem jez, ampak Gospod, de naj se žena od moža ne loči. Tudi mož naj žene od sebe ne spusti“. (1. Kor. 7, 10. 11.) Te resnice katoliška cerkev vedno zna in derži, in terdi jih ne samo za kristjane, ampak tudi za nevernike. Tako piše papež Benedikt XIV. od nevernika, ki si je bil vzel več žen: „Nič ni, in po Božji in natorni postavi neveljaven je zakon, kteriga v času nevere mož z ženo sklene, ko še živi druga, s katero se je bil zvezal po prejšnim zakonu.“ (Od škof. zbora b. XIII. p. 21.). In kar tiče ločitev zakona med neverniki, je sedanji papež Pij IX. storil rzsodbo, ko je za kriviga spoznal stavek: de po natorni postavi zakonska zveza ni nerazvezljiva. (Apost. list. l. 1851).

To vender ni bilo še zadosti; zakaj zakon, kolikor je bil spačen po grehu, potrebuje posvečenja, in zakonski družniki, ki niso oprosteni od vojske s poželjivostjo, in imajo težke dolžnosti eden do drugiga in do otrok, potrebujejo obilne pomoči z nebes. Kristus je tedaj zakon povzdignil do vrednosti svetiga zakramenta, de se v njem gnada deli, ktera stori, de je ženitna zveza čistita in zakon neomadežan, kar lepo razlaga rimski katekizem (II. del 8. pogl. 17. vpr.) Od te resnice govori s. Pavel, ko piše: „Možje, ljubite svoje žene, kakor je tudi Kristus cerkev ljubil, in sam sebe zanjo dal. Ta skrivnost je velika, jez pa rečem v Kristusu in v cerkvi“. (Efež. 5, 25. 32.) Te besede so sveti očetje vedno tako razlagali, de zakon je zakrament, sveto znamenje, znamenje zveze Jezusa Kristusa z njegovo cerkvijo, ktera zveza je polna nebeške milosti. In tridentinski zbor je sklenil: Ako bi kdo rekel, de zakon ni zares in prav za prav eden izmed sedmerih zakra-mentov evangeljske postave, in po Kristusu Gospodu postavljen, on naj bo iz cerkve izobčen“. (Sej. 24. od zakr. zakon.) Iz teh besed je jasno, de zakon je v cerkvi Božji zakrament za vsa-

keriga praviga kristjana; tudi pri nekatoličanih, kateri so veljavno keršeni, in veljavno po zakonsko zvezani, se ne more lahko dvomiti, de njih zakon bi ne imel moči svetiga zakramenta, desiravno le po nevredno. Sicer te reči cerkev še ni na ravnost določila, vender beseda papeža Pija VI. razodeva resnico, ko piše: „Nič ne brani govoriti, de nekatoličani, ki so namreč keršeni, sklepajo zakon, desiravno nevredno, vender veljavno, in tudi kakor zakrament kadar ga sklepajo po gotovih pogojah“. (Apost. list l. 1789).

7. Kaj je potrebno k zakramentu svetiga zakona?

Potrebno je, de kristjan in kristjana, ki hočeta v zakon stopiti, vsakteri zase z besedo ali z drugimi znamenji poterdita svojo privolitev, de se hočeta po postavi katoliške cerkve v zakon vzeti; in sicer se mora to po cerkveni zapovedi zgoditi pred mašnikom, ki je v to postavljen in pooblasten, in pred dvema pričama.

Zakrament svetiga zakona je Jezus Kristus že naznanil, ko je ženitnino v Kani Galilejski posvetil s svojo pričujočnostjo (Jan. 2, 1 in d.); zaterdil ga je, ko je svoj govor od zveze med možem in ženo sklenil z besedo: „Kar je tedej Bog združil, naj človek ne loči“. (Mat. 19, 6.) Tukaj Gospod k združenju zakonske zveze ni prideval kakošnih drugačnih novih znamenj; temuč vzel je zakon, kakoršen je bil po izvirni Božji postavi, nerazvezljiva zveza med možem in ženo, ki ji je Bog združil. Ta zveza se je pa že v stari zavezi sklepala s tem, de sta mož in žena, ki sta se hotla v zakon vzeti, ali ženin in nevesta, svojo privolitev z besedo ali z drugimi znamenji dala na znanje; tudi je bilo navadno, si podajati desne roke in perstane, kakor znamenje združitev; tako se kaže že o zaročitvi Rebeke z Izakom, bolj posebno pa o ženitvi Tobijevi z Ragvelovo hčerjo. (1. Mojz. 24, 34 — 60. Tob. 7, 10 — 16.) Enako se tedaj godi pri sklenitvi keršanskih zakonov. Nar pred se vpraša ženin, ali hoče pričujočo nevesto za svojo pravo ženo vzeti po postavi svete matere katoliške cerkve; z enakimi besedami se po tem tudi nevesta vpraša zastran ženina, in vsakteri, ženin kakor nevesta, mora zase poterditi, de hoče. Na to si dasta desni roki k večjemu poterjenju svetiga dela, in blagoslovljena perstana kot znamenje zaročitve. (Rimski ritual).

Ta združitev zakonske zveze se je v stari zavezi navadno godila vpričo staršev; hišni oče je skupaj deval roke novih zakonskih družnikov, ter molil, de naj Bog sam združi in blagoslovi njuno zvezo. (1. Mojz. 24, 50. Tob 7, 15.). Pa tudi duhovni so bili klicani k zaročitvi; saj pisarji, ki so delali ženitne pisma, so bili večji del duhovni (primeri Eceh. 9, 3. s Tob, 7, 16.), zakon Marije Device s svetim Jožefam je bil po duhovnih sklenjen, kakor pripoveduje staro izročilo (Gregor Nis. gov. od rojstva Krist. Epifani krivov. 37.), in judovski zgodovinar Jožef Flavi govori tudi od ženitnih daritev (Antiquit. Jud. l. IV. c. 8.) Ker pa je zakon med kristjani toliko svetejši zavoljo vrednosti svetiga zakramenta, zatorej je cerkvena postava že v prvih časih tirjala, de naj se združitev noviga zakona godi v pričo cerkve, to je, v

pričo cerkvenih mašnikov, de zakonsko zvezo sprejmejo in poterdijo. Že s. Ignaci, Antiohijski škof in mučenec, piše: „Spodobno je pa, de ženini in neveste zakon ravnaajo po razsodbi svojiga škofa, de bo tako zakon po Gospodu in ne po poželjivosti. (List do Polikarpa). Za njim mnogi sveti očetje, cerkveni zbori in rimski papeži opominjajo, de naj se združitev noviga zakona ne godi brez vednosti Božje cerkve; posebno terdo je to zapoved ponovil papež Inocenci II. v drugim vesoljnim Lateranskim zboru. (Lat. zbor. l. 1139 p. 31.),

Vender se je dostikrat godilo, de so ženini in neveste svoje zakonske zveze sklepali na skrivnim, brez vednosti cerkve Božje, še brez posebnih prič; take zveze so se imenovalle skrivni zakoni. Tako pa se je zakonska zveza ravnala z greham, s prelomljenjem cerkvene postave; celo večkrat ni bilo mogoče razločiti, ali je zveza resničen zakon, ali je le nečista združba. Ker samo ponavljanje stare postave ni zadosti pomagalo, zatorej je Tridentinski zbor dal novo postavo, de se zakon mora skleniti pred lastnim fajmoštram ali drugim v to pooblastenim mašnikom in dvema pričama, ter je pristavil: „Kdor bi se prederznil drugač, razun pred fajmoštram ali drugim mašnikom, ki je po fajmoštru ali škofu pooblasten, in pred dvema ali tremi pričami zakon skleniti, tistiga zbor obsodi za nepripravniga k taki sklenitvi, in tako sklenitev naznani za neveljavno in za nobeno“. (Sej. 24. od preravnave zak. p. 1.) Zbor pa je pridjal to pogojo, de naj se postava naglo oznani po vsih škofijah in farah, in de ta postava le začne veljati trideset dni po tem, ko je bila oznanjena v kaki fari. Zatorej se veljava keršanskih zakonov še današnji čas drugač sodi v tistih krajih, kjer postava Tridentinskiga zbora ni bila oznanjena zavoljo neverske ali krivoverske vlade, ali kjer so po tem nastopile take okolišine, ki so spolnitev tiste postave nemogočo storile: ondi tedaj zakon krivovercov, semtertje tudi zakon katoličanov, zamore veljaven biti, desiravno ni bil sklenjen vpricho katoliškiga fajmoštra, samo de je sklenjen pred dvema ali tremi pričami, in druge cerkvene postave niso na poti. Tako se glasijo razsodbe s. društva za razlago Trid. zbora, razsodbe papežev Benedikta XIV., Klemena XIII., Pija VI., VII. in IX., Gregorja XVI. zastran izhodaje Indije, severne Amerike, Nizkozemlje, Nemčije delama, in Ogerske (Primeri Kutschker Eherecht b. I. str. 442 in d.)

Postava Tridentinskiga zbora zastran keršanskiga zakona je bila po Slovenskim naglo razglašena, po farah celiga Oglejskiga patriarhata že l. 1565, po farah vse Solnograške nadškofije l. 1579; v tem fare Ljubljanske škofije niso mogle zadi ostati. Po tej postavi Tridentinskiga zbora mora tedej pri združitvi keršanskiga zakona razun dveh prič vselej fajmošter ali drugi pooblasten mašnik pričujoč biti. On vpraša ženina in nevesto zastran njune privolitve, jima veli skleniti desni roki, in ji obviije z mašno štolo v znamenje zakonske zveze, ter pravi: „Jez vaji zvežem v zakon v imenu Očeta in Sina in svetiga Duha. Amen“. Po tem še blagoslovi njuna perstana, in h koncu opravi posebno molitev. (Rimski

ritual.) To sveto opravilo, s katerim se kristjan in kristjana zvezeta v zakon, se po slovensko imenuje poroka, pred ko ne, ker je s tem poročstvo storjeno, de je zveza resnična in veljavna.

8. Ali se v keršanskim zakonu zakrament in zveza da na dvoje ločiti?

Se ne da; zakaj v keršanskim zakonu je ženitna zveza med možem in ženo ob enim tudi zakrament. Zakoni kateri so se sklepali in stari zavezi, ali kateri se sklepajo še sedanje čase med judi in neverniki, so sicer le nerazvezljiva zveza po natornim redu; drugačni so zakoni med kristjani. Kadar kristjan in kristjana skleneta svoj zakon po cerkveni postavi, ima njuna zveza veljavo ne samo po natornim redu, ampak tudi po čeznatornim oziru, ima vrednost svetiga zakramenta; ako bi pa kateri zakon med kristjanam in kristjano ne mogel veljati po cerkveni postavi, bi ne bil noben zakrament, pa tudi nobena zakonska zveza ne. Tako že piše s. Tomaž Akvinski: „Vnanje djanje in besede, s katerimi se izreče privolitev, na ravnoš storijo zvezo, ktera je zakrament svetiga zakona; in takošna zveza sama po sebi pripravi gnado“. (Supplem. p. III. qu. 42.). Besede Tridentinskiga zbora so tudi zadosti jasne: „Ker zakon v evangeljski postavi po Kristusu gnado spred ima pred starimi ženitvami, zatorej se mora po pravici šteti med sedmere zakramente nove zaveze“. (Sej. 24 od zakr. zakona).

Marsikteri maloverski ali saj neprevidni učeniki so sicer hotli keršanski zakon na dvoje ločiti, pogodbo ali zvezo in pa zakrament vsaktero zase šteti; vender le v nauku se zamore ta dvojna stran keršanskiga zakona posebej jemati, v djanji pa, v združitvi zakona, sti obe strani le eno, in se ne moreti verstiti po samim. Katoliška cerkev je v poslednjim času na tanko določila to resnico. Papež Pij VIII. je pisal, de zakonska zveza, ktere začetnik je Bog, zaznamuje vedno in previsoko zvezo Kristusa Gospoda s cerkvijo, in de ta tesna zveza med možem in ženo je zakrament“. (Krožni list l. 1829). Papež Pij IX. je za kriviga obsodil stavek, de zakrament s. zakona je le kaj taciga, kar k pogodbi pristopi, in se zamore od nje ločiti, in de zakrament je samo v ženitnim blagoslovu. (Apost. list. l. 1851).

Ta resnica ima svoje posebne tehtne izsledke. Med kristjani zakon ne more drugač obstati, razun de je ob enim tudi zakrament; zveza med možem in ženo, ktera bi bila drugač storjena razun zakramenta, ko bi bila tudi poterjena po državni oblasti, je vender le ostudna in pogubljiva nečista združba, močno zaveržena po cerkveni postavi, kakor je izrekel papež Pij IX. (Nagovor do kardinalov l. 1852). Po takim na pr. ni nobena zakonska zveza, kakor noben zakrament, tista ženitev, ki se po francoski postavi imenuje deržavlanski zakon (matrimonium civile) in se sklepa samo pred deželsko vradnijo. Na drugi strani je zakon, ki je v pričó cerkve tedej kakor zakrament združen, vender resnična zakonska zveza, de-siravno bi deržayna vlada njegovi veljavi kaj nasprot stavila; k

zakramentu namreč gre le zveza, ki je po cerkveni postavi vravnana, ne pa pogodba, ki je pred državno oblastjo storjena, in se imenuje državljanska pogodba (*contractum civile*), kakor je izrekel papež Pij IX. (List do sard. kralja l. 1852). Še je to: Kadar se dva nevernika, katerih zakonska zveza velja po Božji postavi, spreobneta k pravi veri, po svetim kerstu tudi njuni zakon dobi vrednost svetiga zakramenta; in ona prav za prav ne potrebujeta nove poroke, ker zakrament vere ali s. kersta poterdí zakrament s. zakona, kakor piše papež Inocenci III. (List. l. 1212; primeri Sanchez de Matrim. l. 2 disp. 9., Kutschker Eherecht b. I. stran 427 in d.).

9. Kaj je namen zakona?

Trojin je namen zakona, vzajemna pomoč med možem in ženo, rast človeškiga rodu in Božjiga kraljestva, in pripomoček zoper slabost in poželjivost mesa. Ni lahko mogoče teh namenov lepše razložiti, razun z besedami rimskiga katekizma, ki tako govori (II. del 8. p. 12. 13. 14. vpr.): Treba je razložiti, iz katerih uzrokov de se imata mož in žena združiti. Pervi uzrok je ravno ta družba obojigá spola, ki se napeljuje po natornim nagibu, in sklepa po upanji vzajemne pomoči; de bi namreč družo po družetu podpiran, zamogel nadloge življenja lažje prenesti, in slabost starosti prestati, zlasti pa svojo dušo bolj gotovo posvetiti in zveličati. Ta uzrok se izhaja iz besede Stvarnikove: „Ni dobro človeku biti samimu; stvarimo mu pomočnico njemu enako“. (1. Mojz. 2, 18.).

Drugi uzrok je želja otrok, ne toliko zategavoljo, de bi se zapustili deležniki premoženja in bogastva, ampak de bi se izredili spoznovavci pravé vere in služabniki Božji. Iz svetiga pisma se kaže zadosti, de so sveti očaki zlasti ta namen imeli, ko so si jemali žene. Zatorej je Angel opominjal Tobija: „Vzemi devico v strahu Gospodovim, bolj iz ljubezni do otrok kakor iz poželenja, de kakor zarod Abrahamov dosežeš blagor v otrocih“. (Tob. 6, 22.) In to je bil tudi poseben uzrok, zakaj de je Bog zakon postavil iz začetka. (1. Mojz. 1, 23.) Zategavoljo je velika pregreha pri tistih, kateri so v zakonu, in temu namenu nasprot ravnajo. Torej je Angel učil Tobija, kako de zamore moč hudiga duha odgnati: „Pokazal ti bom, kateri so, ki jih zamore hudi duh premoči; tisti namreč, kateri zakon tako sprejmejo, de Boga od sebe in od svojiga serca odpravijo, in svojimu poželenju tako služijo, kakor konj in mezeg, ki nimata razuma, čez nje ima hudi duh oblast“. (Tob. 6, 16. 17.).

Tretji uzrok je, ki je po padcu perviga človeka pristopil k drugim uzrokom, ko je zavoljo zgube pravičnosti, v kateri je bil človek stvarjen, poželenje se začelo vojskovati zoper pravo pamet. Ta uzrok je namreč, de kdor se zavé svoje slabosti, in noče prenašati vojske mesa, sme pripomoček zakona rabiti, de bi se obvaroval grehov sladnosti. Od tega piše apostelj: „Zoper nečistost pa imej vsak svojo ženo, in vsaka imej svojiga moža“. (1. Kor.

7, 2.). In malo po tem, ko je učil, de se je zavoljo molitve v časih treba zakonske dolžnosti zderžati, pristavi: In tedej se zopet povernita eden k drugimu, de vaju ne bo skušal satan zavoljo vajne nezderžnosti“ (1. Kor. 7, 5.). Ti so tedaj uzroki, ki si mora izmed njih kteriga pred oči postaviti vsakdo, ki hoče v zakon stopiti prav in pobožno, kakor se spodobi otrokam svetnikov. Ako k tem uzrokom pridejo še drugi, ki ljudi napeljujejo v zakon iti, in po kterih si žene izberajo eno pred drugo, namreč želja, dediča zapustiti, bogastvo, podoba, imeniten rod, enaka dušna lastnija: taki uzroki niso ravno grajati, kadar svetosti zakona niso nasprot. Tudi sveto pismo očaka Jakoba ne grajo, ker je Rahelo zavoljo njene lepote si pred Lijo zbral. (1. Mojz. 17, 1.).

10. Ktere so dobrete zakona?

Trojne so, otroci, zvestoba, in sveta zveza. Tudi te dobrete se nar lepše dajo razložiti po rimskim katekizmu, kteri govori tako (II. del. 8. pogl. 23. 24. 25. vpr.): „Trojne so dobrete zakona, ktere namestijo in polajšajo tiste težave, ki jih apostelj naznanuje s temi besedami: „Nadloge mesa bodo imeli taki“, (1. Kor. 7, 28.) ter storijo, de so zveze teles, kakorsne se morajo zunaj zakona po pravici grajati, združene s spodobnostjo in spoštenostjo. Perva dobrotta so tedaj otroci, ki se dobijo od pravične in poštene žene. To je apostelj toliko čislal, de je rekel: Žena se bo zveličala, ko otroke rodi“ (1. Tim. 2, 15.). To pa ni razumevati le od tega, de se otroci rodijo, temuč de se tudi izredijo, in v pobožnosti podučijo. Zato apostelj precej pridene: „Imaš otroke? uči jih, in nagibaj jih od otroških let“. (Sir. 7, 25.) To tudi uči apostelj: „Izredite otroke v podučevanji in svarjenji Gospodovim“ (Efež. 6, 4.). Za tako podučevanje dajejo nar lepši zglede Tobija, Job in drugi sveti očaki.

Za tem sledi zvestoba, po kteri se mož ženi, in žena možu tako zaveže, de eden drugimu dasta oblast čez svoje telo, in si obljubita, te zaveze nikdar ne prelomiti. To se lahko posname iz tistih besed, ki jih je prvi človek izgovoril, ko je prejel Evo svojo ženo, ktere besede je po tem Gospod poterdil v evangelii: „Za tega voljo bo človek očeta in mater zapustil in se bo svoje zene deržal, in bota dva v enim mesu“. (1. Mojz. 2, 24. Mat. 19, 5.). Tudi iz tega aposteljnoviga kraja: „Žena čez svoje telo nima oblasti, ampak mož; ravno tako tudi mož nima oblasti čez svoje telo, ampak žena“. (2. Kor. 7, 4.). Zatorej je Gospod v stari postavi po pravici postavil nar huji kazni nad prešeštnike ki lomijo to zakonsko zvestobo. Razun tega pa tirja zakonska zvestoba, de sta mož in žena zvezana s posebno, sveto in čisto ljubeznijo, in se med seboj ne ljubita kakor prešeštniki, ampak kakor je Kristus ljubil svojo cerkev. Zakaj to vodilo jim je apostelj zapisal, ko je rekel: „Možje! ljubite svoje žene, kakor je tudi Kristus cerkev ljubil, in sam sebe zanjo dal“. (Efež. 5, 25.). On je cerkev pač objemal z nezmerno ljubeznijo, ne za svojiga dobička voljo, ampak samo blagor svoje neveste je imel pred očmi.

Tretja dobrota je sveta zveza, ktera se nikdar ne more razdreti. Zakaj kakor piše apostelj: „Gospod je zapovedal, de naj se žena od moža ne loči; ako se pa loči, naj ostane neomožena, ali naj se pa s svojim možem spravi. Tudi mož naj žene od sebe ne spusti“. (1. Kor. 7, 10. 11.). Zakon namreč, kakor je zakrament, zaznamuje zvezo Kristusovo s cerkvijo; treba je tedaj, de kakor se Kristus nikoli ne loči od cerkve, tako tudi žena se ne loči od moža, kar tiče zakonsko zvezo. Vender, de se bo ta sveta zveza ložje ohranila brez pritožbe, morata mož in žena na tanko splovnati dolžnosti, kakor sta jih s. Pavel in pervak aposteljnov, s. Peter, popisala (Efež. 5, 22. 25. Kološ. 3, 18: 1 Tim. 5, 14: 1. Peter. 3, 12.), in kakor se razlagajo v sledečim vprašanji.

11. Ktere dolžnosti imajo zakonski možje in zakonske žene?

Te: mož mora šeno v časti imeti in ljubiti, za njo in za otroke skerbeti, in vse prav voditi in učiti; žena pa mora možu pokorna in iz serca vdana biti, otroke lepo rediti, in hišo pridno in modro ravnati. Rimski katekizem (II. del 8. p. 26. in 27. vpr.) te dolžnosti tako razlaga: Dolžnost zakonskiga moža je tedaj, s svojo ženo ljubeznivo in spoštljivo ravnati. V tej reči mora pomniti, de je Adam Evo imenoval svojo tovaršico, ko je rekel: „Žena, ktero si mi dal za tovaršico“. (1. Mojz. 3, 12). Za tega voljo, so nekteri sveti očetje učili, se je zgodilo, de žena ni bila iz nog ampak iz strani moževe stvarjena; ravno tako, kakor tudi ni bila stvarjena iz glave, de bi razumela, kako de ni gospa čez moža, ampak le možu podložna. Spodobno je tudi, de se mož vedno s poštenim opravičam peča, nekaj, de to pripravi, kar je treba k ohranitvi družine, nekaj de v praznim postajanji ves ne omaga, ker od tod izhajajo skorej vse pregrehe. Po tem mora tudi svojo družino prav ravnati, vsih obnašanje na dobro obračati, in vsakteriga pri njegovi dolžnosti deržati.

Nasprot pa so dolžnosti zakonske žene tiste, ki jih pervak aposteljnov našteva, ko pravi: „Žene naj bodo podložne svojim možem, de bodo tudi ti, kteri besedi ne verujejo, po obnašanji žen brez besede pridobljeni, ko bodo vidili vaše bogaboječe in čisto življenje. Njih lepotija ne bodi zunanja v pletenih laseh, ali v obkladanji z zlatam, ali v noši oblačil; ampak skriti človek serca, v nestrohljivosti mirniga in krotkiga duha, kteri je pred Božjim obličjem bogat. Tako namreč so se tudi nekdej zališale svete žene, ktere so v Boga upale, in bile podložne svojim možem. Taka je bila Sara, ki je bila pokorna Abrahamu, in ga je svojiga gospoda imenovala“. (1. Peter. 3, 1 — 6). Njih posebna skerb naj tudi bo, otroke svoje v sveti veri in pravi pobožnosti rediti, in hišne reči pridno opravljati in ravnati; tudi naj se rade doma deržijo, in ako jih potreba kliče na dan, naj ne izhajajo lahko brez vednosti svojiga moža. Po tem naj vedno to pomnijo, kar nar bolj obsega zakonska zveza, de jim namreč za Bogam nikogar ni bolj

ljubiti razun moža, in nikogar bolj čislati razun njega. Njemu morajo tudi v vsih rečeh, ktere kersanski pobožnosti niso nasprot, po volji biti, in mu pokoršino skazovati s serčnim veseljem.

12. Ali je vsakterimu naložena zapoved v zakon iti?

Ni vsakterimu naložena, marveč se devištvo posebno priporočuje. Rimski katekizem (II. del 8. p. 12. vpr.) govori od tega: „Gospod je rekel: Rastite in množite se“ (1. Mojz. 1, 28.); ta beseda se ozira le na to, de razjasni, za kteriga uzroka voljo de je zakon postavljen, ne pa na to, de bi potrebnost nakladala vsim ljudem. Zdaj celo, ko se je človeški rod že pomnožil, nobena postava ne sili koga se ženiti, nasprot pa se devištvo močno priporočuje, in sveto pismo sploh svetuje samski stan, ker je višji vrednosti kakor zakonski stan, in večji svetost in popolnost v sebi ima. Zakaj naš Gospod in Zveličar je tako učil: „So, kteri so se sami zakonu odpovedali zavoljo nebeškiga kraljestva. Kdor more umeti, naj ume“. (Mat. 19, 12.). In apostelj govori: „Od devic nimam Gospodoviga povelja; svet pa dam, ker sim milost dosegel od Gospoda, zvest biti“. (1. Kor. 7, 25.).

Vender tudi devištvo se le svetuje, in nihče ni moran, ga voliti; tedaj je vsakterimu le na njegovo prosto voljo dano, si izbrati samski stan ali pa zakonski stan. Lepo zopet razlaga to prostost sveti Pavel: „Ako se oženiš, nisi grešil; in ako se devica omoži, ni grešila. Kdor omoži svojo devico, prav stori; in kdor je ne omoži, bolje stori. Žena je navezana na zakon, dokler nje mož živi; ako njen mož umerje, je prosta; naj se omoži s komur hoče, samo de v Gospodu. Boljši pa je zanjo, če tako ostane, po mojim svetu“. (1. Kor. 7, 28. 38 — 40.). Pri vsim tem se vender nihče ne sme prenačljivi v volitvi svojiga stanú, ampak vsakteri mora dobro premisliti, kaj mu je dano, in kam ga Bog bolj kliče. To zopet apostelj daje na znanje, ko piše: „Vsak ima lastni dar od Boga, eden sicer tako, eden pa tako. Rečem pa nedoročenim in vdovam: dobro je zanje, če tako ostanejo, kakor tudi jez. Ako pa niso zderžljivi, naj se dajo poročiti: boljši je namreč v zakon stopiti, kakor goreti“. (1. Kor. 7, 7. 8.).

13. Kdo ima oblast postave dajati in soditi v zakonskih rečeh?

Sveta mati katoliška cerkev ima od Kristusa oblast, postave dajati in soditi v zakonskih rečeh. Bog sam, ki je zakon postavil v začetku, je zanj tudi takrat dal perve postave, ali jih je sam na glas oznanil, ali jih je človeku v serce zapisal. Tedaj je že iz Adama govoril Božji Duh, de zakon obsega dva, moža in ženo, v enim mesu, to je, v nerazdeljivi zvezi. (1. Mojz. 2, 25.). Iz natorne postave je bilo lahko jasno, de privolitev v zakon mora biti pri pravi zavednosti in prosto storjena; de kdor v zakon gre, mora tudi po telesu zmožin biti za ta stan. Prepoved zakona v

bližnjim rodu ali med svaki je bila človeku že po natorni postavi lahko znana, pa je bila po Mojzesu tudi očitno oklicana (3. Mojz. p. 18. in 20.); pridjana je bila tudi prepoved zakonov z nevernimi Kanaančani (5. Mojz. 7, 3.). Jezus Kristus je zopet zaterdil edinost in nerazvezljivost zakona, prepovedal je nov zakon sklepati, ko prvi še v veljavi stoji. (Mat. 19, 4—9. Mark. 10, 6—12.). Kot sodnika v zakonskih rečeh se je on skazal nad prešestnico, ko je rekel: „Tudi jez te ne bom obsodil; pojdi in več ne greši“ (Jan. 8, 11.).

Oblast postave dajati in soditi v zakonskih rečeh pa je Kristus izročil svoji cerkvi; to oblast so obsegale razun družiga tudi besede: „Resnično, vam povem, kar koli bote zavezali na zemlji, bo zavezano tudi v nebesih“. (Mat. 18, 18.). Zatorej je že s. Pavel prepovedal ločitev veljavniga zakona, je dajal tudi posebne sporočila zastran ženitnih zvez z neverniki. (1. Kor. 7, 10—17.); tudi je obsodil Korinčana, ki je bil prederzno segel v zakonske pravice svojiga očeta (1. Kor. 5, 5.). In cerkev si je od prvih časov prilastovala oblast, zapovedi ali prepovedi dajati v zakonskih rečeh. De se mora zakon sklepati v pričo cerkve, že terdi s. Ignaci mučenec (list do Polik.); de se duhovni višjiga reda ne smejo ženiti, je povedano že v starih postavah, ki se imenujejo aposteljske vodila (Can. apost. 25.). Zakone v bližnjim rodu, med svaki in z neverniki so prepovedovali zbori v Iliberi l. 305, v Novi Cezareji in Anciri l. 314, pozneje v Agati l. 506; in to je bilo sicer ob takim času, ko so državne postave tiste zakone še dopušale. Sirici papež je l. 484 poterdil prepoved zakona po očitni obljudi devištva; s. Leon I. je ukazal žene ločiti od mož, s kterimi so se zvezale, ko so bili njih prvi možje v sužnost odpeljani; s. Gregor I. je tudi prepovedoval zakone v bližnjim rodu, vendar za angleško deželo je nekoliko odjenjal od ojstre postave. Enodi, Pavijanski škof v začetku VI. stoletja, daje na znanje, de že takrat so se tehtniši zakonske pravde prinašale pred rimskiga papeža. (Prim. Devoti Instit. can. t. I. §. 116. Kutschker Eherecht b. I. str. 52.). Ni potreba naštevati zgledov iz poznejih časov, ker mnoge mnoge takošne postave in določke obsega cerkveni zakonik (Corpus juris canonici.)

Ko so v XVI. stoletji novoverci začeli, katoliški cerkvi vso oblast v zakonskih rečeh odpovedovati, je Tridentinski zbor to oblast slovesno poterdil s temi sklepi: „Ako bi kdo rekel, de cerkev ne more staviti zadržkov, ki zakon ločijo, ali de se je ona motila, ko jih je stavila, naj bo iz cerkve izobčen“. „Ako bi kdo rekel, de zakonske reči ne gredo pred cerkvene sodnike, naj bo iz cerkve izobčen“. (Tej. 24. od zakr. zak.). In verh tega je zbor v djanji skazal cerkveno oblast, ker je več zakonskih postav polajšal, novo pa pristavil, de se mora zakon sklepati v pričo fajmoštra in dveh prič. (Sej. 24. od preravn. zak. p. 1.). Ko so pa v poslednjih časih zmoteni učeniki in samosilni oblastniki terdili, de poglavitna oblast v zakonskih rečeh gre državni vladi, ne pa cerkvi, so rimski papeži to zmoto zavračevali z vso močjo, in terdili, de le cerkvi gre določevati, kaj de je treba k veljavnimu zakonu. Papež

Pij VI. je za krivoverskiga obsodil nauk predrzniga Pistojskiga zbora, kakor de bi cerkev ne bila mogla vsaki čas zadržkov staviti pri keršanskih zakonih, ali pa jih ne odvezovati. (Bula: Auctorem fidei l. 1794.). Pij VIII. je ukazal cerkvenim pastirjem, keršansko ljudstvo zvesto učiti, de zakon je prištet med svete reči, in cerkvi celama podveržen (krožni list l. 1829); z enako besedo se je oglasil Gregor XVI. (krožni list l. 1832). Papež Pij IX. pa je za krive obsodil stavke, de cerkev nima oblasti, ločivne zakonske zadržke staviti, in de je prejšne čase to le delala z dopušenjem državne oblasti. (Apost. list l. 1751).

Pa tudi posvetne vlade so že kdaj spoznavale cerkveno oblast v zakonskih rečeh, in so jo pričevale še v poslednjim času. Ko je cesar Justinijan neki ukaz dal zastran zakona, je pristavil, de se je le raynal po cerkvenih vodilih (Nov. 6. c. 1.); cesar Karl Veliki je pri ukazih zastran zakonskih reči na ravnost pričeval, de v tem ravna le kakor varh svete cerkve, in de hoče le njenim postavam moč zagotoviti pred svetam (Capitul. l. 6. n. 7.). Tako so ravnali katoliški vladarji sploh v prejšnih časih; tudi so lastne zakone dostikrat cerkvi podkladali za odvezo ali za obsodbo. Vender še tisti vladarji, ki so sami preveč segali v cerkvene pravice, pri zakonskih rečeh niso mogli tajiti oblasti katoliške cerkve. Cesar Jožef II. je pri tehtniših zadržkih v Rim odperito pustil pot za odvezo; pri manj tehtnih je dovolil pri škofih iskati prejenjave v potolažbo vesti. Samosilni cesar Napoleon I. je sam v Rimu razveze iskal za svoj prvi zakon. Mnoge vlade nar novejšiga časa so oblast Božje cerkve zastran zakona spoznale v konkordatih, ki so jih sklenile z apostolskim stolam; in poslednjič je presvetli cesar Franc Jožef I. v novim konkordatu zopet cerkvi dal, kar je cerkveniga v zakonu. (Primeri Kutschker Eherecht. b. I. str. 113 in d.).

14. Ali zamore tudi državna oblast kaj ukazovati v zakonskih rečeh?

Zamore, pa ne kar tiče zakonsko zvezo samo na sebi, ampak le kar zadeva rnanje okolišne, državljanske pravice zakonskih in njih otrok, njih posest in premoženje.

Zakonska zveza ima svoj obstanek po Božji postavi; oskerbovati bistevne reči te zveze, ki je med kristjani svet zakrament, je Kristus izročil svoji cerkvi. Iz tega je jasno, de do zakonske zveze same na sebi državna oblast ne more segati, de bi dolečevala, kdaj de zamore biti veljavna, in kdaj de ne. To je tudi poterjeno po izrekih aposteljskiga stola iz poslednjiga časa. Papež Pij VI. je med krive nauke zaverigel nauk Pistojskiga zbora, de moč, ločivne ali razdiravne zadržke staviti v zakonskih rečeh, gre le višji državni oblasti (Bula: Auctorem fidei l. 1794); enako je papež Pij IX. za zmoto spoznal izrek, de državni oblasti gre, ločivne zadržke zakona staviti ali odpravljati. (Apost. list. l. 1851).

Vender so pri zakonu mnoge zadeve, kterih tudi državna

vlada ne more v nemar pušati, ker zadosti dalječ segajo v navadno življenje in v notranje državne razmere. Deržavi ne more biti enako, ali mladi ljudje z manjši ali večji starostjo stopajo v zakon, pri deržavnih služabnikih ali pri vojakihi bi se rodilo veliko nadležnost, ko bi višji oblasti nič ne imeli vprašati pri svojih ženitvah. Tudi pravic o posesti in premoženji, o dedšinah ali erbsinah in mnogo družiga bi deržava ne bila v stanu varvati, ako bi ji neznanu bilo, kateri zakoni de imajo obstanek, kateri so po smerti eniga dela razderti, kateri so iz posebnih uzrokov razločeni, kar tiče združbo življenja. Sploh tudi zakonske zveze med deržavljani veliko zamorejo pomagati k pokoju in blagru posameznih družin in celih ljudstev, pa so tudi v stanu, domači in občni pokoj in blagor podkopati. Zatorej ni dvomiti, de ima višji deržavna oblast pravico, k zakonskim pogodbam pristavljati takošne določbe, po katerih se blagor posebnih družin in tudi cele deržave bolj gotovo doseči zamore.

Leta pravica deržavne oblasti se da že iz aposteljnove besede spoznati, ker piše: „Vsak človek bodi višji oblasti podložen; ni namreč oblasti od drugod kakor od Boga; ktere pa so, so od Boga postavljene“. (Rimlj. 13, 1.). Tako pravico cesarske oblasti so kdaj že čislali očetje Milevitanskiga zbora l. 416, ko se njih sklep glasi: „Za pravó smo spoznali, de po evangeljski in aposteljski postavi se ločeni od žene in ločena od moža ne zvezuje z drugo osebo. Prositi se mora, de se bo za to stran tudi cesarska postava oznanila“. (Milevit. zbor p. 17.). Tenak razloček v tej reči dela s. Tomaž Akvinski: „Zakon, kolikor je natorna naloga, se ravna po natorni postavi; kolikor je zakrament, se ravna po deržavni postavi“. (Suppl. qu. 50.). Papež Pij VI. je poslednji čas tudi dal uzrok na znanje, iz kteriga de posvetni vladarji smejo postave dajati v zakonskih rečeh; je pisal namreč: „Kolikorkrat so posvetni vladarji narejali postave, ki se ozirajo na zakonske reči, so to delali kakor izpeljevavci in varhi cerkvenih postav, ter so se v vsih rečeh ravnali po svetih vodilih.“ (Apost. list l. 1788).

Dobro je pa v tem pomniti razloček, de deržavna postava sama zase zakona ne more razderati; braniti ga zamore, neveljavniga delati nima moči. Tako že razlaga Gracian v cerkvenim zakoniku: „Zakon se sklepa s samo privolitvo moža in žene, in ne zgubi veljave, ako ni spolnjena navada domače dežele“. (Od zarok. p. 1.). Na Tridentinskim zboru so se deržavni poslanci, zlasti francoski, močno poganjali, de bi bili očetji za neveljaven spoznali tak zakon, ki ga otroci sklenejo brez dovolitve svojih staršev, kakor je to terdila francoska postava; vender sklep svetiga zbora se je glasil: „Tiste zbor v izobčenju obsodi, kateri pravijo, de zakon nič ne velja brez privoljenja staršev“. (Sej. 24. od preravnave zakona p. 1.). Razun drugih papežev je Benedikt XIV. sploh rabsodbo storil o tem vprašanji, ko je pisal: „Tista postava, ki je izšla od posvetniga vladarja, veljave zakona ni mogla razdreti, kolikor tiče sodbo vesti. (Od škof. zbora b. VIII. p. 12.).

H koncu se še utegne vprašati, ali deržavne postave zastran

zakonskih reči kristjana vežejo tudi po vesti? Nad tem ne more biti nobeniga dvoma potem, kar je bilo do slej razloženo. Sploh vse zadeva aposteljnova beseda: „Vsak človek bodi višji oblasti podložen“; in zopet: „Opominjaj verne, de naj bodo poglavarjem in oblastnikom podložni, povelju pokorni“ (Rimlj. 13, 1. Tit. 3, 1.) Zatorej so tudi prvi kristjani pri sklepanji zakonov vedili pokorni biti cesarski oblasti, kolikor ni bilo nasprot Božji zapovedi; tako piše Atenagora v svojim poslanstvu za kristjane do rimskih cesarjev Marka Avrelija in Komoda: „Vsakteri izmed nas si jemlje ženo po tistih postavah, ktere vi stavite“. (Legat. pro christ. c. 33.). Sicer, ko je bila Božja postava drugačna od deržavnih postav, je opominjal s. Ambrož: „Se ločiš od žene, kakor de bi bilo po pravici, in misliš, de to smeš, ker ne prepoveduje človeška postava; pa prepoveduje Božja zapoved“. (I. 8. c. 16. in Luč.). Iz poslednjih časov so znani dopisi rimskih papežev, po kterih je bilo kristjanam pod neverško ali nekatoliško oblastjo dopušeno, zakonske pogodbe ravnati pred ondašnjimi neverškimi ali nekatoliškimi oblastniki, samo naj bi ne opušali razun tega svojih zakonskih zvez sklepati po cerkveni postavi; papež Benedikt XIV. je tako ukazal katolicanam v Turčii in Nizkozemlji (ap. list l. 1744 in 1746), papež Pij VI. pa stanovitnim kristjanam v času velike francoske prekucije (ap. list l. 1793). „Verniki morajo skerbeti, de pred katoliškimi pričami sklenejo svoj zakon“, tako piše papež Pij VI.; „nič ni po tem zadržka, de verniki tudi po deržavni zapovedi svojo privolitev dajo na znanje, zato de bodo deržavljskih nasledkov deležni“. Poslednjič je v podučenje za cerkvene sodnije po avstrijskih deželah tako povedano: „Desiravno deržavna oblast s svojimi ukazi ne more zadržati, de bi se med kristjani ne mogel skleniti veljaven zakon, vender avstrijski deržavljan ne sme v nemar pušati zapoved, ktere je avstrijska postava dala zastran deržavljskih nasledkov zakona“. (I. del §. 69.).

15. Kako zdaj stoji naša deržavna postava zastran zakonskih reči proti cerkveni postavi?

Naša deržavna postava zastran zakonskih reči zdaj povsod spoznava in poterduje cerkveno postavo, in obče deržavljske nasledke zakona.

Katoliška cerkev je sicer že od začetka rabila oblast, ktero ji je Kristus izročil v sakonskih rečeh; pa deržavna vlada je še dolgo hodila svojo pot, tudi po tem, ko so bili cesarji pravo vero sprejeli. Zatorej je pisal s. Hieronim: „Drugačne so postave cesarske, drugačne Kristusove; drugač uči Papinijan, drugač s. Pavel“. (Epist. 84 ad Ocean.). V izhodu so se greški cesarji sicer časama bližali cerkvenimu duhu, kakor je sam od sebe pričal cesar Justinian; „Zapovemo, v vsih rečeh gredoč po svetih cerkvenih vodilih (Nov. 6. c. 1.);“ vender cerkev ondi svoje oblasti nikdar ni mogla prav prosto rabiti. V zahodu med prerojenimi

romanskimi, nemškimi in slovanskimi narodi pa je sveta cerkev časama dosegla polno prostost v zakonskih rečeh, zlasti od dobe, ko je bilo zahodnje rimsko cesarstvo ponovljeno v Karlnu Velikim in njegovih naslednikih; beseda cesarja Ludovika Pobožniga je bila: „Tako, de naša oblast cerkvi služi, kakor se spodobi“. Keršanska cerkev se je sicer več časa mogla vojskovati zoper posebne navade raznih narodov, vendar polagama je bila njena pravica v življenje vpeljana po cerkvenih in državnih zborih. In odlej je cerkev v edinosti z državo dajala postave zastran zakonskih reči; cerkev je po svoje stavila potrebne zapovedi, in cesarska in kraljeva oblast jim je na glas ali tihama delila tudi moč v državnih zadevah. Tako je med katoličani ostalo do poslednjih časov; Tridentinski zbor je veljavo cerkvene oblasti zastran keršanskih zakonov poterdil, in njegovi sklepi v zakonskih rečeh so bili sprejeti po vsih katoliških deželah. Novoverci XVI. stoletja pa so precej iz začetka vse zakonske reči izročili deželskim gospodovavcam, in desiravno so se v novih naredbah zapovedi s pisma in cerkveniga zakonika še nekoliko ohranile, je vendar vsa zakonska pravica polagama postala zgolj posvetna. Spačeni nauki poslednjiga časa, navzeti nekeršanskiga duha, so pa v zadnje tudi po raznih katoliških deželah spremenili državno postavo zastran zakonskih reči, in so jo več ali manj odločili od cerkvene postave.

V Avstrii se je ta novi nekeršanski duh po postavah cesarja Jožefa II. vrinil med zakonske reči; zakonski patent od l. 1783 je na glas izrekel: Zakon je sam na sebi soditi kakor državljanska pogodba, in tedaj z vsimi svojimi državljanskimi pravicami in zavezami vred prejema bitstvo, moč in določbo samo od cesarskih postav, in tudi razsodba v dotičnih pravadah gre samo pred cesarske sodnije“. Na ta pglavitni stavek so se ozirale vse zakonske postave v državljanskim zakoniku od l. 1786; ravno po tem stavku so se tudi ravnale zakonske postave v novim državljanskim zakoniku od l. 1811. Državne zakonske postave so sicer po večjim delu posnele staro cerkveno postavo; vendar vso veljavo keršanskih zakonov so stavile samo na državne določke, iz tistih so izpeljevale vse zakonske pravice in zaveze; in vse dotične prepire in pravde so vodile le pred državne sodnije. Katoliški cerkvi pri vsim tem ni bila nobena moč dovoljena, marsiktere njenih postav so bile overžene ali v nemar pušene; samo v notranji sodbi po vesti je cerkvena oblast še kaj zamogla govoriti in določevati zastran zakonskih reči. Vender po ogerskih deželah je cerkev ohranila svoj prejšni stan, in zakonske reči so se v vsim ravnale po cerkveni postavi, in razsojevale pred cerkveno sodnijo. Stan ki je bil cerkveni oblasti in postavi toliko nasproten, v nemških in slovanskih deželah avstrijskiga cesarstva ni mogel dolgo obstati. Višji cerkveni poglavarji so grajali tako državno postavo, vender zaderževali se očiten razpor; višji cerkveni pastirji so se pritoževali in poganjali, de naj se duhovna oblast reši nevrednih vezi; vlada sama je časama spoznavala, de po takim potu ni v stanu dalje hoditi; in odjenjevala jo bolj in bolj od svoje ojstrosti. Cesar Franc I. je začel misliti na sklep noviga konkordata z aposte-

ljskim stolam, pa ni ga mogel doveršiti brez popolne prenaredbe vse zakonske postave; na smertni postelji je svojimu nasledniku naložil sveto dolžnost, katoliški cerkvi zopet poverniti, kar gre v njeno oblast. Pod vlado cesarja Ferdinanda I. se je težavno delo zopet počelo, vendar je le počasi napredovalo; kar se je z letom 1848 vse drugač zasukalo, in škofje avstrijskiga cesarstva so se l. 1848 in 1849 z vso močjo poganjali za prenaredbo zakonskih postav. Cesar Franc Jožef I. je s patentom od l. 1849 notranjo prostost katoliške cerkve prostovoljno izrekel ter ukazal, pomenke zastran konkordata iz noviga začeti. Podučenje zastran zakonskih reči za cerkvene sodnije po avstrijskih deželah (Instructio pro judiciis ecclesiasticis imperii austriaci quoad causas matrimoniales), katero je sestavil kardinal in Dunajski nadskof Otmar žl. Rauscher poleg cerkvenih postav, je v podlogo služilo vsimu pogojevanju konkordata, in je tedaj svoje poterjenje z besedo prejelo po papeževim poslancu kardinalu Viale-Prela, in tihama po višjim poglavarji cele cerkve. V novim konkordatu, ki je bil sklenjen za celo cesarstvo 18. avgusta 1855, se tedaj glasi deseti člen: „Ker vse cerkvene pravde in zlasti tiste, ki se ozirajo na vero, zakramente, svete opravila, tudi na dolžnosti in pravice, ki so združene s sveto službo, edino gredo pred cerkveno sodnijo, bo tedaj v tistih spoznaval cerkveni sodnik; in on bo zatorej tudi v zakonskih rečeh sodbo delal po cerkvenih postavah, in zlasti po sklepih Tridentinskiga zbora; samo državljanski nasledki bodo vodeni pred posvećeniga sodnika. Kar tiče zaroke, bo cerkvena oblast razsojevala, koliko de obstajajo, in koliko de zadržka delajo zakonu, in v tem se bo držala na določke, ki je postavil Tridentinski zbor in aposteljski list, ki se začinja z besedo: „Auctorem fidei“.

Po pogojah noviga konkordata se je tedaj mogla tudi državna zakonska postava v avstrijskim cesarstvu spremeniti; in cesar Franc Jožef I. je 8. oktobra 1856 dal novo postavo zastran katoliških zakonov v avstrijskim cesarstvu. Pervi odstavki te postave določujejo razmero med državno in cerkveno postavo: Vse kar zadeva veljavo zakona, se sodi le po cerkveni postavi in pred cerkveno sodnijo; državna zakonska postava obsega le prepovedi, ki zvezo zakona sicer zadržujejo, pa je ne razderajo. Tako namreč govori nova državna postava: „Zakon se med dvema osebama razniga spola sploh sklepa s tem, de po postavi na znanje dasti svojo voljo, se po zakonsko zvezati“. „Noben katoličan v avstrijskim cesarstvu ne sme drugač v zakon iti, razun de spolni vse zapovedi, ki stavi cerkvena postava zastran veljave zakona.“ (§. 1 in 3.). Zatorej so pred avstrijsko postavo zdaj spoznovane zaroke ali obljube prihodnjiga zakona, moč imajo vsi razderavni ali ločivni zadržki, ki ima cerkvena postava; več je teh zadržkov, in nekteri se dalje razširjajo, kakor pa so pisani v državljanskim zakoniku; nekteri zadržki državljanskiga zakonika so nasprot odpadli, ali so se spremenili v gole zakonske prepovedi ali v zaviravne zadržke. Ostajajo tedaj ti zakonski zadržki državljanskiga zakonika: dušna nezmožnost pri norih,

topih, otrocih; telesna nezmožnost za zakonsko dolžnost, rop neveste, zmota v osebi, stoječa zakonska zveza, višji duhovni red in slovesna obljuba čistosti, združba kristjana z nekristjanom, nepričujočnost lastniga fajmoštra ali družiga pooblasteniga duhovna. Bolj na široko ali drugač so omejeni zadržki nedoraslosti, telesniga sorodstva, svaštva, prešeštva in umora zakonskiga družeta; na novo nastopajo zadržki sužnjiga stanu, duhovniga in postavniga sorodstva, in očitne spodobnosti. Le zaviravni zakonski zadržki so zdaj: maloletnost, pomanjkanje dovolitve pri vojaki, pomanjkanje vsih oklicov; odpadla sta zadržka neznane nevestne nosečnosti in pa spričaniga prešeštva brez teživne okolišine. Spoznani so zdaj tudi zaviravni cerkveni zadržki, stoječa zaroka, neslovesna obljuba čistosti, prepovedani čas, cerkvena prepoved, in združba katoličana z nekatoličanom.

16. Kakošni razločki se morajo pomniti med raznimi zakonskimi zavezami?

Ti razločki: Zakon je ali samo postaven, ali tudi poterjen, ali še izpolnjen; je dalje veljaven ali neveljaven, dopušen ali nedopušen; je še resničen ali le dozdeven.

Ti razločki se delajo z oziram na to, kaj de je zakonska zveza po natorni postavi, in kaj de je po milosti Jezusa Kristusa, in kaj de je po svojim posebnim namenu; dalje se delajo ti razločki s pogledam na to, ali so zakonske postave dopolnjene, ali niso dopolnjene, in v koliki meri de so dopolnjene. Tehtni so ti razločki, ker se rabijo ondi, ko se zapovedi dajejo zastran zakonskih reči, in ko se presojujejo zakonske zveze. (Primeri cerkveni zakonik od zakona).

Postaven zakon (*matrimonium legitimum*) se imenuje tisti, ki je sklenjen samo po natorni postavi ali po postavi narodov, je združen le z natorno privolitvo ter nima poterjenja od cerkve in vrednosti zakramenta. Taki so bili zakoni pravičnih v stari zavezi, taki so se šteli in se še štejejo zakoni nevernikov med narodi, taki se sodijo zakoni sedanjih judov. Poterjen (*ratum*) je zakon, ki je sklenjen med vernimi kersheniki po postavah katoliške cerkve; takošen zakon ima svoje poterjenje od Božje cerkve, in ima vselej tudi vrednost svetiga zakramenta, ker med verniki je zakonska zveza vselej eno z zakramentam. Zakon pa se imenuje tako dolgo samo poterjen, dokler se zakonca še nista združila po telesu; za to namreč imata pravico eden do družiga, de bi popolnoma dosegla namen zakona, blagoslov v otrocih. Izpolnjen (*consummatum*) je zakon; kadar sta se zakonca združila po zakonsko. Sicer tudi zakon, ki je samo poterjen, ni nepopoln, ker ima moč svetiga zakramenta in posebne zakonske pravice seboj. Razloček med poterjenim in med izpolnjenim zakonam je tehten, ker zakon, ki je samo poterjen, se nekterikrat še razveže, ravno tako tudi zakon, ki je samo postaven; izpolnjen zakon pa se nikdar ne razvezuje. Tudi se zakonske žene, pri kterih zakon ni bil izpolnjen,

stejejo še device; na pr. Marija, Mati Božja, pred vsimi. (Primeri Devoti Instit. can. §. 106, Kutchker Eherecht b. I. §. 11.).

Iz prejšnih razlag je bilo že jasno, de zakonske postave niso vse enako tehtne in ojstre. Nekatere izmed teh postav kristjanu stavijo tako bistevne ali potrebne pogoje, de se zakonska zveza drugač nikakor ne more skleniti, in ako bi se tudi sklenila, bi ne bila nobena zveza, bi nič ne veljala, ali bi se mogla razločiti ali razdreti. Take postave, se pravi, de stavijo razderavne ali ločivne zaderžke. Po takim se tedaj zakon šteje veljaven (validum), kadar njegovi sklenitvi nobena taka tehtna postava ni bila na poti; noben ločiven zaderžek ni jemal veljave. Neveljaven (invalidum) pa je zakon, kadar je bil sklenjen z razderavnim zaderžkam, in tedej zakonska zveza nikakor ne derži in ne velja. Nekatere izmed zakonskih postav pa sicer ne stavijo tako tehtnih pogojev, de bi zakon nikakor ne veljal, ako bi ktere pomanjkovalo; vendar sklenitev zakona zaderžujejo, zavirajo ali prepovedujejo, de se tedaj ne more zgoditi brez pregreška, ali kazni vredniga prestopka. Take postave, se pravi, de stavijo zaviravne ali prepovedne zaderžke, ali zakonske prepovedi. Zakon se tedej šteje dopušen (licitum), kadar njegove sklenitve ni zaderževala nobena prepoved, kadar ji ni bil na poti noben zaviraven zaderžek. Zakon pa je nedopušen (illicitum) ali prepovedan, kadar se sklepa s kakim zaviravnim zaderžkam, ali s prelomljenjem ktere prepovedi. Iz pričujoče razlage je jasno, de večkrat kaki zakon utegne biti veljaven, pa ne dopušen, vendar je poterjen, in ima moč svetiga zakramenta, samo po nevrednim; kadar pa kaki zakon ni veljaven, pa tudi ni dopušen, in tudi ne poterjen, in nima vrednosti svetiga zakramenta.

Ako bi bil zakon sklenjen s katerim ločivnim zaderžkam; utegne ta zaderžek daljši čas skrit ostati tudi dotičnim zakoncam, in torej bi tak zakon imel podobo veljavniga zakona, desiravno bi ne bil veljaven. V tem oziru se tedaj dela še drugačen razložek. Zakon je resničen (verum), kadar je po postavi sklenjen med možem in ženo, in tedaj ima popolno veljavo od vsake strani. Zakon je pa dozdeven (putativum), kadar sam na sebi nima veljave zavoljo skritiga zaderžka; vendar na videz velja, in se zdi resničen, ker je sklenjen vpričo cerkve, in je zaderžek obema zakoncama, ali saj enimu izmed nju neznan. Ta razložek je tehten; zakaj, kadar sta oba, mož in žena, vedama sklenila neveljaven zakon, zapadeta ostri kazni, in njuni otroci se štejejo za nezakonske; kadar pa sta mož in žena, ali saj eden izmed nju, nevedama sklenila neveljaven ali samo dozdeven zakon; se štejejo otroci zakonski, in nedolžni del, ki ni vedil zaderžka, tudi ne pade v nobeno kazen. Sicer morajo zastran neveljavnih zakonov posebno duhovni pastirji in zlasti spovedniki previdni biti, de kadar kaki neznan zaderžek razodenejo, vedo potrebne nauke in vodila dajati zadetim zakoncam. (Primeri Devoti Instit. can. §. 107, Kutchker Eherecht b. I. §. 11.).

Še se v časih imenujejo zakoni, pri kterih je nekakošna izjema od navadnih zakonskih postav. Takošen je zakon na vest

(matr. conscientiae.), ki se sklene sicer v pričo mašnika in dveh prič, vendar brez očitnih oklicov, in ostane ves na tihim in neznan pred ljudmi; le iz posebno tehtnih uzrokov v tak zakon zamorejo dovoliti višji duhovni pastirji. Temu podoben je zakon na juterno (ad morganaticam) ali na levico, kteriga v časih sklepajo visoki gospodje, ki s svojim zakonom nočejo napolja delati postavam svojiga stanu ali pravicam otrok iz perviga blagorodniga zakona; žena je v takim zakonu po navadi nižjiga rodu, se z otroci vred ne vdeležuje vrednosti moževiga stanu in pravic do njegoviga premoženja, le manjši delež, juterna (Morganegiba, Morgengabe), ji je odločen.

II. Poglavje.

Od zarok.

17. Kaj je zaroka?

Zaroka je pogodba, po kateri si moški in ženska dasta obljubo, de se bota med seboj, v zakon vzela. S to besedo zaroke določuje podučenje za cerkvene sodnije zastran zakonskih reči. (I. del. §. 2.)

Nastop zakonskiga stanu je silno tehtna reč, ker tukaj se sklepa neprenesljiva in nerazvezljiva zveza za celo življenje, zatoorej se ta stopinja ne sme goditi brez dobriga pomisljika, ne brez obilne priprave. Preden se tedaj moški in ženska za terdno in za vselej skleneta, se poprej pogovorita zastran svoje prihodnje zveze; de se pa zamoreta s svestjo pripravljati na tehtno stopinjo, zategavoljo si med seboj dasta obljubo, de se bota v zakon vzela. Ta obljuba prihodnjiga zakona se imenuje zaroka, kakor jo tudi razlaga cerkveni zakonik (Causa XXX. qu. 5. c. 3.). Naša slovenska beseda zaroka, tudi zaroke ali zaročki, je posneta od tod, ker se moški in ženska zarečeta ali si besedo dasta zastran prihodnjiga zakona. Od te dobe se moški imenuje ženin; ker se pripravlja za ženitev, ženska pa se imenuje nevesta, ker ženin nekdanje čase poprej ni vedil ali ni mogel vediti zanjo, ko so očetje med seboj sklepali zaroke za svoje otroke, ali ko si je ženin dostikrat le z ropamiskal svoje prihodnje tovaršice. Od takih oseb pravimo de so na zarokah, de imajo obljubo ali besedo med seboj, de so si zakon obljubile.

Zaroke se po svojim pomenu štejejo v versto vzajemnih pogodeb, pri kterih se vsaktera stran veže, kaj posebniga storiti. Od tod je jasno, de goli namen ali sklep zastran zakonske zveze s koko osebo še ni nobena zaroka; na pr. ko bi kdo rekel: mislim te vzeti za ženo, s teboj se želim zaročiti. Pri zaroki ni dosti goli sklep, temuč mora biti gotova obljuba; s. Alfonz Ligorijan piše: „Zaroka se pravi obljuba, ker sam namen ali sklep

ni zadosti, ker ne napelje zaveze“ (Moral. I. 6. n. 831.). Obljuba, se vzeti v prihodnje, pa se mora z besedo ali z drugimi znamenji dati na dan; ako bi bila storjena le v srcu, nikakor ne veže. „Pravi se obljuba z občutnim znamenjem dana na dan, ker pogodbe se med ljudmi ne godijo brez vnanjih znamenj, govori dalje imenovani učenik (Mor. I. 6. 831.). Obljuba, se vzeti, mora dalje biti vzajemna, to je, mora biti dana od oboje strani, tako de moški da svojo besedo, ženska pa jo sprejme, in svojo privolitev nasprot da na znanje. S. Avguštin piše: „Je pa zaveza pogodba ali zaroka, kadar kdo kateri obljudi in se zaveže, de jo bo vzel, ako namreč ona dovoli, z njim v združbo stopiti (De spons. duor. c. 1.). Obljuba mora pa biti obrnjena na določeno osebo; na dvomu bi ostala vsa beseda, ko bi na pr. kdo med množnim ženstvom govoril: „eno iz med vas si bom vzel“; tukaj namreč bi bilo potreba, pravo še le izvoliti.

Obljuba, ki se daje v zarokah, velja za prihodnjo sklenitev svetiga zakona, ne za pričujočo; zato je mora tudi beseda tako postavljena biti, de kaže na prihodnjo zvezo. Ko bi se pa obljuba glasila na sedanji čas, bi imela podobo zakonske zaveze ali poroke; takošna bi zamogla le takrat veljati, kadar bi bila sklenjena po zapovedi Tridentinskiga zbora, v pričo fajmoštra in dveh prič, drugač bi ne bila šteta ne za poroko ne za zaroko. Le pri nedoraslih ljudeh, kateri bi obljudo za sedanji čas storili v pričo duhovniga pastirja in dveh prič, ali pri osebah, ktere bi po državni postavi svojo združitev izrekle pred deželno gosposko, in bi se dalje hotele poročiti v pričo cerkve, bi taka obljuba zamogla veljati za zaroko. Tako saj je večkrat razsodilo sveto društvo za razlago sklepov Tridentinskiga zbora. (Primeri Kutschker Ehe-recht b. II. §. 74.).

Zaroke in njih vrednost so med nami zlo pozabljena reč, in treba bo, jih ljudstvu zopet bolj v spomin pripraviti. Zastran njih vrednosti je papež Pij VI. storil določek, ko je za kriviga obsodil tisti nauk, „de bi bile zaroke zgol državljansko opravilo, ki je vvod k sklenitvi zakona, in de so vse zaroke le naredbi državne oblasti podveržene“. (Apost. list. I. 1794.). Avstrijska postava, ki poprej zarok ni hotela spoznati, jim zdaj prilastuje vso veljavo, kakoršno imajo po cerkveni postavi, ter pravi: „Cerkvena sodnija dela razsodbo, ali ktera zaroka ima obstanek, in ali uzrokuje kaki zakonski zadržek“. (Postava zastr. kat. zakonov §. 2.).

18. Kdo zamore delati veljavne zaroke?

Veljavne zaroke delati zamorejo le taki, kateri imajo postavno starost, in kateri so v stanu, veljaven in dopušen zakon med seboj skleniti. To določbo obsega podučenje zastran zakonskih reči. (1. del. §. 3.). Ker je zaroka vzajemna pogodba, je od tod jasno, de morata zaročenca vselej zmožna biti za sklenitev take pogodbe; morata biti zadosti stara, de imata že rabo svoje pameti, in ne sme jima na poti biti nobena cerkvena postava. S. Alfons Ligorijan pravi: „Zaroke ne veljajo, če zaročencama pomanjkuje za-

povedana starost, ali če je med njima kaki zakonski zaderžek“.
(Homo apost. tr. 18. n. 7.).

Pervo vprašanje je tedaj, ktera je postavna starost za veljavo zaroke. Popolnoma zmožni za sklenitev veljavne zaroke so mladi ljudje prav za prav še le takrat, ko imajo že leta za ženitev, ali ko se že štejejo za dorasle po postavi; leta za ženitev pa so po cerkveni postavi, pri moških štirinajsto dopolnjeno pri ženskih dvanajsto dopolnjeno; desiravno so po okolišinah večkrat še le pozneje leta šteti; po naši avstrijski postavi se za moške in za ženske šteje sploh štirinajsto dopolnjeno. (Glej cerkveni zakonik. De despons. imp. c. 3. 6. Deržavlj. zakonik §. 21.). Vender cerkvena postava dopuša bolj obširno prostost za sklenitev zarok, desiravno namreč mladi ljudje za sklenitev zakona niso kmalo zmožni, so vender pred v stanu, obljube delati za prihodnji čas, to je, kadar se svoje pameti dosti zavedo, kar se po navadi šteje z dopolnjenim sedmim letam. To starost stavi cerkveni zakonik na več mestih, posebno v besedi papeža Aleksandra III., ki pravi: „Zaročitve in zakonske zaveze se ne morejo goditi pred sedmim letam“. (De des. imp. c. 5.). Za to stran tudi razlaga s. Alfons Ligorijan: „Za veljavo zaroke pri otrocih je zadosti, de se pri njih naznanuje raba pameti; tako mislijo učeniki z zadostno gotovostjo, ter pravijo, de se otroci pred sedmimi leti ne morejo zavezovati, razun ko bi hudobija in razumnost prehitela njih starost. Zaroka pa ni veljavna tudi po dopolnjenim sedmim letu, kadar ni gotovosti zastran dovoljne rabe pameti“. (Moral. l. 6. n. 834.). Ako rayno pa katoliška cerkev bolj zgodaj dopuša zaroke, vender ona noče, de bi popolnoma vezale, dokler zaročenci niso dorastli do starosti, ko so že zmožni za sklenitev veljavniga zakona. Nedorasli mladi ljudje sicer od storjenih zarok ne morejo odstopati pred časom, ko so že za ženitev; ko pa dopolnijo leta, s katerimi zamore zakon veljati, takrat jim je na prosto dano, poprej storjeno obljubo razdreti; pri tem mora uni, ki pred dojde do postavnih let, čakati na tega, ki pozneje doraste. To je jasno iz besed papeža Aleksandra III., kateri govori: „Odgovorimo, de nedorasla, ki se pred pravimi leti zaročita, morata čakati do postavne starosti, in po tem naj se zakon poterdi, ali naj se ločita“. Kadar eden izmed nju pred doraste do pravih let, se le kadar tudi mlajši doraste do tistih let in noče privoliti, zamoreta po cerkveni sodbi ločiti“. (De desp. imp. c. 7.). Na to postavo se ozira tudi s. Alfons Ligorjan, ko piše: „Med nedoraslimi se zaroke ne razvezujejo, razun ko so toliko starost dosegli, de so za ženitev; to je pa zavoljo njih nepremiselnosti in nestanovitnosti“. Še pristavi ta učenik, de zaroka se zamore razdreti v doraslih letih, ko bi bila tudi s prisego poterjena. (Moral. l. 6. n. 856. Homo apost. tr. 18.).

Drugo vprašanje je zastran zakonskih zaderžkov. De moški in ženska zamoreta veljavno zaroko med seboj napraviti, je potreba, de sta tudi v stanu, veljaven in dopušen zakon skleniti, ali de jima ni na poti kateri ločiven ali prepoveden zaderžek. Dobro je pomniti ta razloček, de zakon je le pri ločivnim

zaderžku neveljaven, pri zgol prepovednim zaderžku zamore biti veljaven; zaroka pa tudi takrat ni veljavna, kadar je kaki zaviravni zaderžek vmes. Tedej človek, ki je na pr. po telesu nezmožen za zakon, ali ki je v višjim duhovnim redu, v slovesnih obljubah ali v veljavni zakonski zvezi, tudi ne more veljavnih zarok delati; pa tudi neslovesna obljuba čistosti ali pristopa v duhovni stan, ali starji zaroka zaderžuje veljavo nove zaroke, kakor uči s. Alfons Ligorijan (Mor. I. 6. n. 874.). Tudi tisti zakonski zaderžki, pri katerih je cerkvena odveza mogoča, vendar zaroki ne dajo veljati, na pr. sorodstvo (žlahta) in svaštvo (švagerstvo) v daljšim rodu, krivoverstvo eniga dela, dokler odveza ni zadobljena. Ako pa je zaroka storjena pri takim zaderžku, pa saj nastopi dolžnost, pri višjim cerkvenim poglavarji ali pastirji iskati odveze, kadar se zamore lahko dobiti; in ne sme se delati druga zaroka med časom, dokler reč ni dognana. Tako uči s. Alfons Ligorijan (Moral. I. 6. n. 843. 856. Hom. ap. tr. 18. n. 13.), tako kažejo tudi mnoge razsodbe svetiga društva Tridentinskiga zbora (primeri Kutschker Eherecht b. II. §. 77.). Dolžnost, odveze iskati, v časih tudi nastopi za povračila voljo, na pr. ko bi kdo, ki je obljubil čistost ali pristop v duhoven red, pa potem z resnično ali goljufivo obljubo žensko zapeljal v greh; tako zopet uči s. Alfons. (Mor. I. 6. n. 874. Hom. ap. tr. 18. n. 97. 98.)

19. Kaj je še dalje potrebno k veljavni zaroki?

Je potrebno, de imata zaročenca resnično voljo, se kdaj v zakon vzeti, in de to svojo voljo prosto, s pravim premisljam, določno in razumljivo dasta na znanje. Ta resnica se posnema iz podučjenja zastran zakonskih reči (I. del. §. 3).

Razun osebne zmožnosti je pri sklenitvi zaroke poglavitna reč privolitev zaročencov. To je jasno iz besede papeža Nikolaja I., ker piše: „Zadosti naj bo po postavah samo privolitev tistih za katerih zvezo se vpraša“. (Causa XXVII. qu. 2. c. 2). To se tudi dokazuje iz lastnije zarok, ker se štejejo med pogodbo, in ker so priprava za zakon. Ta privolitev pa mora 1. biti z resnično voljo storjena, brez hinavšine in zvijačin. To je jasno iz pomena zaroke; da se pa tudi skazati iz razsodbe papeža Inocencija III., ktera sicer zadeva sklenitev zakona, pa je tudi prav primerjena sklenitvi zaroke; ta papež je namreč pisal: „Odgovorim, de to se ne more za zakon soditi, ko se je mož z ženo zaročil sicer sam v pričó, pa z izmišljenim imenam, in ni imel ne namena ne volje, jo za ženo vzeti“. (De sponsal. c. 26.). Pri pravi in resnični privolitvi je tedaj treba notranjiga namena in sklepa, se zaročiti in z obljubo zavezati. Zaroka bi ne mogla veljati, ko bi bila obljuba le za šalo ali na videz dana, ko bi bila le goljufivo storjena. Ko bi vendar kdo kako zaroko hotel ovreči s tem, de je obljubo dal le na videz, mora to okolišino dobro dokazati; drugač cerkveni sodnik spoznava za veljavo zaroke. Pomniti se mora tudi, de, kdor s hinavsko mislijo obljubo stori, sicer samo na sebi ni zavezan k zakonu, pa je dolžan škodo poverniti; tako uči s.

Alfons Ligorijan (Moral. I. 6. n. 847.). Utegne se zgoditi, de kdo z goljufivo obljubo zakona zmoti kako osebo, mu privoliti v greh mesa; ta okolišina sama na sebi hinavski obljubi ne daje večji veljave, vender bo cerkveni sodnik po tem, če ne vselej, saj pred sodil na veljavo zaroke. Bolj na tanko mora tako reč jemati spovednik; desiravno bi zaroka ne veljala, mora on tirjati povračilo škode, katero se večji del zamore le z resničnim zakonom zgoditi, razun ko bi posebne okolišine to odsvetovale. Tako je učil, s. Tomaž Akvinski, tako tudi s. Alfons Ligorijan, kateri je pisal: „Kdor je deklico zapeljal z obljubo zakona, je dolžan jo vzeti, ne samo, kadar je obljuba resnična, temuč tudi kadar je goljufiva“. (Moral. I. 3. n. 743 : I. 6. n. 833. Hom. ap. tr. 18. n. 1.). Tako je tudi večkrat obsodilo sveto društvo Trid. zbora, ali je pri posebnih okolišinah saj tirjalo odškodovanje (primeri Kutschker Eherecht b. II. §. 81.); tudi naša deržavna postava naklada odškodovanje o takošnih namerah (Kazenska post. §. 506.)

Pri privolitvi v zaroko je 2. treba dobriga premislika. Obljuba prihodnjiga zakona je silno tehtna reč; gotovo je tedaj, de taka obljuba ne bo lahko veljala, kadar zaročenca nista bila v stanu svojiga djanja prav premisliti. Zatorej je postava cerkveniga zakonika: „Zakona ne more skleniti ne norosten, ne norostna“. (Causa XXXII. qu. 7. c. 26.). In s. Alfons določuje: „Zaroka se pravi premišljena obljuba, s takim premislikam, de je zadosten za smerten greh: (Moral. I. 6. n. 831.). Ne velja tedaj zaroka pri takim, ki nima pameti ali praviga spoznanja, ali ki je v duhu ves omamljen. Zlo se mora dvomiti nad veljavo zaroke, kdar jo na pr. kdo stori prestrašen, od jeze prevzet, ali ko je v silno zapeljivi priložnosti, pri neumnim plesu, ali v pijanski tovaršii. Tanka razsodba v takih okolišinah sicer ni vselej lahka, ker je vse na tem, kakošne zavesti je bil kdo ravno v tisti priči, ko je delal obljubo zakona; vender naj bi bil kdo po takim potu ves razun sebe, kakor se na pr. zlasti prestrašenimu ali pijanimu utegne zgoditi, njegova zaroka bi bila prazna, kakor je v tacih namerah večkrat razsodilo društvo Trident. zbora. Pri novih ali topih pa celo ni dvoma, de njih zaroke ne veljajo, razun ko bi njih neumnost prenehovala, in bi kterikrat imeli jasne dobe; v taki dobi, ko so pri zavesti, bi sicer utegnili veljavno zaroko storiti, kakor sodijo cerkveni učeniki (Primeri Kutschker Eherecht b. II. §. 82.).

K veljavni zaroki je potrebno, de je privolitev 3. prostovoljna. Kakor zakon sam ne more biti drugač sklenjen, razun prostovoljno, tako tudi ne zaroka, kot obljuba prihodniga zakona; po cerkvenim zakoniku beseda papeža Gregorja IX. velja tudi od zarak: „de zakoni morajo biti prosto sklenjeni. (De sponsal. c. 29.). Tudi s. Alfons Ligorijan razlaga zaroko s to besedo: „de se pravi prostovoljna obljuba,“ in dalje šteje, kaj je taki prosti volji nasprot. (Moral. I. 6. n. 831.). Prosti volji pa je nar pred nasprot posebna zmeta; ne veljala bi zaroka, ko bi se kdo po ptuji zvijski ali lastni nevednosti motil v kaki bistveni reči. Takošna zmeta bi bila, ko bi kdo menil vso drugo osebo, kakor je pa pred njim; ali ko bi kdo mislil, de je oseba, s katero zaroko dela, enako

visociga stanu z njim vred, bi bila pa v resnici le nizkiga rodu. S. Alfons pravi: „Gotovo je, de zaroka ni nobena, ko bi zaročena ob času zaroke ne vedila za različnost svojiga stanu, samo de bi ta nevednost že poprej bila“. Drugač pa bi bilo, ko bi bila zmota v manj bistevnih rečeh, na pr. o premoženji, zdravji, in drugih takih stvareh. Tukaj pravi s. Alfons: „Marsikteri učenci pravijo, de je zaroka takrat neveljavna; pa jez nasprotno štejem za bolj gotovo; vender premoteni del ima pravico, se pognati za razdero pogodbe“. Še pristavi ta učenik: „Ako bi kateri del ob času zaročitve imel kako skrito pomanjkljivost, ktera bi zakon delala škodljiv za drugi del, na pr. zlo slabo ime, nalezljivo huji bolezen, nosečnost od družiga pri nevesti; takrat ne sme zakona sklepati, razun de tako pomanjkljivost razodene drugimu delu“. (Moral. I. 6. n. 851. Hom. ap. tr. 12. n. 19.). Prosto voljo tudi zadržuje sila ali strah, ko bi bil kdo zategavoljo napeljam v zaroko. To razloči papež Aleksander III., ko govori: Ker prava privolitev ne more imeti mesta, kadar strah ali sila vmes hodi, zatorej je treba tako siljenje odpraviti, kadar se iše privolitev“ (De sponsal. c. 14.). S. Alfons od tega govori: „Vpraša se, ali je zaroka, ki je zavoljo veliciga in krivičniga strahu storjena, sama po sebi veljavna? Boljši in nar bolj navadna misel je ta, de je popolnoma neveljavna, ker se ravna po lastni zakona, ki tudi ne velja, kadar se sklene iz strahu. Pravi se pa, kadar je strah velik; zakaj kadar je lahek je drugač soditi: in zopet, kadar je strah krivičen; zakaj ko bi bil krivičen, zaroka velja“. (Moral. I. 6. n. 844. Hom. ap. tr. 18.) Ravno po taki meri je tudi večkrat razsodilo sveto društvo Trident. zbora (Glej Kutschker Eherecht. b. II. §. 84.).

Privolitev v zaroko mora 4 biti določno in razumljivo naznanjena, bodi si to z besedo ali z drugimi znamenji; drugač namreč ni mogoče ne spoznati ne razsoditi, ali je zaroka storjena. To potrebnost cerkvena postava, de si tudi ne na ravnost, naznanuje z razsodbo: „Kaj de se mora pomniti, kadar se zaroka sklepa, in eden ne razume, kar drugi proti postavi“. (De sponsal. c. 7.). Ker pa besede med ljudmi niso vselej zadosti določene, niso vselej zadosti razumljive, zategavoljo ravno ima cerkveni zakonik razsodbo: „Ako eden ni razumel, kar je drugi proti postavil, naj se ozreta na navadni razum besed in oba naj rečene besede obdržita v tem pomenu, kakoršniga razumni ljudje po navadi iz njih dobujejo“ (De sponsal. c. 7.). Kako tedaj bo zaroka razsoditi, kadar besede niso zadosti jasne? S. Alfons pravi: „Kadar so besede dvomljive, se mora v spovedni sodni zlasti na namen zaročencov ozirati; vnanja sodnija pa se mora deržati navadniga razuma in pomena besed (vender tako, de zaročence raji proste šteje, kakor pa zavezuje)“ (Moral. I. 6. c. 840.). Pri zaroki morajo tedaj besede biti zadosti razumljive, in tudi bolj naravnost namerjene; takošne so na pr. te: „Obljubim, de te bom vzel; vzel te bom za svojo;“ ali „od slej te bom imel za nevesto“. Nasprot pa so dvomljive besede: „hočem te imeti za svojo ženo,“ ker po njih ni gotovo, ali je sama želja, ali je tudi zaveza; negotove so tudi

besede: „ne bom nobene druge vzela,“ ker je lahko, da ne vzame nobene. Pri taki negotovosti utegnejo druge okolišine določek dati, ali druge znamenja svetlobo nanesti, na pr. podelitev perstana, ali posebniga daru, kakor uči s. Alfons. (Moral. I. 6. n. 843.). Besede, ki so zlo temne, ali ki ne dajo nobeniga pravega pomena, ali ki so očitna šala, kažejo same po sebi, da se kdo noče zavezovati; zaljubljene pisma ali slepi sladki obeti tudi ne morejo veljati za zaroko, ker pri njih manjka prave resnice in prave volje.

20. Koliko oblasti imajo starši pri zarokah otrok?

Starši zamorejo zaroke sklepati v imenu svojih otrok, ali brez svoje vednosti in volje storjene zaroke zaderžerati otrokam; sicer volja staršev sama na sebi zaroki veljave ne more ne dati in tudi ne vzeti.

Četerta zapoved Božja daje staršem oblast, pri zarokah svojih otrok tudi svojo voljo izrekovati, bodi si za sklenitev, bodi si za ločitev. Sveto pismo kaže, kako so pobožni očaki in pravični očetje stare zaveze skerbeli, svoje sinove in hčere po Božji volji zaročiti; tako je skerbel Abraham za Izaka, Izak za Jakopa, Batvel za Rebeko, Ragvel za Saro (1. Mojz. 24, 4. 51 : 28, 2. Tob. 7, 14.). Nasprot graja sveto pismo, ker si je Ezav vzela ženi, ki sti žalili Izaka in Rebeko, ali ker se je Dina brez vednosti očeta Jakopa zapletla v združbo s Hemarovim sinam (1. Mojz. 26, 15 : 34, 5. 31.). V novi zavezi da s. Pavel razumeti, da se morajo otroci pri svojih zarokah velik del ravnati po volji svojih staršev; piše namreč: „Kdor omoži svojo devico, prav stori; kdor je ne omoži, bolje stori“ (1. Kor. 7, 38.). Pričevanje Tridentinskiga zbora velja tudi zastran zarok, ko govori: „Zakone, ktere sinovi sklepajo brez dovolitve staršev, je sveta Božja cerkev iz pravičnih uzrokov vedno grajala in prepovedovala“ (Sej. 24. od preravn. zak. p. 1.).

Po tej oblasti tedaj starši prvič zamorejo zaroke sklepati v imenu svojih otrok. To poterdil papež Bonifaci IX., ko piše: „Po zarokah, ktere večji del starši sklepajo za svoje dorasle ali nedorasle otroke, so otroci sami zavezani, ako privolijo izrečno ali pa molče, kakor, če so pričujoči bili, in se niso nasprot oglasili. In je ravno tako, če otroci nepričujoč in nevedoč, pa potem zaroke vedoč poterdijo, bodi si molče ali izrečno; drugač po zarokah, ktere starši za otroke sklenejo, otroci sami niso zavezani“ (De despons. imp. in VI. c. un.). Iz te postave je jasno, da zaroke, ktere starši sklenejo za svoje otroke, imajo svoj obstanek, vendar same na sebi še niso veljavne, razun da otroci sami privolijo. Utegne se zgoditi, da bi otrok, ki pri taki zaroki le molči, pa v srcu ne privolil; takrat bi sicer zaroka, ki so jo starši sklenili v otrokovim imenu, otroka nič ne vezala. Na to okolišino se mora zlasti spovednik ozirati, kakor opominja s. Alfons Ligorijan. (Moral. I. 6. n. 838. Hom. ap. tr. 18.). Zastran nedoraslih otrok

je pomniti, de svojo pravo privolitvev zamorejo še le dati, ko so dorasli za ženitev. To tudi poterduje podučenje za cerkvene sodnije, ko pravi: „Zaroke, ki so v imenu nedoraslih storjene, nedoraslih ne vežejo k sklenitvi zakona, razun ako jih poterdijo, ko so dorasli za ženitev“ (I. del. §. 3.). Starši sicer otrok nikakor ne morejo siliti v kako zaroko, ker zakon mora biti prostovoljna reč; vendar zavoljo spoštovanja do staršev otroci prav delajo, ako slušajo njih dobre svete, in se izročujejo v njih previdno skerb. Tako uči s. Tomaž Akvinski, tako tudi s. Alfons (Primeri Moral l. 6. n. 850.).

Drugič zamorejo starši zaderževati zaroke, ktere bi otroci, ki so še v oblasti staršev, sklepali brez njih vednosti in volje. V oblasti staršev pa so otroci, ko so še maloletni, ali ko jih višji oblast iz drugih uzrokov ni izprostita; po naši deržavni postavi se mladi ljudje štejejo za maloletne, dokler niso dopolnili štir in dvajsetiga leta (Derž. zakonik §. 21.). Pravico staršev za to stran izrekuje papež Nikolaj I., ko piše: „Pri nas se po zaroki, ki je obluba prihodnjiga zakona, zveza obhaja s privolitvijo tistih, ki se vežejo, in tistih, v kterih oblasti so“ (Causa XXX. qu. 5. c. 3.). Primerno piše katekizem Trident. zbora: „Med drugim so zaročenci opominjati, de staršem in tistim, v kterih oblasti so, skážejo to čast, de z njih nevednostjo, ali celo z njih nevoljo ali zabrambo ne stopajo v zakon“ (II. del p. 8. vpr. 32.). S. Alfons to reč bolj posebej določuje, ter pravi: „Zaroke, ktere otroci sklepajo brez vednosti staršev, so veljavne. Otroci, ki sklepajo take zaroke, se sicer zavežejo, desiravno grešijo; in starši jim ne morejo s silo braniti, de bi ne spolnili dane obljuje, razun ko bi se bilo bati veliciga pohujšanja zavoljo zakonske zveze“ (Hom. ap. tr. 18. n. 10. Moral. l. 6. n. 848.). Dalje pa on razlaga, koliko de se pregrešijo otroci, ki so še v oblasti staršev, ako se brez njih dovolitve zaročujejo; piše namreč: „Je misel učnikov, de otroci smertno grešijo, kadar v zakon stopajo, ko staršev ne vprašajo, ali ko so starši po pravici nevoljni, na pr. ko bi bila ženitev v sramoto ali v nesrečo domače hiše; le iz posebnih pravičnih uzrekov se otroci izgovarjajo od smertniga greha, na pr. ko bi jim starši kako silo delali, ali jih nevredno zaterali“ (Moral. l. 6. n. 849.). Še pravi ta učenik: „Ko bi otrok ne mogel skleniti zakona brez veliciga in pravičniga razžaljenja svojih staršev, bi k zakonu ne bil zavezan, de bi si bil tudi s prisego poterdil zaroko, de bi si bil celo greh mesa vmes prišel, samo de se krivica odškoduje zapeljani osebi. Kolikorkrat pa otrok greši s sklenitvo nevredniga zakona, pri kterim se je po pameti bati sramote za hišo, pohujšanja in nesrečniga konca, takrat zamorejo starši pomoči iskati pri cerkvenim sodniku, de zaderži taki zakon“ (Moral. l. 6. n. 849. 877.). Tako odločuje tudi podučenje za cerkvene sodnije, ko pravi: Zaroke tistih, ki so še v očetovi oblasti, se morajo razdreti, kadar starši po pravici vgovarjajo“ (I. del §. 5.). Po enakih vodilih je tudi sveto društvo Trident. zbora že dostikrat izreklo svojo razsodbo.

H koncu se mora opomniti, de pri maloletnih otrocih, kterim

so starši odmerli, na mesto staršev stopajo varhi (verobi) in po naši državni postavi cesarska uradnija; oblast tacih višjih se sicer razločuje od oblasti staršev, vendar iz pravičnih uzrokov tudi zamorejo zaderževati zaroko pri tacih, katerim so postavljeni za oskerbnike. Ravno tako se mora soditi pri tacih, ktere je državna oblast iz drugih uzrokov podvergla svoji posebni volji; taki so zlasti vojaki in drugi v enako službo postavljeni. Pri vsih takih osebah sicer zaroka ni neveljavna sama na sebi; pa kadar drugi del noče prostovoljno odjenjati, zamore cerkvena sodnija razdreti zaroko. (Primeri Kutschker Eherecht b. II. §. 78.).

21. Koliko veljavnosti ima zaroka, ki je sklenjena s pogojo?

Taka zaroka dobi veljavo, kadar se pogoja spolni, samo de je ta pogoja mogoča in spoštena; drugač zaroka ostane brez veljave.

Zaroke se v časih ne sklepajo na ravnost, temuč s kakim pristavkam, de namreč zaroka ima še le potem v resnici vezati, če je to in to zares tako, ali če se to in to zares zgodi. Tak pristavek, po katerim se veljava kake pogodbe dopusti le po resničnim obstanku kake reči, ali odloži na prihodnje do posebne zgodbe, se sploh imenuje pogoja. Pri zarokah so take pogoje na pr. te: vzel te bom, ako oče privolijo, ali če nisi preveč stara, če si toliko in toliko let stara, ali če prineseš toliko in toliko dote. Nekatere izmed teh pogojev zadevajo preteklo ali pričujoče: če nisi preveč stara; nekatere zadevajo prihodnje: če bodo oče privolili. Take pogoje pri zarokah se berejo že v svetim pismu; tako je bila Jakobu Rahela obljubljena, če bo sedem let služil zanjo; Booc je obljubil Ruti, de jo bo vzel, ako je drugi sorodnik ne bo hotel. (1. Mojz. 29, 18. 19. Rut. 3, 13.). Cerkev tudi ne brani pristavljati tacih pogojev, ako so le mogoče in poštene; takošne so pogoje, ki so bile spredej imenovane. Kaže se pa to iz besed papeža Urbana III., s kterimi je odgovoril na vprašanje: ali se k sklenitvi zakona sme siliti človek, ki je privolil v zaroko z žensko, ako njegov oče to dovoli. Ta papež namreč piše: „Odgovorimo, de, ker privolitev se ne more imenovati prosta, ko je pušena na voljo družiga, in ker pogoje same ne graja cerkvena postava, zatega voljo se tisti človek ne more siliti k sklenitvi zakona, razun ako po tem pristopi dovolitev njegoviga očeta“. (De condit. appos. c. 5.). Tudi pravi s. Alfons Ligorijan: „Zadosti je privolitev s pogojo za preteklo ali za pričujoče, ker pogodba prav za prav ni odložena; zadosti je tudi privolitev za prihodnje, ko se zveza le odloži do kake zgodbe“. (Moral. I. 6. n. 890.).

Zaroka tedaj, ki je storjena s pogojo, nima veljave, ako pogoja ni že spolnjena, ali če se ne spolni v prihodnje. To je jasno iz prejšnjih besed papeža Urbana III.; ondi zaroka ni veljala, ker oče ženinov ni dovolil. Zaroka pa že precej velja, ko je pogojena reč, že takrat, tako na pr. ko nevesta res ni prestara; ali pa bo

zaroka veljavna po tem, ko se pogodba spolni, na pr. kadar oče da svojo dovolitev, ali saj ni nasprot. Ravno tako še nima veljave zaroka, kjer je kaki zadržek na poti, pa zaročenci hočejo odveze izkati; taka zaroka začne še le veljati, ko se odveza dobi od višji oblasti. Vse to razlaga s. Alfons Ligorjan. (Moral. I. 6. n. 892. 859.). Dokler pogoja ni spolnjena, tako dolgo je veljava zaroke na vislici; vender kateri so se zaročili, morajo čakati, de se reč spolni ali razloči; tudi med tem časam ne sme eden ne drugi del sklepati druge nove zaroke. Utegne se zgoditi, de bi del, ki je pogojo postavil, z izrečno besedo od pogoje odstopil, ali jo s kakošnim dotičnim djanjem na stran djal, na pr. z nečistim pregrešenjem potem zaroka precej začne iz celiga veljati, in noben del ne more od nje več odstopiti. Tako papež Aleksander III. piše: „Ko bi kdo ženski prisegel s takimi besedami, vzel te bom za ženo, ako mi boš toliko dala: ne bo dolžin krive prisege, če ona noče toliko dati, in je on noče vzeti za ženo; razun ako vmes pride privolitev za pričujoče, ali pa se med njima zgodi telesna združba“. (De condit. appos. c. 3.).

Drugač je, kadar so pogoje nemogoče in nepoštene, ali celo namenu zakona nasprotne. Nepoštene in zakonu nasprotne pogoje so na pr., ako se hočeš otrok ogibati, ako ne dobim bolj bogate in visoke, ako hočeš v prešeštvo služiti. Te pogoje so ravno trojni dobroti zakona nasprot, ki je namreč: otroci, zvestoba in sveta zveza. Druge nepoštene pogoje bi bile: ako hočeš z menoj vred krasti, ako hočeš koga ubiti, ako mi hočeš biti po volji v greh mesa. Nemogoča bi prišla na pr. pogoja, ako oče dovolijo: ko bi namreč oče med tem umerli, in bi tedaj ne bilo mogoče jih vprašati. Zastran tacih pogoj papež Gregor IX. govori: „Ako se pridenejo pogoje, ki so zoper bistvo zakona, zakonska pogodba, naj si obeta še toliko dobriga, nima nobene veljave. Sicer pa se morajo druge pogoje, ki se zakonu pristavljajo, zakonu v prid za nepristavljene imeti, ko so nepoštene in nemogoče“. (De condit. appos. c. 7.).

Zaroke, ktere so s kako pogojo storjene, rade napeljujejo mnoge homatije; zatorej je bolj prav, de se zaroka raji ne sklepa poprej, dokler pogoja ni spolnjena. (Primeri Kutschker Eherecht b. II. str. 108 in d.)

22. Kako se zaroke sklepajo.

Zaroke se sklepajo s tem, de moški in ženska z besedo ali z drugimi znamenji na znanje dasta svojo obljubo, se prihodnjic v zakon vzeti; cerkev nič ne zapoveduje, pa priporočuje se iz družih uzrokov, de se ta obljuba stori pred dvema ali tremi pričami.

Cerkvena postava nikjer ne ukazuje, de bi se zaroke mogle sklepati po kakošni posebni vnanji šegi; kakor pri združitvi zakona, tako je pri sklenitvi zaroke potrebno, de zaročenca razumno na znanje dasta svojo privolitev. In sicer se pri zarokah več reči manj na tanko tirja; ali se namreč obljuba prihodnjiga zakona zgodi

z besedo ali z drugimi znamenji, ali ustno ali po pismu, to ne dela razločka; še ni terdo potrebno, de bi bila zaročenca oba v pričo; tudi nepričujoč si zamoreta obljubo dati, bodi si po listu, ali poročniku, ali po pooblastencu. To pričuje cerkveni zakonik z besedo: „Ali se zaroka sklene z djanjem, ali z besedo, ali s pismam, to ne dela razločka“. In na drobno ondi razlaga Pavel Lancelot, učenik cerkveniga prava: Z djanjem se zaroka sklepa, ko se da gola zastava (ara), ali podeli perstan. Z besedo, kadar si moški in ženska dasta obljubo prihodnjiga zakona, ter eden drugimu rečeta: jez te bom vzel za svojo ženo, in jez te bom vzela za svojiga moža; ali pa druge besede izgovorita po enakim pomenu. S pismam, kadar moški in ženska nepričujoč po listu naredita pogodbo zastran prihodniga zakona; to se zamore tudi zgoditi po poročniku ali pooblastencu. (Institut. jur. can. tit. 10. z oziram na postavo papeža Gregorja IX. de sponsab. c. 31.). Zategavoljo tudi ni zapovedi, de bi se priče ali duhovni pastir klicali k sklenitvi zaroke; postava Tridentinskiga zbora zastran sklenitve zakona se namreč ne sme razširjati na sklepanje zaroke. Tako pričuje papež Benedikt XIV., ko piše: „O tej reči so bili pomenki v svetim društvu Trident. zbora, ktero je spoznalo, de Tridentinski zbor v svoji postavi zastran preravnave zakona ni nič noviga ukazal zastran zarok, ter jih je pustil pod postavo občne cerkvene pravde; po tisti se zaroke tudi brez prič veljavno sklepajo“. (De syn. divec. l. 12, c. 5.). Ravno tako piše ta papež: „Pri kristjanih tudi pisanja ni potreba, ktero sicer veljavne priče zamorejo domestiti, vender se ravno tako kazni rabijo, kadar kdo po cerkvenim opominjevanji noče spolniti svoje obljuje“. (Ap. list. l. 1747).

Desiravno pa cerkev za sklepanje zarok ni zapovedala nobene vnanje šege, se mora zaročencam vender močno svetovati in priporočevati, de si kar nar bolj mogoče zaterdijo in zagotovijo obljubo prihodnjiga zakona, ktero si dajo med seboj. Nepremišljene, prenagle in skrivne obljuje napravljajo mnogokrat veliko pohujšanja in prepira; zakaj ko so le med štirimi očmi in le z besedo storjene, je marsikterikrat zlo negotovo in dvomljivo, ali kaj veljajo; zapeljivi in nezvesti ljudje dostikrat išejo vse zvijače, de bi se znebili svoje zaveze. Tako se lahko zgodi, de obljava v vesti velja in veže, pa pred sodbo se resnica ne more skazati. Mladi ljudje se zamorejo mnoge nesreče že s tem obvarovati, de nobene take obljuje ne dajejo in ne sprejemajo, razun z vednostjo in voljo svojih staršev; sej bi tudi ne moglo biti brez greha, ko bi to postavo v nemar pušali. Dalje papež Benedikt XIV. v podučnji, ki ga je oznanil še kot kardinal, svetuje, „de je nar bolj varno, pri obhajanji zaroke tudi pismo storiti, in dve ali tri priče privzeti; pri sodbi se po tem ne bo lahko zgodilo, de bi kdo svojo obljubo tajil, ko je v pismu zaznamovana, in z lastno roko podpisana ali podkrizana“. (Institut. eccl. n. 49.). Po takim bodo zaročenci prav in varno delali, ako nobene obljuje prihodniga zakona za terdno ne dajo in ne sprejmejo, dokler se pogodba (glihenga) pred pričami ne stori, ali tudi s pismam ne poterdi. Nar boljši bi bilo sicer to, de bi zaročenci svojo zaroko prav za prav sklepali

še le pred duhovnim pastirjem, kadar s starši ali s pričami k njemu pridejo, svoj prihodnji zakon naznanovat ali na oklice dajat; naj bi tedaj pri prvi pogodbi oblubo prihodniga zakona dajali le s to pogojo, de bo poterjena pred duhovnim pastirjem. V mnogih škofijah so zategavoljo posebne postave dane, kako naj se zaroke obhajajo v pričo duhovniga pastirja. Desiravno ni povsod tacih lastnih postav, vender duhovni pastir brez posebniga noviga početka zamore zaroko bolj zagotoviti ali zaterditi, ako takrat, kadar ženin in nevesta prideta svoj prihodnji zakon naznanovat, na primeru takole ravna. Ko je nekoliko govoril od vrednosti in dolžnost zakona, se oberne k ženinu ter pravi: „Vprašam te, kersanski ženin I., ali obljubiš, de boš to pričujočo nevesto I. po postavi vzel za svojo pravo ženo? reci: Obljubim“. Ravno tako se oberne k nevesti, ter pravi: „Vprašam te, kersanska nevesta I., ali obljubiš, de boš tega pričujočiga ženina I. po postavi vzela za svojiga praviga moža? reci: Obljubim“. Po tem mašnik govori dalje: „K poterjenju te obljube dajta eden drugimu desni roki“; ter sklene z blagoslovom: „Blagoslovi (žegnaj) vaji vsigamogočni Bog, Oče † in Sin † in sveti Duh † Amen“. H koncu v oklicne bukve zapiše zaroko z navadno besedo, na primeru: „Ženin I., sin rajnciga I. in njegove še zive žene I., doma iz I. pod številiko — domače fare, bo vzel nevesto I., hčer s. živiga I. in njegove rajnce žene I., doma iz I. pod štev. — fare s. I.“ Na to da podpisati imena ženina in neveste in dveh prič, pri maloletnih tudi očetov ali varhov, ali jih podpiše sam, in da podkrižati. Po takim načinu zamorejo oklicne bukve služiti za veljavno spričevanje, kakor kerstne ali poročivne bukve. Pomniti se mora, de naj mašnikova beseda govori le od prihodnjiga zakona, „de boš vzel“, „de boš vzela“, „ženin I. bo vzel nevesto I.“; zakaj ko bi rekel „de vzameš“, bi to utegnilo veljati za pričujoč zakon, kadar so tudi priče zraven. (Tukaj ni kraj, se s slovničarji potegovati za to, de oblika „vzamem“ ima v slovanskih jezikih tudi pomen prihodnjiga časa, zakaj tukaj se mora razloček delati med zaroko in zakonom, ne pa med slovniškimi oblikami).

Še je h koncu potreba razložiti, de zaroka se zamore tudi zgoditi po poročnikih ali pooblastencih. Starši sicer ne potrebujejo posebniga pooblastenja, kadar za svoje otroke sklepajo zaroke; le otroci morajo tudi izrečno ali molče dati svojo privolitev k zaroki. (De desp. impub. c. 1.). Vsakteri drugi namestnik pa mora biti po zaročencu pooblasten, in zamore zaroko skleniti le po sporočilu, ki mu je dano. Za take pooblastence ali poročnike velja postava papeža Bonifacija VIII., ktera se glasi: „Poročnik ni drugač pripraven za sklenitev zakona, razun de ima za to posebno oblast. In desiravno pri drugih opraviilih poročnik zamore družiga dati namesti sebe, vender v tej nameri (zavoljo velike nevarnosti, ki se v taki težavni reči utegne prigoditi) ne more družiga odločiti, razun de mu je to posebej sporočeno. Sicer ko bi gospod poročnika preklical, preden je pogodbo storil, bi zakon kteriga po tem sklene, ne imel nič veljave (in sicer, desiravno bi poročnik in zaročnica celo nič ne vedila za ta preklic), ker

manjka privolitve tistiga, brez kteriga zakon ne more imeti veljave“.
(De procurat. in VI. c. 9.).

23. Kakošne zaveze in drugi nasledki izhajajo iz veljavne zaroke?

Veljavna zaroka rodi bolj tesno, vendar na zapoved popolne čistosti navezано zvezo med šeninam in nevesto, naklada dolžnost, zakonsko zvezo brez napačniga odlaganja skleniti; tudi zaderšuje novo zvezo z drugo osebo, in napravlja zaderšek očitne spodobnosti.

Kadar je zaroka veljavno sklenjena, zaročenca stopita v bolj tesno in serčno zvezo med seboj; vendar se mora dobro pomniti, de ta zveza je le priprava za prihodnjo zakonsko združbo, de zaročencama še ne daje oblasti enimu čez družiga, in de se mora med njima vsa čistost in sramožljivost ohraniti. Dostikrat se nahaja ta pogubljiva zmota, de si mladi ljudje na tihama obetajo vedno prijaznost in gotov prihoden zakon, po tem pa menijo, de jim ni posebniga greha, med seboj ostudno in nesramno živeti. Zatorej katekizem Trident. zbora opominja duhovne pastirje: „Posebno naj dostikrat učijo, de naj se mladenči in deklice, kakoršna starost si celo slabo ve svetovati, nikar ne motijo z ime-nam goljufive ženitne zveze, in de neprevidno ne začenjajo zvez gerde ljubezni; zveza ki ni sklenjena pred duhovnim pastirjem ali pooblastenim mašnikom in pred določenim številam prič, še namreč ni nobena prava in poterjena ženitna zveza“. (Del. II. p. 8. vpr. 29.). Naj bi si bila pa zaroka tudi bolj očitno in slovesno storjena, vendar bolj serčna zveza med zaročencama nanaša mnogo grešne nevarnosti, ako se ne ogibata vse preprijazne družbe med seboj; zakaj ta okolišina, de sta si moški in ženska dala obljubo prihodnjiga zakona, ne izgovarja nečistiga djanja med njima; tudi morata zaročenca še bolj posebno pomniti, de se k zakonu pripravljata kakor k svetimu zakramentu. Tehten je nauk, ki ga je angel Rafael dajal mladimu Tobiju še za tisti čas, ko je po redu v zakon stopil z Raguelovo hčerjo: Ti pa, kadar jo boš vzal, zderži se tri dni od nje, in ne mudi se z njo v drugim razun v molitvi; ko pa bo tretja noč pretekla, vzemi devico v Božjim strahu“. (Tob. 6, 18. 22.). Režno opominja Tridentinski zbor in tudi rimski ritval ženine in neveste: „Naj zaročenci ne prebivajo v eni hiši skupaj, dokler niso mašnikoviga blagoslova (zakona) v cerkvi prejeli; naj se nikar ne združujejo po zakonsko med seboj tudi skupaj naj ne ostajajo razun v pričo staršev ali drugih ljudi.“ (Sej. 24. od preravnave zak. p. 1. Rimski ritval od zakr. zakona). Kakor piše papež Benedikt XIV. še kakor Kardinal, je sveto društvo Trident. zbora l. 1537 sklep storilo, de ženin, ki je svojo nevesto zapeljal in v greh pripravil, naj se ojstro pokori po škofovi previdnosti“. (Inst. eccl. n. 46.). — Še bolj previdno mora biti obnašanje zaročencov proti drugim osebam nasprotniga spola, de se dana obljuba kaj ne oskrni, ali de se ne obudi kako na-

tolcovanje. Ko bi se pa kak zaročenec pregrešil z drugo osebo, je njegovo djanje večji greh zavoljo prelomljene zvestobe, in treba je to okolišino v spovedi razodeti, kakor uči s. Alfons Ligorijan (Moral. I. 6. n. 947.). Tako prelomljenje eniga dela tudi daje drugimu delu pravico storjeno zaroko razdreti, kakor bo dalje razloženo.

Druga dolžnost, ki je pomniti po storjeni zaroki, je ta, de zaročenca sta zavezana, svojo obljubo spolniti, in zakon po cerkveni postavi skleniti. To je jasno iz besede papeža Inocencija III., ki zapoveduje: „Kteri so si dali obljubo zastran sklenitve zakona, se morajo opominjati in po vsih potih napeljevati, de storjeno obljubo spolnijo“. (De sponsal. c. 2.). To dolžnost razlaga tudi s. Tomaž Akvinski, rekoč: „Iz takošne obljube je eden proti drugimu zavezan, zakon skleniti; in smertno se pregreši, kdor obljube ne spolni, razun, ako nastane pravičen zadržek“. (In 4. sent. d. 27. qu. 2.). In sicer sta zaročenca zavezana, brez odloga storiti potrebne stopinje, de se zakon po cerkveni postavi sklene; razun, ko bi bil poseben čas že v pogodbi odločen, ali ko bi en ali drugi del posebno ne priganjal k sklenitvi zakona, ali ko bi kaki posebni uzroki delali zadržke. To se razumeva iz tiste postave, po kateri je ženina, ki ni hotel spolniti storjene obljube, papež Inocenci III. obsodil, s tem pristavkam: „razun, ako ni bil čas posebej odločen, in ako ni pri njem bilo, de zakon ni bil sklenjen o postavljenim času“. (De sponsal. c. 22.) S. Alfons Ligorijan tako razlaga to reč: „Zaroka gotovo in pod težkim greham veže, zakon skleniti; in ako ni bil čas določen, veže precej, ker se morajo vse zaveze, kjer čas ni določen, spolniti kakor hitro mogoče. Terdijo pa učenički, de, ko bi en del lahko priganjal k sklenitvi zakona, bi pa molčal, se takrat sme soditi, de tudi privoli v vdlog. To sicer gre, kadar pri zaroki ni časa določeniga. Zakaj ko bi preteklo določen čas, to je, čas ki je bil postavljen za spolnitev zaveze, po tem nedolžni del ostane prost, kakor terdijo vsi učenički s s. Tomažem vred, in kakor je razsojeno po papežu Inocenciju III“. (Hom. ap. tr. 18. Moral. I. 6. n. 845.). Po takim je gotovo, de spovednik zamore ojstro vezati zaročenca, kteri bi brez veljavniga uzroka ne hotel spolniti svoje obljube, ali bi brez praviga izgovora to spolnitev odkladal; tako uči s. Alfons. (Moral. I. 6. n. 846.). Pa tudi cerkvena sodnija je v stanu, nemarniga zaročenca k sklenitvi zakona morati, in sicer bolj ali manj terdo po previdnosti. Tako je papež Aleksander III. zapovedal: „opominjati moža, ki je hotel od zaroke odstopiti, in ako bi se opominjevanju ne vdal, s cerkvenim pokorilam ga primorati, de svojo zaročnico, ako niso pametni uzroki nasprot, vzame za svojo ženo“. (De sponsal. c. 10.). Mekše sicer papež Luci III. veleva: „Ker morajo zakoni prosti biti, tedaj se mora žena, ki noče vzeti moža, s katerim se je po prisegi zaročila, bolj opominjevati kakor siliti, ker ima siljenje rado težaven iztek“. (De sponsal. c. 17.). Sploh sicer pri duhovni sodbi velja vodilo, ki je tudi izrečeno v podučnji za cerkvene sodnije po našim cesarstvu: „Do tistih, kteri se branijo, svojo pri zaroki dano obljubo spolniti, je bolj ravnati

z opominjevanjem kakor s siljenjem“. (II. del §. 109.). Naj bi pa cerkvena sodba po svoji previdnosti pri kaki zaroki tudi odjenjala od svojiga moranja, vendar ona tirja povračilo in odškodovanje od tiste strani, ktera je kriva prelomljene obljube; kar bo dalje bolj na tanko razloženo. Deržavna postava je sicer že kdaj po rimskih naredbah zaročence malo morala k spolnitvi obljube; ravno tako avstrijska postava ne pozna nobeniga siljenja pri zarokah; zapovednika je namreč vodila ta misel, de z vnanjim siljenjem ni lahko ravnati v reči, ktera prostost potrebuje; in tedaj je on cerkvi vse prepustil, rekoč: Kar tiče zaroke, bo cerkvena oblast razsojevala, koliko de imajo obstanka, in koliko de zadržka delajo zakonu“. (Konkordat čl. 10. Postava zastran kat. zakonov §. 2.).

Tretje so pomniti zadržki, kteri se izhajajo iz veljavne zaroke. Nar pred je sicer gotovo, de nova zaroka se ne more veljavno sklepati, dokler ima starji zaroka svoj obstanek. Ko bi tedaj zaročenec, ki je obljubo prihodnjiga zakona veljavno sklenil s kako osebo, po tem drugo obljubo storil z drugo osebo, velja le prva zaroka, druga zaveza pa ni nobena zaroka. Postava papeža Inocencija III. se namreč tako glasi zastran človeka, ki se je zaročil z dvema ženskama: „Ako je z obema sklenil zaroko za prihodnji zakon, naj se primora prvo obljubo deržati, ki je bila po postavi storjena, zavoljo druge zaroke pa naj se mu pokora naloži“. (De sponsal. 22.). Ta zadržek je cerkev prav previdno postavila; zakaj ko bi kdo zaroke brez razločka zamogel delati z več osebami, bi to priložnost dajalo za mnogotero zmotnjavo, razpertijo in pohujšanje, kakor razlaga papež Benedikt XIV. še kakor kardinal. (Institut. eccl. n. 46.). Le ko bi kteri zaročenec sklenil zakon z drugo osebo, takrat bi prva zaroka nehala vezati; zakon sam bi bil sicer veljaven, pa ne bil bi brez greha, ne bil bi dopušen, ker je prelomljena prva obljuba. Ta zakonski zadržek bo pozneje bolj razložen. Po veljavni zaroki nastopa tudi zadržek očitne spodobnosti, de ko bi se tista zaroka razderla po tem ali tem veljavnim uzroku, po tem noben del ne zamore zakona sklepati z osebo, ktera bi bila z drugim delam v prvem rodu. Tudi ta zakonski zadržek bo pozneje bolj razložen. (Primeri Kutschker Eherecht b. II. §. 89, 90.).

24. Iz kakošnih uzrokov se zaroka razveže po oboji strani?

Zaroka se razveže po oboji strani, kadar dorasla zaročenca oba v razvezo privolita, kadar nedorasli o postavnih letih hoče od zaroke odstopiti, ali kadar pri maloletnih starši po pravici ugovarjajo, kadar kaki zakonski zadržek, zlasti zakon z drugo vmes pride, ali kadar en del stopi v pobožen red ali v duhovni stan.

Zakonska zveza je nerazvezljiva, in se ne razdere, razun kadar smert loči moža in ženo. Drugač je pri zarokah. Zaroka

je sicer bolj tesna zveza med moškim in žensko, vendar ta zveza ni nerazvezljiva, ampak se zamore razdreti, kadar pridejo pravični ali tehtni uzroki vmes. To se izhaja iz notranje lastnije zaroke. Zaroka namreč je le priprava k zakonu; dela se pred sklenitvo zakona ravno zato, de se zakon sam ne ravna prenašlo in brez praviga premislika, de se ne godi neveljavno in zoper postavo, de se ne veže nesrečno in zoper voljo, in de se zaročencam še nekaj časa pot v višji poklic pusti odperta. Samo na sebi je jasno, de, kadar nastopi kateri tak uzrok, se tudi več ali manj zadržuje sklenitev zakona samiga, in de po takim mora tudi odnehati priprava k tej sklenitvi, to je, zaroka. Katoliška cerkev je v svojih postavah določila take uzroke, iz katerih se zaroke smejo ali morejo razvezati; kaže se to iz cerkveniga zakonika. (De sponsal. c. 2. 5. 22. 31. de desp. impub. c. 7. 8.). Uzroki, iz katerih se zaroka razvezuje, pa utegnejo biti taki, de sta po tem oba dela prosta od svoje zaveze, ali pa taki, de je le en del odvezan od svoje dolžnosti.

Izmed tacih uzrokov, po katerih sta oba dela oproštena od svoje zaveze, se prvi imenuje privolitev obojiga dela pri doraslih. Ta uzrok je v podučnji za cerkvene sodnije tako izrečen: „Zaroka, česiravno je s prisego poterjena, se zamore razvezati po vzajemni privolitvi“. (I. del. §. 4.). Taka razveza storjene zaroke se dokazuje iz splošniga vodila cerkvenih pravic, ki se glasi: „Vsaka reč se razdere po tistih uzrokih, po katerih se naredi“. (C. 1. de reg. jun. in VI.). Dokazuje se tudi iz postave papeža Inocencija III., kateri ukazuje: „Ako se zaročenca nočeta dopustiti eden do družiga, se kaže, de se to sme poterpeti za tega voljo, de se kaj hujiga ne zgodi, ko bi namreč kdo tako vzel, ktera mu je zoperna; ravno tako, kakor je pri tistih, kateri kako združbo s prisego sklenejo, po tem pa eden drugimu odnehajo“. (De sponsal. c. 2.). Po takim zaročenca zamoreta svojo storjeno zaroko prosto razdreti, samo de se oba za to stran med seboj radovoljno pomenita, ali de en del poprej odstopi, in drugi del potem prostovoljno in ne prisiljen odneha od svoje pravice. To se zamore zgoditi po ustni besedi, ali po pismu, ali po poročnikih, ali izrečeno, ali molče po drugih znamenjih; k temu jima tudi ni potreba iskati cerkveniga sodnika, de bi njuno razvezo za pravo spoznal; dobro pa je, de se odpoved in razdera zgodi pred pričami. Tudi ne dela rezločka ta okolišina, ako je bila zaroka poterjena s prisego; zakaj prisega se ravna po lastni djanja, ktero se z njo zaterduje, in tedaj ko zaroka sama več ne velja, tudi prisega več ne veže. Vender s. Alfons Ligorjan posebej opominja: „Pomniti je, de med doraslimi se zaroka razveže po vzajemni privolitvi, in sicer ne samo tako, de razveza velja, temuč tudi de je dopušena, česiravno je s prisego poterjena, samo de je tukaj pravičen uzrok vmes; drugač bi se namreč zaročenca pregrešila, če tudi ne hudo, pa saj bolj lahko“. (Hom. apost. tr. 18. n. 14. Moral. l. 6. n. 855.). Kadar je bila tedaj zaroka na ravnost storjena, pri njeni razvezi ni potreba družiga uzroka, razun vzajemne privolitve; le kadar je bila zaroka poterjena s prisego, je treba družiga pravičniga uz-

roka vmes, in sicer zastran špoštovanja, katero prisegi gre zavoljo Boga, ki je bil v pričo poklican.

Zastran nedoraslih je bilo že (spredej govornjeno šte. 18.). de jih storjena zaroka poprej celama ne veže, dokler je niso poterdili ko so dorasli do postavnih let, namreč do štirinajstiga pri moških, in do dvanajstiga pri ženskih. Podučevanje za cerkvene sodnije to reč tako izrekuje: „Zaroke, ki se sklepajo v imenu nedoraslih, vežejo nedorasle k sklenitvi zakona še le po tem, ko jih sami poterdijo, ko so dosegli leta za ženitev“. (I. del §. 3.). Nedorasli tedaj zamorejo poprej storjeno zaroko po lastni volji prosto razdreti, kadar dosežejo postavne leta, samo de tisti, ki je pred dorastel, čaka na tistiga ki pozneje doraste; in po takim vsa zaveza odneha tudi za drugi starji del, ako ravno odstopi le en del, ki je ravno dorasel. Vse to se opira na postavo papeža Aleksandra III., ki se glasi: „Kadar od tistih, ki skleneta zaroko pred pravimi leti, mlajši pride do let, ki so za ženitev, in ugovor stori, po tem se po razsodbi cerkve zamoreta razločiti“. (De desp. impub. c. 7.). Bolj posebej to razlaga s. Alfons: „Kadar pride do doraslih let, vsaki del zamore odstopiti, samo de se nasprot oglasi precej, to je, po treh dneh, pred sodnikom ali pa pred pričami; ti trije dnevi pa začnejo teči od časa, ne ko je kdo dorastel do postavne starosti, temuč ko je dobil vednost za svojo pravico, de sme odstopiti: (Moral. l. 6. n. 856.). Sicer ni dobro, de celo mladi ljudje delajo zaroke med seboj in starši naj, kar mogoče, kaj taciga zadržujejo. Marsiktera zmotnjava in pohujšanje se po takim zamore odverniti.

Nadaljen uzrok, zaroko razvezati, je pravičen ugovor staršev, od kteriga je bilo že tudi spredej govornjeno (šte. 20.). V podučnji za cerkvene sodnije je ta uzrok tako izrečen: „Zaroke tistih, kteri so še v očetovi oblasti, se morajo razvezati, kadar starši po pravici ugovarjajo“. (I. del. §. 5.). Šama na sebi je sicer zaroka veljavna, desiravno jo je otrok sklenil brez vednosti in volje staršev; pa vsaki čas bo ostala bolj ali manj grešna, in le posebni uzroki jo delajo zadolženja prosto. Zakaj stara cerkvena postava že govori: Drugač se ne sklepa postaven zakon, razun de se nevesta iše pri tistih, kteri imajo oblast nad žensko in jo varujejo, in de se zaroči po starših in sorodnikih“. (Causa 30. qu. 5. c. 1.). Ko tedaj starši posebne pravične uzroke zaroki nasprot stavijo, pravijo učeni, de otrok ne more biti zavezan po svoji dani obljudi, desiravno bi bila s prisego poterjena, k hudimu namreč ne more nobeden zavezan biti, in tudi prisega ni vez hudobije. Tako lepo razlaga s. Alfons (Moral. l. 6. n. 849. 877.). V taki okolišini torej, ko bi se starši zoper zaroko upirali zavoljo nesreče cele hiše zavoljo sramote vse rodovine, ali ko bi oče ves delež pri svojim premoženji odrekel otroku; zamore zadeti del svojo zaroko razdreti, samo de se drugimu delu krivica poverne, katero je utegn timerpeti, zlasti ko bi bilo zapeljanje v greh prišlo vmes. Drugi del pa se ne more nasprot staviti, temuč se mora zadovoljiti z razvezo, ker je privolitev staršev vselej potrebna pogoja pri takih zarokah; in ako kdo meni, de se mu krivica godi, mu je pot

odperta k cerkveni sodnii. Naj bi pa otrok ne hotel poslušati glasú svojih staršev, in bi nespametno silil v nevreden zakon, se starši zamorejo obrniti do višji cerkvene oblasti, de bo ona zaderžala nevreden zakon. Tudi to se vjema z naukam s. Alfonsa Ligorjana (Moral. I. 6. n. 849. 877.). Kar velja od staršev, velja tudi po nekoliki meri od njih, kateri so na njih mestu, od varhov, od višji gosposke.

Zaroka se dalje tudi razveže po zakonskim zaderžku, kateri po storjeni obljudi nastopi ali znan postane. Kakor zakonski zaderžek že poprej brani veljavno zaroko skleniti, tako tudi pozneje veljavni zaroki jemlje njeno moč. Zatorej cerkveni zakonik poleg postave papeža Aleksandra III. govori: „Kdor je obljudil ktero v zakon vzeti, naj se tudi po cerkvenih pokorilih priganja k sklenitvi zakona, razun ako je zaderžek vmes.“ (De sponsal. c. 10.). S. Alfons posebej razlaga: „Razložek se mora delati: Ako je zaderžek zaviraven ali prepoveden, je sploh ta nauk, de zaroka se ne razveže, razun ko bi bil zaderžek iz obljudbe duhovniga reda ali čistosti; ako je pa zaderžek razdéraven ali ločiven, je pri vsih učenikih gotovo, de je odvezan nedolžni del; pa tudi pri zadolženim delu preneha zaveza, dokler zaderžek ni odpravljen. Vender tisti del, ki je zaderžek napravil, je za povračila voljo dolžan odveze iskati, kadar je lahko mogoče, jo dobiti; kadar pa je nesramno pregrešenje vmes prišlo, takrat je krivi del dolžan odveze iskati, ko bi bilo tudi le z večji težavo mogoče.“ (Moral. I. 6. n. 857. 873.). Pri nekterih zaderžkih pa ni mogoče nobene odveze in zatorej je zaroka tudi za vselej razvezana. Taki zaderžki so: nezmožnost za zakonsko dolžnost, ki po zaroki nastopi ali se razodene; sorodstvo (žlahta) v bližnjim rodu, ki se po tem odkrije; svaštvo (švagerstvo) v bližnjim rodu, ki nastopi po pregrešenji eniga dela z osebo, ki je z drugim delam po kervi blizo zvezana; tudi zakon sklenjen s tretjo osebo, in pobožni red ali duhovni stan po tem sprejet, kakor bo dalje razloženo. Pomniti se mora pri vsim tem, de tisti del, ki je zaderžek napravil s svojim pregrešenjem je drugimu delu dolžan povračilo po drugi poti, kadar ni mogoče z zakonom poravnati svoje dolžnosti.

Kar zlasti tiče zakon s tretjo osebo, govori podučenje za cerkvene sodnije: „S tem, de en del zakon sklene s tretjo osebo, se sicer zaroka razveže; pa drugimu delu ostane pravica na povračilo svoje škode.“ (I. del §. 8.). Za to stran cerkveni zakonik poleg lista papeža Inocencija III. dela razsodbo: „Obljuba prihodnjiga zakona, bodi si tudi s prisego storjena, se razveže po sklenitvi pričujočiga zakona.“ (De sponsal. c. 22.). S tem pa, de kdo prelomi prvo obljudo, in drugod stopi v zakon, se gotovo hudo pregreši; s. Avguštin piše od tega: „Ako je kdo po obljudi se pogodil s ktero, ne smé po tem druge jemati; ako je drugo vzel, mora pokoro delati zavoljo prelomljene obljudbe; vender smé ostati s tisto, ki jo je v zakon vzel.“ (De sponsal. duor. c. 1.). Po takim zakonu pa se tudi gotova krivica godi drugimu, poprej zaročenimu delu; zatorej ima krivi del dolžnost, to krivico po drugačni poti poravnati. Celu terdijo učeniki, de, ko bi smert razderla taki za-

kon, po tem zaveza prve zaroke zopet oživi, kadar se drugi del še potegne za svojo pravico. Tako med drugimi piše s. Alfons (Moral. l. 6. n. 875. Hom. ap. tr. 18. n. 13.). De se take zapletene okolišine odvernejo, je duhovniku pastirju paziti, de sklenitev noviga zakona precej ustavi, ko se verjeten ugovor iz stare zaroke vzdigne, in de v združevanje taciga zakona ne gre dalje, dokler ugovor ni poravnat.

Poslednji uzrok, ki še razvezuje zaroke, je pobožni red ali duhovni stan, v kteriga stopi en del. Podučenje za cerkvene sodnije govori: „Zaročenci po zavezi, katero so si naložili, niso zadržani, de bi ne smeli v pobožni red stopiti, ali Bogu v duhovnim stanu služiti. Po storjeni slovesni obljudi ali po sprejetim višjim duhovnim redu se zaroka razveže“. (I. del. §. 7.). Miniški ali duhovski stan je veliko vredniši memo zakonskiga, ker človeka tesneje veže z Bogam; zatorej mora tudi pot v tak bolj popoln stan odperta stati v času zaroke. Za to stran posebno velja aposteljnova beseda: „Si prost od žene, ne iši žene“. (1 Kor. 7, 27.). Ako pa kdo po tem res stopi v pobožni red ali v duhovni stan, in stori slovesno obljudo ali prejme posvečenje, je zopet zaveza proti Bogu veliko močnejši in svetejši, kakor zaveza proti človeku; in za tega voljo mora tudi odnehati obljuda prihodnjiga zakona, ki je bila poprej storjena. Svetlo cerkveni zakonik poleg kalcedonskiga zbora to pové zastran posvečenih devic in minihov: „Devica, ki se je Bogu posvetila, in minih ravno tako, se ne smé z zakonom vezati“. (Causa 27. qu. 1. c. 22.). Zastran duhovšine pa je papež Sirici v rimskim zboru l. 386 dal postaviti, de se mašniki in leviti zakona zderžijo, ker je to aposteljska zapoved. Dobro je pa pomniti razloček, na kteriga kaže podučenje za cerkvene sodnije, in ki ga razlaga posebej s. Alfons. Kadar namreč en del stopi v miniški ali duhovni stan, je s to stopinjo samo drugi del odvezan od svoje dolžnosti; le slovesna obljudo v pobožnim redu, in višji posvečenje v duhovnim stanu še le oba dela stori prosta. (Moral. l. 6. n. 870. 872.). Dalje dokazuje ta učenik, de tudi prisega, s katero se je obljudo prihodnjiga zakona poterdila, ne dela zadržka za nastop pobožniga reda ali duhovniga stanu le ondi je zaročenec zadržan od popolnišiga stanu, in ostane zavezan k sklenitvi zakona, kjer zavoljo pregreška derži dolžnost, za otroka skerbeti pohujšanje popraviti, in sramoto neveste poravnati. (Moral. l. 6. n. 874. l. 3. n. 649.). — Še se mora vediti, de tudi neslovesna obljudo čistosti ali pristopa v pobožni red razvezuje prejšno zaroko, kakor je jasno iz razsodbe svetiga družtva. Trident. zbora, ko je bila dana l. 1701: „Obljudo čistosti ali duhovniga stanu razdere tudi priseženo zaroko“. Bolj posebej razlaga s. Alfons, de taka obljudo razvezuje zaroko po oboji strani, ko bi bila tudi prisežena, samo de ni kako pregrešenje zoper čistost vmes prislo, ko bi pa del, ki je s tako obljudo zavezan, odvezo dobil pri višji cerkveni oblasti, prejšna zaroka zopet dobi moč, in ne sme se delati druga zaroka. (Moral. l. 6. n. 873.). (Primeri Kutschker Eherecht b. II. §§. 95 — 96 99 — 101.)

25. Iz kakošnih uzrokov se zaroka razveže samo po eni strani?

Zaroka se razveže samo po eni strani, kadar en del prelomi zvestobo, ki jo je drugimu delu dolžan, ali kadar brez pravega uzroka dalje in na dolgo časa drugam gre; kadar se v stanu eniga dela tolika sprememba nameri, de po pravici smé misliti, v takih okolišinah bi se zaroka ne bila sklenila; tudi, kadar se po vsih okolišinah soditi sme, de bo zakon s tako ali tako osebo nesrečen.

Pervi teh uzrokov, namreč prelomljenje dolžne zvestobe se v podučnji za cerkvene sodnije tako dopoveduje: „Kadar je en del prelomil zvestobo, katero je svojimu zaročencu dolžan, drugi del ni več dolžan, svoje obljube spolniti“. (I. del §. 6.). To prelomljenje dolžne zvestobe se posebno ondi šteje, ko se je en del po zaroki s tretjo pregrešil zoper čistost; to papež Inocenci III. med drugim naznanuje s to besedo: „Ako je po sklenjenim zakonu dopušeno, de mož zavoljo prešešovanja ženo izpusti od svoje združbe: je še veliko bolj pred sklenjenim zakonom dopušeno, de ženin zavoljo ravno tega uzroka neveste ne dopusti v svojo združbo“. (De jurejur. c. 25.). V tej reči sta po razlaganji s. Alfonsa Ligorjana sicer moški in ženska sploh po enaki meri soditi, de kateri del se pregreši, od družiga dela ne more več tirjati spolnjenja storjene obljube; tudi je sploh le na take pregreške gledati, ki so se po sklenjeni zaroki zgodili, zakaj le pri takih se zamore govoriti od prelomljenje zvestobe. Vender v posebnih okolišinah se nevesta ojstreje sodi, de se ji sploh preprijazno pečanje s tretjo osebo bolj močno graja, ko bi se na pr. od tod hudo natolcovanje opudilo; tudi se včasih smé še na poprejšne pregreške gledati, ko bi se na pr. od tod velika razujzdanost kteriga zaročenca razodela, ali ko bi se težava zavoljo poprejšniga otroka pokazala. Posebno tehten uzrok, od svoje zaveze odstopiti, je za ženina to, ko bi bila nevesta v drugim stanu od tretjiga; zatorej ona take okolišine proti ženinu nikakor ne sme zamolčati, ker se mora tukaj vprašati kdo de bo za otroke skerbil. Jasno je, de ko bi se bila oba dela pregrešila, po tem noben del ne more zaveze proti drugimu tergati; tudi, ko en del pred zaroko vé za pregrešenje družiga dela, po tem ne more dane obljube razderati. (Moral. I. 6. n. 860.). K prelomljenju dolžne zvestobe pa se štejejo še druge podobne okolišine; na pr. kadar en del s tretjo osebo sklene novo zaroko desiravno taka zaroka ne more veljati, dokler prva zaveza ima veljavnost; ali kadar en del čez postavljen čas in brez uzroka odklada sklenitev zakona, kar zlasti nevesta težko uterpi; v takih namerah je nedolžni del prost od svoje zaveze. Lahko je razumeti, de vsi taki uzroki morajo gotovi biti; zakaj ko bi drugi del ne hotel prostovoljno odjenjati, in bi se obernal do duhovne sodnije, po tem mora prvi del resnico pregrešenja dobro dokazati; drugač zapade pri svoji reči in se po sodbi veže k špolnitvi svoje obljube. (Glej Kutschker Eherecht b. II. §. 97.).

K uzrokom, zaroko razdreti, se posebej šteje odhod na

daljne kraje in na dolg čas. Ta uzrok cerkveni zakonik po razsodbi papeža Alexandra III. tako dopoveduje: „Kadar se ženina, ki je dal obljubo za prihodnji zakon, oberne v daljne kraje, po tem se nevesta prosto sme z drugim zaročiti“. (De sponsal. c. 5.). S. Alfons to reč tako razlaga: „Kadar ženina pred poroko drugam prestavi svoje stanovanje, ali kadar odide v daljno stran, desiravno z mislijo se poverniti, takrat je gotovo, da nevesta sme v drugi zakon prestopiti. Ko bi pa ženina odšel v bolj bližnjo stran, in iz potrebniga uzroka, na pr. zavoljo tehtniga opravka, in z mislijo se poverniti, takrat se mora počakati, dokler svoje reči ne opravi. In ko bi ženina tudi bolj iz prostovoljniga uzroka odšel v bolj bližnjo stran, se mora počakati, dokler se ne poverne; ali pa se mora ženinu poročilo poslati, da se v določenim času verne, in zakon sklene; ali ko bi ženina le odlašal priti, se nevesta sme obrniti do duhovniga sodnika, kateri po previdnosti ženina opominja, da naj se v določenim času poverne in svojo obljubo spolni, ali pa mu sporoči, da po preteklim odlogu, zlasti ko je dalje odšel, nevesta prosta ostane od svoje zaveze. (Moral. l. 6. n. 866. Hom. ap. tr. 18. n. 20.). Enako razlaga tudi papež Benedikt XIV. še kakor kardinal v svojimi podučnji. (Instit. eccl. n. 46.). Sicer se mora opomniti, da se današnje čase dalje in odhoje drugač merijo in štejejo, kakor pa pred sto ali tudi le pred petdesetimi leti; tudi se mora omeniti, da ženinov odhod v daljavo je le takrat uzrok zaroko razdreti, kadar se je zgodil brez nevestine vednosti in volje.

Drugačen uzrok, iz kteriga je po storjeni zaroki en del odvezan od svoje dolžnosti, je velika sprememba v osebnim in vnanjim stanu družiga dela. Utegne se tudi nameriti, da so bile take neprimerne okolišine že pred zaroko pri enim delu, pa so bile drugimu delu neznane; tudi v takim namerku ima drugi del, ki je še le po zaroki zanje zvedil, pravico, svojo zavezo razdreti. Ta uzrok se v podučnji za cerkvene sodnije tako dopoveduje: „Kadar po storjeni zaroki taka sprememba pride vmes, da se po pravici sme misliti, pri takim stanu reči bi se poprej ne bilo dalje šlo na sklepanje zaroke: takrat zaveza storjene zaroke neha za tisti del, pri kterim se taka sprememba ni namerila. Kadar se pa nameri, da so take okolišine že ob času sklepanja zaroke bile na mestu, po tem tistimu delu, kterimu so bile takrat neznane, tudi gre pravica, od zaroke odskočiti“. (I. del §. 6.). Za take spremembe sploh postava papeža Inocencija III. velja: „Ko bi po taki zaroki in prisegi ženska postala gobova ali mertvoudna, ali bi oči zgubila ali nos, ali bi se ji kaj družiga bolj gerdiga namerilo; takrat bi ženina pač ne bil zavezan, take k sebi jemati“. (De jurejur. c. 25.). De se pa ozir sme jemati tudi na take okolišine, ktere so sicer že poprej stale, pa potlej prišle na znanje, za to stran velja zopet postava ravno tega papeža: De se po določenim času nobeni ugovori ne smejo poslušati, razun ko bi tisti, kteri hoče ugovor nasprot postaviti, s prisego poterdil, da je še le potlej prišel do znanja taciga ugovora.“ (De except. c. 4.). Take spremembe ali okolišine pa se utegnejo nameriti na duši, na telesu, na premoženji in na drugih vnanjih

rečeh. Po dušni strani utegne nastopiti zguba pameti ali pomanjkanje razuma, kar je sveto društvo Trident. zbora z razsodbo l. 1729 spoznalo za pravičen vzrok razveze; utegne priti odstop od prave vere, zavoljo kteriga se po cerkveni postavi še po sklenjenim zakonu dopuša ločitev od zakonske združbe (de divort. c. 2.); ali se utegnejo pokazati posebne djanske napake, serditost, divjost, pijanost, zapravljalivost, tatljivost, razujzdanost, zguba čistosti pri nevesti, kakoršne uzreke je sveto društvo Trident. zbora že večkrat za pravične spoznalo, jih tudi štejejo učeniiki cerkvene pravde (Sanchez de matrim. l. I.). — Po telesni strani se utegne nameriti huda neozdravljiva, ali ostudna nalezljiva bolezen; utegne nastopiti zguba potrebniga uda, oči rok, ali drugačno pohabljenje života, de zaročenec ni več zmožen za potrebno delo in opravilo; utegne se prigoditi še drugačna zguba ali pohabljenje na telesu, ki sicer ni od škode in napotja, vender zadetiga zaročenca po vnani podobi dela neprijetniga in ostudniga: take okolišine imenuje papež Inocenci III. v poprej naznanjeni postavi, jih našteva tudi s. Alfons Ligorijan (Moral. l. 6. n. 863. Hom. ap. tr. 18. n. 19.). Po vnani strani se utegne razodeti premalo premoženje, zadolženo posestvo, zguba vsiga imetja, pomanjkanje dote; utegne nastopiti zguba dobriga imena zavoljo očitniga pregreška, huda obsodba zavoljo hudodelstva, tatvine, uboja, vstaje; utegne vmes priti kaka druga nezadolžena okolišina, ki napotje ali odlog naša za sklenitev zakona, na pr. ko starši še nočejo sinu posesti izročiti, ali ko je kdo v vojašino vzet; na takošne uzroke se je večkrat oziralo sveto društvo Trident. zbora, jih šteje s. Alfons in drugi duhovni učeniiki (Moral. l. 6. n. 863. Sanchez de matr. l. I. Kutschker Eherecht b. II. §. 102.). Semkaj se mora šteti tudi ta okolišina, ko bi se kaka pogoja ne spolnila, ki je bila pri sklepanji zaroke pristavljena, kakor je bilo že spredej govorjenje (štev. 21.). Posebno se mora opomniti na tisto okolišino, ko je bil pri zaroki na tanko določen čas, do kteriga se mora sklenitev zakona spolniti; takrat namreč je od svoje zaveze oprostjen tisti del, na kterim ne stoji zadolženje, de zakon ni bil sklenjen. Ta vzrok posebno imenuje papež Inocenci III. (De sponsal. c. 22.) in razlaga s. Alfons (Moral. l. 6. n. 867.).

Poslednji vzrok, ki gre v to versto, je pravična skerb zavoljo nesrečniga zakona med zaročenci. Podučenje za cerkvene sodnije ta vzrok imenuje s tem: „Dolžnost spolniti obljubo, ki je bila o sklepanji zaroke storjena, neha tudi takrat, kadar se po pregledu vsih okolišin misliti sme, de bo zakon, kteriga bi zaročenca sklenila, le nesrečen. Kadar so pa okolišine, na ktere se tista misel opira, prišle iz zadolženja eniga dela, takrat mora tisti del po svoji moči drugimu poverniti škodo, ki se mu je storila, ker je njegovo pravično dočakovanje prazno ostalo“. (I. del. §. 10.). Večkrat se nameri, de se ne morejo tako terdni in gotovi vzroki skazati za razvezo zaroke, in vender se nad zaročencama ali v njih rodovini nahajajo okolišine in zadeve, ki po pravici delajo skerb in strah, de bi prihodnji zakon med tistima zaročencama utegnil nesrečen biti. V takih okolišinah zaročenca sama nar bolj prav

storita, de prostovoljno sama razdereta svojo zaroko; ako bi se pa en del bolj terdo ustavijal razvezi, mu je pot odperta do duhovne sodnije, ktera bo tako reč po previdnosti razsodila. Tak uzrok je pred drugim posebno nasprotje ali merzenje, ki se po sklenjeni zaroki v enim delu obudi do družiga tako de mu je zveza z njim vsa zoperna in neprenesljiva. Na tako okolišino se ozira beseda papeža Lucija III., ki ukazuje: „de se mora žena, ki se po storjeni zaroki brani v zakon iti s svojim zaročencam, bolj opominjati kakor siliti, ker siljenje ima dostikrat težaven iztek“. (De sponsal. c. 17.). Razun tega uzroka s. Alfons imenuje tudi to okolišino, ko bi zavoljo kaciga zakona utegnulo sovraštvo in razpertje med starši in sorodniki zaročencov vstati. (Moral. l. 6. n. 863.). Po enakim oziru je tudi društvo Trident. zbora večkrat storilo svojo razsodbo. Nesrečniga zakona se je tudi bati, kadar se med zaročencama pokaže velik razloček stanu, ko je na pr. en del blagorodniga, drugi del pa nizkiga stanu, kar se pa poprej ni razodelo. Saj se je društvo Trident. zbora večkrat na to okolišino oziralo pri svojim preiskovanji.

Dobro je pomniti, de taki uzroki veljajo le takrat, kadar so nastali še le po sklenjeni zaroki, ali pa ko so se še le pozneje razodeli, desiravno so že poprej bili na skrivnim. Tudi je to pomniti, de, ko bi en del že spoznal, de ima pravico zaroko razdreti, bi se pa vendar po tem še pregrešno spečal z drugim delam, mu potlej ne ostaja uzroka svojo zavezo razderati; zakaj pri takošnim djanji se misli, de se je svoji pravici molče odpovedal. Tako govori z drugimi vred s. Alfons (Moral. l. n. 878.).

26. Kaj ima cerkvena oblast opraviti pri vprašanji za zavezo ali razvezo zaroke?

Cerkvena oblast ima, kadar se vprašanje za zavezo ali razvezo kake zaroke prinese pred njo, to razsoditi, ali je bila zaroka veljavno sklenjena, in koliko je k njeni spolnitri priganjati treba, dalje ali sklenitve kaciga zakona ne zaderžuje prejšnja zaroka, in koliko se najde uzroka za razvezo take zaroke.

Že spredej (štej. 13. in 18.) je bilo razloženo, de cerkev ima oblast soditi v zakonskih rečeh, in zlasti tudi v zadevah zarok, kar tiče njih veljavo in razvezo. Za to stran namreč verski določek papeža Pija VI. velja: „Stavek, ki uči, de zaroke le deržavljansko djanje obsegajo, in so le ukazam deržavnih postav podveržene, kakor de bi djanje, ki pripravlja k svetimu zakramentu, po tem oziru ne bilo podverženo cerkveni pravici, je kriv cerkveni pravici nasproten, in cerkveni navadi zopern“. (Ap. list l. 1794). To je tudi spoznano v X. členu noviga konkordata, kteriga obsežek papež Pij IX. povzema z besedo: „Pogovorili smo se v tisti pogodbi tudi zastran tega, de ima cerkvena oblast cerkvene, zakonske in zaročilne reči preiskovati in soditi po njih verski strani“. (Ap. list. 3. nov. 1855). Tudi cesarska postava zastran katoliških zakonov to spoznava, in deržavni oblasti prideržuje le razsodbo

zastran odškodovanja. (Postava zastr. kat. zak. §. 2.). Sodno oblast v zadevah zarok pa cerkev po več straneh skazuje in rabi. Dostikrat se to godi v skrivni spovedni sodbi, kadar je bila namreč kaka zaroka Božjemu namestniku na tihim razodeta, ali je bil sam primoran zastran tiste vprašati. Ondi tedaj Božji služabnik za pomirjenje vesti preiskuje veljavo zaroke, ali opominja k spolnitvi storjene zaveze; dalje odločuje uzroke za razvezo, ali naklada povračilo in odškodovanje za prelomljeno obljubo. Za to stran daje razun drugih učenikov zlasti s. Alfons Ligorijan posebno napeljevanje v svojih podukih za duhovne pastirje, ki so bili v tem razlaganji že mnogokrat omenjeni. (Primeri Moral. I. 6. tr. 6. c. 1. Hom. ap. tr. 18.). Kadar je zaroka očitno znana, in se dokazi za njeno veljava ali uzroki za njeno razvezo dajo očitno spričati, takrat preiskuje in sodi vnanja cerkvena oblast, katero škofje ponavadi izročujejo posebnimu odboru duhovnih sodnikov, ali zakonski sodnii. Ta sodnija zavoljo vnanje sprave in mirne poravnave razporov preiskuje veljavo zaroke, priganja nemarniga zaročenca k spolnitvi storjene obljube; dalje odločuje uzroke za razvezo in razsodbo dela, kako se ima ta razveza poravnati. Ona se v tem ravna po postavah cerkveniga zakonika in po poznejih cerkvenih določkih; njene razsodbe poterduje škof sam kakor višji sodnik; dvomljive reči tudi sam določuje po svoji višji oblasti. Vender zakonska sodnija pravde zavoljo kakošne zaroke ne začenja sama od sebe, ampak le, kadar en ali drugi del pomoči išče pri njej; pri zarokah so namreč le pravice posameznih cerkvenih udov zadete, in tu za vnanje sodnije sploh velja to vodilo, de ondi ni sodnika, kjer ni tožnika“. V zakonski pravdi se zadeti del sicer zamore dalje obračati na nadškofovo ali celo na višji papežovo sodnijo; vender v zadevah zarok je cerkvena postava tako obravnana, de ni lahko mesta za povračevanje na višji cerkveno sodnijo. (Primeri Kutschker Eherecht b. II. str. 282.).

Pri tej reči se narpred vpraša, ali je vselej treba vmes cerkveniga sodnika, kadar je treba razločiti ali je zaroka veljavna, in zopet kadar se želi razdreti, ko je bila zaroka veljavno sklenjena. Kadar se zaročenca sama ali vpricho drugih zanesljivih oseb prosto hočeta pomeniti in porazumeti, de svojo zavezo za

Opomin.

V 2. poli razlaganji zak. postave prosimo popraviti neljub pa zlo napačen tiskark pogrešek na 18. strani pri sredi: Tenak razloček v tej reči dela s. Tomaž Akvinski: Zakon, kolikor je natorna naloga, se ravna po natorni postavi; kolikor je zakrament, se ravna po Božji pravici; kolikor je občinska naloga, se ravna po državni postavi. (Suppl. q. 50.).

Opomnimo, de deželni vladni list, ki je bil izdan 31. grud. p. I., obsega ravno celo zakonsko postavo, namreč cesarsko postavo za katoliške zakone od 8. kozop. 1856, in podučenje za cerkvene sodnije v Avstrijskih deželah, kar tiče zakonske reči. Ker je ondi vse na slovensko prestavljano, jim bo s tem podučenje pri ljudstvu polajšano.

gotovo spoznata, ali de storjeno zavezo razdereta, takrat ni potreba cerkveniga sodnika; zakaj kakor se zamoreta z vzajemno privolitvo zaročiti, tako se zamoreta z enako privolitvo razločiti, kakor je bilo že poprej razloženo (števil. 22. in 24.). Ko se pa nista v stanu porazumeti, zamore tudi en sam del odstopiti, in ne potrebuje cerkveniga sodnika, kadar gotovo ve, de zaroka ni nič veljala, ali kadar je zaroka sicer resnična, pa so tudi uzroki za razvezo gotovi, zraven še ali oboje očitno, ali oboje skrivno. Kadar je pa zaroka sama negotova in dvomljiva, naj, kdor je na dvomu, zastran svoje zaveze vpraša duhovniga pastirja ali spovednika za svet; kdor pa pri ustavljanji družiga dela zaroko vendar hoče dalje gnati do sklenitve zakona, utegne pomoči iskati pri zakonski sodniji. Dalje kadar je vprašanje za razvezo, in je zaroka očitna, uzrok razveze pa skriven, ali kadar je zaroka gotova, uzrok razveze pa negotov in dvomljiv; takrat je tudi treba cerkvene razsodbe, in sicer zase in za pomirjenje svoje vesti pred spovednikam, za posiljenje nasprotniga dela pa pred duhovnim sodnikam. Zakaj v negotovi in dvomljivi reči bi ne bilo prav, in ne brez greha, ko bi si kdo sam delal pravico. S. Alfons Ligorijan uči o tem vprašanji: „Gotovo je, de, kadar je zaroka očitna in uzrok očiten in gotov, ni potreba veljavniga sodnika; ravno to se mora reči, kadar je zaroka skrivna, in uzrok tudi skriven. Gotovo je spet, de, kadar je uzrok negotov in se dvomi ali je pravičen in resničen, takrat je po vsaki strani treba veljavniga sodnika. Kadar je pa zaroka sicer očitna, in uzrok skriven, je tudi potreba veljavniga sodnika, sicer ne pod težkim greham, razun kadar se je bati večjiga pohujšanja. Ako se pa tisti uzrok ne zamore dokazati pred sodnikam, tudi ni potreba veljavniga sodnika. V takim namerku, ko je skrivna napaka pri enim delu, ki se pa vendar zamore dokazati, mora dolžni del družiga opominjati in mu žugati, de bo to napako sodniku razodel; in ako se tisti del ne poda v razvezo zaroke, se sme njegova napaka sodniji razodeti. (Moral. I. 6. n. 878. Hom. ap. tr. 18.).

Kadar se vprašanje za zavezo ali razvezo zaroke načne pred navadnim duhovnim pastirjem in v spovedi, mu je treba dobro pretehtati vse, kar priča za veljavo ali zoper veljavo zaroke; težavna je sicer zanj razsodba, ker ima le en del pred seboj, in se zamore večjidel le na tistiga besede opirati; drugih prič ne more rabiti, razun ako mu je kaka reč od drugod znana. Ravno zategavoljo pa tudi zamore soditi z manjši ojstrostjo in tankostjo, kakor pa sodnik pri vnanji cerkveni sodniji. Tako uči s. Alfons: „Kar tiče notranjo sodbo, so učeniki ene misli, de za razvezo zaroke je zadosti ena verjetna in zanesljiva priča, ali tudi zanesljiva misel, ali sploh beseda učeniga moža, de je uzrok zadosti veljaven“. (Moral. I. 6. n. 878.). Drugač je ta reč za duhovniga pastirja, kadar en ali drugi del k njemu dojde po očitni poti; ondi njegova dolžnost sicer ni razsojevati, ampak le učiti in opominjati, naj že zaročenec pride sam od sebe, ali naj je poslan od cerkvene sodnije. Vendar takrat duhovni pastir zamore pretehtati vse okolišine, utegne vprašati oba zaročenca, lahko pokliče zanesljivih prič,

si da pokazati storjene pisma. Ako po takim pregledovanji spozna, de zaroka ne velja, on zastran tega razločno podučí oba dela; ako najde zaroko veljavno, po tem skerbi razpor med zaročencama prijazno poravnati, in del, ki se ustavlja, k spolnitvi storjene obljube nagniti; ako mu to ne obvelja, utegne pretehtati uzroke za razvezo zaroke, in potem prijazno opominja drugi del, de naj prostovoljno odstopi od svoje pravice. Kadar mu vse to ne gre po godu, oberne oba dela do cerkvene sodnije; in sicer, ako mu je bila ta reč že od višji sodnije izročena, poda tej sodnii tudi zapisnik od svojiga ravnanja. (Primeri Kutschker Eherecht b. II. str. 250 in d.)

Kadar dalje pravda zastran kake zaroke pride pred zakonsko sodnijo, je nar pred vprašanje za veljavo zaroke. Cerkevna sodnija se v taki pravdi sploh derži tega vodila, ki je tudi izrečeno v podučenji zastran zakonskih reči: „Sploh se mora misliti, de je vsakdo prost, kar tiče volitev zakonskiga družnika; zatorej se mora rabsodba delati zoper zaroko, kolikorkrat njena veljavnost ni popolnoma gotova“. (II. del §. 108.). Zatorej cerkveni sodnik tanko in ojštro ravna po pravilih, po kterih se v pravdi sploh dokazuje kaka reč ali kako djanje, vpraša tedaj oba zaročenca, ali sama poznata sklenitev zaroke, in druge tehtne okolišine; si da skazati veljavne pisma, posluša tudi vedne in zanesljive priče, in v potrebi tirja tudi prisego zaročencov. Po tem sodnik stori rabsodbo, in zaroko spozna za veljavno ali za neveljavno, in dalje zaročenca oberne na to, kar se mu potrebno kaže. Podučenje za cerkvene sodnije govori o tem: „Zoper tiste, kteri se ustavljajo obljubo spolniti, ki so jo dali v zaroki, je bolj z opominjevanjem kakor s siljenjem ravnati“. „Kadar zakonska sodnija zaroko za neveljavno spozna, stori potrebne odločke, de se drugačen zakon dalje ne zaderžuje“. „Kadar je zaroka za veljavno oznanjena, naj zakonska sodnija poskuša, oba dela po poročniku nagniti k prijazni pogodbi“. (II. del. §. 109 — 111.). — Kadar s tem pravda ni dognana, takrat nastopi vprašanje za razvezo zaroke. Cerkevna sodnija v tem preiskovanji ne ravna s toliko ojštrostjo, derži se vodila, na ktero kaže s. Alfons: „Preterdo je, koga priganjati k sklenitvi zakona, kadar se je bati nesrečniga konca“. (Moral. I. 6. n. 878.). Vender tudi pri tem preiskovanji šodnija rabi navadne pravdniške dokaze; vpraša zaročenca sama, kolikor obstaneta, posluša priče, pregleduje pisma, v časih se tudi ozre na splošen govor ljudi. V tej reči je cerkevna sodnija sicer tudi z manjšim številam prič zadovoljna, kakor postava papeža Klemenca III. govori: „Na sporočilo eniga pošteniga moža, ki oznani zaderžek, se ustavi sklenitev zakona“. (De sponsal. c. 27.). Tudi s. Alfons Ligorijan razlaga: „Kadar se ima dokazati zaviraven ali razderaven zaderžek, je zadosti ena prisežena priča za notranjo in za vnanjo sodbo; ako se pa govori za kaki drugi uzrok, ki ni zaderžek, temuč daje le enimu delu pravico za odstop, se za vnanjo sodbo tirjati saj dve priči, za notranjo sodbo je dosti ena zanesljiva priča“. (Moral. I. 6. n. 878. Hom. ap. tr. 18.) Po dognani rabsodbi, de se zaroka sme razdreti, veljajo zopet stavki podučenja za cerkvene sodnije: „Kadar je zaroka za veljavno spoznana, naj zakonska

sodnija poskuša, po poročniku oba dela nagniti k prijazni pogodbi. Kar tiče odškodovanje, naj se tako ravna, de zaročenca pogodbo storita s pravnimi pogoji. „Kadar se pa pogodba za razvezo zaroke ali za pravno odškodovanje ne more dognati, po tem se mora šteti za manjši hudo, dovoliti sklenitev družiga zakona“. (II. del §. 111. 112.) (Primeri Kutschké Eherecht b. II. §. 104 – 109).

27. Kako gre z odškodovanjem pri odstopu od zaroke?

Za odstop od zaroke se zaročenca ne moreta in ne smeta poprej za nobeno kazen pogoditi; nasprot pa je del, kateri je od zaroke odstopil brez pravičniga uzroka, ali kateri je zamolčal ali sam napeljal pravičen uzrok, dolžan in zavezan, drugimu delu po pristojni meri poverniti škodo, ktera mu iz odstopa prihaja.

To vprašanje za odškodovanje, kadar kdo odstopi od zaroke, ne zadeva zgolj notranjih ali duhovnih reči, ampak sega na vnanje reči, ki zadevajo telo in premoženje. Zatorej tukaj sicer nar pred velja Božja in cerkvena postava, potem pa ima tudi državna postava svojo moč, kakor je že spredaj sploh dokazovano (števil. 14.). Podučenje za cerkvene sodnije zatorej poravnava za odškodovanje in povračilo sicer nar pred sporočuje cerkvenimu sodniku; dalje pa govori: „Ako tožniku to ni zadosti, mu je sicer na voljo pušeno, se zastran odškodovanja oglasiti pri posvetni sodnii“. (II. del §. 111). Cesarska postava pa govori: „Ali iz zaroke izhaja pravična zaveza k odškovanju in koliko de izhaja, to razločuje redovni sodnik po §§. 45. in 46. deržavljanskiga zakonika, in z oziram na prepovedi pričujoče postave“. (Post. zastr. kat. zakonov. §. 2.).

V tej reči je nar pred pomniti, de pri navadnih pogodbah se večkrat dela pristavek, de kdor od pogodbe odstopi, mora nekakošno kazen nositi, ali kak denarski znesek plačati, ali kako davšino zgubiti; pri zarokah pa takošna kazen nima mesta, kar bi utegnulo nekako siljenje nanašati, ko morajo pa zakoni prosti biti. To se opira na postavo papeža Gregorja IX., ki piše: „Ker morajo zakoni prosti biti, se mora tedaj pogodba zastran pristavljene kazni po pravici za napačno šteti“. (De sponsal c. 29.). Večji del učencov, na pr. Sanchez (de matr. l. I. d. 30.), je te misli, de po tej postavi se sploh nobena denarna ali drugačna kazen v pogodbo ne sme jemati. In tako govori tudi podučenje za zakonske sodnije: „Vsaka pogodba zastran plačila kake kazni, ko bi kdo odskočil od zaroke, je prepovedana in neveljavna“. (II. del §. 109). Enako se glasi tudi naša državna postava: „Zaroka nobene pravične zaveze seboj nima za plačilo tega, kar se je pogodilo, ko bi se odstop nameril“. (Derž. zakonik §. 45.).

Kaj družiga pa je tista davšina, ki se pri zaroki daje za poterjenje obljube in za nekakošno zastavo, in se po navadi ara imenuje. Od tiste molči podučenje za avstrijske sodnije, in torej je znamenje, de se z njo po navadi sme ravnati. Za to stran

pravi s. Alfons Ligorijan: „Kdor odskoči od zaroke, zgubi svojo aro, in je dolžan aro družiga dela poverniti“. (Moral. l. 6. n. 852.). In pri tem tudi utegne veljati splošna državna postava, ki govori: „Kadar se pogodba po zadolženji eniga dela ne spolni, zamore nedolžni del prejeta aro obderžati, ali pa dvojni znesek dane are tirjati“. (Derž. zakonik. §. 908.). Vender ko bi bila dana ara le velika, bi ne bilo primerjeno, cele tirjati po dvojnim znesku, ker to bi bilo nekakimu siljenju podobno. Zlo tako je tudi z darilam, ki ga en del podeli drugimu, ali ki ga tudi tretji obljubi na to, de se zakon sklene med omenjenima osebama. Od darila ki ga en del drugimu podeli, velja postava papeža Gregorija IX., ki piše: „Po razvezanim zakonu gre ženitno darilo možu nazaj“. (De donat. c. 8.). Ako se tedaj zaroka razdere brez zadolženja kteriga dela, vsaki del nazaj da prejeta darilo, na pr. perstan ali drugo vredno reč; tudi nedolžni del nazaj prejme svoje darilo, ko je drugi del razdere kriv. Od darila, kteriga kaki tretji, na pr. oče, obljubi, piše tudi s. Alfons, de, kdor obljubi, ga ni dolžan dati, ko bi se zakon ne sklenil z namenjeno osebo. (Moral. l. 6. n. 853.). Od obojiga govori državna postava: „Kadar zaročenec zaročencu, ali kaki tretji enimu ali drugimu zaročencu kaj daruje ali zagotovi zavoljo prihodniga zakona, se darilo zamore preklicati, kadar darovavec ni kriv, de se zakon ni sklenil“. (Derž. zakonik §. 1247.).

Drugač, kakor s tem, pa je s povračilam in odškodovanjem, ki se mora zgoditi, kadar en del odskoči brez pravičniga uzroka, ali kadar en del pravičen uzrok odstopa poprej zamolči ali potem sam napravi. Tukaj že sploh velja Božja zapoved, katero je spoznal Cahej v evangellii: „Ako sim koga kaj ogoljufal, povernem čveterno“. (Luk. 19, 8.). Tudi sploh velja cerkvena postava, ki jo je papež Gregor IX. izrekel: „Ako se je po tvojim zadolženji škoda storila, ali krivica napravila, si po pravici dolžan za to zadostiti“. (De injur. c. 9.). Vender tudi posebej Božja zapoved naznanuje dolžno povračilo v takim namerku; po Mojzesovi postavi je bilo ukazano, de kadar kdo sužnjo izraelsko deklico zaroči svojimu sinu, mu pa drugo da, in storjene zaveze ne spolni, potem deklica za povračilo „gre zastonj in brez plačila prosta od tod“. (2. Mojz. 21, 9—11.). Cerkvena postava pa ob enim tudi obsega povračilo, kadar govori, „de se krivičnimu delu primerjena pokora naloži, ker je pervo obljubo prelomil“. (De sponsal. c. 22. 31.). Dolžnost povračila, in odškodovanja po krivičnim odstopu od zaroke terdi s. Alfons, rekoč: „Kdor po krivici odstopi, je zavezan k povračilu, kolikor je bilo na njem, de bi se bila zaroka spolnila“. (Moral. l. 6. n. 852.). Podučenje za cerkvene sodnije jo posebej določuje ter pravi: „Kdor brez pravičniga uzroka odstopi od zaroke, ali pravičen uzrok za odstop zamolči ali z lastnim zadolženjem napravi, je zavezan, drugimu delu škodo, ki se mu po odstopu nanese, poverniti po okolišinah oseb in reči“. (I. del. §. 9.). Po takim je odškodovanje dolžan, kdor odstopi od zaroke brez pravičniga uzroka; ako ga vnanja sodba vselej ne veže, ga veže lastna vest, kar mu ima duhovni pastir pokazati. K odškodovanju je zavezan, kdor poprej zamolči ali potem sam napravi

pravičen uzrok razveze, na pr. zakonsk zaderžek ali kako druge veljavno napotje: Tudi, ko bi kdo zakon s tretjo osebo sklenil, ni prost odškodovanja, kakor pravi podučenje za cerkvene sodnije: „Cela pa ostane pravica, ktera gre drugimu delu, kar tiče povračilo škode po stanu reči“. (I. del §. 8.). Tudi drugačne okolišine, s kterimi kdo prihodnjimu zakonu nesrečo nakloniti utegne, ga ne pustijo prostiga zastran odškodovanja. Imenovano podučenje govori: „Ako se pa okolišine, na ktere se domišljevanje nesrečnega zakona opera, izhajajo po zadolženji eniga dela, je tisti zavezan, drugimu delu po moči povrniti škodo, ktera se mu je napravila, ker je njegovo pravično dočakovanje prazno ostalo“. (II. del §. 10.). Vender dolžnost odškodovanja včasih tudi veže, kadar se zaročka razdere po pravičnim uzroku, ko bi namreč ktera druga okolišina tirjala povračilo, na pr. ko bi bil kdo svojo zaročnico v greh zapeljal, kakor je bilo že spredej omenjeno (štev. 24.). Že v Mojzesovi postavi je za to stran pisano: „Kdor zapelje nezaročeno devico, ji daj doto, in jo imaj za ženo. Ako mu je pa oče dati noče; naj da denar po meri dote, kakoršno device po navadi prejemajo“. (2. Mojz. 22, 17.).

Kar tiče tako odškodovanje, zaročenca po storjeni razvezi nar bolj prav ravnata, ako se med seboj ali vpricho zanesljivih mož po pameti pomenita. V časih duhovniga pastirja zlasti v spovedi zadene dolžnost, to odškodovanje tirjati in določiti; v časih zaročenca sama prideta do njega, ali ji zakonska sodnija pošlje k njemu, de ji napelje k prijazni pogodbi s pravimi pogoji. Ako se s tem nič ne opravi, zakonska sodnija sama določi znesek za odškodovanje, kakor je izrečeno v podučnji zastran zakonskih reči: „Na prošnjo saj eniga dela se zamore tudi denarno plačilo za odškodovanje določiti“. (II. del §. 111.). Kadar tožniku to ni prav, ga cerkvena sodnija utegne obrniti na cesarsko sodnijo, ktera po tem ravna po svojih pravilih. — V kakošni meri pa naj se odškodovanje godi, podučenje za cerkvene sodnije naznanuje z besedo, „po okolišinah oseb in reči“, „po moči“, „po stanu reči“. Deržavna postava se v tej reči glasi: „Le delu, od kteriga strani se ne izhaja noben zagotovljen uzrok za odstop, ostane pravica na povračilo resnične škode, ki jo zamore dokazati, de jo je po tem odstopu terpel“. (Derž. zakonik §. 46.). Po takim posvetni sodnik zamore le povračilo očitne škode nakladati, na pr. stroškov za pisma, pota, ženitvansko pripravo in druge enake reči. Cerkveni sodnik pa se utegne tudi dalje ozirati na drugo zgubo, ki jo zlasti ženska terpi po razderi zaročke, na pr. na zamudo druge lepe priložnosti za možiteva, na zgubo dobre službe; posebno to velja za skrivno spovedno sodbo. Tudi pri odškodovanji zapeljane osebe duhovna sodba več tirja kakor deržavna postava (derž. zakonik §. 1328.), namreč ne samo stroškov za posteljo in izrejo otroka; ampak ozira se tudi na krivico, sramoto in nesrečo, ktera zapeljani osebi ostane za vse življenje.

III. Poglavje.

Od zadržkov veljavniga zakona.

17. Kaj je potreba k veljavni sklenitvi zakona?

K veljavni sklenitvi zakona je potreba privoljenja obeh strani, in sicer de ga izgovorita mož in žena, ki imata zmožnost zakon skleniti, in de ga izgovorita tako kakor je zapovedano.

De se zakon veljavno sklene, se je treba ozirati na tri poglavitne reči, ktere podučenje za cerkvene sodnije s tem izrekuje: „Zakon se ravna s privoljenjem obeh strani, ako ga izgovarjati taki osebi, ki imata zmožnost zakon skleniti, in sicer po zapovedani šegi“. (I. del §. 11.). Nar pred tedaj morati biti osebi, ki sti pripravni ali imati zmožnost zakon skleniti; to je jasno iz besed papeža Inocencija III., ki piše, kako de se zakon prav sklepa: „samo de sti osebi taki, ki sti po postavi zmožni“. (De rapt. c. 7.). Dalje morati obe strani privoljenje dati in sicer za pričujoči čas; od privoljenja pravi ravno tisti papež: „Bistvo zakonske zveze je v privoljenji, brez kteriga vse drugo ne more doveršiti zakonske zveze“. (De sponsal c. 25.). Poslednjič se mora privoljenje zgoditi po pravi šegi ali tako, kakor ukazuje cerkvena postava; kako pa de se ima privoljenje dajati, je oznanil Tridentinski zbor, s pristavkam, de vsak drugač sklenjen zakon je brez veljavnosti. (Sej. 24. od preravn. zak. p. 1.).

Na te tri strani se ozirajo vse dušne in telesne lastnosti in druge okolišine, ki dajejo zmožnost, veljaven zakon skleniti. Vsaka taka lastnost ali okolišina, brez ktere bi se zakon ne mogel prav skleniti, pa se sploh imenuje zadržek; in te lastnosti in okolišine, brez kterih bi zakon ne mogel veljati, se imenujejo razvezni, tudi razderavni ali ločivni zadržki. Nekteri izmed teh so osebni zadržki, ki so ležeči na volji posamezniga človeka, drugi občni, ki jih je cerkev sploh za vse postavila. Te lastnosti in okolišine pa določuje nar pred Božja postava, ker Bog sam je zakon vstavil in njegovo postavo človeku zapisal v serce ali glasno oznanil. (1. Mojz. 2, 25.). Določuje jih dalje cerkvena postava, kakor govori Tridentinski zbor: „Cerkev je od Kristusa prejela vso potrebno oblast, keršansko državo prav vladati; pa oblast, staviti zakonske zadržke, je močno koristna in potrebna, de se zakon zamore obhajati s častjo in spodobnostjo, ki gre tako sveti reči“. (Sej. 24. od zakr. zak.). Podučenje za duhovne sodnije torej govori: Skleniti zvezo, ki je v resnici zakon, so nezmožni vsi tisti in samo tisti, od kterih postava Božja in cerkvena pravi, de so nezmožni“. (I. del §. 12.). Tudi cesarska postava za katoliške zakone spoznava vse postave, ki jih cerkev terdi zastran veljavnosti zakona. (Post. za kat. zak. §. 3.).

29. Kteri zavoljo pomanjkanja dušne zmožnosti za privoljenje ne morejo zakona skleniti?

Brezumni, besni ali nori, otroci, in sploh vsi, kateri ne morejo dati privoljenja, kakoršno tirja natora te reči, ne morejo zakona skleniti. Tako se glasi podučenje za duhovne sodnije (I. del §. 13.).

Kdor ima pravo privoljenje dati v kako reč, mora imeti potreben razum, de razloči in se zavé, kaj dela; vsako človekovo djanje, ktero ima kaj veljati, se ima pri dobri zavesti goditi. Potrebna razuma in zavednosti pa nimajo brezumni, kateri ali nikdar niso pameti dosegli, ali so pozneje po kaki bolezni ali nesreči ob um prišli; še manj take zavednosti imajo besni ali nori, pri katerih ni samo um prevzet, ampak je tudi volja oklenjena. Od takih govori cerkveni zakonik: „Ne norostni ne norostna ne moreta zakona sklepati; pa ko je zakon sklenjen, naj se ne razvezuje. (C. 32. 9. 7.). Poslednja beseda daje na znanje, de, ko bi kdo še le po sklenjenim zakonu prišel ob pamet, njegov zakon obstane. Beseda bi se utegnila tudi nato oberniti, de bi zakon veljal, ako bi bil sklenjen tak čas, ko brezumnost ali norost neha; vendar za gotovosti voljo bi to dobro moglo dokazano biti. Pri pravi pameti in zavednosti tudi niso otroci do sedmiga leta, kakor se šteje po navadi; in torej tudi pri takih ni misli od veljavniga zakona. Papež Aleksander III. pravi: „Zaróčitve in zakonske reči se ne morejo goditi pred sedmim letam. (De despons imp. c. 5.)

Tudi drugi utegnejo kterikrat v takim stanu biti, de nimajo zavednosti za sklenitev zakona; to se utegne nameriti po naglim napadu slabosti, ali pa v času pijanosti. V tem oziru se kaže, kako napačno in ostudno je bilo ravnanje tistih, ki so nar raji popoldne vsi omamljeni od vina k poroki priderli, in skorej niso vedili, kaj delajo; jasno je, zakaj de cerkev za poroko tirja zjutranji čas, ko so ljudje še trezni. Vprašanje je še zastran slepih, gluhih in mutastih. Komur manjka le eniga ali družiga teh počutkov, lahko ima še potrebno znanje, na pr., kdor je samo slep, ali samo gluha ali mutast, ali gluha in mutast; zatorej je tudi v stanu, zakon skleniti, ako je drugač pri pameti. Beseda papeža Inocencija III. to uči: „Ako takošen (gluh in mutast) hoče zakon skleniti, se mu to ne sme odrekovati; ako ne more z besedo, utegne z znamnjem privoljenje dati na znanje“. (De sponsal c. 23.)

30. Kakošna pomota brani, privoljenje dati in zakon skleniti?

Brani pomata, ki se tiče osebe prihodnjiga zakonskiga družnika, ali ki se povrača na pomoto v osebi; tudi bi zakon ne veljal, ko bi se prost človek zvezal s sušnjim, ki ga šteje za prostiga.

Ko bi kdo, kadar zakon sklepa, drugo ali drugačno osebo imel pred seboj, kakor jo pa meni, bi gotovo privoljenje ne bilo

pravo; pomota bi bila vmes, ki tiče osebo samo, ali pa kako bistevno lastnost osebe. Pomota v osebi zaderžuje tedaj pravo privoljenje, in torej zakon dela neveljaven. Zgled tega se nahaja v sv. pismu. Jakop se je hotel zvezati z Rahelo, dali so mu pa Lijo, in on tega ni vedil; branil se je tedaj ko je pomoto spoznal, in zakon njegov ni veljal, dokler se ni dal pogovoriti. (1. Mojz. 29, 23 — 28.). Cerkveni zakonik o tej reči govori: „Pomota, ki tiče osebo ali stan osebe, ne dopusti privoljenja v zakon“. (Caus. 29. q. 1.). Pomota, ki tiče kako lastnost osebe, pa zakona ne dela neveljavniga, razun kadar se povrača na osebo, kakor uči s. Tomaž Akvinski (in 4. S. d. 29. 30.). S. Alfons Ligorijan posebej razlaga, kdaj se pomota povrača v osebo, kadar je namreč ozir na tako lastnost, ki je bolj bistevna in tehtna, se bolj po redkim nahaja, tako de je po njej oseba dobro zaznamovana in memo drugih razločena; na pr. ko bi kdo hotel ravno pervorojeno ali ravno mlajši hčer, ko bi kdo hotel ravno blagorodno osebo in ne drugačne. (Moral. I. 6. n. 1011 — 1016.). Tako se glasi tudi podučenje za cerkvene sodnije: „Pomota pa se povrača na osebo v tisti lastnosti, s katero je edino oseba prihodnjiga zakonskiga zaznamnjana“. (I. del §. 14.). Drugačna lastnost, ki ni bistevna, in osebe ne določuje na tanko, ne dela zakona neveljavniga, ako bi bila pomota zastran tiste; na pr. ko bi kdo mislil nevesto bogato, pa bi bila revna, ali lepe postave, in bi ne bila takošna; tudi pomota zastran neveste, noseče od tretjiga, zakonu po cerkveni postavi ne jemlje veljavnosti, desiravno je državna postava to poprej (Derž. zak. §. 58.) drugač določevala. Pomota v osebi je le posamezen zaderžek, in ne občen; zatorej se zastran tiste zamore le ta del pritožiti, kateri je sam na pomoti. Poravná se pa ta zaderžek, kadar kdo pomoto spozná, in vender zakonsko zavezo za dobro ima, ali pa zakonsko zdruštvo dalje ohrani z osebo v kateri se je motil; po takim mu tudi odpade pravica, se zoper zakonsko zavezo pritoževati, kakor uči podučenje za duhovne sodnije. (I. del. §. 116.). Zastran pomote v osebi se ne bo bati, kadar se znane osebe jemljejo v zakon; drugač je, kadar se ponudi neznana oseba, ali kadar en del pride iz daljniga kraja; takrat se pomota lahko utegne zgoditi.

Tudi se imenuje pomota zastran sužniga stanu. Kjer je bila sužnost navadna, kakor sploh v starim času, ali kjer se nahaja še zdaj, ondi so se utegnili, ali se še utegnejo zakoni sklepati med prosto osebo in med sužnjo. Kadar prosti človek vzame sužnjo, in ve, de je sužnja, zakon velja, ker jo prostovoljno vzame; kadar bi pa mislil, de je prosta, ko je sužnja, takrat bi zakon ne veljal; sužnost je težavna okolišina, ki v veliko rečeh zaderžuje zakonsko združbo, in gotovo prost človek ne privoli rad v tako zavezo. Postavo zastran pomote, ki tiče sužnji stan, je dal papež Aleksander III. (de conj. serv. c. 2.). Vender taka sužnost pri nas ne zadeva nikjer; tudi poprej pri nas take sužnosti ni bilo, ko so bili kmetje rabotno še lastni grajšakam (leibeigen), kakor spominja s. Alfons. (moral. I. 6. n. 1017.).

31. Kakošna nezmožnost po telesni strani zaderžuje sklenitev veljavniga zakona?

Zaderšuje neozdravljiva nezmožnost za opravljanje zakonske dolžnosti, ako je bila še o sklepanji zakona; zaderšuje tudi nedoraslost, in sicer pri moških, dokler štirnajsto, pri ženah, dokler dvanaajsto leto ni dopolnjeno. Glej podučenje za cerkvene sodnije. (I. del §. 16, 17.)

Zakonski stan ima, razun pomoči za obojo stran, svoj poglavitni namen v tem, da se človeški rod, kraljestvo Božjih otrok na zemlji, ohrani in množi; kar greh gospoduje na svetu, ima zakon tudi pomoček biti zoper spačeno poželjivost. Po tem namenu je Bog stvaril človeka, stvaril moža in ženo, in jima je dal svoj blagoslov. (1. Mojz. 1, 23.). Kakor pa po kaki drugi telesni strani, tako se posebna pomanjkljivost ali slabost utegne tudi nameriti po tej strani, ki zadeva namene zakonskiga stanu. Poseben zadržek veljavniga zakona se šteje nezmožnost za opravljanje zakonske dolžnosti; tista je nasprot namenu zakona, pri njej ni rasti hišne družine, tudi ni pomoči zoper greh, in za obojiga uzroka voljo merzi zakonska ljubezen in edinost. Le taka nezmožnost pa dela zadržek zakonu, ki je bila že poprej, in ki se ne da ozdraviti; ktera nastopi po sklenjeni zvezi, ali ktera se da ozdraviti, ne razdera zakona. To s kratkim papež Aleksander III. izrekuje: „Kteri so nezmožni, se nikakor ne štejejo pripravni za sklenitev zakona“. Bolj na tanko pa to reč določujejo še druge postave cerkveniga zakonika. (De frigid. c. 3 — 7.). Razločiti pa se mora memo take nezmožnosti nerodovitost; ona sicer krati eno dobroto zakonskiga stanu, vendar dopuša tretji namen zakona, pomoček zoper nečistost, in se tedaj ne šteje med zakonske zadržke. Starost sicer tudi nima upanja prvi namen došēci, vendar takim zakona ravno ne prepovē ne Božja ne cerkvena zapoved. Primeri k temu nauk s. Alfonsa Ligorijana. (Moral. I. 6. n. 1095 — 1098).

V djanji zadržek nezmožnosti dela težavnost osebam, ki so sodniki; ker se težko razodene, še težje spriča in poravnā; ker šanska sramožljivost in modra previdnost ima tukaj posebno svoje mesto. Ako se ta zadržek razodene pred sklenitvo zakona, je gotovo, da mora takrat zveza zakona popolnoma odnehati. Po sklenjenim zakonu se zadržek v časih utegne staršem ali drugimu zaupljivimu bližnjimu naznaniti; taki naj zadeto osebo napotijo do zdravnika in do duhovniga pastirja; moder zdravnik, ko mu taka reč pride na znanje, že ve, kaj mu je storiti. Nar večkrat pa morebiti zadržek prvi zasliši duhovni pastir, pri čimur mu je posebne previdnosti potreba. Pred drugim se mora pomniti, da taka zakonca ne smeta nikakor sama svoje zveze razderati, razun de to določi škofova sodba; to sledi iz postave papeža Aleksandra III. in Inocencija III. (De restit. spol. c. 8. 14.). Dalje se ne sme pozabiti, kar izrekuje podučenje za duhovne sodnije: „Le zakonska zamoreta zoper zakon začeti tožbo zavoljo nezmožnosti, razun ko bi bila očitna“. (II. del §. 118.). Duhovni pastir v ta-

kim namerku zakonske nar pred podučiti, vso reč pred vsim drugim Bogu izročiti, po tem pa pri modrim zdravniku poiskati sveta in pomoči, dalje pa se po zdravnikovim svetu ravnati, in kolikor nezmožnost ni gotova, več časa nã skušnji ostati, če se nezmožnost morebiti ne odpravi; cerkvena postava za tako poskušnjo določuje tri leta, kakor je tudi izrečeno v podučenji za cerkvene sodnije. (II. del §. 175. De frigid. c. 5. 7.). Ako se v takim času nezmožnost odpravi, odpade ves zadržek, zakon je veljaven, in ne smé se razderati. Ako se pa nezmožnost že v začetku pokaže gotova, ali ko po daljši skušnji ne ostane posebniga dvoma, naj se zakonska odtegneta eden drugimu, in v popolni zderžljivosti ostaneta; zakaj zakon v takim namerku nima veljavnosti, kakor opominja s. Tomaž Akvinski in dalje s. Alfons. (Moral. I. 6. n. 1101.). Dalje jima je svetovati, de naj se ponižno vdasta v Božjo voljo, zvezo edinosti med seboj ohranita, pa v vedni zderžnosti po zgledu Marije device in s. Jožefa, kakor brat in sestra med seboj živita; to bi bilo posebno svetovati, kadar sama rada skupaj ostaneta, ali kadar se zadržek težko dokazuje. Beseda papeža Celestina III. je: „Kadar oba privolita skupaj ostati, naj mož njo ko je ne more imeti za ženo, saj ima kakor za sestro“. (De frigid. c. 5.). Vender ta svet nima vselej mesta; v časih je tak zadržek očitent postal, včasih cerkvena postava drugač določuje (Ap. list. Siksta V. I. 1587); nar večkrat je človeška nezderžnost na poti, ki jo meni Gospod, ko pravi: „Te besede ne razumejo vsi, ampak katerim je dano“. (Mat. 19, 11.). V takim namerku duhovni pastir zakonska zaverne na cerkveno sodnijo, in ji tudi sam s pismam naznani uzrok pritožbe; utegne tudi sam že poprej ondi sveta prositi, zlasti kadar mu je vsa reč bolj dvomljiva. Duhovna sodnija bo vedila svoje storiti, ali pritožbo za prazno spoznati, ali zakon razvezati, ali tudi drugo zakonsko zvezo dopustiti; pravila za to rabsodbo daje podučenje za duhovne sodnije. (II. del §. 174. 175.). Za daljši razlaganje tega zadržka primeri duhovne učenike. (Sanchez de matr. I. 9. d. 92. Alfons. Moral. I. 6. n. 1095 — 1103. Hom. ap. tr. 18. Kutschker Eherecht b. III. §. 111 — 126.).

Moški ki štirnajstiga, in ženske, ki dvanajstiga leta svoje starosti še niso spolnili, se po pravici štejejo nezmožni za zakon, ker po navadi niso po telesu godni za zakon, in tudi moči, ki jo sklenitev svetiga zakona v sebi ima, niso v stanu razumeti, kakor se spodobi. Tako se glasi podučenje za cerkvene sodnije (I. del §. 17.). Taki, ki te starosti še niso spolnili, se imenujejo nedorasli, in tedaj je s prejšnimi besedami izrečen zadržek nedoraslosti. Cerkvni zakonik pri moških dorasle leta cení po besedi papeža Urbana III., ki piše: „De se pri mlajših letih počaka, dokler deček ne bo spolnil štirnajstiga leta“. Pri ženskih pa jo cení po besedi papeža Aleksandra III., ki določuje: „Ko je deklica blizo starosti dvanajsterih let, in je z lastnim privoljenjem zaročena, se ne sme ločiti“. (De desp. imp. c. 6. 11.). Zadržek nedoraslosti se prav za prav stavi na dvoje, namreč de pri nedorašenih manjka še dušne zmožnosti za pravo privolitev, in tudi telesne zmožnosti. Sicer podučenje za duhovne sodnije še pristavlja: „Če bi se pa kdaj zgodilo, de bi bili taki,

ki teh let še niso dosegli, po telesu in po pameti zmožni za zakon, vender bi ne mogli skleniti zakona, dokler bi zato ne dobili priterdivniga izreka od svojiga škofa ali tudi od apostoljskiga stola“ (I. del §. 17.). Vender ne bo kmalo uzroka za tako zgodenj zakon, ki ni lahko v prid ne po dušni ne po telesni strani. Še se mora pomniti, de dušna in telesna zmožnost za sklenitev zakona ne nastopa povsod z enako starostjo, v merzlejih krajih se sploh kaže pozneje; zatorej podučenje za d. sodnije modro pristavi: „Skerbeti je za to, de se ne ženijo in ne možijo taki, ki so štirinajsto ali ozirama dvanajsto leto spolnili, pa še niso dosegli tistih let, v kterih po posebnosti dežele in naroda nastopa zmožnost, zakon s pravih premislikam skleniti, in pa telesna godnost“ (I. del §. 72.). Po naši državni postavi se sploh nedorasli štejejo moški in ženske, ki niso spolnili štirinajstiga leta svojiga življenja (Derž. zak. §. 21.). Zatorej postava za katoliške zakone veleva: „Osebe, ki štirinajstiga leta še niso spolnile, in so tedaj po državni postavi še nedorasle, se ne smejo dopuščati k sklenitvi zakona“. De bi pa svoji določbi večji moč dala, zapoveduje ta postava še dalje: „Nedorasel, ki je zakon sklenil, se mora od drugiga dela odločiti, dokler ne doseže dorašlih let“ (§. 4. 33.). De se tedaj starost novih zakonskih vselej gotovo zve, je pri takih, ki niso v domačih farnih bukvah zapisani, sploh potreba postavniga kerstniga ali rojstniga lista. Sicer bi se pri prezgodnjim zakonu utegnilo zgoditi, de bi premladi del pritožbo nasprot začel, ko dorase do postavnih let, kar naznanuje podučenje za d. sodnije: „Zastran veljavnosti zakona, kterimu je nasprot zadržek nedoraslosti, naj se po doseženi dorašliosti preiskuje samo na prošnjo tistiga zakonskiga, ki pri sklepanji zakona še ni bil dorašen“ (II. del §. 119.). Pred časam dosežene dorašliosti pa bi se mogla sodnija sama nasprot postaviti takimu zakonu; zakon namreč, ki se sklene pred dorašliimi leti, zamore le za zaroko veljati, in tudi pri zaroki se zamore zaročenec še le nasprot staviti, kadar dorase. Ti določki se opirajo na postave cerkveniga zakonika. (De desp. imp. c. 6. 7. Qui matr. acc. c. 4.)

32. Kakošna vnanja sila brani, zakon veljavno skleniti?

Sila in strah, ko bi kdo po krivici z velikim zlegam koga primoral k zakonu, je uzrok, de taka privolitev ni zadosti k zvezi zakona; tudi rop ali ugrabljenje ženske brani, de ženska ne more skleniti zakona z ropanjen, dokler je v njegovi oblasti.

Kdor ima pravo privoljenje dati v kako reč, mora imeti prosto voljo, de si zamore brez oviranja izbrati, kar mu je prav, in se le po svojim nagnjenji vdati v to, kar si je izbral. Potrebne prostosti pa človeku manjka ondi, kjer huda sila in strah vmes pride in brani, de se privoljenje ne more prosto izgovoriti; in kaj taciga tudi pri sklepanji zakona napravlja zadržek veljavnosti. Razun drugih to naznanuje postava Aleksandra III. papeža: „Drugáč ravnaj, de se druge derži kot žene, razun, ako se je z njo zaročil prisiljen po strahu, ki je v stanu omajati tudi stanovitniga

moža". (De sponsal. c. 15. 28.). Vender ni vsaki strah takošen, de bi zakonu jemal veljavnost; na tanko to določuje podučenje za d. sodnije: „Ako bi kdor si bodi veliko, in neogiblivo zlo komu po krivici storil ali žugal, in ga s tem primoral v zakon privoliti, to privoljenje ni zadosti k zvezi zakona“. (I. del §. 18.). De zaderžek res moč ima, je treba, de je strah od zunaj prišel, ne od znotrej; od znotraj strah bi bil, ko bi glas vesti ali strah pred peklam koga nagnal, zapeljana osebo v zakon vzeti; drugačen strah pa utegne napravljen biti po drugim zakonskim delu, ali po tretjim človeku. Treba je dalje, de zlo ali hudo je veliko, kakoršno zamore po besedi postave omajati tudi stanovitniga moža; naj se tako hudo komu že na ravnost dela ali še le žuga, vender de se takimu zlegu ni lahko uganiti; na pr. žuganje smerti, ali terpinčenje, zapor v ječo, zguba premoženja, hudo osramotenje pred ljudmi; ne bil bi pa strah zadosti velik, ko bi si kdo zakon izbral kot manjši hudo, de bi odšel večjemu zlegu, na pr. deklica bi vzela starca, de odide hudi mačehi. Treba je še, de siljenje, s katerim se strah napravlja, je krivično, ne tako, kakoršniga si je kdo sam kriv; na pr. ne tak, ko bi kdo zapeljal kako osebo, in ga po tem oče ali sodnik sili jo vzeti. Tako razlaga s. Alfons Ligorijan. (Moral. I. 6. n. 1045 — 1049.) Sila in strah je oseben zaderžek, zatorej govori podučenje za d. sodnije: „Zavoljo krivične sile se zoper zakon sme pritožiti samo tisti zakonski, ki je bil po krivični sili k privoljenju primoran. Njegova pravica mine, če po tem, ko neha strah, ki je zadosti, zakon razdreti, radovoljno in zavedno spolni zakonsko dolžnost, ali sploh v zakonski združbi skozi šest mescov radovoljno ostane“. (II. del. §. 116.). Odlog za šest mescov se posnema iz postave papeža Klemen III. (De sponsal. c. 21. Primeri tudi pristavek k oznanilu zak. postave po Ljublj. škofijstvu str. 44.).

Zaderžek veljavniga zakona je dalje rop ali ugrabljenje neveste. Podučenje za d. sodnije govori: „Ženska, ki je bila uropnjena, de bi se zakon z njo sklenil, ne more veljavniga zakona skleniti z roparjem, dokler je v njegovi oblasti. Uropnjena pa se šteje ženska, ki se po storjeni sili odpelje, ali obderži na kakim kraju, kamor je bila po zvijači speljana; tako tudi tista, ki jo mož, s katerim pred tem djanjem ni bila postavno zaročena, odpelje z njenim privoljenjem, pa brez vednosti in volje staršev ali varhov“. (I. del §. 19.). Taka okolišina očitno zaderžuje veljavnost zakona, zakaj ženska, ki je po sili odpeljana, in po serditosti roparjevi ostrašena, ni lahko v stanu, s prostostjo v zakon privoliti; tudi taka, ki je bila po zvijači oslepljena, in se je potem dala odpeljati, je v svoji prosti volji omamljena, kadar je daleč od staršev in varhov. (Primeri Devoti Instit. I. II. §. 145.). Po stari cerkveni postavi, ki je imela svoj začetek na Kalcedonskim zboru l. 451, je bil ropar ženske izobčen, tako de uropnjene tudi nikdar ni mogel vzeti za postavno ženo. Tridentinski zbor je od te ojstrosti odjenjal, ter določil: „De med roparjem in uropnjeno žensko zakon ne more obstati, dokler je ona v roparjevi oblasti. Ako je pa uropnana ženska odločena od roparja, in postavljena na varen in

prost kraj, in privoli njega za moža imeti, po tem naj jo ropar ima za ženo; vender ropar in vsi, ki so mu svet ali pomoč in po-tuho dajali, so že po postavi sami izobčeni“. (Sej. 24. od zak. p. 6.). Na to se tudi ozira podučenje za cerkvene sodnije. (II. del §. 173.).

33. Kakošen zaderžek dela zakonska vez drugimu zakonu?

Zakonska vez dela tiste, ki so z njo zvezani, nezmožne za drugi zakon. Tako se glasi podučenje za d. sodnije. (I. del §. 20.).

Zakon je Bog iz začetka tako postavil, de je nerazvezljiv, in de je med dvema samo, med možem in ženo; tako ga je poterdil tudi Kristus, ko ga je povzdignil k vrednosti zakramenta; to je bilo že spredaj razlagano (štev. 3 — 6.). Dokler tedaj prejšenj veljaven zakon stoji med možem in ženo, ne more ne mož ne žena sklepati drugiga zakona; to se imenuje zaderžek zakonske vezi. Ta zaderžek je jasno izrekel Kristus sam: Kdor koli se loči od svoje žene in drugo vzame, prešeštuje nad njo; in ako se žena loči od svojiga moža in se z drugim omoži, prešeštuje“. (Mark. 10, 11. 12. primeri Mat. 19, 9. Luk. 16, 18.). Cerkevna postava je ta zaderžek vedno terdila, kakor kaže cela versta starih postav z izreki papeža Aleksandra III. in Inocencija III. vred v cerkvenim zakoniku. (Causa 32. qu. 2. 7. De sponsa duor c. 5. 6.). V poslednje ga terdi izrek Tridentinskiga zbora: „Ako bi kdo rekel, de kristjani smejo ob enim imeti po več žen, in de to ni prepovedano po nobeni Božji postavi, on naj bo izobčen iz cerkve“. (Sej. 24. od zakr. zak.). Kdor je sklenil veljaven zakon, po takim ne more drugiga zakona sklepati, dokler prejšnja zakonska vez ni razderta.

Vprašauje je tedaj, kako se zakonska vez razdere, de je po tem mogoče drug zakon skleniti. Razložek je tukaj med keršanskim in nekeršanskim, dalje med spolnjenim in nespolnjenim zakonam. Podučenje za cerkvene sodnije govori: „Vez zakona, ki je veljavno sklenjen, pa ne še spolnjen ali izveršen, se razdere po slovesni obljubi, ki jo en del stori v pobožnim redu, ali pa po posebni odvezi rimskiga papeža“. (I. del §. 21.). Dokler tedaj veljaven zakon še ni izveršen po rabi zakonske dolžnosti, se zamore razveza zgoditi po slovesni obljubi, ki jo en del stori v pobožnim, po cerkvi poterjenim redu; prestop v samostan je nekakošna duhovna smert, tedaj razdere zakon, ki obstaja bolj v zvezi duha kakor telesa; in po tej razvezi zamore drugi zakonski del, ki ostane med svetam, v nov zakon stopiti. Tako je določil že papež Aleksander III. (De convers. conj. c. 2.), in poterdil Tridentinski zbor: „Ako bi kdo rekel, de poterjen in nespolnjen zakon se ne razdere po slovesni pobožni obljubi eniga zakonskiga dela, on naj bo izobčen iz cerkve“. (Sej. 24. od zakr. zak.). Pobožni redovi, v kterih se delajo slovesneobljube, so na pr. redovi s. Benedikta, s. Avgušтина, s. Dominika, s. Frančiška, s. Klare,

s. Uršule; poterjene obljube ima tudi red Jezusov; društva na pr. tretjiga reda s. Dominika, usmiljenih in šolskih sester, nimajo slovesnih, posebno poterjenih obljub. Kadar se tedaj nameri, de en zakonski del hoče stopiti v pobožni red, cerkvena sodnija poprej na tanko pozvé, ali zakon res še ni spolnjen in kako je s slovesno obljubo; potem spričevanje storjene razveze da drugimu delu, ki ostane med svetam; določke za to obravnavo daje podučenje za d. sodnije. (II. del §. 201—204.). — Nespolnjen zakon se včasih tudi razdere po posebni papeževi odvezi; to se zgodi le iz celo tehtnih uzrokov. De imajo papeži tako posebno oblast, pravi katoličan lahko verjame; zakaj zgledi take odveze se nahajajo že iz daljnih časov do sedanjih dni; tudi sveto društvo Trid. zbor tako ravna, de, kadar tehtnih zadržkov veljavnosti ni mogoče popolnoma dokazati, za varnosti voljo papeža prosi, odvezo dati pri nespolnjenim zakonu. To papeževo oblast razun drugih razlaga s. Alfons Lig. (Hom. ap. tr. 18. n. 90. primeri Kutschker Eherecht.).

Drugač je z zakonom, ki je bil veljavno sklenjen, pa tudi po spolnovanji zakonske dolžnosti izversen. Podučenje za cerkvene sodnije govori: „Zakon med kristjani zamore, ako je bil spolnjen, samo smert razvezati“. (I. del §. 21.). Za takošen zakon tedaj ni nobene razveze, ne po pobožni obljudi, ne po višji cerkveni oblasti, v njem je zveza popolnoma; samo smert dela razvezo v takim zakonu. To jasno govori že s. Pavel: „Žena je navezana na zakon, dokler njen mož živi; ako njen mož umerje, je prosta; naj se omoži, s komur hoče, samo de v Gospodu“. (1. Kor. 7, 39.). Med nekatoliškimi kristjani, med greki in protestanti, je sicer ta misel, de se zakon razvezuje tudi po drugih uzrokih, zlasti zavoljo prešeštva; pa Tridentinski zbor je učil: „Ako bi kdo rekel, de se cerkev moti, ko je učila in uči, de se zakonska vez po prešeštvu eniga dela ne more razvezati, in de noboden, tudi nedolžni del ne, ki ni dal uzroka k prešeštvu, ne more noviga zakona sklepeti, dokler drugi del živi; on naj bo izobčen iz cerkve“. (Sej. 24. od zakr. zak.). V tem oziru pravi podučenje za d. sodnije: Ako nekatoliški kristjani mislijo, de se zakonska vez zamore razvezati, cerkev obžaluje take zmotence, tode ne more dopustiti, de bi zmota omadežala svetost njene postave. Med katoliškim in pa med nekatoliškim kristjanom, kteriga zakonski družje še živi, zakon ne more obveljati, desiravno bi sodnija, pri kteri se sodijo zakonske reči nekatoliških kristjanov, ločitev izrekla, tudi kar zvezo tiče.“ (I. del §. 22.). Poslednje besede učijo previdnost tudi pri tistih zakonih, ki se mešani imenujejo, ker je en del katolišk, en del nekatolišk; zakaj med nekatoličani zlasti med protestanti, se ločitve zakonov pogosto godijo, ko sta oba dela še živa.

Svoje posebnosti imajo zakoni med neverci, to je, med judi, mohamedani, malikovavci in sploh nekeršenimi. Zakoni med neverci so veljavni zakoni, samo de jim nobena natorna postava ni nasproti; cerkvena postava jih ne zadeva, ker se tudi ne štejejo za zakrament. To terdi Inocenci III. papež: „Desiravno je med neverniki zakon resničen, vender ni poterjen po zakramentu“. (De divort. c. 7.). Dalje uči ta papež, de, kadar se zakonska iz

nevere spreoberneti v Kristusovo cerkev, njun zakon ostane veljaven, in se ne sme razderati. (De divort. c. 8.). Na to se ozira podučenje za cerkvene sodnije, ko pravi: „Ker se po zakramentu s. kersta ne razvezujejo zakoni, ampak le zbrisujejo grehi, zatorej zakon med neverniki sklenjen velja tudi po tem, ko se zakonski spreobernejo, in nasproti jim niso zadržki, ki jih je postavila cerkvena postava“. Dalje pa je ondi rečeno: „Ako se pa samo en zakonski spreoberne, in drugi, ki v neverstvu ostane, desiravno je bil opominjan, se vendar celo brani z njim živeti, ali noče z njim živeti brez nečasti do Stvarnika: takrat naj se temu na njegovo prošnjo dopusti, de v nov zakon stopi, in s postavno sklenitvo tega zakona je razvezan zakon, ki je bil v neverstvu sklenjen“. (I. del. §. 23.). Ta določek je storil že s. Pavel, de bi nevernikom polajšal prestop k veri: „Če ima kak brat neverno ženo, in ona privoli pri njem prebivati, naj je ne pusti od sebe; in če ima kaka verna žena neverniga moža, in on privoli pri njej prebivati, naj ne spusti od sebe moža. Ako se pa neverni loči, naj se loči; ni namreč sužnosti podveržen brat ali sestra v takih rečeh“. (1. Kor. 7, 12 — 15.). Tega pravila se je katoliška cerkev vedno držala, kakor razlaga papež Benedikt XIV. (De syn. dioec. l. 6. c. 4: l. 13. c. 21.).

Ker je zakonska zveza sveta in se ne sme oskruniti, zatorej se ne sme nikomur dopustiti, de bi v zakon stopil, kadar ni gotovo, de je v resnici prost ali neporočen. Pri ljudeh domače soseske je to lahko znano, pri vnanjih se utegnejo vprašati zanesljive priče. Pri takih, ki so celo neznani, ali so iz daljniga kraja prišli, je potrebno posebno spričevanje prostiga ali neporočeniga stanu, sebitni list (Ledigschein), kteriga da duhovni pastir praviga ali nepraviga domovanja, in po okolišinah tudi poterdi višji duhovna gosposka. Ravno tako se ne sme nikomur dopustiti, de bi v drug zakon stopil, dokler zastran smerti zakonskiga družeta ne donese takih dokazov, ki overžejo vsako pametno dvombo. Kadar smert kakiga zakonskiga ni znana iz domačih farnih bukev, je potreben smertni list (Todtenschein), kteriga da duhovni pastir tistiga kraja, kjer je bil mertvi pokopan, in po okolišinah poterdi višji duhovna gosposka; smertni list za vojaka, ki ga da vojaški duhoven, mora poterjen biti po poglavarji vojaške čete. Ko bi se pa kaki zakonsk del že dolgo pogrešal, in bi se vendar spričevanje njegove smerti ne našlo, takrat se mora iskati izrek smerti (Todeserklärung) pri cesarski sodnii svojiga kraja. Tista preiše vse okolišine in namerljeje, svoje pozvedbe pošlje v pregled deželni nadsodnii, ktera jo po tem izroči cerkveni sodnii v pretres; ko je cerkvena sodnija vse pretresla, in škof tudi svojo misel na znanje dal, po tem deželna nadsodnija sklene razsodbo, ali napove ali odpove izrek smerti. Pri kaki dvombi ali kakim ovirku gre taka reč dalje do višji cerkvene sodnije, in v poslednje višji državna sodnija izreče razsodbo. Vso obravnavo taciga vprašanja razlaga podučenje za duhovne sodnije (II. del §. 246 — 251.) in postava za katoliške zakone (§. 22 — 27.). Primeri Kutschker Eherecht b. I. §. 36 — 38.).

34. Koliko duhovno posvečenje in slovesna obljuba brani zakon skleniti?

Duhovni, ki so prejeli višji posvečenje, in redovne osebe, ki so storile slovesne obljube, ne morejo zakona sklepati. Tako se glasi podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 24.). Tridentinski zbor je določil: „Ako bi kdo rekel, de duhovni, ki so posvečenje prejeli, ali redovne osebe, ki so slovesno obljubo storile, zamorejo zakon skleniti, in de je sklenjen zakon veljaven, in de nič ni nasproti cerkvena postava ali obljuba; on naj bo izobčen iz cerkve“. (Sej. 24. od zakr. zak.).

Cerkveni služabniki imajo svete opravila in skerb za mnogo duš nad seboj; z njih stanam se ne strinjajo zakonske skerbi. Zatorj je Kristus zlasti aposteljniam rekel besedo: „So, kateri ostanejo brez zakona, ker so sami tako hotli biti zavoljo nebeškiga kraljestva“. Aposteljni so pa tudi besedo razumeli, so vse zapustili, tudi ženo in otroke, in šli za Jezusam. (Mat. 19, 12. 27.). Po zgledu aposteljniov so ravnali njih nasledniki; ali so vedno ostali brez zakona, ali ko so bili pred zvezani, so se zakona zderževali, kateri so bili v višjim redu škofa, mašnika, dijakona, dalje tud poddiakona. V zahodnji cerkvi je ta postava vedno veljala, kakor jo je poterdil že papež Sirici I. 386, in zopet vstanovil Gregor VII. na rimskim zboru l. 1074, in v poslednje poterdil Tridentinski zbor, novovercam nasprot. Izhodnja cerkev se je na Trulanskim zboru l. 692. poprijela mekši postave; je dupustila duhovnim rabo prejšniga zakona, vender je prepovedala sklepanje zakona po prejetim posvečenji; škofo pa vedno jemlje neporočene. Višji duhovni red (mašništvo) tedaj brani zakon skleniti; prejšnjiga zakona sicer posvečenje ne razdera, desiravno bi še ne bil spolnjen; vender, kdor je bil z zakonom zvezan, ne more drugač stopiti v duhovni stan, razun de je njegova zakonska tovaršica umerla, ali v pobožni red stopila. Manjši štirje redovi (žegni) pa zakona ne razderajo in ne branijo, ker zanje cerkev ni dala postave zderžnosti. (Decret. p. I. d. 31. 32. Decretal. de cler. con. c. 1.). Zaderžek duhovniga posvečenje zadeva reči velike vrednosti, zatorej je pri njem celo redka odveza, in le iz celo tehtnih uzrokov, za posebniga občniga prida voljo; sicer tudi le za red poddijakonov, dijakonov in mašnikov, nikdar ne za red škofov; odvezo tako deli samo rimski papež, kakor uči papež Pij VI. (Ap. list l. 1788.)

Dalje zaderžek zakona dela slovesna obljuba čistosti, ktera se stori v pobožnim redu, ki ga je cerkev posebno poterdila. Stan vedne čistosti je prejel svojo vrednost že iz začetka svete cerkve; s. Hieronim piše lepo: „Kristus devica, Marija devica sta posvetila začetek devištva obojiga spola“. (Zagovor zoper Jovinijana). Po tem zgledu so bile device in so bili samotniki že v prvih časih keršanstva; kmalo so društva pobožnih brezzakoncov napolnile pušave in samostane; poznejši časi in tudi nar. novejši dnevi so rodili različne pobožne redove in društva. V prvim času keršanstva pa je že veljala postava, poterjena na Kalcedonskim zboru l. 451: „Devica, ki se je Bogu posvetila, in ravno tako

minih, se ne sme z zakonom vezati“. Že papež Sirici pa je razločil obljubo, ki je bila v pričo cerkve slovesno storjena, memo druge na tihim narejene; pri uni je zakon spoznal za neveljaven, pri tej le za grešen. (List do Himerja šk.). Ta razloček je cerkev vedno ohranila, kakor terdi papež Bonifaci VIII., samo de ona posebej določuje, v katerim pobožnim redu ali društvu se obljuba šteje za slovesno. (De voto c. 1. in VI.) Zatorej govori podučenje za cerkvene sodnije: „Koliko de neslovesne obljube, ki so storjene v redovnim društvu, po izjemi dobujajo moči zakon razderati, to je razsoditi po stavkih vsačiga reda, ki so poterjeni po apostoljskim stolu“. (I. del §. 24.). Po cerkveni postavi tedaj slovesna obljuba čistosti razveže neizveršen zakon, in za tega voljo sme tudi po sklenjenim zakonu prestop v pobožni red dva mesca pripušen ostati tistimu delu, ki se hoče k temu prestopu nameniti (de convers. conj. c. 7.); izveršeniga zakona vender taka obljuba ne razdera. Slovesna obljuba pa brani in razdera vsak zakon, kteriga bi kdo po tem hotel skleniti, kakor je jasno iz besed Tridentinskiga zbora, ki so spredaj postavljene. Ko bi pa obljuba ne bila veljavno storjena, na pr. ko bi bila posiljena ali pred pravo starostjo, takrat bi tudi ne mogla zakona razvezovati; vender cerkvena sodnija bi mogla to reč razsoditi. Sicer pri veljavni obljubi v časih tudi odveza utegne nastopiti, vender le iz celo tehtnih uzrokov; in pravica to odvezo deliti, gre samimu papežu, kakor razun drugih razlaga s. Alfons. (Moral. I. 3. n. 256.).

35. Pri kakošni različnosti vere zakon ne more obstati?

Pri različnosti vere med keršenimi in takimi, ki zakramenta prerojenja niso prejeli, zakon ne more obstajati. Tako pravi podučenje za duhovne sodnije. (I. del. §. 25.).

V zakonu se ima pripravljati pomoč za obojno stran in dobra izreja za otroke; pa ondi, kjer en del ni prave vere, bo za dušo družiga verniga dela in za duše otrok malo dobriga upati in se več hudiga bati. Iz tega uzroka so bili že Izraelcam prepovedani zakoni z nevernimi Kanaančani (5. Mojz. 7, 3.); za kristjane pa je nauk, ki ga s. Hieronim razumeva od zakona, izrekel že s. Pavel: „Nikakor ne vlecite jarma z neverniki“. (2. Kor. 6, 14.). Zatorej je cerkev že iz prvih časov čertila in prepovedala zakone vernikov z judi, z neverniki in sploh s takimi, ki niso prave vere; vender izrekla ni na ravnost, de bi taki zakoni celo ne veljali, temuč jih je terpela, ker se je po takim dostikrat neverni del spreobrnili. Vender ko je bila sveta vera že zadosti razširjena, je v cerkvi toliko bolj živa postala ta misel, de zakon med kristjanam in med judam ali neverniki celo ne more obstajati, ker tisti del, ki ni keršen, ne more biti deležen svetiga zakramenta. In tako je že iz daljnih stoletij nastal zadržek različnosti vere med keršenimi in nekeršenimi, ne toliko po zapovedi posebne postave, ampak po vesoljni navadi katoliške cerkve, kakor razlaga

papež Benedikt XIV. (Apost. list I. 1749). Vender še sedanje čase cerkev zavoljo posebnih okoliščin ondi deli odvezo od tega zaderžka, kjer se nauk svetiga evangelija še le začinja razširjati med neverniki.

Ta zaderžek pa ne zadeva samo navadnih nevernikov, judov, mohamedanov in malikovavcov; ampak sega tudi sploh na takošne, kateri, iz kakoršnjiga uzroka si bodi, niso prejeli zakramenta duhovniga prerojenja, namreč svetiga kersta. Za sedanje čase je treba pomniti to okolišino, de več nar novejših krivoverskih strank in odceplin nima nobeniga, ali saj ne veljavniga kersta; zavergle so namreč vero v Boga, ediniga v natori in trojniga v personah, zavergle vero v Kristusa, Odršenika svetá. V to versto se morajo šteti prekerševavci, socinijani ali unitarji, svedenborgijani, rongejani, in sploh tisti, ki pravijo, de so udje proste cerkve; tudi po samim se mora pri marsikterim protestantu dvomiti, de morebiti njegov kerst ne velja; ker je utegnila pomanikljivost vmes priti pri misli ali pri stvari ali pri besedi, s katero se je kerst opravljal. Sveto društvo Trident. zbora je že večkrat zakone razsodilo za neveljavne, ko je pri enim delu manjkalo veljavniga kersta. Iz enaciga ozira tudi zakon keršeniga protestanta z judam ali z nekeršenim novovercam ne more imeti nobene veljavnosti. (Primeri Kutschker Eherecht b. I. §. 73.).

36. Kteri ne morejo zakona med seboj skleniti, ker so si v rodu ali žlahti?

Kteri so si v ravni versti, ali pa v četertim ali še v bližjim kolenu stranske verste v rodu ali v žlahti, ne morejo med seboj skleniti veljavniga zakona; ali sorodstvo izhaja iz zakonske ali nezakonske združbe, ne dela nobeniga razločka. Tako govori podučenje za cerkvene sodnije (I. del §. 26.).

Od oseb, ktere so na bolj ali manj bližnji stopnji iz ravno tistiga očeta ali ravno tiste matere, se pravi, de so si po kervi ali po telesu v rodu ali v žlahti; med njimi je posebna tesna zveza, kakor med deblam in vejami, in ta zveza se imenuje telesno sorodstvo ali žlahta; kteri so pa tako med seboj zvezani, se štejejo za sorodnike ali žlahtnike. Po priličnim imenu se starši, oče ali mati, ki jih imajo sorodniki skupaj edine, štejejo kakor deblo; sorodniki pa, ki izhajajo iz eniga očeta ali ene matere, se ločijo v veje ali verste. In sicer je ravna versta, kadar se sorodniki štejejo na ravnost, kakor so med seboj zvezani kot starši in otroci; stranska versta pa je, kadar se sorodniki štejejo po strani, kakor so med seboj kot bratje in sestre. Versta pa se zamore šteti navzgor, ko se v števenji gre nazaj po očetih in materah, ali pa navzdol, ko se gre v števenji naprej po sinovih in hčerah; navzgor so starši, rodniki, spredniki, navzdol so otroci, mlajši, nasledniki. Sorodstvo pa se dalje razločuje dvojestransko ali pravo, kadar so sorodniki zvezani po očetu in po materi; enostransko ali po pol pa, kadar so zvezani samo

po očetu ali samo po materi. Ali je pa sorodstvo bolj bližnje ali bolj daljno, se šteje po stopinjah, po katerih se zarod za zarodam odmikuje od debla; vsaka stopinja v nov zarod se imenuje rod ali koleno. V poštevanji rodu ali kolena v sorodstvu tedaj velja to vodilo: „Toliko je rodov ali kolen, kolikor novih zarodov porodama sledi od debla; ali tudi: „toliko je rodov, kolikor oseb se po versti šteje razun debla“. Na pr. sin ali hči sta od očeta na prvem rodu, njuni otroci so na drugim; bratje in sestre so si v rodu na prvem kolenu, njihovi otroci pa na drugim. To poštevanje kolen sorodstva ali žlahte je določil papež Aleksander II. (C. 33. qu. 5. c. 2.). Sledeči sostavki zamorejo sorodstvo ali žlahto bolj na tanko pojasniti po imenih in po kolenih; številika ali cifra naznanuje, kolikošen rod ali koleno de je.

Sorodstvo v ravni versti navzgor:

4. Očetoviga ali materiniga stariga očeta oče, prepreded; očetove ali materine stare matere mati, preprebabica.
3. Očetov ali materin stari oče, preded; očetova ali materina stara mati, prebabica.
2. Očetov ali materin oče, stari oče, ded, desček; očetova ali materina mati, stara mati, babica.
1. starši: oče, ata, otec; mati, mama, mamica.

Sorodstvo v ravni versti navzdol:

1. Otroci: sin, sinček hči (dči) hčerka.
2. Sinov ali hčerin sin, sinovec ali hčerinec, vnuk; sinova ali hčarina hči, sinovica ali hčerinica, vnukinja.
3. Sinoviga ali hčeriniga otroka sin, prevnuk; sinoviga ali hčeriniga otroka hči, prevnukinja.
4. Sinoviga ali hčerniga otroka otrokov sin, preprevnuk; sinoviga ali hčeriniga otroka otrokova hči, preprevnukinja.

Sorodstov v stranski versti navzgor:

4. Očetoviga ali materiniga stariga očeta bratje, preprestrici; očetove ali materine stare matere bratje, prepreujci; očetoviga ali materiniga stariga očeta sestre, prepretete; očetove ali materine stare matere sestre, prepretete.
3. Stariga očeta bratje, očetovi ali materini strici, prestrici; stare matere bratje, očetovi ali materini ujci, preujci; stariga očeta sestre, očetove ali materine tete, pretete;
2. Očetovi bratje ali popolbratje, strici; materini bratje ali popolbratje, ujci; očetove sestre ali popolsestre, tete; materine sestre ali popolsestre, tete.
1. Bratje, pravi bratje, popolbratje; sestre, prave sestre, popolsestre.

Sorodstvo v stranski versti navzdol:

1. Bratje, pravi bratje, popolbratje; sestre, prave sestre, popolsestre.

2. Iz bratov sinovi, bratranci, bratci, stričniki;
iz sester sinovi, sesterniki, sestriči, tetiči;
iz bratov hčere, bratrane, stričnice;
iz sester hčere, sestričine, tetičine.
3. Iz bratovskih otrok sinovi, prebratranci;
iz sesterskih otrok sinovi, presesterniki;
iz bratovskih otrok hčere, prebratrane;
iz sesterskih otrok hčere, presestričine.
4. Iz bratovskih otrok vnuki, preprebratranci;
iz sesterskih otrok vnuki, prepresesterniki;
iz bratovskih otrok vnukinje, preprebratane;
iz sesterskih otrok vnukinje, prepresestričine.

V navadnim življenji sicer ni vsaki čas potrebe, vsih stopinj sorodstva na tanko poštovati; bolj bližnji rodovi morajo vender sploh vsakimu v spominu biti, ker je med bližnjimi sorodniki zapovedana bolj posebna ljubezen, bolj posebno spoštovanje. To obsega četrta Božja zapoved, ki se glasi: „Spoštuj očeta in mater, de boš dolgo živel, in de ti bo dobro na zemlji“. (2. Mojz. 20, 12. Mat. 15, 4.). Nektere krati je pa tudi iz bolj posvetnih uzrokov potrebno, sorodstvo bolj na tanko znati in določevati; na primeru, pri kakih dedšinah ali erbšinah, kjer bolj daljni sorodniki hodijo na versto, kadar pomanjkuje bolj bližnjih; ali pri kakih ustanovilih ali štiftengah za duhovno službo, za učilnice, ubožnice ali bolnišnice, kjer se pred drugimi izbera, kdor je z dobrotnikom bližje v rodu. Vse to določuje državna postava bolj posebej. (Derž. zak. §. 730 — 750 in 646.). Vender posebno dostikrat je treba sorodstvo preiskovati pri sklepanji zakona, ker je sorodstvo ali žlahta šteto med zakonske zaderžke, in ker ta zaderžek skorej večkrat na pot hodi, kakor vsi drugi. Po cerkveni postavi je namreč zakon prepovedan med moškim in žensko, ki sta si v rodu po ravni versti, bodi si v kateri stopinji koli; dalje je prepovedan med moškim in žensko, ki sta si v rodu po stranski versti na četertim ali še na bližjim kolenu, bodi si po zakonski ali po nezakonski združbi. Zategavoljo je treba, de so stopinje sorodstva bolj obilno znane med ljudmi, in de se vedo tudi bolj na tanko šteti in določevati. Starji ljudje so kdaj sorodstvo ali žlahto veliko bolj pomnili, in so jo tudi otrokam radi razlagali; otroci tega razlaganja sicer še ne potrebujejo zavoljo zakonskih zadev, pa učijo se po takim bolj spoštovati stare očete in stare matere, strice in tete, učijo se pravo keršansko ljubezen skazovati do sorodnikov in znancov. Napačno je nastalo to, de mlajši ljudje sedanji čas sorodstva ne čislajo toliko; spoštovanja do starih in ljubezni do bližnjih ta nemarnost gotovo ne pospešuje, nasprot še priložnost daje k hujim pregreham zoper čistost, in k večkratnemu prelomljenju zakonskih postav. Goljufiva je bila namreč ta misel, de je cerkvena postava nehala bolj obširno vezati, ko je bila državna postava začela zakon le v nar bližjih rodovih prepovedovati; posebno težavno je postalo poštovanje sorodstva, kadar izhaja iz nezakonske združbe, ker se marsiktero potrebno naznanilo zakriva pred Božjimi namestniki. Sicer je prav, ne razglasovati reči, ki utegnejo pohujšanje

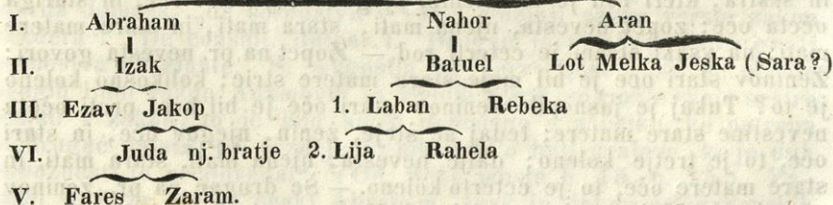

roditi; kadar bi se pa zavoljo zakrivanja utegnila Božja ali cerkvena postava prelomiti, takrat je treba tehtne okolišine saj ti-hama razodeti proti takim, katerim mora za take reči mar biti.

Kako se po takim zamorejo stopinje sorodstva ali žlahte pri dveh osebah na tanko pošteti in določiti? Kdor hoče sorodstvo dveh oseb prav določiti, si vzame vsaktero posebej, iše pri vsak-teri nar pred očeta ali mater, potem stariga očeta ali staro mater, in zopet očeta ali mater stare matere, in po taki poti gre še dalje, dokler ne zadene na deblo, to je, na tistiga očeta ali tisto mater, iz katerih imati obe rodovini svoj začetek. Rodovi se pozvedujejo iz naznanila zadetih ljudi, za gotovo pa se določujejo iz kerstnih in poročnih bukev; de je delo bolj zanesljivo, se vsaka pozvedba proti in poredama zapisuje na posebnim listu. Potem se sestavi rodovinsko drevo ali zgledljiv popis sorodstva; verhi se postavi deblo, to je oče ali mati, iz katerih se obe veji ali strani izhajati; spodaj se poredama navzdol stavijo sinovi ali hčere, vnuki ali vnu-kinje, po katerih rodovina prihaja do oseb, za ktere se vpraša; kjer je sorodstvo dvojestransko, se oče in mati, mož in žena, po-stavita v poprečno versto; za ložjiga pregleda voljo se imena mo-ških stavijo v okrogle obvode, imena ženskih pa v trojnovogline ali čveterovogline, ki se poredama zvežejo s čertami; razun imena in priimka je večkrat dobro, pripisati rojstni, poročni in smertni dan vsaktere osebe. Natančno napeljevanje, rodovinsko drevo so-stavljati, daje med drugimi Helfert (Anleitung zum geistl. Geschäfts-stil 5. Aufl. str. 161). Za obilnišiga pojasnjenja voljo naj tukaj sledijo nekteri zgledi; morebiti utegne pred drugimi pripraven biti znan zgled iz svetiga pisma, ki se nahaja v rodovini Tareta, Abra-hamoviga očeta (1. Mojz. p. 11. 24. 29.); za ložjiga tiska voljo so sicer okrogline in mnogovogline memo pušene, in je le nar bolj prosta podoba rodovinskiga popisa pred oči postavljena.

Zgled rodovinskiga drevesa.

Očak Tare, deblo

V tem zgledu se kaže, de očak Tare je imel tri sinove, Abra-hama, Nahorja, in Arana; ti trije so prvi rod. Abraham je imel sina Izaka, Nahor pa sina Batuela; Aran je imel sina Lota, kterimu je bil Abraham stric, in hčeri Melko in Jesko, ktera je ena s Saro, kakor večji del razlagajo učeni, zlasti s. Avgustin (Od Božj. mesta b. 16. p. 12. 19.); ti peteri so tedaj drugi rod. Izak je imel sina Ezava in Jakopa, Batuel pa sina Labana in hčer Rebeko; ti čveteri so po takim tretji rod. Jakop je imel z Judam vred

dvanajstero sinov in hčer Dino, Laban pa hčeri Lijo in Rahelo; ti so tedaj v četertim rodu. Juda je imel sina Faresa in Zarama; ta dva sta po takim že na petim kolenu. Tako se sicer rodovi štejejo samo po očetih; vender treba je tudi gledati na matere; očaki so se namreč mogli v rodu ženiti, ker zunaj rodu ni bilo mogoče dobiti vernih žen, ko je vse malikam služilo. Abraham in Nahor sta se tedaj oženila v drugi rod, ko sta vzela hčeri brata Arana, Saro in Melko; to sicer Izakoviga in Batueloviga rodu ni premaknilo, ker sta bila njuna očeta v bližjim rodu. Izak se je oženil v tretji rod, ko je vzel Rebeko, Batuelovo hčer in Taretovo prevnukinjo; za te ženitve voljo pa sta Ezav in Jakop, Izakova sina, prišla na drugi rod z Lijo in Rahelo, ki sti bili hčeri Labana, Rebekiniga brata. Ko je po tem Jakop v zakon vzel Lijo in Rahelo, ta ženitev ni bila na četertim kolenu sorodstva, katero se našteje samo po očetovi strani, ampak je bila na drugim rodu, ki se najde po materni strani. Iz tega zglada je očitno, kako je potrebno, gledati tudi na materno stran, de se najde pravo koleno sorodstva ali žlahte. Od tod je tudi jasno, de pri ženitvah opkljih ni zadosti, samo očeta ženinoviga in nevestiniga imenovati; ampak de je potrebno, tudi mater ženinovo in nevestino naznanovati.

Po prejšnjim zgledu se lahko sestavljajo druge rodovinske drevesa, samo imena je treba premeniti; pa naj v poskušnjo sledijo še nekteri zgledi dani s tako besedo, s kakoršno prosi ljudje po navadi napovedujejo sorodstvo ali žlahto. Na pr. ženin pravi: Mojiga očeta oče, in nevestine matere oče sta bila brata; koliko rodov je to? Ženin, njegov oče, in očetov oče; in zopet neveste njena mati, in materin oče; so trije rodovi na vsaki strani. — Dalje na pr. nevesta pravi: Moje matere mati in ženinoviga očeta oče sta bila ene matere; koliko sta si v rodu ženin in nevesta? Nevesta njena mati, in njene matere mati; in zopet ženin, njegov oče, in njegoviga očeta oče; na tretjim kolenu sta si v rodu. — Dalje na pr. ženin govori: Mojiga stariga očeta oče je prišel od Jereba, nevestine stare matere mati pa je bila tudi od Jereba, bila sta brat in sestra; kateri rod je to? Ženin, njegov oče, stari oče, in stariga očeta oče; zopet nevesta, njena mati, stara mati, in stare matere mati; na vsaki strani je četerti rod. — Zopet na pr. nevesta govori: Ženinov stari oče je bil moje stare matere stric; kolikošno koleno je to? Tukaj je jasno, de ženinov stari oče je bil brat proti očetu nevestine stare matere; tedaj se šteje, ženin, njegov oče, in stari oče, to je tretje koleno; dalje nevesta, njena mati, stara mati, in stare matere oče, to je četrto koleno. — Še drugač na pr., ženinov oče pravi: Moja mati so prišli od Kosa, moje matere očetov oče pa so bili pri Orlu doma; nevesta pa je tudi Orlova, in kolikor vem, sva si na enaki stopnji v žlahti koliko rodov jo to? Tukaj je očitno, de je ženin za en rod dalje, kakor pa nevesta; tedaj se šteje, ženin, njegov oče, očetova mati, materin oče, materiniga očeta oče, je pet rodov; dalje nevesta, njen oče, stari oče, stariga očeta oče, so štirje rodovi. — V poslednje, na pr., Janez je v zakon vzel Nežo, in je z njo imel sina Štefana; po Janezovi smerti je Neža vzela Antona, pa je kmalo umerla; Anton se je po tem

oženil s Katro, in je z njo imel hčer Marjeto; ali sta si Štefan in Marjeta v rodu? Nista si v rodu, ker nimata ne eniga očeta, ne ene matere, in je zakon že ves prišel na drugačno rodovino; pasterki k pasterkam niso v nobeni zvezi, se tukaj pravi.

Kakošne se po vsim tem postave o zaderžku sorodstva ali zlahte? Sorodstvo se sicer začenja po mesu in kervi, vendar sploh v duhu ljubezni, ki je posvečena po zakramentu; pa dalje ta zveza velja le po duhu, po duhu časti in ljubezni, ki jo Bog zapoveduje do prednjih ali do enakih sorodnikov. Po tem pogledu je tedaj sorodstvo ali zlahta že iz začetka sveta zveza; ne spodobilo bi se tedaj, de bi se ta zveza po novim zakonu nazaj potegnila z višji stopinje na nižji, od duha na meso. Ta resnica je človeku že v serce zapisana, in zatorej so bili skorej pri vsih narodih zakoni v nar bližjih stopinjah za nepristojne šteti; le starim Egipčanam in Perzijanam se je zamoglo očitati, de so svoje zakone z zvezami v bližnjim rodu gnjusili. Sicer so še drugi uzroki, zavoljo katerih se zakoni le v daljših rodovih dopušajo; ko bi se namreč zakoni dopušali v bližnjih kolenih, bi prijazne zveze ne bile tako daleč razširjene med raznimi rodovinami, prijaznost bi ostajala le v svojim rodu, in ljubezen človeška bi bila le samosvojna; verh tega bi mnogimu pohujšanju in zapeljevanju potstala odperta, ko bi zakoni v sorodstvu zamogli veljati, in bi se čista bratovska ljubezen s poželjivostjo oskrunjevala. Po natorni postavi je tedaj sorodstvo v nar bližjih stopinjah zaderžek veljavniga zakona; dalje pa je še Božja in cerkvena postava bolj na tanko določila ta zaderžek.

V ravni versti sorodstva, med rodniki in mlajšimi v bližjih in daljših kolenih, se pošteni zakoni nikdar niso nahajali; natoren občutek, ki je človeku v serce vsajen, občutek spoštovanja mlajšev do staršev, takih zvez ni dopustil. Verh tega je take zakone še Bog posebej prepovedal po Mojzesu, ter jih je zaznamoval kot posebno gnjusobo, ki se je grajala le nad Egipčani in Kanaančani. (3. Mojz. 18, 7. 10.). Za kristjane je beseda papeža Nikolaja I. storila določek, „de sorodstvo v vsaki stopinji ravne verste zakon razdera“. (De consult. Bulgar.). Drugač je v stranski versti sorodstva ali zlahte. S. Avgustin za prvo piše: „Ko še ni bilo drugih ljudi razun Adamovih in Evinih otrok, so možje svoje sestre jemali v zakon; to je bilo sicer dopušeno v začetku, ko potreba ni drugač dajala, pa pozneje je bilo toliko bolj grajano, koje duh pobožnosti to prepovedal“. (Od Božj. mosta b. 15. p. 15.). Zatorej se kaže, de so očaki Abraham, Izak in Jakop pri zakonskih zvezah že stopali na daljši koleno, na drugi ali tretji rod, kakor je bilo že zgorej razlagano. Za izraelsko ljudstvo, ko se je bilo že zadosti pomnožilo, je Božja postava že dalje segala; prepovedani so bili za en del zakoni na drugim kolenu sorodstva. (3. Mojz. p. 19. 20.). Enake postave so še med neverskimi Rimljani veljale, in celo redki so bili pri njih zakoni med bratovskimi ali sesterskimi otroci. Keršanska cerkev je povzela staro Božjo postavo; ker pa ona v vsih rečeh iše večji popolnosti, zatorej je s svojo prepovedjo kmalo segla bolj na široko, ko se je zamogla bolj

prosto gibati. Že v času cesarja Teodozija I. 390 so bili zakoni med bratranci in sestričinami sploh prepovedani; kmalo se je prepoved stegnila tudi na tretji in četerti rod, kakor se kaže iz listov papeža s. Gregorja (Lib. 12. ep. 31.); celo peti, šesti in sedmi rod je po poznejših postavah branil zakon skleniti, kakor je poterdil papež Gregor II. (c. 25. q. c. 16.). Pozneje pa je cerkev odjenjala od te ojstrosti, in papež Inocenci III. je na četertim Lateranskim zboru l. 1215 četerti rod v stranski versti postavil za mejo v prepovedi, z besedo: „Prepoved, zakonska zveza naj v prihodnje ne stopa čez četrto koleno sorodstva in svaštva, ker se v daljših rodovih ta prepoved že ne more ohranjevati brez velike težave“. (De consang. c. 8.). Ta postava še vedno velja, in Tridentinski zbor jo je poterdil z besedami: „Ako bi kdo rekel, da samo tiste kolena sorodstva in svaštva, ki so pisane v Mojzesovi postavi, zamorejo sklepanje zakona braniti, ali pa sklenjen zakon razdreti, in cerkev ne more postaviti, da več rodov brani in razdera zakon, on naj bo iz cerkve izobčen“. (Sej. 24. od zakr. zak.). Tedaj se ne smejo v zakon jemati ne samo ne bratje in sestre, ne bratovski in sesterski otroci, ampak še tudi ne teh otroci in vnuki kakor so bili zgorej razlagani čveteri rodovi; v petim rodu pa že ni nobeniga zaderžka, in sicer se že zakon ne brani, ako je le en del na petim kolenu, drugi del pa na četertim. (De consang. c. 9.). Ta postava ravno tako velja tudi za izhodno cerkev, za soedinjene Greke, kakor je določil papež Benedikt XIV. (ap. list l. 1742); tudi zakoni nekatoličanov se sodijo po enaki postavi, kakor je jasno iz ravnanja svetiga društva Trid. zbora. Neverniki niso pod cerkveno postavo, pa derži jih natorna postava; in zatorej se po spreobrnitvi njih zakoni razvezujejo, ako zadevajo prvi rod stranske verste.

Po vsim tem se vpraša, ali cerkev pri tem zaderžku kaj prijenuje, ali kaj odveze deli? V ravni versti ni nobene odveze, ker natorna postava takošne zakonske zveze brani; tudi pri spreobrnjenih nevernikih cerkev tega zaderžka ne pregleduje. V stranski versti v prvim rodu nikdar ni odveze, ker je tudi ondi natorna postava na poti. V drugim rodu le v časih in iz posebno tehtnih uzrokov odvezo dodelujejo rimski papeži; Tridentinski zbor namreč govori: „V drugim rodu naj se nikdar odveza ne deli razun med visokimi vladarji in iz občinskih uzrokov“. (Sej. 24. od prer. zakona p. 5.). Zastran daljših stopinj sorodstva pa se glasi podučenje za cerkvene sodnije: „Škofje bodo, kjer bi postavnih uzrokov ne manjkalo, po oblasti, ki jo prejemale od apostoljskiga stolā, radovoljno pregledovali zaderžke v tretjim in četertim kolenu sorodstva“. Pristavljeno pa je dalje: „Kar se tiče drugih razveznih zaderžkov, je ravnati z enodušnim prizadevanjem, da se jim polna moč ohrani ali poverne. Kjer se zakoni med bližnjimi sorodniki pogostama namerjajajo, popačijo serčno druženje med rodovinami, ker budijo slabo poželjivost ali hudo natolcovanje“. (I. del. §. 80 in 81.). V takih okolišinah, kjer se iše odveza od zaderžka sorodstva, je treba stopinjo rodu na tanko naznaniti, in tudi razločiti, ali sta oba dela na enaki stopinji, ali je en del dalje

odmaknjen, ker se pri daljšim razločku odveza ložje deli. V taki prošnji je tudi potreba, veljavne uzroke za odvezo razložiti; brez pravih uzrokov se namreč odveza ne deli in tudi ne velja. Takošni uzroki so: težava, pripravno osebo dobiti za zakonsko zvezo, ker so pri hiši take okolišine, ali ker je posebne pomoči treba; dalje težava, drugo dobro priložnost za zakon najti, ker je starost obilniši, ali premoženje manjši; tudi potrebnost, razpor ali sovraštvo poravnati, ali dano pohujšanje popraviti. Razun drugih te reči obilniše razlaga s. Alfons Ligorijan. (Moral. 6. n. 1129 — 1148.).

H koncu se še vpraša: kako je ravnati, kadar se po sklenjenim zakonu razodene zadržek sorodstva, ali pa se takošen prinese pred cerkveno sodnijo? Zakonski del, kterimu tak zadržek pride na znanje, se mora brez odloga obrniti do svojiga duhovniga pastirja, mu mora na spovedi ali drugač, vender tihama razodeti, kolikor v et ali dvomi zastran bližjiga sorodstva, ter prositi za potreben svet in potrebno pomoč. Duhovni pastir potem iše pozvediti naznanjeni zadržek, in ga za gotovo in na tanko določiti po farnih bukvah ali po verjetnim pričevanji. Kadar se pokaže, de ni resničniga zadržka, se da potrebno podučenje, in se odpravi vsa pritožba. Kadar se pa odkrije gotov zadržek, se zadetimu delu dajo potrebni sveti in nauki, in dalje se iše po primerni poti odveza, kadar je mogoče jo doseči; drugač pa se vsa reč dalje na znanje da do škofa ali do cerkvene sodnije, in sicer bolj prikrito ali manj prikrito z oziram na pot, po kteri se je zadržek razodel. Sploh pa je pomniti, de se mora v taki reči bolj tihama ravnati, de se ne napravi kako pohujšanje, ali kak drugačen spotikljej pri drugim zakonskim delu. Za tak namerek, kobi se pri zadržku sorodstva tožba počela pred cerkveno sodnijo, podučenje za take sodnije daje potrebne vodila. Preiskovanje zadržka se namreč, kolikor je mogoče, ne godi po navadni šegi, ampak bolj tihama, de se odverne vsaktero spotikovanje; potrebne pozvedbe se zamorejo nar ložje zgoditi po duhovnim pastirji zadetih zakoncov. Po končanim preiskovanji sodnija stori svoj sklep, in ako je le zadržek po tem, se poiše in podeli potrebna odveza, in po takim se zakon iz noviga in tihama poterdi, de se ne obudi kaj spotikljeja. (Primeri podučenji za c. sodnije I. del §. 139.).

37. Ktero drugačno sorodstvo ali žlahta je še zadržek za zakon?

Duhovno sorodstvo ali duhovna žlahta, ki izhaja po s. kerstu in po s. birmi, je zadržek za zakon v nekterih stopinjah; enak zadržek je deršavljanska žlahta, ki izhaja iz posinovljenja.

S. kerst je za človeka duhovno prerojenje, s. birma pa je doveršitev tega prerojenja; kdor tedaj komu podeli sveti zakrament, mu postane po duhu kakor oče; pa tudi kdor ga derži pri delitvi svetiga zakramenta, mu postane po duhu kakor oče in mati, in nase vzame dolžnost, za njegov dušni blagor skerbeti. Na to ka-

žejo tudi imena boter ali kum, in botra ali kuma, ki se dajejo njim, kateri otroka deržijo pri s. kerstu ali pri s. birmi; zakaj latinska beseda, po kateri so te imena posnete, ravno pomeni druga očeta in drugo mater (compater, commater). Ta posebna zveza, ki se izhaja po s. kerstu in po s. birmi, se imenuje duhovno sorodstvo ali duhovna žlahta, in dela tudi zaderžek za sklenitev zakona. Podučenje za duhovne sodnije tako določuje ta zaderžek: „Duhovno sorodstvo, ki izhaja po s. kerstu in s. birmi, je zaderžek za zakon med delivcam zakramenta in keršencam ali birmancam, kakor tudi njegovimi starši, potem med botri in keršencam ali birmancam in njegovimi starši“. (I. del §. 27.). Duhovno sorodstvo se je v katoliški cerkvi zgodaj štelo med zakonske zaderžke; papež Caharija ga je poterdil v rimskim zboru l. 843 in v več listih (C. 30. qu. 3. c. 2. 3.). Pa nekdanj je ta zaderžek segal bolj na široko, zadeval je tudi botrovo ženo in botriniga moža in njune otroke; Tridentinski zbor je meje tega zaderžka bolj stisnil, ter sklenil: „de duhovno sorodstvo se napravi samo med botri in keršencam, tudi keršencovim očetam in materjo, tudi med kerševavcam in keršencam in njegovim očetam in njegovo materjo; tudi sorodstvo, ki izhaja po s. birmi, naj se ne razširja dalje, kakor na birmovavca ali botre, in na birmanca in njegoviga očeta in njegovo mater“. (Sej. 24, od prer. zak. p. 2.). Po takim tedaj boter ne more vzeti keršenke ali keršencov in birmancov matere, botra pa ne keršenca, ali keršencov in birmancov očeta; mašniku, ki deli sveti zakrament, sicer duhovno sorodstvo po njegovim stanu ne dela nobeniga napotja. Pomniti pa se mora namerek, kadar se otrok kersti v sili. Pri takim kerstu se sicer ne štejejo nobeni botri, in kdor otroka ondi derži, ga ne zadene noben zaderžek; pa kdor drugi, ki ni duhoven, otroku podeli s. kerst, je zaderževan po duhovni žlahi. Le zakonsk oče ali zakonska mati, ki v sili kersti svojiga otroka, se s tem ne zaveže v noben zaderžek; drugač pa je za nezakonskiga očeta ali nezakonsko mater, ki svojiga otroka kersti v sili. Poleg postave zastran duhovniga sorodstva cerkvena sodnija presoja tudi nekatolicane. Ti poslednji določki se posnemajo iz sklepov društva Trid. zbora. Potrebno je, de se tudi duhovno sorodstvo bolj čisla in v spominu hrani; za gotoviga spričevanja voljo ni zadosti, de so med farnimi bukvami samo kerstne bukve, treba je tudi posebnih birmskih bukev, kjer so birmanci, njih starši in botri na tanko zapisani. — Duhovno sorodstvo se izhaja le po cerkveni postavi, in tedaj dopuša tudi odvezo iz veljavnih uzrokov; kakor govori podučenje za duhovne sodnije, imajo škofje oblast od apostoljskiga stola, pregledovati v zaderžkih duhovniga sorodstva. (I. del §. 80.).

Kdor nima lastnih otrok, ali kdor hoče posebno dobro storiti mladimu človeku, si vzame ptujiga otroka kakor za svojiga z vsimi dotičnimi pravicami. Djanje, s katerim se ptuj otrok sprejme v svojiga, se imenuje posinovljenje; po posinovljenji pride ptuji otrok v oblast noviga očeta, in je tudi deležnik ali erbič njegoviga premoženja; novi oče se imenuje posinovljavec ali voljiten oče, sprejet otrok pa posinovljeneč ali voljten otrok.

Zgledi posinovljenja se zgodaj nahajajo v stari zavezi; očak Jakop je sprejel Efrajma in Manaseta, Jožefova otroka, v število svojih sinov, in jima je odločil enak delež s tistimi vred; Faraonova hči je sprejela Mojzesa, in ga je dala izrediti kakor svojiga sina. (1. Mojz. 48, 5:2. Mojz. 2, 10.). Sprejemanje ptujih otrok je bilo navadno pri vsih narodih, in se nahaja tudi še današnje čase; posebno pogostama se je godilo med starimi Rimljani, in je bilo določeno po posebnih pravnih postavah. Vender se je razločevalo dvojno posinovljevanje, popolno in nepopolno; po prvim pride otrok popolnoma v oblast noviga očeta in v njegovo domačijo, in ima gotov delež pri njegovim premoženji; po drugim pa ne pride med domače, in ima le nekaj deleža. Katoliška cerkev je med svoje postave sprejela popolno posinovljenje, zakaj po takim sprejetji otrok pred svetam stopi v posebno zvezo z novim očetam, ktera tudi nepristojno dela sklepanje zakona med otrokam ali njegovim rodam, in z novim očetam ali njegovimi sorodniki. Ta zveza, ki izhaja iz posinovljenja, se imenuje državljansko sorodstvo ali državljanska žlahta. Podučenje za cerkvene sodnije zatorej določuje poleg cerkvenih postav: „Posinovljenje, ki je po bistvu enako popolnemu posinovljenju rimske postave; je po sedanji šegi cerkve, tudi ko je bilo razderto, zadržek za zakon med posinovljavcem in posinovljencam, kakor tudi med tistimi mlajšimi posinovljencovimi, ki so ob času posinovljenja bili pod njegovo očetovsko oblastjo, po tem med posinovljavcem in posinovljencovo ženo, kakor tudi med posinovljencam in posinovljavcovo ženo. Razun tega se, dokler posinovljenje terpi, ne more skleniti veljaven zakon med posinovljencam in posinovljavcovimi lastnimi, zakonskimi, pod očetovsko oblastjo stoječimi otroci.“ (I. del §. 28.). To postavo je cerkev povzela poleg stare rimske postave, kakor je že naznanil papež Nikolaj I., in so določile nektere pozneje cerkvene postave; sicer se cerkev ne ozira na drobne določke državnih postav, ampak gleda le na poglobitve znamnja posinovljenja, namreč na to, de posinovljenec pride v hišo in oblast noviga očeta, in de mu je deležnik ali erbič kakor lasten otrok. (De cognat. leg. c. s. C. 30. qu. 3. c. 15.). Zategavoljo je tudi posinovljenje, ki velja po avstrijski državni postavi, zadeto pod imenovano cerkveno postavo, in podučenje za cerkvene sodnije govori: „Posinovljenje po avstrijski postavi je v razloženih mejah zadržek za veljaven zakon, ako se posinovljenec podverže posinovljavcovi očetovski oblasti; ali se vzame v njegovo hišo, de bi živel z njim kakor domač otrok. Če se pa ne podverže v posinovljavcovo oblast, in tudi ne vzame v njegovo hišo, de bi ondi stanoval, je posinovljenje avstrijske postave enako nepopolnemu posinovljenju, in ne npravlja zakonskiga zadržka.“ (I. del §. 29.). Pravo posinovljenje se po naših državnih postavah nameri le po redkim; zakaj le s posebnimi pogoji se zamore zgoditi, mora tudi biti poterjeno po deželnim poglavarstvu, in vpisano pri cesarski sodnii. (Derž. zakonik §. 179 — 185.). Pravice in dolžnosti posinovljenja pa se ne morejo obračati na rejence ali na take otroke, ktere kdo iz dobrotljivosti vzame na rejo, bodi si de jim tudi odloči kaj deleža;

tudi se ne morejo obračati na otroke, ktere vdovec in vdova vsak iz prejšnjiga zakona skupaj pripeljeta v eno domačijo. Med rejenci in domačimi otroci ali med soedinjenimi otroci, dveh popolnoma različnih zakonov tedaj ni nobeniga zaderžka za zakon; samo de takrat, ko bi se imeli v zakon vzeti, ne stanujejo pod eno streho zavoljo cerkvene prepovedi. (Primeri Kutschker Eherecht b. III. §. 145. 146.).

38. Kakošen zaderžek za zakon je svaštvo ali švagerstvo?

Izveršen zakon napravlja med enim delam in med sorodniki drugziga dela do četertiga kolena svaštvo ali švagerstvo, po katerim zakon med njimi sklenjen nima veljave; svaštvo ki se napravi po nedopušeni združbi, je zaderžek v prvim in drugim kolenu; svaštvo pa, ki se verh sklenjeniga zakona napravi po grehu, jemlje zadolženimu delu zakonsko pravico. Tako določuje podučenje za cerkvene sodnije. (I. del. §. 30. 31. 32.).

Po spolnjenim zakonu postaneta mož in žena kakor dva v enim telesu; po takim tudi vsak del pride v zvezo s tistimi, ki so z drugim delam zvezani po rodu. Ta tesna zveza eniga dela s sorodniki drugziga dela se imenuje svaštvo ali švagerstvo; samo na sebi je jasno, de mora takošna zveza zaderžek za zakon staviti med tistimi osebami. Osebe ki so med seboj v svaštvu, se sploh imenujejo svaki ali švagri, pa dobivajo tudi posebne imena. Mož se proti ženinim staršem imenuje zet, ženin, proti njenim bratom in sestram svak (švager), proti njenim otrokam očem, drugi oče; žena se proti moževim staršem imenuje sinaha, nevesta, proti njegovim bratom svakinja (švagernja), proti njegovim otrokam mačeha, druga mati, nasprot se možev ali ženin oče in mati kličeta tast in taša ali sveker in svekerna, brat in sestra sta svak in svakinja, otroci pa so pasterki. Pomniti se mora, de kakor sorodstvo, tako tudi svaštvo utegne nastopiti ali po pošteni poti, po zakonsko, ali po nedopušeni poti, po nezakonsko. Tudi se verste in kolena ali rodovi pri svaštvu razločujejo ravno tako, kakor pri sorodstvu; in pravilo je to: „v kateri versti, in v katerim kolenu je en del v rodu s kako osebo, v tisti versti in v tistim kolenu je tista oseba v svaštvu z drugim delam. Na pr. mož je s svojim očetam v rodu na prvim kolenu ravne verste, in žena je s tem očetam ravno tako v svaštvu na prvim kolenu ravne verste; žena je s svojim stricam v rodu na drugim kolenu stranske verste. Po takim je vselej lahko pošteti stopinje svaštva, ako se le prav vedo in znajo stopinje sorodstva; in pregled sorodstva ali zlahte, ki je bil zgorej dan (štev. 36.), tudi lahko daje pregled svaštva. Vender naj tukaj sledi poseben sostavek tistih stopinj svaštva, ktere pri sklepanji zakona utegnejo zaderžek napravljati; možu namreč na pot stopajo ženine sorodnice, ženi pa moževi sorodniki.

Moževo svaštvo v ravni versti navzdol:

4. ženina preprebabaica;	1. ženina hči, pasterka;
3. „ prebabaica;	2. „ vnukinja;
2. „ babaica, stara taša;	3. „ prevnukinja;
1. „ mati, taša;	4. „ preprevnukinja;

Moževo svaštvo v stranski versti navzgor in navzdol:

4. ženina prepreteta;	1. ženina sestra, svakinja, svast;
3. „ preteta;	2. „ bratrana, sestričina;
2. „ teta;	3. „ prebratrana, presestričina;
1. „ sestra, svakinja, svast;	4. „ prebratrana, prepresestričina.

Ženino svaštvo v ravni versti navzgor in navzdol:

4. možev prepreded;	1. možev sin, pasterek;
3. „ preded;	2. „ vnuk;
2. „ ded, stari tast;	3. „ prevnuk;
1. „ oče, tast, sveker.	4. „ preprevnuk.

Ženino svaštvo v stranski versti navzgor in navzdol:

4. možev preprestric;	1. možev brat, svak, dever;
3. „ prestric, preujic;	2. „ bratranec, sesternik;
2. „ stric, ujic;	3. „ prebratranec, presesternik;
1. „ brat, svak, dever.	4. „ preprebratranec, prepresesternik.

V navadnim sicer ni posebne potrebe, vsih stopinj svaštva na tanko preštovati; vendar zavoljo keršanske ljubezni med domačimi in znanci se zamorejo saj bližnje stopinje bolj pomniti. Kadar pa se vpraša za sklenitev zakona z osebo, ki je bila poprej poročena, ali pa z osebo, ki se je poprej s kom pregresila, takrat se je po okolišinah bolj na tanko ozreti, de bi zaderžek svaštva kaj ne hodil na pot. Za pojasnjenja voljo naj še sledi zgled iz sv. pisma, ki se nahaja v Davidovi hiši, in obsega bolj znane osebe (Mat. 1, 6—8. Luk. 3, 31: 2. Kron. p. 12. 13. 14. in 20).

Zgled rodovinskiga debla s svaštvam vred:

David — Betsaba.

I.	Natan	Salomon — Naama.
II.	Matata	Roboam — Mihaja.
III.	Mena	Abija — Maaha.
IV.	Meleja	Aza — Asuba.

V tem zgledu se stopinje svaštva lahko premerjajo. Naama Salomonova žena, je proti njegovimu očetu Davidu sinaha ali nevesta, na prvim kolenu svaštva v ravni versti; proti Salomonovimu bratu Natanu pa je svakinja, in na prvim kolenu svaštva v stranski versti. Mihaja, Roboamova žena, je proti Matatu na drugim, proti

Menu na tretjim kolenu; Maaha, Abijeva žena, je proti Menu na tretjim, proti Meleju na četrtem kolenu; Asuba, Azatova žena je proti Meleju na četrtem kolenu. Nasprot pa na pr. Naama ni bila v svaštvu z Natanovim tastam ali svakam, tudi Natan ne z Naamino materjo ali sestro. Dobro se mora namreč razločiti, de svaštvo zadeva le moža na eni strani, in ženine sorodnike na drugi strani; ravno tako se šteje svaštvo le med ženo na eni strani, in med moževimi sorodniki ali zlahtniki na drugi strani. Sicer se tudi rodovini, iz katerih sta možki in ženska, štejeti nekako znani med seboj; vendar to znanje ni svaštvo, in tudi ne dela zadržka. Na pr. možev oče in ženina mati, možev brat in ženina sestra, sta si sicer znana, pa si nista svaka med seboj; med moževim sinam iz prejšnjiga zakona in med ženino hčerjo iz prejšnjiga zakona ni nobeniga svaštva. Tudi moža dveh sester ali pašanca sta si le znana, pa si nista svaka; in ženi dveh bratov ali jetervi sti si le znanki, pa si nisti svakinji. Zatorej nič ni zadržka, če dva brata iz ene rodovine vzameta vsak eno sestro iz druge rodovine; ali če oče iz ene hiše vzame mater iz druge hiše, njegov sin pa vzame njeno hčer v zakon. V tem oziru učeniki cerkvenih postav terdijo to pravilo: „svaštvo ne napravlja svaštva“.

Kakošne so potem postave zastran svaštva posebej? Razločiti se mora nar poprej svaštvo po dopušeni poti, ki izhaja iz izvršeniga zakona. Že v Mojzesovi postavi je Bog prepovedal več stopinj svaštva, namreč svaštvo v ravni versti, in svaštvo v stranski versti do družiga kolena; le majhna izjemba je bila dopušena. (3. Mojz. 18, 8. in d.). V evangelii se bere kako ojstro je s. Janez Kerstnik svaril Herodeža: „Ni ti perpušeno imeti žene svojiga brata“. (Mark. 6, 18.). Sv. Pavel ojstro graja Korinčanam pregreho, ki se je med njimi prigodila: „Sliši se med vami nečistost, de ima nekdo ženo svojiga očeta“. (1. Kor. 5, 1.). Cerkevna postava je zgodaj povzela prepoved zakona v bližnjim svaštvu, kakor je jasno iz Neocesarejskiga zbora l. 314. (Sklepi zbora p. 2.). S. Gregor papež že v svojih listih govori od četrtega kolena svaštva in dalje, ter oznanuje, de je zakon prepovedan na taki stopnji; Caharija papež pa v l. 743 že zna prepoved do sedmiga kolena; celo se je štelo drugo in tretje svaštvo, ki je izhajalo po drugim in tretjim zakonu ostaliga dela. (C. 35. qu. 8. c. 1. 2.). Papež Inocenci III. pa je pozneje postavil zastran svaštva ravno tako na tesnej mejo djal, kakor postavil zastran sorodstva ali zlahte, namreč svaštvo v ravni versti je zadržek skozi in skozi, svaštvo v stranski versti pa do četrtega rodu. Sklep četrtega Lateranskiga zbora l. 1215 se namreč glasi: „Prepoved zakona naj v prihodnje ne stopa čez četrto koleno sorodstva in svaštva“. (De consang. et affin. c. 8.). Ta postava še velja, ker jo je Tridentinski zbor poterdil z besedo: „Ako bi kdo rekel, de samo tiste kolena sorodstva in svaštva, ki so v Mojzesovi postavi pisane, zamorejo sklepanje zakona braniti, ali pa sklenjen zakon razdreti, naj bo iz cerkve izobčen“. (Sej. 24. od zakr. zak.). Tedaj mož po smerti svoje žene ne sme jemati nobene, ktera bi bila z ženo v rodu v ravni versti, tudi nobene ne, ktera bi bila

z ženo v rodu v stranski versti do četertiga rodu. Po ravni tej postavi se sodijo tudi zakoni nekatoličanov; nevernike pa zadeva samo natorna postava, ki obsega ravno versto in pa naj bližji stopinje stranske verste. Pomniti se mora še, de izvršen zakon, ki bi zavoljo skritiga zadržka ne veljal, tudi napravlja svaštvo, do četertiga rodu, razun ako bi ne veljal zavoljo pomankanja privolitve eniga dela.

Dalje se mora razločiti svaštvo po nedopušeni poti, ki izhaja po grehu dveh oseb med seboj. Sicer taciga svaštva ne napravi vsaktero nečisto djanje, ampak le tisto, ki je pregreha po natornim redu celama izvršena med osebama dvojiga spola. Takošno svaštvo se sicer večkrat le teško pozvé; dostikrat ostane na tihim, le zadolženim osebam znauo. Vender cerkev v take namerke sega s svojo oblastjo, in tudi v takih okolišinah skerbi za svetost zakonske zveze; zadolžen del tedaj, de si ga ravno ne ustavlja vnanja sodba, se mora po svoji vesti nganiti prepovedani zvezi. In sicer je cerkvena postava takošno svaštvo deržala tako, kakor svaštvo iz pošteniga zakona; Tridentinski zbor pa je za teškiga pozvedenja voljo meje zadržka skrajšal, tako de en zadolžen del ne more zakona skleniti s sorodniki družiga dela v ravni versti nikdar ne, v stranski versti pa ne do družiga kolena. (Sej. 24. od preravn. zakona p. 4). De bi sklenjen zakon ne bil neveljaven zavoljo taciga zadržka, zatorej morajo duhovni pastirji previdni biti pri osebah, kterih razujzdano življenje jim je znano po eni ali po drugi poti; osebe pa, ki hočejo v zakon stopiti; naj tudi nobene takošne okolišine ne zakrivajo duhovnimu pastirju; ako jim ni mogoče se očitno razodeti, naj se razodenejo saj v spovedi, s ktero se pripravljajo za zakon. — Utegne se iz greha napraviti tudi svaštvo verh skljenjeniga zakona, kadar en zakonsk del prešeštuje z osebo, ki je v rodu z drugim zakonskim delam. Taka pregreha sicer ne more razdreti zakonske zveze, pa zadolženimu delu nanaša kazen, mu krati zakonsko pravico; mu vzame namreč pravico, tirjati zakonsko dolžnost. Tako je izrekla postava papeža Inocencija III., ktera je sicer več kolen taciga svaštva obsegala. (De eo, qui cogn. c. 6. 10.). Kar je pa Tridentinski zbor sploh skrajšal zadržek svaštva po nedopušeni poti, tudi svaštvo verh skljenjeniga zakona zadeva le do družiga rodu, kakor je sveto društvo Trident. zbora posebej določilo. Od imenovane kazni bi utegnila le nevednost postave kterikrat koga izgovarjati. (Primeri Kutschker Eherecht C. III. §. 151.).

V poslednje se še vpraša, ali je pri zadržku svaštva tudi mogoče kaj odveze? Zadržek svaštva je zelo podoben zadržku sorodstva; kakor tedaj pri tem, tako je tudi pri unim odveza mogoča, in sicer v nekterih stopinjah z večji lahkoto, ker svaštvo ni toliko uterjeno v natorni postavi. Sicer se mora v tej reči delati več razločkov. Pri svaštvu, ki izhaja iz izvršeniga zakona v ravni versti, cerkev sploh ne deli odveze; le pri nevernikih, ki se spreobernejo, papeži v časih pregledujejo v daljših stopinjah. V stranski versti taciga svaštva cerkev sploh ne odvezuje zadržka na prvim kolenu, za drugo koleno pa rimski papeži delijo odvezo,

vender le iz posebno tehtnih uzrokov, kakor je sporočil Tridentski zbor. (Sej. 24. od preravn. zakona p. 5.). Zastran daljših stopinj pa govori podučenje za cerkvene sodnije, de imajo škofje od apostoljskiga stola oblast, iz postavnih vzrokov odvezo deliti v tretjim in četertim kolenu svaštva, ki izhaja po dopušeni poti. (I. del §. 80.). — Pri svaštvu, ki izhaja iz grešniga djanja, za ravno versto po posebnih okolišinah stoji odveza pri rimskim papežu; za stransko versto imajo škofje od apostoljskiga stola oblast odvezovati, ako se ni bati, de bi po nečistim pečanji ne bila zadeta ravno versta. Enako imajo pri svaštvu, ki prihaja verh sklenjeniga zakona, škofje oblast, odvezo deliti zastran zgube zakonske pravice; to je jasno iz podučjenja za duhovne sodnije. (I. del §. 80.). Pri prošnji za takošne odveze je ravno tako potrebno, postavne uzroke imenovati, kakor je to potrebno pri zaderžku sorodstva. Kolikor bi se pa pred duhovnim pastirjem, ali pa pred cerkveno sodnijo po sklenjenim zakonu počelo vprašanje zastran zaderžka svaštva, ki je bil poprej skrit, je ravno tako previdno ravnati, kakor je bilo zgorej razloženo pri zaderžku sorodstva (štev. 36.), to priporočuje podučenje za cerkvene sodnije (II. del §. 139.).

39. Kaj tirjanje očitne spodobnosti napravlja zaderžka za zakon?

Poterjen zakon, pa neizveršen, zakonskimu, ki družiga preživi, ali med svetam ostane, jemlje zmožnost, zakon skleniti s sorodniki družiga dela do četertiga kolena; ravno tak zaderžek napravlja neveljavno sklenjen in neizveršen zakon, razun če je neveljaven zavoljo pomankanja privoljenja. Veljavno in nepogojno sklenjena zaroka brani, de en zaročeneč s sorodniki družiga na prvim kolenu ne more zakona skleniti; ravno to dela pogojno sklenjena zaroka, ko je pogoj izpolnjen. Tako določuje podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 33. 34. in 35.).

Kadar je zakonska zveza sklenjena med dvema osebama, se pred svetam ne more tanek razloček delati, ali se zakon po spolnitvi zakonske dolžnosti izverši ali ne; zatorej se vsak zakonski del precej po poroki imenuje za svaka proti sorodnikom ali žlahtnikom družiga dela. Tudi državna postava tukaj ne dela razločka, ampak sploh šteje svaštvo, ko je bil zakon očitno sklenjen po postavi. (Derž. zakonik §. 66.). Cerkev, ki po svoji duhovni oblasti dalje sega, pa v svojih postavah dela bolj tanke razločke; ozira se namreč na to, ali je zakon samo poterjen v zakramentu, ali je že tudi izveršen po spolnitvi zakonske dolžnosti, ali je še le obljubljen za prihodnje. Le izveršen zakon napravlja pravo svaštvo; iz veljavne zaroke pa, ali iz zakona, ki je le poterjen in ne izveršen, izhaja samo zaderžek očitne spodobnosti, kakor je razločil papež Pij V., za njim pa Benedikt XIV. (Bulla de a. 1566. De syn. dioec. l. 6. c. 13.). Uzrok teh razločkov je v tem: Pri zaroki se zakonska zveza začinja, pri poterjenim zakonu se izpolnuje po duhu samo, pri izveršenim zakonu se

izpolnjuje po duhu samo, pri izveršenim zakonu se izpolnjuje po duhu in po telesu. Zaderžek očitne spodobnosti se pri neizveršenim zakonu razločuje ravno po takošnih merah, kakor se svaštvo razločuje pri izveršenim zakonu. Papež Benedikt XIV. piše v pred imenovanih bukvah: Zaderžek očitne spodobnosti se napravlja samo med možem in ženinimi sorodniki, in zopet med ženo in moževimi sorodniki; ne pa med možem in ženinimi svaki, tudi ne med ženo in moževimi svaki.

Zaderžek očitne spodobnosti pri veljavnim in ne izveršenim zakonu se sicer nahaja le po redko; vendar se utegne nameriti, da zakon še ni izveršen, kadar en zakonsk del kmalo umerje, ali pa kmalo stopi v pobožen red. V takim namerku tisti del, ki še živi, ali ki ostane med svetam, ne more zakona skleniti s sorodniki družiga dela, kolikor jih je v ravni versti, ali kolikor jih je v stranski versti na četertim ali še bližnjim kolenu; to velja po stari cerkveni postavi, kakor je določil papež Pij V. (Apost. list l. 1566). Dalje pa zaderžek očitne spodobnosti utegne nastopiti, kjer neizveršen zakon ni bil veljavno skljeneo, ko mu je bila na poti slovesna obljuba, druga zakonska zveza, sorodstvo ali svaštvo ali tudi, ko poroka ni bila storjena pred lastnim duhovnim pastirjem. Tudi tukaj, ko se zakon razdere po cerkveni razsodbi, noben del ne more družiga zakona skleniti z osebo, ki je z drugim delam v rodu do četertiga kolena; tudi to velja po stari cerkveni postavi, ktere Tridentinski zbor ni overgel. Samo takrat ne nastaja noben zaderžek, kadar zakon nima veljavnosti zavoljo pomankanja praviga privoljenja, ko je bila na pr. na poti zmota v osebi, ali sila in strah; v takim namerku namreč tudi v stari postavi, ki jo je bil dal papež Bonifaci VIII., ni bilo zaderžka očitne spodobnosti. (De sponsal. et matr. c. 1. in VI.). Kar se tiče odveze od tega zaderžka, velja vse to, kar je bilo razloženo pri zaderžku svaštva. Kakor govori podučenje za cerkvene sodnije, imajo škofje od apostoljskiga stola oblast, pregledovati v tretjim in četertim kolenu zaderžke očitne spodobnosti pri veljavnim pa neizveršenim zakonu; ravno tako imajo tudi oblast pregledovati v zaderžku očitne spodobnosti pri neveljavnim in neizveršenim zakonu. Zaderžek v ravni versti, dalje v prvim in drugim kolenu stranske verste, se mora po takim ohranjevati v polni moči. (I. del §. 80, 81.).

Zaderžek očitne spodobnosti pri storjeni zaroki je veljal že po stari cerkveni postavi, ki jo je dal papež Aleksander III., samo da je zaderžek segal tako na široko, kakor pri poterjenim in neizveršenim zakonu, in sicer tudi takrat, ko je bila zaroka neveljavna. (De sponsal. c. 8.). Tridentinski zbor pa je ta zaderžek celo skrajšal, kakor je jasno iz njegoviga sklepa: „Zaderžek očitne spodobnosti sveti zbor celama overže, kjer koli zaroka ni veljavna, bodi si kakoršniga uzroka koli; kjer pa je veljavna, naj ne stopa čez prvo koleno.“ (Sej. 24. od preravn. zak.). Po teh besedah zaroka, ki je veljavna in brez pogojev skljeneo, napravlja zaderžek očitne spodobnosti samo v prvim rodu, in sicer brez razločka, bodi si sorodstvo v ravni ali v stranski versti. Ko je pa zaroka skljeneo s pogojem, ne napravlja zaderžka, dokler

pogoj ni izpolnjen: ko je pa pogoj izpolnjen, tudi nastane zaderžek očitne spodobnosti, kakor je določilo društvo Trident. zbora. Neveljavna zaroka pa po sedanji cerkveni postavi ne napravlja nobeniga zaderžka; ko bi na pr. kdo zaroko sklenil z eno sestro, potem pa bi se zopet zaročil z drugo sestro, druga zaroka ne more veljati, pa tudi ne more braniti zakona s prvo sestro. Kar se tiče odveze od zaderžka očitne spodobnosti, ki izhaja iz veljavne zaroke, imajo škofje od rimskiga stola oblast, deliti tisto odvezo, kakor razlaga podučenje za cerkvene sodnije. (I. del 6. 80.)

40. Kakošne posebne pregrehe napravljajo zaderžek za zakon?

Osebi, ki sti se oskrunili s prešeštvam, ne moreti veljavniga zakona skleniti, če sti si, ko je bil drugi zakonski šiv, obljubiti se vzeti, ali če sti se prederznili zakon skleniti, ali če je tudi le en del z vspeham in z namenam drugiga zakona po šivljenji stregel zakonskimu, kteriga pravica se je s prešeštvam kratila. Tudi uboj zakonskiga družeta stori zakon neveljaven med zadolšencam in med osebo, s katero se je pomenil za doveršenje hudodelstva, če je tudi le en del pregreho doveršil z namenam, zakon skleniti z drugo osebo. Tako razlaga podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 36. 37.)

Stara cerkvena postava je pri mnogih velikih pregrehah prepovedovala zakon sklepati, zlasti pri takih, kjer se je mogla delati očitna pokora. Po enakim prepoveduje državna postava zakon tistim, ki so k smerti ali k težki ječi obsojeni. (Post. za katol. zak. §. 12.). Take prepovedi vendar zakonu ne jemljejo veljavnosti, ampak le storijo, da zakon ni dopušen. So pa nekatere pregrehe, ki tako hudo zadevajo zakonsko zvezo, da je bila cerkev primorana, jih postaviti med zaderžke veljavniga zakona. Take pregrehe so prešeštvo in ubijanje zakonskiga družeta, ki je sklenjeno s posebnimi okolišninami; in pri takim hudodelstvu ni potreba, da bi zadolženec posebno vedil za naloženo cerkveno kazen, zadosti je, da je hudo djanje vedama doveršil.

Kar tiče prešeštvo, se mora pa posebej vediti, da razvezniga zaderžka ne napravlja vsaktera taka pregreha. Naša državna postava sicer sploh prepoveduje zakon med osebama, katerih prešeštvo je dokazano pred sodnijo (post. za katol. zak. §. 13.). Cerkvena postava pa le takrat razdera zakon, kadar je prešeštvo združeno s takimi početki, ki namerjajo na zakon z osebo, ki se je greha vdeležila. Beseda papeža Inocencija III. to določuje, ker se glasi: „Če je kdo po smerti svoje žene vzel tisto, s katero je poprej prešeštoval: odgovorimo, da je zakon šteti veljaven, razun ko bi bil kateri izmed nju po življenji stregel umerli ženi, ali če sta, ko je bila žena še živa, prešeštnika si obljubo dala, da se v zakon vzeti: Še gre k temu določek, po besedi papeža Klemenca III. storjen: „Kdor je, ko je bila prva žena živa, zakon sklenil z drugo, ki je to vedila, se mora tudi po smerti prve ločiti od dru-

ge.“ (De eo, qui duxit c. 6. 4.). Pri razsodbi tega zaderžka pa se mora pomniti več reči. Pri grešnim djanji se mora razločiti, če je prešeštvo resnično, to je, storjeno v veljavnim zakonu; dalje tudi, če je v djanji popolnoma izvršeno, drugač za zaderžek ni vprašanja. Obljuba prihodnjiga zakona se utegne že pred prešeštnim djanjem, ali pa po takošnim djanji delati; pa so razločki, če je bila storjena, ko je bil drugi zakonski še živ, in če je druga prešeštna oseba vedila to okolišino; dalje, če je bila obljuba storjena za resnico, in ne samo za šalo ali prazno slepotijo, in če je bila tudi sprejeta in poterjena od družiga prešeštniga dela. Ako bi takih pogojev manjkalo, na pr., če drugi del ni vedil za zakon perviga dela, ali če dane obljube nasproti ni poterdil, po tem bi za drugi zakon ne bilo zaderžka; tudi ne bilo zaderžka, če je na pr. kdo pred dal obljubo za zakon, pa jo preklical, in se je potem se le pregrešil. Drug zakon prederzno sklepati, ko je prvi zakonski družje še živ, je sicer vselej pregrešno in brez veljave; pa tak početek napravlja nov zakonski zaderžek med prešeštnikama le po tem, ko je za prvi zakon tudi vedila una oseba, s katero se je sklenila grešna zveza; ne bilo bi pa zaderžka, če ta oseba ni vedila, de je še od poprej poročen, kdor jo jemlje. Po življenji streči zakonskimu družetu je vselej velika hudobija, in toliko je večji hudo, če je združeno s prešeštvam; zakonsk zaderžek pa tako dvojno hudodelstvu napravlja le takrat, kadar se tolovajsko djanje tudi izvrši, in če se je počelo z namenam, nov zakon skleniti s prešeštnim družnikom; razločka pa ne dela okolišina, če je le en del hudobni namen imel in izvršel, ali če sta se ga oba vdeležila. (Primeri Kutschker Eherecht III. b. §. 154—156.).

Tudi sam uboj zakonskiga družeta brez prešeštva utegne biti zaderžek veljavniga noviga zakona, če sti se dve osebi pomenili v tak početek, de bi se potem zamogli vzeti. Ta zaderžek obsega cerkvena postava, ki je posneta po besedi Celestina III. papeža: „Nihče ne more za ženo imeti tiste, ktere moža je ubil po napravljanji žene same; drugač bi bilo, če ni bilo vmes taciga napravljanja“. (De convers. infidel. c. 1.). Tudi pri presojevanji tega zaderžka so delati potrebni razločki. Zaderžek se šteje le ondi, če se je uboj zakonskiga zgodil s tem namenam, de bi se krivi zakonski zamogel poročiti z drugo osebo; dalje, če sta se oba poprej pomenila za ta uboj, in ga zadovoljna bila, desiravno se je hudodelstva morebiti le eden lotil, in ga nista oba počela; dalje tudi, če se je uboj zares izvršil, to je, če je uni zakonski tudi umrl zavoljo taciga početka. Po takim bi ondi ne bilo zaderžka, kjer se je uboj zgodil iz drugačniga namena, na pr. zavoljo jeze ali maševanja; tudi ne, če je pri takim uboji le en del imel namen prihodnjiga zakona, drugi del pa za ta namen ni vedil, ali ni v tistiga privolil; tudi ne, če smert ni nastopila zavoljo tega početka, ampak iz družiga uzroka, na pr. ker je kaka bolezen vmes pristopila.

Zaderžke, ki se izhajajo iz hudodelstva, je sicer postavila le cerkev, vender rimski papeži pri tistih ne delijo lahko odveze,

zlasti ondi ne, kjer se je po življenji streglo zakonskimu. Za tega zaderžka voljo mora duhovni pastir nekatere kratki dobro paziti pri vdovcih ali vdovah, kadar na pr. naglo hitijo v zakon po smerti zakonskiga družeta, ali se hočejo zvezati z osebo, s katero je že poprej utegnila biti kaka napačna prijaznost. Kjer se je med dvema osebama že poprej zgodilo ostudno prešeštvo, se je vselej bati, de bi ne bila vmes kaka obljuba prihodnjiga zakona; ko bi tedaj duhovni pastir po kaki verjetni priči ali po drugi poti kaj zaslišal od take pregrehe, mu s poročevanjem ni hiteti, dokler se taka reč prav ne razjasni. Pa tudi osebe, ktere so s takim greham in zaderžkam zadete, tega ne smejo zakrivati proti duhovnemu pastirju; če ne drugač, naj se razodenejo saj v spovedi, de jim duhovni pastir vé odsvetovati pregrešni zakon, ali pa v posebnih okolišinah z vso previdnostjo iskati odveze. Kadar bi pa tako hudodelstvo na dan prišlo po sklenjenim zakonu, tu cerkvena sodnija po svoji dolžnosti preiskuje hudobno djanje; ona razsodi reč tako, de se zakon ne razdera brez resničniga uzroka, pa tudi, de se ne puša skupaj zoper cerkveno postavo.

41. Kakošne očitne slovesnosti je potreba za veljavno sklenitev zakona?

Za veljavno sklenitev zakona je potreba, de poročenca svoje privoljenje na znanje dasta pred lastnim fajmoštram obeh ali eniga dela, ali pred mašnikom, ki je po fajmoštru ali škofu pooblasten, in pred dvema pričama. Tako govori podučenje za cerkvene sodnije. (I. del §. 38.).

Že zgoraj (štev. 7.) je bilo razloženo, de k zakramentu sv. zakona je potrebno, de kristjan in kristjana, ki hočeta v zakon stopiti, morata svojo privolitev na znanje dati pred mašnikom, ki je v to postavljen in pooblasten, in pred dvema pričama. Iz prvih časov so pobožni kristjani svoje zakone sklepali v pričo škofa in duhovšine; zakon ki ni bil sključen pred mašniki, se je imenoval skrivnen zakon, in se je terdo prepovedoval že iz prvih časov. (Decret. C. 30. qu. 5. c. 1—6. C. 35. qu. 2. c. 19.). V četrtem lateranskim zboru l. 1215, v času papeža Inocencija III. so bili skrivni zakoni s posebno ojstrostjo preklicani, in posebne kazni so bile postavljene na prelomljenje te prepovedi. (De clandest. despons. c. 3.). Tridentinski zbor pa je naravnost določil, de zakon nikakor ne velja, ako je sključen na skrivnem in ne očitno, ne pred lastnim duhovnim pastirjem ali drugim od njega ali od škofa pooblastenim mašnikom, in pred dvema pričama. (Sej. 24. od preravnave zakona p. 1.). Ta postava povsod veže, kjer so bili oznanjeni sklepi Tridentinskiga zbora; tudi zakoni nekatoličanov se ondi sodijo po njej. V avstrijskim cesarstvu je bila ta postava po nemško-slovanskih in po italijanskih deželah oznanjena kmalo po končanem velikim zboru, in zatorej tukaj zadeva vsakteriga kristjana; zakoni nekatoličanov tedaj tukaj nimajo veljavnosti pred cerkveno sodnijo, ko niso sklenjeni v pričo katoliškiga duhov-

niga pastirja; in za mešane zakone, to je, za zakone katoličana z nekatoličanom velja postava papeža Gregorja XVI., de morajo biti sklenjeni pred katoliškim duhovnim pastirjem, drugač bi ne imeli veljavnosti. (Apost. list 22. maja 1841.). Po ogerskih deželah pa ta postava ni bila povsod po redu razglašena, na poti je bila temu razglašenju kdaj neverska turška sila, in dalje obilna moč nekatoličanov, luteranov in kalvinijanov; zatorej ondi zakonu nekatoličana, ali zakonu katoličana z nekatoličanom veljavnosti ne jemlje ta okolišina, de katoliški fajmošter ni bil pričujoč, kakor je tudi določil papež Gregor XVI. (Apost. list 30. aprila 1841.). Na vse to se ozira tudi cesarska postava za katoliške zakone. (§. 18. in 19.).

Postava Tridentinskiga zbora tedaj razloči, pred katerim mašnikom se mora zakon skleniti, de bo imel veljavnost; pred lastnim duhovnim pastirjem poročencov, pred lastnim fajmoštram ženina in neveste, se mora na znanje dati privoljenje v zakon. Ta razloček ni ravno nov, zakaj že nekdanja postava je sama po sebi dala razumeti, de se mora v to poklicati lastni mašnik; beseda lateranskiga četertiga zbora pa je naravnost imenovala fajmoštra. Kadar sta pa ženin in nevesta vsak iz druge färe, takrat je po cerkveni razlagi poroka veljavna, naj se zgodi pred nevestnim, ali pa pred ženinovim fajmoštram. Kdaj so se sicer radi deržali tega vodila: „kjer je žena, ondi je ženitnina;“ de pa poroka ravno tako velja pred ženinovim fajmoštram v njegovi fari, je razločilo društvo Trident. zbora l. 1573, in je poterdil papež Gregor XIII. (Benedicti XIV. Institut. eccl. n. 33.). — Tukaj pa nastane tehtno vprašanje: Kdo je lastni fajmošter poročencov? Podučenje za duhovne sodnije govori: „Lastni fajmošter poročencov je tisti, v kteriga fari imata svoje pravo ali nepravo domovališče.“ (I. del § 39.). Ta določba se opira na razsodbe svetiga društva Trident. zbora; to društvo je namreč l. 1573 določilo, de pri sklepanji zakona se lastni fajmošter ne šteje po kraji, kjer je bil kdo rojen, temuč po kraji, kjer ima kdo svoje domovališče; dalje je pozneje rozložilo, de poroka tudi takrat velja, kadar se zgodi pred fajmoštram tistiga kraja, kjer ima kdo nepravo domovališče. (Benedicti XIV. Institut. eccl. n. 33.).

To razlaganje od praviga in nepraviga domovališča pa potrebuje več razločeb, ki so v podučnji za cerkvene sodnije na drobno postavljene. „Pravo domovališče je v tistim kraji, kjer kdo edino ali naj bolj posebno ima svoje stanovanje, tako de se pravi, de je v ptujim kraji, kadar se ondi ne derži. Dokler si v tistim kraji za sebe ali za svoje domače obdržati namenjeno stanovanje, sicer tudi daljši nepričujočnost ni zadosti, de bi se zamoglo reči, pravo domovališče je prenešeno. Kjer kdo sicer nima misli postaviti stanovitni sedež, vendar stanuje iz taciga namena, za kteriga dosego je treba daljši pomude, ondi je njegovo nepravo domovališče. (I. del §. 40.). Te besede obsegajo splošno določbo za take, ki so popolnoma v svoji oblasti, zlasti za gospodarje ali hišne očete. Tacih pravo domovališče je ondi, kjer stanujejo v lastni hiši, ali, ko nimajo lastne hiše, kjer imajo stanovališče sploh najeto. Tacih nepravo domovališče pa je na pr. kraj na deželi, kjer poletni

čas navadno stanujejo, ko imajo v mestu svoje pravo domovališe; ali pa kraj, kjer se zavoljo daljšiga opravila mislijo več časa pomuditi, vendar se potem hočejo spet na svoj pravi dom vrniti. Ni pa na pr. nobeno pravo ali nepravno domovališe v tistim kraji, kjer kdo za kratkiga časa, ali za odihne in počitka voljo kak čas prebiva, ali kjer mora popotnik zavoljo bolezni ali drugih okolišnin nenadoma več dni zastatati, ali kamor kdo gre samo zategavoljo, de bi ondi svojo poroko obhajal, ne pa, de bi tudi res ondi stanoval. (Primeri Benedicti XIV. Instit. eccl. n. 33.; tudi Erläuterungen, die Ausführung des Ehegesetzes in der Wiener-Erzdiöcese betreffend).

Dalje imenovano podučenje razlaga domovališe takih, kateri so več ali manj pod drugo oblastjo, ali katerih stan in poklic ne terpi vedno stanovitniga prebivališa. „Žena ima ondi svoje pravo domovališe, kjer ga ima mož; otroci ga imajo ondi, kjer so njih starši, redniki ali varhi. Kraj, kjer na pr. žena stoji v službi, ali kjer se maloleten otrok derži zavoljo uka, ali kjer ima vojaška oseba svoj stan, je takošnih nepravno domovališe. Kdo pa de se šteje za maloletniga, ali za nedoletnim enaciga v pravnih zadevah, to se mora soditi po avstrijski postavi“. (§ 41.) — „Deržavni uradniki, in tudi taki, ki so v kakoršno si bodi očitno službo vzeti za vse žive dni, imajo svoje pravo domovališe ondi, kjer stanujejo zavoljo spolnovanja svoje dolžnosti ali svoje službe. Kadar se jim v kakim drugim kraji izroči nenavadno opravilo, katero po svoji posebnosti potrebuje daljši pomude, zadobijo ondi nepravno domovališe“. (§ 42.). — „Kdor stopi za daljši ali za neodločen čas v službo pri kakim posameznim človeku, pri kaki družbi ali napravi, zadobi nepravno domovališe v tistim kraji, kjer prebiva zavoljo opravljanja te službe. Vendar opravila te službe ne smejo biti takošne, de bi človek zavoljo njih mogel svoje prebivališa vedno spreminjati; tudi zavoljo službe, po kateri mora, kar stanovanje tiče, hoditi za svojim gospodarjem, nihče ne more domovališa doseči v takim kraji, kjer tudi gospodar nima praviga domovališa“. (§ 43.). — V takim namerku, če bi kdo razun svojiga praviga domovališa imel tudi v drugih farah hiše za svojo rabo odločene in pripravljene, je med temi kraji njegovo nepravno domovališe samo ondi, djer se ali navadno vsako leto precej dolgo časa derži, ali kjer tisti čas, kadar ondi terdi svoje nepravno domovališe, k manjšimu saj šest tednov prebiva“. (§ 44.). Vsi ti razložki so posneti po naukih, ki jih je papež Benedikt XIV. razložil v svojih naukih, ko je bil še kardinal in nadškof v Bolonji. (Institut. eccles. n. 33. 88.).

Za tem se vpraša za tiste, kateri so brez domovališa. Med take se štejejo preseljevalci, ki so zapustili prejšnje domovališe, in si noviga še le išejo v daljnim kraji; dalje nestoječi delavci, ki si išejo zaslužka zdaj v tem, zdaj v drugim kraji, pa se nikjer ne mudijo dolgo časa; zlasti pa potepini, ki nimajo stanovitniga sedeža, temuč se nemarno semtertje potikajo. Deržavna postava sedanji čas sicer bolj natanko določuje pravico domovališa; zatorej taki ne bodo kmalo brez domovališa, kateri niso prišli dalec

od svojiga rojstniga kraja. Podučenje za duhovno sodnijo tedaj govori od takih, ki nimajo nobeniga domovališa: „Za tiste, kateri nimajo nepraviga domovališa, je lastni fajmošter tisti, v čigar fari ravno bivajo“. (I. del §. 45.). Dalje pa je pristavljeno: „Poroka takih, ki nimajo ne praviga ne nepraviga domovališa, se ne sme obhajati, dokler škof sam ne dodeli privoljenja k temu“. (§. 73.). Ker namreč pri takih ni lahko pozvediti, če jim ni kak zadržek na poti, ali če niso že poprej poročeni, zatorej je Tridentinski zbor ukazal: „Naj fajmoštri takih ne poročujejo, dokler niso skerbno izprašali vsih reči, po tem vsiga škofu sporočili, in od nje prejeli pooblastenja“. (Sej. 24. od preravnave zakona p. 7.). — Tukaj se morajo omeniti tudi ptujci, to je taki, kateri so prišli iz druge dežele ali škofije, zlasti pa iz zunanje države, in nimajo še gotoviga domovališa ondi, kjer ravno bivajo. Ako takošni še imajo domovališa v svojim kraji, je gotovo, da njih pravi fajmošter je duhovni pastir tistiga kraja; pri njih je potrebna posebna previdnost, če niso v kakem zadržku, in če imajo vsestransko privoljenje. Kadar je ptujec stanovališče v svojim kraji popolnoma pustil, je z njim ravnati kakor s človekam brez domovališa. Zastran ptujcov, ki so iz zunanjih držav, podučjenja za duhovne sodnije posebej veleva: „Čuje naj se nad tem, da se ptujci ne pripuščajo k poroki drugač, kakor če spolnijo vse, kar je potreba za postavno sklenjen zakon. Koliko de sme fajmošter storiti v tej reči, da bi mu je ne bilo treba pokladati do škofijstva v razsojo, bo škof po okolišinah razločil“. (I. del §. 71.).

Še je vprašanje za vojake in sploh za tiste osebe, ki se k vojaštvu prištevajo. Razločiti pa se mora nestoječe vojaštvo (*militia vaga*) in pa stoječe vojaštvo (*militia stabilis*). Nestoječe vojaštvo je vse tisto, ki mora biti vsaki čas pripravljeno, na noge stopiti za brambo domovine, in iti v boj zoper sovražnike države in cesarja. V to se ne štejejo samo vojaki, pešci in konjiki, topničarji in mornarji, z višjimi in nižjimi častniki ali oficirji, temuč tudi vojaške sodnije, oskerbnništva za denarstvo, za živež, obleko in ozdravljanje, za orožje, streljavo in druge vojaške potrebe, tudi vojaški učenci in izrejenci, in v zadnje žene, otroci in posli imenovanih oseb. (Vojaška post. l. 1808). Vse to vojaštvo ima že iz daljšiga časa lastne duhovne pastirje, vojaške kaplane ali patre, višje patre ali superiorje, in pa lastniga višjiga pastirja, ki ima od papeza oblast kakor apostoljski namestnik (*vicarius apostolicus*), in se imenuje vojaški škof. Papež Klemen XI. je na prošnjo cesarja Karla VI. vse avstrijsko vojaštvo izjel iz pod oblasti domačih škofov, in ga je izročil v oblast posebniga apostoljskiga namestnika. (Apost. list. l. 1720). Zatorej govori podučenje za cerkvene sodnije: „Lastni fajmošter oseb, ki se prištevajo k nestoječim vojaštvu, je vojaški kaplan, in ozirama vojaški superior po oblasti, ki je podeljena od apostoljskiga stola“. (I. del §. 46.). V steječe vojaštvo pa se štejejo izsluženi ali v pokoj djani častniki, ki imajo svojo plačo z vojaškim imenom vred; dalje izsluženi vojaki, ki dobujejo posebno plačo, ali patentalni invalidi; potem delavci in vodji v fabrikah za orožje in streljavo, tudi po-

licijna in financijna bramba, in nova znotranja bramba ali žandarmerija. (Vojaška post. l. 1808, 1824 in 1850). Vse take obsega podučenje za duhovne sodnije, ko pravi: „Tisti, ki se štejejo k stoječimu vojaštvu, naj se obračajo na fajmoštre svojiga domovališa“. (§. 46.) Vojaki, ki so prejeli začasno poslovljenje (Urlaub), spadajo zastran zakona pod vojaško duhovščino; vojaki, ki so za en del izsluženi, pa še prihranjeni za posebno potrebo, ali rezervarji, so postavljeni pod domačo duhovščino, kadar niso v službi. (Vojaška post. l. 1824, 1852).

Pri vsim tem razlaganji, kdo de je lastni fajmošter poročencov, je samo na sebi jasno, de škof kakor višji pastir čede, ki mu je izročena, ima tudi pri sklepanji zakona poglavitno oblast. To daje na znanje že iz perviga časa kersanstva s. Ignaci mučenec, ker piše: „Spodobno je, de ženini in neveste zakon ravnajo po razsodbi svojiga škofa“. (Epistola ad Polycarpum). Zatorej škof zamore sam poročiti ženina in nevesto, in zamore tudi družiga duhovna pooblastiti, zlasti takrat, kadar se gotovo ne ve za lastniga fajmoštra poročencov, ali kadar poročenci nimajo nobeniga domovališa. Od tega pooblastenja tedaj tudi govori Tridentinski zbor kakor od reči, ki je sama po sebi jasna. (Sej. 24. od preravnave zakona p. 1. in 7.). Dalje pa tudi fajmošter, ki ima oblast koga poročiti, zamore to oblast izročiti drugimu mašniku, na pr. svojimu duhovnimu pomočniku, ali tudi drugimu dušnimu pastirju. Tridentinski zbor poroko spozna za veljavno, ki se zgodi pred mašnikom, kteriga je lastni fajmošter poročencov pooblastil. (Sej. 24. od preravnave zak. p. 1.). In sicer je poroka ravno tako veljavna, naj to pooblastenje drugimu mašniku podeli nevesten fajmošter ali pa ženinov, kakor je razločilo društvo Trident. zbora. (Gallemart Concilium Trident.). — Vender treba je, de je pooblastenje izrečno dodeljeno; in sicer se oblast za zakrament zakona utegne komu sploh za vse pota dodeliti, ali kadar tega ni, se mora posebej izrečno dati; sicer zamore tudi veljati pooblastenje, ki je molče dano, in se zamore spoznati po drugih okolišinah, vender na tako se ni mogoče terdno zanašati, kakor je razločilo društvo Trident. zbora. (Gallemart Concilium Trident.). Podučenje za duhovne sodnije zatorej pravi: „De je ta, ki ima pravico, pooblastenje za poročevanje molče dal, ni na poti veljavnosti zakonske zveze, vender brez nar silniši potrebe naj nihče ne opravlja poroke, ako mu fajmošter ali škof oblasti ni izrečno dal. Samo dozdevno dopušenje ni zadosti, in sicer tudi takrat ne, če bi tisti, ki ima oblast, dopušenje na prošnjo tudi zares dal, ali če bi reč potem za dobro poterdil“. (I. del 57.). Pooblastenje se sicer utegne zgoditi z besedo ali pismam; vender kadar se podeli mašniku zunanje fare, mora biti pisano, de je zanesljivo, in de se zamore potem tudi priložiti drugim spričevavnim pismam. Dalje zastran pooblastenja še pristavi podučenje za duhovne sodnije: „Kdor je dopušenje poročevati prejel za vse pota, ga zamore za vsak poseben pot tudi drugimu mašniku izročiti. Kdor pa je dopušenje prejel le za en posebin pot, nima pravice koga družiga pooblastovati, razun če mu je bila dodeljena“. (§. 48.). V poslednje je še povedano zastran dvomljivih

namerljejev: „Ako je iz kakoršniga si bodi uzroka dvomljivo, kterimu duhovnimu pastirju gre pravica koga poročiti, naj se reč položi pred škofa, in počaka na njegovo razsodbo ali naredbo“. (§. 49.).

Utegne se nameriti, de tudi poročenc je hoče pooblastiti druge osebe, de namesti njega izreče privoljenje pri poroki. Tako pooblastenje zamore tudi veljati, in že zgodaj v stari zavezi v času očakov se kaže zgled take prigodbe; Abrahamov hlapec Eliecer je bil pooblasten, za Izaka zakon skleniti z Rebeko. (1. Mojz. 24, 3. 4.). Tudi cerkvena postava govori od sklepanja zakonske zveze po pooblastencu, in razlaga potrebne lastnosti taciga pooblastenja (de Procurator. in VI. c. 9.); in papež Benedikt XIV. dokazuje, de Tridentinski zbor sklepanja zakona po pooblastencu ni overgel, desiravno v svojih sklepkih ni omenil te reči. (De synodo dioec. l. 13. 23.). Vender mnogo previdnosti je potreba v taki reči, in zatorej pravi podučenje za cerkvene sodnije: „Nazznanovanje privoljenja, ki se zgodi po pooblastencu, je veljavno, kadar je zato reč dano posebno sporočilo, v kterim je oseba prihodnjiga zakonskiga zadosti določena, in kadar to sporočilo ni morebiti preklicano za tisti čas, ko se zakon sklene v imenu pooblastovavca. Vender fajmošter naj nikakor ne dopuša, de bi se zakon sklenil po pooblastencu, če škof ni izrečno dal dovoljenja za to reč“. (I. del §. 50.). Cesarska postava za katoliške zakone verh tega ukazuje, de mora tudi deželno poglavarstvo privoljenje dati za tako pooblastenje (§. 80.).

42. Kdaj je neveljavno privoljenje v zakon, ki mu je pristavljena kaka pogoja?

Privoljenje v zakon je neveljavno, kadar mu je pristavljena pogoja, ki je bistvu zakona nasprotna. Tako se glasi podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 53.).

Nektere krat se utegne nameriti, de kdo pri sklepanji zakona pristavlja kake pogoje, ter pravi, de v zakon privoli, če je to in to resnično, ali če se to in to spolni. Te pogoje utegnejo razne biti; ali se ozirajo na kaj prihodnjiga, na pr. če bodo oče dovolili; ali na kaj sedanjiga ali pretekliga, na pr. če nisi še dvajset let stara. Ali dalje zadevajo kaj pošteniga, kakor na pr. v prejšnjih zgledih ali kaj nepošteniga, na pr. če hočeš z menoj krasti; ali kaj zakonu nasprotniga, na pr. če hočeš služiti za prešeštvo. Po teh razločkih govori podučenje za duhovne sodnije: „Ali privoljenje, ki je dano s pogojo, zakon napravlja ali ne, se ravna po izpolnitvi pogoje. Ako pogoja zadeva kaj prihodnjiga, ki je gotovo ali pa negotovo, je zakon odložen, de se pogoja izpolni; če se pogoja ne izpolni, neha moč daniga privoljenja. Če je pogoja privoljenja navezana na kaj sedanjiga ali pretekliga, je zakon veljaven ali neveljaven, po tem, kakor je pogoja izpolnjena ali pa ne“. (I. del §. 51. 52.). Lahko se razumē, de v takim namerku poročenca ne moreta skupaj stanovati, dokler pogoja ni izpolnjena, kakor na-

znanuje papež Urban III. (De condit. appos. c. 5.). Drugač je pa z zakonom, kadar so pristavljene nepoštene ali celo zakonu nasprotno pogoje, tukaj govori podučenje za duhovne sodnije: „Privoljenje v zakon je neveljavno, kadar mu je pristavljena pogoja, ki je bistvu zakona nasprotna. Pogoje ki obsegajo kaj nemogočiga ali grešniga, ki pa niso nasproti bistvu zakona, se cenijo, kakor de bi ne bile pristavljene“. (§. 53.). Te besede so celama posnete po postavi papeža Gregorja IX. (De condit. appos. c. 9.). Utegne se pa nameriti, de se kdo sam pozneje odpove storjeni pogoji, ali de jo s svojim djanjem overže; takrat tedaj zakon dobi precej svojo moč, ravno tako, kakor de bi se bila pogoja spolnila. Zatorej je dalje rečeno: „Kdor zakon izverši, preden se pogoja izpolni, se s tem pogoji odpove“. (I. del §. 54.).

Pristavljanje takih pogojev dela zakon nekako nestanovitno, in napravlja mnogotero nepristoynost in težavnost, kakor opominja s. Alfons Ligorijan (Moral. I. 6. n. 892.); zatorej se ne more dopuščati brez razločka in brez cerkvene razsodbe. In tedaj ukazuje podučenje za duhovne sodnije: „Pogoje, ki pri naznanovanji privoljenja niso razločno izrečene, se štejejo, kakor de bi ne bile pristavljene“. (I. del §. 55.).

43. Kakošne kazni so postavljene na sklenitev neveljavniga zakona?

Če kdo neveljaven zakon sklene vedama z zaderžkam, ki ga je cerkev postavila, je po tem djanji samim na sebi izobčen iz cerkvene družbe; tudi druge osebe, ki se pri takim zakonu vdeležijo, cerkev kaznuje s posebnimi pokorili.

Kadar kdo sklene zakon z razveznim zaderžkam, je sicer že s tem kaznovan, de njegov zakon nima nobene veljavnosti; vendar če se to zgodi nevedama in zoper voljo, se človek po takim ne nakoplje zadolženja. Drugač je pa, kadar kdo zaderžek veljavniga zakona ve in zna, in pri vsim tem se predezne, skleniti neveljavno zvezo. Katoliška cerkev, ki ima od Kristusa oblast soditi, tudi ne more drugač, kakor de kaznuje prederzen in grešen početek. Že s. Pavel je na pr. iz cerkvene družbe izobčil Korinčana, ki se je pregrešil z zvezo v bližnjim svaštvu. (1. Kor. 5, 3—5.). Nekdanji cerkveni zbori so ojstre pokorila nakladali, kadar je kdo vedama stopil v zakon z zaderžkam sorodstva ali slovesne obljube, kakor na pr. zbori v Agati l. 506, v Herdi l. 524, v Rimu 1074, v Lateranu 1123. Vienski veliki zbor l. 1311 pa je sklenil: „Tiste, kateri se v nevarnost svojih duš prederznejšo skleniti zakon v prepovedanih stopinjah sorodstva ali svaštva, ali kateri so v pobožnim redu ali duhovnim stanu, in stopijo v zakon, obsodimo, de so že po tem djanji samim na sebi izobčeni iz cerkvene družbe“. (De consanguin. in Clem. c. 1.). Tridentinski zbor je še pristavil: „Kdor se prederzne, v prepovedanem rodu skleniti zakon, naj se razloči, in naj nima upanja na odvezo od svojiga zaderžka“. Dalje je ta zbor ponovil staro postavo zastran ugrabljenja neveste ter

sklenil: „Uropnik neveste in vsi, kateri so mu svēt, pomoč ali po-
tuho dajali, so s tem djanjem samim izobčeni iz in brez imena in
poštenja“. Dalje zopet: „Kteri drugač kakor pred lastnim fajmo-
štram in dvema ali tremi pričami sklenejo zakon, takim zbor vza-
me vso zmožnost, tak zakon skleniti, in verh tega se morajo po-
koriti po škofovi sodbi. Duhoven sam je zadet z zgubo duhovne
pravice, dokler ne bo odvezan“. (Sej. 24. od preravnave zakoná
p. 1. 5. 6.). Za take, ki pustijo zakonskiga družeta, in stopijo v
nov zakon, je odločil papež Pij VI., de se ne smejo odvezati, ne
k svetim zakramentam dopustiti, ne po cerkvini šegi pokopati, če
se ne odpovedo s prisego grešni zvezi, in se ne povernejo v svoj
pervi zakon. (Apost. list I. 1793.). Še je za take, ki so zakon
vedama sklenili z zaderžkam v bližnjim rodu, drugačno pokorilo
to, de, če ravno dobijo odvezo od svojiga zaderžka, vender po
smerti perviga družeta ne smejo stopiti v noben zakon; tako nam-
reč društvo Trident. zbora še razsojuje poleg stare postave. (De-
cret. C. 35. qu. 2. c. 4.). Tudi otroke iz takiga zakona zadene
kazen, de so jim prikratene navadne pravice. Kadar je bil nam-
reč zakon nevedama sklenjen z zaderžkam in se potem razdere,
se otroci vender štejejo kakor zakonski; ako je bil pa vedama
sklenjen neveljaven zakon, in po tem razdert po cerkveni sodbi,
se otroci ne štejejo kakor zakonski. (De clandest. desp. c. 3. Qui
filii sint legit. c. 10.).

Vender tudi deržavna postava kaznuje zakon, kteriga je kdo
sklenil z zamolčanjem zaderžka; sploh je namreč na tak pregrešek
namenjena kazen ječe od treh do šestih mescov. Posebej pada na
nektere prestopke zakonske postave še huji kazen; na grešno zvezo
v bližnjim rodu ječa od pol do celiga leta; na dvojin zakon ječa
od eniga do pet let, na silen rop neveste ječa od pet do deset let.
(Kazenska postava §. 507. 131. 208. 97.). Vse to uči, koliko
je treba paziti, de se pri sklepanji zakona ne bo kak zaderžek
pregledal ali memo pustil.

IV. Poglavje.

Od zaderžkov dopušeniga zakona.

44. Kaj je potreba k dopušeni sklenitvi zakona?

*Je potreba, de poročenca dopolnita tudi tiste postave, ki jih
je cerkev dala, de bi oskerbela vrednost in čistost zakona po
vsaki strani, in za ktere ona sicer tirja pokoršino, kterih
prelomljenje vender zakona ne dela neveljavniga. Te določbe
obsega podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 56.).*

Zakon je svet stan po Božji naredbi, je svet zakrament po
Kristusovi postavi, tudi veliko zamore za prid in blagor cerkve in
njenih otrok; razun tistih postav, ki se ozirajo na veljavnost za-

konske zveze, je tedaj še mnogo drugih zapoved, ki imajo svojo moč v kersanski cerkvi, in katerih namen je, vrednost in čistost zakona ohraniti in pospešiti po vsaki strani. Nekatere teh postav izvirajo iz prejšnjih zavez, ki utegnejo na poti biti zakonski zvezi, nekatere varujejo veljavo splošnih cerkvenih naredeb, katero bi utegnil motiti posamezni kristjan o sklepanji svojiga zakona; nekatere kažejo skerb svete cerkve, razodeti in odverniti ob času vsak zaderžek veljavniga zakona; nekatere se obračajo na dušno pripravo, ki je poročencam potrebna za vredno prejemo svetiga zakramenta, in za zvesto spolnovanje svojih dolžnost v prihodnje. Zakon pa zadeva tudi prid in blagor domače hiše in družine, ki ga Božja postava namerja v četerti zapovedi; cerkev zategavoljo tudi poterdjuje oblast, ki jo imajo starši pri sklepanji zakona svojih otrok. Zakon zadeva tudi sploh časni blagor posameznih oseb in občni prid cele države, kteriga podporo in brambo je Bog izročil državni oblasti; cerkev ne more tedaj v nemar pušati ozira, če se pri sklenitvi zakona tudi izpolnijo državne postave, ki obsegajo to reč.

Vse takošne postave nekaj same na sebi nimajo toliko moči, de bi razderale veljavnost zakonske zveze; nekaj jih cerkev noče preojstro terditi, de bi se preveč ne pomnožilo število razveznih zaderžkov. Tedaj imajo te postave tako veljavo, de sicer ne razvezujejo zakonske zveze, vendar jo za en del zaderžujejo ali ovirajo, in napravljajo, de drugač ne more biti dopušena in brez greha. Ti zaderžki se tedaj imenujejo ovirajoči, zaviravni ali prepovedni zaderžki, tudi sploh zakonske prepovedi. Te zaderžke po svojim izviru že nekaj obsega Božja postava, nekaj jih je cerkev dala prejšnje in pozneji čase, zlasti v Tridentinskim zboru; kar jih pa obsega državna postava, imajo svoj izvir sicer za velik del v starjih naredbah, veljajo pa posebno po nar novejših cesarskih razglasih.

45. Koliko zaroka dela nedopušen zakon, ki ga eden zaročencov sklene s tretjo osebo?

Kolikor in dokler zaroka napravlja dolžnost zakon skleniti, dela nedopušen zakon, kteriga eden zaročencov sklene s kako tretjo osebo. Tako se glasi podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 57.)

Pri sklepanji zaroke eden zaročencov drugimu stori obljubo, de se bota vzela v zakon če je zaroka veljavno sklenjena in če ni po postavni poti razderta, je gotovo vsakteri del zavezan, de zvest ostane v svoji obljubi. Storjeno obljubo prelomiti, v kakoršni pošteni in mogoči reči si bodi, je za praviga kristjana vselej nevredno; sveti Duh govori po Modrim: „Kakor oblaki in veter, ki ni dežja za njimi, je bahaški človek, ki ne spolni obljube“. (Prip. 25, 14.). Obljuba, ki zadeva prihodnji zakon, je toliko bolj tehtna, ker obsega celiga človeka, ves njegov prihodnji stan na tem svetu; toliko večji krivica se tedaj zgodi, ko zaročeneč zaročencu prelomi dano besedo, in se zveže v zakon s tretjo osebo.

Že v Mojzesovi postavi, ki je sicer marsikaj pregledovala v zakonskih rečeh, je biloukazano, „de, če kdo svojimu sinu zroči izraelsko deklico, in če mu po tem vzame drugo, naj uni deklici nič ne krati živeža, obleke, in zakonske pravice“. (2. Mojz. 25, 9, 10.) Keršanska postava, ki terdi le zvezo med dvema med možem in ženo, ne dopuša tedaj nikomur zakonaz drugo osebo, dokler velja še obljava s prvo. Stara cerkvena postava se glasi: „Zarocene deklice starši ne smejo dajati drugimu možu“. (Decrét. C. 27. qu. 2. c. 27.). Sicer se v cerkveni postavi dalje dela razloček; če namreč kdo po zaroki, ki jo je storil na enim kraji, sklene zakon na drugim kraji, tak zakon pač ima veljavnost, vender se šteje za grešni početek, ki se mora poravnati pri primerjeni pokori. Tako določuje papež Inocenci III.: „Odgovorimo, de če boš spoznal, de je ta mož z eno sklenil zaroko, z drugo pa zakon; mu naloži primerjeno pokoro, ker je prvo besedo prelomil, zakon, ki je bil sklenjen na drugim kraji, pa rzsodi, de je veljaven“. Ravno tako razlago cerkveno postavo papež Gregor IX. (De sponsal. c. 22. 31.).

Če je tedaj kdo zaroko storil s kako osebo, se pa po tem premisli, in se hoče zvezati z drugo osebo; mora pomniti, de tega ne more storiti po pravici, kolikor in dokler velja zaroka s prvo. Naj zategavoljo ali odstopi od noviga početka, in ostane zvest v svoji prvi besedi; ali naj se po spodobnosti pomeni z zadeto osebo, de se razdere prva zaroka; ali, če ima posebne uzroke, naj iše za svojo zaroko rzsodbe ali razveze pri cerkveni oblasti. Cerkevna oblast v takim namerku ne more dajati odveze, kakor v kakošnim drugačnim zaderžku; zakaj pri zaroki so zadete pravice tretje osebe. Ampak ona samo rzsodi, če zaroka sama na sebi ne velja, ali pa stori razvezo, kadar je tirjajo pravični uzroki. Kako se ravná v vsih takih namerkih, je bilo že zgorej pri zarokah na drobno razloženo. (Štev. 24—27.).

46. Kakošne neslovesne obljuje ne dajo, de bi tisti ktere vežejo, sklenili nedopušen zakon?

Neslovesne obljuje pokoršine, uboštva in čistosti, ki jih je kdo storil v kakim pobožnim društvu, tudi neslovesna obljava, vedno čistost ohraniti, v pobožen red stopiti, višji posvečenje prejeti, in nikoli ne oženiti ali omožiti se, ne dajo, de bi tisti, ktere vežejo sklenili dopušen zakon. Tako je razloženo v podučnji za duhovne sodnije. (I. del §. 58.).

Med obljubami, ktere kristjan za boljšiga voljo utegne Bogu storiti, so nektere takošne, de se z zakonskim stanam ne morejo strinjati, in mu tudi napravljajo zaderžke. Že zgorej (štev. 33. in 34.) je bilo razloženo, de slovesna obljava, ki se stori v pobožnim redu, in ima posebno poterjenje vpričo cerkve, zakonu jemlje veljavnost, in mu tedaj napravlja razvezen zaderžek. Memo take slovesne obljuje pa se razločujejo proste ali neslovesne obljuje, ktere niso posebej poterjene po cerkveni oblasti, in ktere

kdo stori ali v pobožnim društvu, ali pa bolj natihama sam zase. Neslovesne obljube, ki se delajo v kakim pobožnim društvu, so obljube pokoršine, uboštvu in čistosti; za Boga vnete duše, ki so med svetam, večkrat storijo obljubo, vedno čistost ohraniti, nikoli ne oženiti ali omožiti se. Dalje, kdor se je namenil, stopiti v pobožen red, ali prejeti duhovno posvečenje, se večkrat poprej zaveže s posebno obljubo, de bo gotovo storil to stopinjo. Na vse takošne posebno gre beseda s. Pavla: „Nihče, kateri se za Boga vojskuje, se ne zapleta v časne opravila“. (2. Tim. 2, 4.). Zatorej je jasno, de taki ne morejo v zakon stopiti, ako hočejo zvesti ostati v svoji obljubi, ki so jo Bogu storili; očitno je pa tudi, de se pregrešijo, če s tako obljubo zavezani vender zakon sklenejo. To daje tudi apostelj na znanje, ker do takih, ki se sprejmejo med cerkvene služabnice, se pa po tem hočejo omožiti, tako govori: „Imajo svoje obsojenje, ker so prvo obljubo prelomile“. (1. Tim. 5, 11. 12.). Cerkvena postava je posebej razločila, de neslovesna obljuba zakonu ne jemlje veljavnosti, ampak le napravlja, de je nedopušen. Ta razloček dela že papež Sirici, ker zakon takošne, ktera se je v pričo cerkve Kristusu posvetila, imenuje božji rop in prešeštvo, zakon takošne pa, ktera je sklenila tako ostati, in se še ni slovesno posvetila Kristusu, imenuje le tatljiv zakon. (Epist. 10. ad Himer. c. 1.). Za vsaktere neslovesne obljube so poznejši papeži naznanili razločke, koliko de zakonu napravljajo zadržka. Tako je govoril papež Aleksander III. od tega: „Kakor prosta obljuba brani zakon skleniti, pa ne razdera sklenjeniga, tako miniška obleka, sprejeta brez slovesne obljube, sicer brani zakon skleniti, pa ne razvezuje sklenjeniga“. In zopet: „Če kdo le obljubo stori, de bo v pobožen red stopil, vender, desiravno po tem zakon sklene, se ne more siliti, de bi razderl zakonsko obljubo“. Dalje je določil Celestin III. papež: „Je kdo storil obljubo čistosti, po tem pa dal besedo, de bo ktero v zakon vzel: naj za nepremišljeno zaroko stori pokoro, in skerbi spolniti obljubo, ki jo je Bogu storil. Če je po tem sam po svoji volji hitel v zakon, zastran tega ni dvoma, ker prosta obljuba sicer brani zakon skleniti, pa ne razdera že sklenjeniga“. (Qui clerici c. 3. 4. 6.).

Pri sklepanji zakona utegne neslovesna obljuba, ki se stori v pobožnim društvu, celo redkama priti na pot. Društva misijonskih mašnikov, šolskih bratov in sester se med nami ali še le začenjajo ali so komaj znane po imenu; usmiljene sestre pa imajo le začasne obljube, ki jih ponavljajo vsako leto; udje tretjiga reda s. Frančiška, kateri živijo v društvu ali v samostanu, se vežejo le s slovesnimi obljubami. Večkrat vender obljuba, čistost ohraniti, ne oženiti ali ne omožiti se, utegne zakon zadrževati pri osebah, ki živijo med svetam; osebe, ki so zapisane v tretji red s. Frančiška, pred drugimi rade delajo to obljubo, desiravno je pravila tistiga reda nikakor ne tirjajo pri udih, ki so med svetam; v časih utegne tudi napotje delati obljuba, v pobožen red ali v duhoven stan stopiti. Kdor je s ktero tako obljubo zavezan, in hoče vender v zakon iti, naj tega nikar ne zakriva pred svojim duhovnim pastirjem; ako ne drugač, naj se razodene saj v spovedi. Duhovni pa-

stir bo po tem vedil presoditi, kako stoji z obljubo, in koliko je treba iskati odveze; če namreč obljuba deviškiga ali brezzakon-skiga stanu, pobožniga ali duhovniga reda zares veže, je treba več reči pozvediti in pretehtati. Obljuba mora namreč biti resnična, za gotovo storjena; ni zadosti, če kdo obudi le dobro misel, ali stori samo prost sklep, tako ostati, ali v pobožen red ali v duhoven staniti; treba je, de imavoljo, se tudi za gotovo zavezati. Obljuba mora biti tudi zadosti premišljena; kdor še ni zadosti pri pameti, de bi zamogel po potrebi pretehtati moč storjene zaveze, ni v stanu kake posebne obljube delati; teško je prava obljuba pri osebi, ki v nevolji in jezi naglo sklene, brez zakona ostati ali v samostan iti, ker ji je na pr. kdo prelomil besedo prihodnjiga zakona. Obljuba mora tudi biti prostovoljna; ni lahko veljavna, če koga v njo napravi večji sila in strah, ali če ga kdo derži zaper-tiga; nasprot strah, ki ga vest komu dela zavoljo smerti in sodbe obljube ne dela neveljavne. Razun tega se mora pomniti, de se zaveza obljub ravna tudi po pogojah, ki so utegnile biti pristavljene; take pogoje so na pr., če oče dovolijo, ali če mi Bog dodeli zdravje po tej bolezni; obljuba, ki je storjena s pogojo, veže le po tem, če je pogoja spolnjena. Tudi se mora nato ozreti, če obljuba ni ob moč prišla, ker jo je razderl, kdor ima oblast čez njega, ki je obljubo storil; starši na pr. zamorejo razdreti obljube svojih ne-doraslih otrok, de ne veljajo, razun če jih sami ponovijo, ko so dorasli. Vse to razlagajo učeniki djanjskih postav, na pr. s. To-maž Akvinski (P. 2. d. qu. 88.) in s. Alfons Ligorijan (Moral. l. 3. n. 196—242.).

Kadar duhovni pastir po takim pretehtovanji spozna, de je obljuba čistosti ali prestopa v pobožni ali duhovni red resnična, mora njega, ki je obljubo storil, po svoji dolžnosti opominjati, de ostane zvest v tem, kar se je pred Bogam zavezal; ga mora z oziram na Božje obljube spodbudovati, de se stanovitno vojskuje za svitlejši krono. Če tako opominjevanje zadete osebe ne more odverniti od prestopa v zakon, po tem nastane vprašanje, kako bi se dosegla odveza storjene obljube. Tukaj pa se mora pomniti, de nepogojna obljuba vedne čistosti in prestopa v pobožen red je le papežu prideržana za odvezo, kakor je razložil papež Sikst IV. l. 1478, in pozneje poterdil papež Benedikt XIV. (Extravag. de poenit. c. 5. Epist. encycl. 3. Dec. 1749.); za skrivne take za-deržke je pooblasten višji spovednik papežev namestnik v Rimu (Poenitentiarius major). Tudi podučenje za duhovne sodnije razla-ga, de odveza obljube vedne čistosti je prihranjena le apostelj-skimu stolu (I. del §. 79.). Manjtehtna se nasprot šteje obljuba, v duhovni stan ali v pobožno društvo stopiti, obljuba neomožiti ali oženiti se, obljuba čistost ohraniti, ki je le za čas ali s po-sebno pogojo storjena; v teh obljubah tedaj zamorejo škofje po lastni oblasti deliti odvezo, kakor nekaj da veljati papež Benedikt XIV., in obilniši razlaga s. Alfons. (De synod. dioec. l. 9. c. 2. Moral. l. 3. n. 258. 259.). Vender k odvezi je treba tudi postavnih uzrokov, de bo zamogla veljati; taki uzroki so, če je obljuba dvomljiva, če je premalo prosto ali premišljeno ali v pre-

mladih letih storjena; če je njena spolnitev za zadeto osebo težavna, posebno če je ta oseba v nevarnosti greha zavoljo hujih mesnih skušnjav, če zakon utegne kak občinski prid pospešiti; kolikor so takošni uzroki premalo tehtni, se obljuba utegne za en del spremeniti v druge dobre dela. (Primeri Alphonsi a Lig. Moral. l. 3. n. 250–253. Sanchez de matrim. l. 8. disp. 34.).

Večkrat se zgodi, de se zadržek neslovesne obljube, ki je že sicer poprej obstajal, pokaže še le po sklenjenim zakonu, ker ga zadeta oseba ni zadosti spoznala, ali ker ga iz kakoršniga uzroka si bodi, poprej ni razodela; tukaj se morajo posebni razločki delati pri vsakeri obljubi. Kdor je storil obljubo vedne čistosti, se hudo pregreši, ko stopi v zakonski stan, ker mu po tem ni mogoče obljube spolnovati, razun ko bi tudi drugi del privolil v popolno čistost. Po sklenjenim zakonu pa je zakonska pravica za en del zadržana pri takim, ki je zavezan z obljubo vedne čistosti; ne more sam tirjati spolnitve zakonske dolžnosti od družiga dela, zavezan pa je spolniti jo, kadar to tirja drugi del. Ko bi pa drugi del poprej odmerl, za perviga zopet nastopi zaveza obljube, in dolžan je, po tem vedno čistost ohraniti. Če sta pa oba dela vsak zase pred zakonom storila obljubo vedne čistosti, sta oba po enakim zadržana v rabi zakonske pravice, tako de noben del ne more tirjati spolnitve zakonske dolžnosti od družiga dela. — Kdor je storil obljubo, stopiti v pobožen red, in potem stopi v zakonski stan brez odveze zadržka, se hudo zadolži pred Bogam; vender zamore svojo obljubo še spolniti, dokler zakon ni izveršen po spolnitvi zakonske dolžnosti; zatorej tudi po vsaki poti greši, kadar izverši zakon. Ko je zakon izveršen, je spolnitev obljube prav za prav odložena, in njena zaveza zopet nastopi, kadar je drugi del odmerl; utegnila bi se obljuba sicer še poprej spolniti, če drugi del v to privoli. Kdor je obljubo storil, prejeti višji posvečenje, stopinje v zakon ne more storiti brez greha, ker mu je večjidel pot zaperta spolniti svojo obljubo; le po tem zamore kterikrat svoji obljubi še zadostiti, če mu drugi del privoli, ali kadar tisti odmerje. Kdor je storil obljubo, nikoli ne oženiti ali ne omožiti se, se tudi gotovo pregreši, kadar zakon sklene; zaveza obljube sicer preneha, dokler zakon terpi, pa zopet nastopi, kadar drugi del odmerje. Kar tiče rabo zakonske pravice pri teh obljubah, sicer tista po sklenjenim ali izveršenim zakonu ni zadržana, kolikor v obljubi pobožniga reda ali duhovniga ali brezzakonskiga stanu ni vselej terdo zapopadena obljuba vedne čistosti; vender v djanji pri takih obljubah malokdaj velja to, de bi se vedna čistost vmes ne jemala v ozir. (Primeri Sanchez de matrim. l. 8 dist. 34.). Kolikor je pri vsih teh zadržkih treba odveze, se tista iše ali pri apostoljkim stolu ali pri škofovi oblasti, kakor je bilo že naznanjeno. Vender kar tiče rabo zakonske pravice, ki je zadržana po obljubi vedne čistosti, zamorejo z oziram na sklenjeni zakon tudi škofje sploh dati odvezo, kakor daje veljati papež Benedikt XIV., in tudi razlaga s. Alfons. (De synodo dioec. l. 9. c. 2. Moral. l. 6. n. 986. 987.).

Utegne se še zgoditi, de tudi zakonski, dokler sta živa še

oba dela, storijo neslovesno obljubo, na pr. v pobožen red stopiti ali vedno čistost ohraniti. Prestop v pobožen red se sicer ne more zgoditi, dokler drugi del ne odmerje, razun če bi tisti posebej v to privolil. Obljuba vedne čistosti, ki je storjena za čas zakona, pa zadetimu zakonskimu jemlje en del zakonske pravice, mu brani tirjati zakonsko dolžnost od družiga dela, desiravno je sam zavezan spolniti jo, ko drugi del to tirja. Sicer se mora pomniti, de taka obljuba le velja za vsaki del, ako mu drugi del ne overže; če sta pa oba dela storila obljubo, sta oba po enakim potu zaderžana.

Taka obljuba se ne sme delati nepremišljeno ali brez sveta dušniga pastirja. Kar tiče odvezo od taciga zaderžka, se z oziram na stoječ zakon zamore dobiti pri škofovi oblasti. Pomniti se sme, de tudi spovedniki nekterih pobožnih redov imajo pravico, odvezo dati zastran rabe zakonske pravice; poterdili so jim to oblast mnogi papeži, zlasti Pij V. (Alphonsi a Lig. l. 6. n. 987.).

47. V katerim času je prepovedano ženitev obhajati?

Prepovedano je obhajati ženitev v času od prve adventne nedelje do praznika razglasenja Gospodoviga vštveno, in od pepelnične srede do bele nedelje tudi vštveno. Tako se glasi podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 59.).

Zakon, kakoršen je sam na sebi, se sme vsaki čas skleniti, kakor govori rimski ritval v poduku zastran obhajanja poroke. Vender s sklepanjem zakona so združene posebne slovesnosti, ktere se ne strinjajo z lastnostjo posvečeniga časa, ki je po eni strani namenjen za delo resnične pokore, po drugi za obhajanje duhovniga veselja; zatega voljo je katoliška cerkev že od nekdej prepovedovala, ženitev obhajati v posvečenim božičnim in velikonočnim času, kakor se kaže iz Laodicejskiga in Brakarskiga zboža l. 373 in 572. (Decret. C. 33. qu. 4. c. 8. 9.). V nekdanjih stoletjih je bila ta prepoved bolj na široko raztegnjena; obsegala je namreč razun adventnih in božičnih dni ves čas od prve predpepelnične nedelje do konca binkoštniga tedna, in verh tega še tri tedne pred dnevam rojstva s. Janeza Kerstnika, kakor je razložil papež Celestin III. (De feriis c. 4.). Tridentinski zbor je skrajšal ta čas, ter izrekel: „Sveti zbor zapové, de vsi spolnujejo stare prepovedi slovesne ženitve od adventa Gospoda našiga Jezusa Kristusa do dneva razglasenja Gospodoviga, in od pepelnične srede do osmiga dneva po veliki noči; dopusti pa, de se v drugih časih ženitve smejo slovesno obhajati“. (Sej. 24. od preravnave zak. p. 10.). Sicer beseda svetiga zbora zadeva bolj slovesnosti, ki so združene z obhajanjem ženitve; vender po splošni navadi cerkve in po posebnih postavah posameznih škofij se tudi tiha poroka šteje prepovedana v posvečenim času, kakor razlaga papež Benedikt XIV., tako de brez posebniga dovoljenja sklenitev zakona ni dopušena v takim času, desiravno bi bila veljavna, ko bi se zgodila. (Instit. eccl. n. 80.).

Utegne se zgoditi, de se iz posebnih uzrokov sklenitev za-

kona ne more odložiti, na pr. ker je možu potreba, se zavoljo službe ali posebniga opravila naglo daleč preseliti, ali ko se zavoljo smertne boleznieniga dela s poroko hiti, de žena ali prejšnji otroci zadobijo postavne pravice. V takim namerku tedaj škofijstvo zamore dodeliti dopušenje, de se poroka sme opraviti v prepovedanim času; gotovo ni nepotrebno, de se tako cerkveno dopušenje tudi naznani deželski gosposki. Dobro pa se mora pomniti, de, kadar cerkev dovoli poroko v posvečenim času, vse posebne slovesnosti ostanejo prepovedane; take slovesnosti so: blagoslov ali žegen nad ženinam in nevesto med sveto mašo, očitno prepeljevanje neveste v ženinovo hišo, in ženitvanjske gostarije in razveselitve, kakor naznanuje rimski ritval, in obilno razlaga papež Benedikt XIV. (Institut. eccles. n. 80.). V takim namerku tedaj duhovni pastir ženina in nevesto poroči pred dvema pričama, pa bolj natihama bodi si v cerkvi ali po potrebi v hiši; vender ne opravi svete maše, ki je v mašnih bukvah pisana za ženina in nevesto, tudi opusti tisti blagoslov ali žegen, ki je ondi postavljen za nova zakonska; nevesta se prepelje natihama na ženinov dom, in se pusti vse posebno gostovanje in glasno hrumenje, ker vse to ni pristojno za sveti čas.

Razun tega pa se cerkvena prepoved ne razširja na noben poseben dan; le napačna misel je pri nekterih, de bi se poroka na pr. ne smela obhajati v torek, ali mesca majnika; v petek in saboto se sicer poroka ne spodobi zavoljo spomina smerti in pokopa Gospodoviga. Tudi nedelja in praznik prav za prav ne dela zadržka za poroko, razun kolikor se to opravilo lahko ne godi zavoljo opravila Božje službe; zlasti je temu še na poti želja svete cerkve, de se pri sklepanji zakona ne opuša posebna sveta maša z blagoslovam nad novima zakonskima vred. Ravno zavoljo opravila svete maše in ženitniga blagoslova pa cerkev tudi ukazuje, de se poroka kar nar bolj mogoče godi o predpoldanjim času; sicer se ona pri tem ukazovanji ozira tudi na to, de bi poročenci rezni in bolj pripravljeni stopili v sveti zakon.

48. Ali se zakon zamore dopušeno skleniti, dokler oklic ni opravljen, kakor gre?

Dokler oklic ni, kakor gre opravljen, se zakon ne more dopušeno skleniti. Preden se zakon sklene, mora po ženinovim in nevestinim fajmoštru ob treh nedeljah ali praznikih med opravilam svete maše očitno oklican biti, in sleherni, komur je znan kak zadržek, se mora opominjati, de tistiga razodene. Tako se glasi podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 65. 60.).

Tehtna reč je to, de se zakon sklene veljavno in dopušeno brez razvezniga ali drugačniga zadržka; zatorej je cerkev od nekdam tirjala, de se je sklenitev zakona poprej mogla v pričo nje dati na znanje, kakor je jasno iz besed Tertulijanovih. (De pudicit. c. 4.). De bi se pa vsakteri zadržek ložje razodel, zatorej je bila ze stara navada, prihodnji zakon v Božji hiši očitno oklicovati,

kakor se kaže iz določeb Inocencija III. papeža; v četrtem Lateranskim zboru l. 1215 pa je bila dana ojštra postava, de, kadar se ima zakon skleniti, ga mašniki v cerkvi poprej okličejo, in de se ojštro kaznujejo, kateri bi prelomili to zapoved. (De sponsal. c. 27. De clandest. matr. c. 3.). Tridentinski zbor je potordil to postavo, ter odločil na tanko: „De v prihodnje, preden se sklene zakon, lastni fajmošter zaročencov ob treh prazničnih dnevih zaporedama okličje tiste, kateri hočejo zakon skleniti“. (Sej. 24. od preravnave zak. p. 1.).

Tukaj nastopijo mnoge posebne vprašanja, ktere podučenje za duhovne sodnije razlaga precej na drobno. In sicer se nar poprej vpraša, kateri fajmošter mora oklicati osebe, ki želijo v zakonski stan stopiti. Cerkevna postava govori, „de lastni fajmošter zaročencov, ali fajmošter ženinov in nevestin, mora opraviti tisti oklic“. (I. del §. 60.). Tedaj če sta ženin in nevesta oba iz ravno tiste fare, se oklic zgodi samo v enim kraji, lastni fajmošter ga opravi; če je pa ženin iz druge fare, in nevesta zopet iz druge, se mora oklic zgoditi v obeh krajih, opravi ga ženinov fajmošter in ravno tako nevestin duhovni pastir. Dalje pa se mora pomniti: „Ako ima ženin ali nevesta ne samo pravo ampak tudi nepravdo domovališe, naj trikratni oklic opravi ne samo fajmošter praviga domovališa, temuč tudi fajmošter nepraviga domovališa“. (§. 61.). Na pr. grajšak, čigar pravi dom je njegov grad na deželi, stanuje zimski čas v lastni ali v najeti hiši v mestu, in se ondi tudi oženi; oklican mora biti v mestni fari, kjer ima nepravdo domovališe, pa tudi v svoji fari na deželi, kjer ima pravo domovališe. Ženin, ki je doma iz mesta, stanuje po leti na deželi, in se ondi oženi; oklican mora biti v mestni fari, kjer ima svoj dom, in v fari na kmetih, kjer je njegov nepravi dom. Služabna oseba, ki je še v oblasti staršev in ima tedaj pri njih svoje pravo domovališe v fari s. Martina, služi pa v drugim kraji v fari s. Jurja, in ondi hoče stopiti v zakon, kjer ima svoj nepravi dom; oklicana mora biti v fari s. Jurja in v fari s. Martina. Dalje pa, „če bi se primerilo, de bi kdo razun svojiga praviga domovališa imel več nepravih domovališ, je zadosti, če njegov zakon, kakor gre, okličje fajmošter praviga domovališa, in pa eden izmed fajmoštrov njegovih nepravih domovališ“. (§. 61.). Na pr. bogat posestnik ima svoj navadni dom v fari Matere Božje, pa ima še hiše v farah s. Petra in s. Jakopa in v vsakteri se po več časa derži zavoljo oskerbovanja gospodarstva; oklican mora biti njegov zakon v fari Matere Božje, po tem pa še v fari s. Petra, ali pa v fari s. Jakopa, nar bolj primerno v tisti, v kateri je bil zadnji pot.

Dalje pa sledi odločba: „Ako ženin ali nevesta še ne stanuje vsaj šest tednov v nobeni tistih far, kjer bi se po razloženih odločbah imel zakon oklicati, naj se zraven tega še okličje v farni cerkvi tistiga kraja, kjer je zadevna oseba nar na zadnje vsaj šest tednov stanovala; če bi pa zavoljo posebnih okoliščin bilo teško to zapoved spolniti, naj se zastran te reči škofu da sporočilo“. (§. 62.). Enako odločuje tudi cesarska postava za katoliške zakone, de, če zaročenca še nista šest tednov ondi, kjer se ima za-

kon skleniti, se mora oklic zgoditi tudi v tistim kraji, kjer sta poprej dalje kakor šest tednov stanovala; ali pa naj počakata šest tednov v svojim sedanjim stanovašiši, de bo oklic ondi zadosti. (§. 16.). Takošna se utegne zgoditi pri osebah, ki so v cesarski službi, ali v službi kaciga posamezniga posestnika ali kaciga društva, in so se prestavile malo tednov pred, kakor hočejo zakon skleniti; takošna se pogostama utegne zgoditi pri poslih, ki o Božiču nar bolj spreminjujejo svoje službe, in se po tem nar raji v zakon vežejo pustni čas. Na pr. tedaj posel, ki ima svoje starše v fari s. Ruperta, in je še v njih oblasti, pa je pred Božičem služil v fari s. Pavla, po Božiču pa služi v fari s. Jerneja, ter hoče ondi skleniti zakon kmalo po Božiču; on mora biti oklican v fari s. Jerneja, kjer ravno stanuje, in bo poročen v fari s. Ruperta, kjer ima pri starših svoj pravi dom, in pa še v fari s. Pavla, ker doma že kaj časa ni bil, in ker v poslednjim kraji pri s. Jerneji še ne služi šest tednov. Res de se po takim v časih nabere obilno oklicov; zategavoljo pa se mora previdno odloček storiti, ali pa vprašanje poslati do škofijstva, ali pa naj tak zaročenec počaka, de se spolni šest tednov v njegovim sedanjim stanovašiši. Pomniti pa se mora, de šest tednov se ima šteti do perviga oklica, ne pa do dneva poroke; zakaj postava jasno govori od oklicov prihodnjiga zakona, ne pa od poroke ženinove in nevestine.

Druga odločba se glasi: „Pri tistih, ki nimajo praviga domovališa, in v kraji nepraviga domovališa še tudi ne prebivajo eno leto, se mora zakon oklicati še ondi, kjer imajo pravico domovanja, ali če nimajo nikjer take pravice, naj se kolikor je mogoče, oklic tudi napravi v fari njih rojstniga kraja“. (§. 63.). Taka se utegne zgoditi pri delavcu, ali drugačnim služabniku, ki nima nikjer pohlštva, tudi ni več v oblasti staršev, je pa svoj rojstni kraj zapustil zavoljo službe, in je tedaj ondi zgubil svoje pravo domovališo, in zdaj ima svoje nepravdo domovališo ondi, kjer stoji v službi. Ako takošen človek v tem nepravim domovališi še ne prebiva eno leto, mora oklican biti tudi v tistim kraji, kjer ima pravico domovanja, ali od koder ima domovinski list; če bi se pa ne mogel skazati z domovinskim listam, naj se okliče v fari svojiga rojstniga kraja, ako se to zamore zgoditi, in tisti kraj ni predaleč odložin. Le posebne okolišine bi utegnile svetovati, de bi se oklic tudi v rojstnim kraji opravil po tem ko ima zaročenec že čez eno leto nepravdo domovališo v drugim kraji; na pr. pri osebah, ki služiti že drugo leto v fari s. Martina, pa sti obe doma iz fare s. Jurja, bi ne bilo napačno, oklic napraviti tudi v fari s. Jurja, ki je njuna rodovina ali žlahta bolj znana. Dalje se mora še pomniti: „Če pa ženin ali nevesta nima ne praviga domovališa ne nepraviga, naj se zakon okliče tako v farni cerkvi kraja, kjer tisti čas prebiva, kakor v kraji, kjer ima pravico domovanja v deržavljanski srenji, ali če je nikjer nima, kolikor je mogoče, v fari svojiga rojstniga kraja“. (§. 63.). Tako utegne kak preselovavec ali kak ptujic biti brez praviga domovališa in brez nepraviga, ker je prejšnje stanovašise zapustil, noviga si pa še ni pridobil, pravico domovanja v kaki srenji je pa še zamogel ohraniti, ker se ji ni odpovedal. Nasprot

kak potepin nima nikjer nobeniga domavališa, pa tudi nikjer ne pravice domovanja, ker ni bil nikoli nikjer kaj časa stojč; samo na svoj rojstni kraj se zamore še z nekakim uzrokom ozreti. Takošni ljudje tedaj se morajo razun sedanjiga stanovališa, kolikor je to mogoče, oklicati še ondi, kjer imajo pravico domovanja, ali kjer so rojeni; vender pri takih se je tudi zastran poroke treba obrniti do škofijstva, in tedaj zamore ob enim odločiti, kako naj se ravna z oklici. Vse takošne določbe se opirajo na razsodbe svetiga društva Trident. zbora, kakor pričuje med drugimi s. Alfonz. (Moral. l. 6. n. 991.). Še poseben razložek izrekuje cesarska postava za katoliške zakone, ker pravi: Zakoni med katoliškim in nekatoliškim kristjanam morajo oklicani biti za katoliški del v njegovi fari, za nekatoliški del pa ne samo v njegovi nekatoliški fari, temuč tudi v katoliški fari, v ktere okraji prebiva. (§. 15.). Kar posebej zadeva oklice vojaških oseb, se pravo ravnanje zamore večjidel posneti iz tega, kar je bilo do slej razloženo; vender to reč še bolj na tanko določujejo posebne vojaške postave našiga cesarstva. Zakoni oseb, ki se štejejo v stoječe vojaštvo, bodi si, de so v vojaški službi, ali de so izpušene le za čas, morajo oklicani biti po njih redni vojaški duhovšini, ker so podveržene njeni oblasti; domači ali civilni duhovni pastir jih oklicuje le toliko, kolikor to obsega postava zastran praviga ali nepraviga domovališa, zlasti pri takih, ki so za čas izpušeni iz vojaške službe, in pa, kolikor se to liče praviga ali nepraviga domovališa. Zakone oseb, ki se štejejo v stoječe vojaštvo, pa oklicuje domači duhovni pastir tistiga kraja, v katerim stanujejo, ker stojijo pod njegovo oblastjo; ako bi take osebe v tistim kraji še dosti dolgo ne stanovale, morajo oklicane biti tudi ondi, kjer so poprej več časa stanovale, ali pa svoje domovališe imele. (Voj. postava 19. maj. 1808). Vojaki, ki so delama izsluženi, pa še prihranjeni za silo, ali rezervarji, morajo po vojaški duhovšini oklicani biti, kadar so v vojaški službi; njih zakon pa oklicuje samo domači duhovni pastir, kadar niso v službi. (Voj. postava 12. jan. 1854). Pri vojaških osebah tudi pregled za eniga ali več oklicov, kolikor zadeva državno stran, deli dotična vojaška oblast.

Po tem se vpraša, ob koliko in ob kakošnih dneh naj se godijo oklici. Tridentinski zbor je določil, de trikrat in sicer ob treh prazničnih dnevih se morajo oklicati, kateri hočejo zakon med seboj skleniti; praznični dnevi pa se štejejo nedelje ali pa zapovedani prazniki, in ob treh takih dneh se mora tedaj opraviti oklic. Oklic bi tedaj ne veljal kak delavnik ali kak sopraznik, zakaj sveti zbor ne govori od navadnih dni; in desiravno nekteri učeniki pravijo, de, ko je dosti ljudi zbranih, bi oklic utegnil zadosti biti tudi v kak delavnik ali sopraznik, je takimu ravnanju naša državna postava zastran katoliških zakonov na poti (§. 15.). Trije prazniki, ob katerih se oklicuje prihodnji zakon, pa morajo zaporedama slediti, to je, ne smejo se drugi prazniki vmes pušati; sicer pravi s. Alfons, de bi ne bilo posebno pregrešeno, če bi iz kacija uzroka se kterikrat kak praznik preskočil. (Moral. l. 6. n. 992.). Oklic se mora pa dalje zgoditi med opravilam svete maše,

ne pa na pr. pri popoldanji službi Božji. Sploh se zakoni oklicujejo konec pridige, ki je po navadi med sveto mašo; kadar je pa pridiga pred sveto mašo, se oklic tudi takrat zamore zgoditi, ker se pridiga ob takim potu enako šteje za del svete maše.

Kako pa se mora zgoditi oklic? Podučenje za cerkvene sodnije govori: „Oseba obeh zaročencov naj se razloči na tanko s tem, da se pove kerstno ime obeh in priimek in rojstni kraj in starost in stan in domovališe ali stanovališa“. (I. del. §. 60.). Pri teh določbah se mora več reči posebej pomniti. De se priimek in zraven zadeve sorodstva prav razločijo, je treba pristaviti ime in priimek staršev, in sicer ne samo očetoviga temuč tudi materniga; pri vdovah, ki z možitvo spreminjajo priimek, je treba naznaniti tudi ta priimek, ki ga imajo po možu, utegnilo bi prav biti, da se dostavi oboje ime rajnciga. Pri rojstnim kraji je prav, pristaviti hišno številko za razločka voljo, zlasti kjer jih utegne več biti enaciga imena in priimka; tudi gre faro posebej imenovati, kadar ni enaka z rojstnim krajem. Ravno to se mora pomniti zastran domovališa ali stanovališa; ko je rojstni in domovinski kraj ravno tisti, se utegne oboj ob enim imenovati. Starost se imenuje nekoliko, da se osebe zaročencov bolj na tanko razločijo, nekoliko, da bi se cerkveni postavi zastran nedoraslih, in državni postavi zastran maloletnih zadostilo. Kar tiče stan in enake okolišine, je navadno razločiti nar poprej zakonsko rojstvo, nezakonsko rojstvo se zamolči, in v taki okolišini se imenuje le materno ime, če ni neznano kakor pri izpoloženih otrocih. Dalje se razločuje neporočeni ali ledki stan in pa vdovski, ker v poslednjim namerku zadržek svaštva utegne nasproti stopati; in še se pristavlja značaj posesti, službe ali opravila, ker se tudi po tem osebe zaročencov obilniši na znanje dajejo. H koncu se napoveduje, kateri pot da se oklic godi; ali če je s cerkvenim in državnim dovoljenjem število oklicov pregledano, se imenuje tudi to dovoljenje; pri vojaških osebah bi utegnilo prav biti, da se naznani še ženitno privoljenje od strani višjega vojaškiga povelništva. Oklice je potreba spisovati v posebne bukve, v oklicne bukve, da se od ondod zamorejo vse določbe prepisati v poroške bukve, tudi da se zamore oklicen list po njih narediti, kadar se ima poroka obhajati v drugi fari; oklicne bukve utegnejo tudi spričevanje dajati, ako je vprašanje za veljavnost kakošne zaroke. Zgled oklic, ki obsega vsaktere razločke, utegne biti takoben:

„Ženin Janez Medved, zakonsk neporočen (ledik) sin ranjciga Matevža Medveda podružnika in njegove žene Zajčeve, rojen v Hrastji h. št. 20, star 32 let, zdaj zemljišk posestnik in v domovanji v Gojzdu fare s. Martina na Verhu, bo vzel nevesto Nežo Volkovo, vdovo ranjciga Antona Jelena in hčer Marjete Volkove, staro 30 let, rojeno in v domovanji v Smrečji h. št. 15, ondašnje fare s. Vida; sta oklicana k prvemu, k drugimu, ali k tretjemu — s privoljenjem prevredn. škofijstva in ces. okrajne uradnije sta oklicana ob enim prvi, drugi in tretji pot“.

Pri oklicovanji prihodnjiga zakona se pristavlja beseda: „Če je komu kak zakonsk zadržek znan, je prošn ga na znanje da-

ti". Tukaj se vpraša, kolik o je tisti, ki ve za kak zadržek, zavezan ga razodeti duhovni gosposki. Učeniki djanških kersanskih postav sploh terdijo, de slehern, komur je kak zakonsk zadržek znan, bodi si razvezin ali zaviraven, je pod greham zavezan, ga na znanje dati; samo če je zadržek takoš, de ga je v stanu dokazati po pričah, pismih ali drugač. Te dolžnosti nič ne krati okolišina, če je zadržek bolj skrit ali nečastin, zakaj tukaj se vpraša za veljavnost in svetost zakonske zveze in za zveličanje zadetih zaročencov; in desiravno cerkev bolj s prošnjo opominja, znane zadržke razodeti, je v tem z mečji besedo izrečena cerkvena zapoved. Utegne se zgoditi, de bi bil kdo kak zadržek zvedil pod skrivnostjo, to je, s pristavkam, molčati od tistiga; tudi takrat ni oprosteno od dolžnosti, razodeti zadržek, samo naj v taki okolišini poprej zadetiga zaročenca opominja zastran zadržka, in če ne pomaga večkratno opominjevanje, po tem naj sam duhovni gosposki naznani zadržek. Duhovni pastir, kateri kak zakonsk zadržek pozve po spovedi, sicer te vednosti ne sme rabiti zunaj spovednice; pa dolžan je v spovedi opominjati zaročenca, de zakona ne sklepa z zadržkam; dalje mu mora nauk dati, kako naj zaroko po lepim razdere, ali kako naj iše odveze od zadržka. Ako bi pa kdo kak zadržek izvedil po kom drugim, na kteriga se ne zanese, ali kogar prav ne pozna, takrat ga sicer ne veže dolžnost, razodeti zadržek; tudi, če bi kdo le sam vedil za kak zadržek, in bi mu teško bilo ga spričati, in bi se po takim le pohujšanje naredilo, takrat ga ne veže dolžnost, koga opominjati zastran zadržka, ali dalje razodevati zadržek. Tako vse te okolišine razlaga s. Alfons. (Moral. I. 6. n. 994. 995.).

Utegne se nameriti potreba, ženitne oklice ponavljati. Podučenje za cerkvene sodnije govori: „Oklici se morajo ponoviti, če se v šestih mescih, ko so bili opravljeni, zakon ne sklene, ali če škof ponovljenje ukaže, ko je še le krajši čas preteklo“. (I. del §. 64.). Doba šestih mescov je izrečena tudi v državni postavi zastran katoliških zakonov (§. 17.). Cerkevna postava je sicer večkrat v krajšim času tirjala ponovljenje oklicov; postave nekterih škofj dopušajo dobo štirih mescov, rimski ritval govori celo samo od dveh mescov, vender škofu prepusti drugačno naredbo. Zatorej je v imenovanim podučenji dodan pristavek, de škof zamore tudi po krajši dobi ukazati ponovljenje oklicov, kadar se je namreč treba bati, de bi že ne bil kak zadržek stopil na pot.

Dokler oklici niso, kakor gre opravljeni, se zakon ne more dopušeno skleniti; tako je bilo že spredej razloženo. Zakon bi sicer v taki okolišini utegnil veljati, če ni vmes družiga zadržka, pa ne bil bi sklenjen brez greha; zakaj kadar se oklici ne opravijo, je nevarnost, zakon z zadržkam ali neveljavno skleniti. Tridentinski zbor je pristavil tudi to kazen, de, če bi kdo brez potrebnih slovesnost, to je tudi, brez zapovedanih oklicov zakon sklenil, in bi se po tem kak zadržek pokazal, takošeno poročence ni vreden cerkvene dobrote, in ne sme imeti upanja, de bi se odvezal njegov zadržek. (Sej. 24. od preravnave zak. p. 5.).

Desiravno pa cerkev oklice tako terdo zapoveduje, vendar ona iz posebnih vzrokov tudi dopuša odvezo ali spregled oklicov. Podučenje za duhovne sodnije se glasi: „Spregled vsih treh oklicov se daje samo v prav silnih primerljajih, spregled družiga in tretjiga oklica pa samo iz pomislika vrednih in zadosti odkaznih vzrokov“ (I. del §. 80.). Tak spregled zapovedanih oklicov zamorejo dodeliti škofje, kadar to sodijo za prav; tako je izrekel Tridentinski zbor, in je tudi imenoval vzrok za tak spregled, če se je namreč bati, da bi kdo sklenitve zakona hudobno ne zadržal. (Sej. 24. od preravnave zak. p. 1.). Drugi veljavni vzroki so tudi bližnja smertna nevarnost, ali tista okolišina, da se dve osebi pri ljudeh sploh štejejo za poročeni, desiravno med njima ni praviga zakona. Še drugi manj tehtni vzroki pa vendar utegnejo svetovati spregled družiga in tretjiga oklica; takošni vzroki so, če je prepovedani adventni ali postni čas preblizo, in zakona ni lahko odkladati; če so osebe visociga stanu, kjer je bila sklenitev zakona že poprej na tanko pretehtana; če bi se ženin naglo mogel preseliti zavoljo tehtniga opravlja; če bi bilo zavoljo poprejšnjega pregreška preveč pohujšanja, ko bi se sklepanje zakona predolgo odlašalo. Takošne vzroke je že večkrat za prave spoznalo sveto društvo Trident. zbora; razlagajo jih tudi učenci djanskih kersanskih postav, med drugimi s. Alfons. (Moral. I. 6. n. 1005. 1006.). Zastran nekterih takih namerkov, kjer je potreba spregleda vsih treh oklicov, podučenje za duhovne sodnije daje še posebne pravila: „Kjer se utegne nameriti, da bi zavoljo bližnje smertne nevarnosti nemogoče bilo dalje odlagati, bodo škofje v vsakim okraju po okolišinah krajev pooblastili eniga ali več mašnikov, da bodo za take namerljeje v njih imenu pregledovali vse tri oklice“ (I. del §. 83.). V Ljubljanski škofiji je za take namerke pooblasten vsak dekan, in ko bi bila smertna nevarnost tako blizu, da bi se do tistiga ne moglo priti, tudi lastni duhovni pastir vsačiga kraja. (Pastirskilist. 4. nov. 1856.). Dalje je povedano: „Če bi dve osebi, ki po krivim terditi, da sti po zakonsko zavezani, in ki ji v kraji njuniga domovanja sploh imajo za zakonski, radi med seboj zakon sklenili, naj se jima spregled vsih treh oklicov ne odreče brez sila tehtnih vzrokov. To de pozvediti je treba skerbno, ali je tudi popolnoma res, da ji vsakdo ima za poročeni“ (§. 85.). Vendar za take namerke je še pomniti daljna beseda imenovaniga podučnja: „Zaročenci, kterim se spregledajo vsi trije oklici, naj vselej pred fajmoštram, kterimu gre jih poročiti, s prisego poterdijo, da jim ni znan noben njih zakonu nasproten zadržek“ (§. 86.). Ker oklice tirja tudi deržavna postava za katoliške zakone, da bi ne prišel vmes kak zadržek za deržavljanske pravice zakonskih in otrok, zatorej je po zadobljenim cerkvenim spregledu oklicov še iskati spregleda pri deržavni oblasti. Drugi in tretji oklic zamore spregledati kresijska oblast, ali okrajna gosposka ondi, kjer ima svoj sedež; vse tri oklice pa spregleduje deželno poglavarstvo, v bolj silnih okolišinah tudi kresijska oblast, v celo bližnji smertni nevarnosti pa okrajna ali srenjska gosposka. Vendar pri spregledu vsih treh oklicov tudi deržavna oblast tirja pri-

sego pred fajmoštram, ali če je mogoče, tudi pred osebo državne gosposke, de poročenca ne vesta nobeniga zadržka proti svojimu zakonu. (§. 38. 39. 40.).

49. Kaj misli cerkev od zakonov med verniki in odpadniki, med katoličani in nekatoliškimi kristjani?

Cerkvi se studijo zakoni med verniki in odpadniki; ona graja tudi zakone med katoličani in nekatoliškimi kristjani, in odrača svoje otroke od sklepanja tacih zakonov. Tako se glasi podučenje za cerkvene sodnije. (I. del §. 66.).

Katoliškemu kristjanu vest ne more dopustiti posebne zveze z nekatoličani, razun kar sploh tirja postava ljubezni do bližnjiga; nevarnost je ondi za njega, de bi se ne vdeležil ptujiga greha, ali de bi ne bil tudi sam zapeljan v zmoto. Vender tesneji človeške zveze je ni kakor zakon; če se po takim katoličan sklene z nekatoličanam, bodi si s krivovercam ali z odcepljencam, je zadeta sveta reč, velik zakrament, katoliški poročenc je v bližnji pri-ložnosti zmote in zapeljanja in otroci so v nevarnosti slabe izreje. Zatorej je katoliška cerkev vselej grajala in prepovedovala zakone med katoličani in nekatoličani, ki se imenujejo mešani zakoni. Že beseda s. Janeza aposteljna nekakošno obsega tudi zakonsko zvezo, ko pravi: „Ako kdo k vam pride, in ne prinese tega nauka, ga nikar ne sprejmite v hišo, in ga nikar ne pozdravljajte; zakaj kdor ga pozdravi, se njegovih hudobnih del deležniga stori“. (2. Jan. 10. 11.). Očitno pa govori Kalcedonski zbor l. 451, ki prepoveduje zakone sklepati ne le z neverci ali judi, temuč tudi s krivoverci. (Acta conc. Chalc. can 14.). To prepoved je pozneje ponovil papež Bonifaci VIII. (De haereticis c. 14. in VI.), poterdili so jo tudi drugi papeži, zlasti papež Benedikt XIV. (De synod. dioec. l. 6. c. 5: l. 9. c. 3.). Zgodi se v časih, de kak katoličan celo odpade od keršanske vere, in postane neverec, jud ali turek; zakonska zveza s takošnim bi bila še bolj grešna in nevarna, ker se je popolnoma ločil od Kristusa. Takošen zakon se sveti cerkvi še toliko bolj studi, ker tudi s. Avguštín piše: „Hujši je tisti, ki vero zapusti, kakor uni, ki je ni zapustil, ker je ni nikoli imel“, (De civit. Dei l. 21. c. 25.). Odpadnik sicer ne more zatreti neizbrisljiviga znamnja s. kersta nad seboj, vender ostane le mertev ud Kristusov.

Vender se utegnejo nameriti take okolišine, de cerkev ne more lahko odverniti taciga mešaniga zakona med katoliškim in nekatoliškim kristjanam. Včasih nastopijo kakošni občinski uzroki, de med visokimi osebami tak zakon iše svojiga mesta; včasih se kakošna drugačna oseba toliko da premotiti od svojiga nagnjenja, de se le po takim zakonu zamore obvarovati pred daljšim greham; semtertje so katoličani toliko namešani z nekatoličani, de se za navade voljo le prepogosto tudi zakonske zveze med obojimi ravnajo. Ko cerkev takošne in enake tehtne uzroke prevdari, po tem sodi, de bi utegnulo mesto biti za odvezo ali spregled, de bi zakon med ka-

toliškim in nekatoliškim delam zamogel biti dopušen; vendar v takošnim namerku hoče cerkev tudi take pogoje, po katerih so slabi nasledki mešaniga zakona kar nar bolj mogoče odvernjeni. Že Kalcedonski zbor je postavil pogojo, če uni del, ki se po zakonsko sklene s pravovernim, obljubo stori, se k pravi veri spreobniti; pa ker je to le po redkim mogoče doseči, se cerkev zadovolji s tem: če se saj za katoliški del ni bati, de bi utegnil od resnice odvernjen biti; če tisti obljubi, skerbeti za spreobnitev nekatoliškiga dela; če je terdno zagotovljeno, de bodo vsi otroci, dečki in dekllice, po katoliško izrejeni. Te pogoje imenuje papež Benedikt XIV., stavita jih tudi papeža Pij VIII. in Gregor XVI. v svojih apostolskih listih. (De synod. dioec. l. 6. c. 5. Litt. Apost. a. 1830 et 1841). Kjer se te pogoje spolnijo, ondi se mešan zakon zamore po katoliški šegi skleniti in blagosloviti; vendar je k temu treba posebne odveze in dovolitve rimskiga papeža, kakor je tudi izrečeno v podučenji za duhovne sodnije: „Apostolskimu stolu je tudi prihranjeno deliti spregled pri različni veri med katoličani in nekatoliškimi kristjani“. (I. del §. 79.). Kjer se pa imenovane pogoje ne spolnijo, ondi cerkev za zakon med katoličanam in nekatoličanam tudi ne more dati odveze in dovolitve, in katoliški duhovni pastir se prav za prav nikakor ne more in ne sme vdeležiti pri sklepanji taciga zakona. Le iz posebnih uzrokov je dopustil papež Gregor XVI., de v nemško-slovanskih deželah avstrijanskiga cesarstva se zakoni katoličanov z nekatoliškimi kristjani, kjer poročenci nočejo spolniti potrebnih pogojev, zamorejo skleniti pred katoliškim duhovnim pastirjem, vendar le tako, de je on blizo samo kakor veljavna priča, s terpivno pričujočnostjo, in se zderži vsačiga cerkveniga opravila; to je dopušeno le zategavoljo, ker bi taki poročenci drugač hiteli pred nekatoliškiga cerkveniga služabnika, in bi po tem njih zakon tudi ne imel nobene veljave, ko so sklepi Tridentinskiga zbora po redu oznanjeni bili v teh deželah. (Litt. apost. 12. maji 1841.) Drugač je v ogerskih deželah, ondi ni potreba take terpivne pričujočnosti katoliškiga mašnika; zakaj po razločbi papeža Gregorja XVI. ondi velja tudi zakon, ki je sklenjen vpričo protestanškiga cerkveniga služabnika, ali vpričo nesoedinjeniga greškiga duhovna, ker sklepi Tridentinskiga zbora zavoljo turških stisk in krivoverskih sil niso bili po redu oznanjeni zlasti ne v cerkvah, ki so v oblasti nekatoličanov. (Litt. apost. 30. april. 1841.)

V slovenskih straneh prebiva celo malo nekatoličanov, in le po redkim bi se tedaj utegnil nameriti kak mešan zakon. Dolžnost duhovniga pastirja je, katoliško osebo, ki se hoče po zakonsko zvezati z nekatoliškim kristjanam, zavoljo taciga početka po očetovsko posvariti, in ji vse slabe nasledke take zveze živo pred oči postaviti. Ako bi tako opominjevanje nič ne pomagalo, mu je skerbeti, de bi se saj te pogoje spolnile, ki jih cerkev tirja, če se ima dopustiti mešan zakon, zlasti kar tiče katoliško izrejo otrok. Ako je mož katoliške vere, je katoliška izreja otrok zagotovljena po stari deržavni postavi, ker tista tirja, de v taki okolišini se vsi otroci, dečki in dekllice, izredijo po katoliško. Kadar je pa mati

katoliška, državna postava zaterdi katoliško izrejo samo za deklice, dečke prepusti očetovi volji; zatorej je treba, da nekatoliški mož z ženo vred zagotovi s pisanim listam ali reverzam katoliško izrejo vsih otrok. (Primeri Toleranzpatent 13. Okt. 1781.). Ko so po takim potu potrebne zagotovila storjene, se ta reč dalje sporoči škofijstvu, da se dobi odveza in dovolitev za zakon od apostoljskiga stola; po tem se zamore opraviti oklic in poroka po katoliški šegi. Drugač pa bi se po opravljenih oklicih zakon zamogel skleniti le s terpižno pričujočnostjo katoliškiga fajmoštra. (Primeri past. list Ljublj. škofijstva 10. de. 1842.)

50. Kakošna posebna cerkvena prepoved stori, da je sklenitev zakona nedopušena?

Kadar je uterjeno sumljenje, da je zakonu kak zadržek na poti, ali kadar se je bati, da bi zakon ne dajal priložnosti k velikimu prepiru ali pohujšanju ali drugima zlegu, ima cerkvena oblast pravico prepovedovati sklenitev zakona. Dokler prepoved ni preklicana, je sklenitev zakona nedopušena. Tako govori poudčenje za duhovne sodnije. (I. del §. 67.).

Ker ima cerkev oblast postavé dajati v zakonskih rečeh, se utegne nameriti, da je ona prisiljena, iz posebnih uzrokov prepovedati sklenitev zakona. Sicer že splošna prepoved svetih opravil ali cerkvena izobčenje zadržuje sklenitev zakona; kjer zadeva taka cerkvena kazen, so namreč prepovedane vse duhovne pravila, le s. kerst in s. birma se sme deliti otrokam, in s. pokora umirajočim, kakor uči papež Inocenci III. (De sentent. excomm. c. 43.). Tudi posamezne izobčence obsega beseda Benedikta XIV. papeža, da namreč očiten grešnik, in tak je vsak izobčenec, ne more zakona obhajati brez božjiga ropa, in da se duhovni pastir ne more vdeleževati sklenitve taciga zakona. (De synodo dioec. l. 8. c. 14.).

Večkrat pa utegne posebna cerkvena prepoved braniti sklenitev zakona. Taka prepoved izhaja včasih od apostoljskiga stola, kadar na pr. kaka zakonska tožba pride pred njegovo sodnijo; o takim namerku se večkrat postavi prepoved, ne sklepati zakona, dokler sodba ni dognana, kakor kažejo mnogotere postavé cerkveniga zakonika. (Na pr. De sponsa duor. c. 4.). Nar večkrat pa se utegne prigoditi, da škof po svoji pravici prepové sklenitev zakona, kadar nastopijo posebni uzroki; to se opira na postavo papeža Inocencija III., ki je bila dana v čertim lateranskim zboru, in se glasi: „Kadar se pa pokaže verjetno sumljenje zoper sklenitev zakona, naj se ta sklenitev prepové izrečno, dokler se iz očitnih spričeb ne razodene, kaj je s to rečjo storiti“. (De clandest. despons. c. 3.). Taki uzroki so posebno: kadar se pokaže, da bi zakonu nasproti utegnil biti kak razvezen zadržek; ali kadar se pri kakim zakonu vzdigujejo prepiri, pohujšanja in drugi zlegi, kakor naznanujejo postavé papeža Aleksandra III. (De matrimonio contra interd. c. 1. 3.). Tudi duhovni pastir zamore postaviti pre-

poved za krajši čas, de se poravna kako pohujšanje, ali pozve kak nasproten zaderzek, kakor uči papež Benedikt XIV. (De synodo dioec. l. 8. c. 14.).

Kako je duhovniku pastirju ravnati v takih namerkih, kjer do njega pride glas zastran kaciga večjiga zaderžka ali zastran posebniga napotja, ki se nasproti stavi novimu zakonu? Tudi za njega veljajo vodila, ki jih daje podučenje za duhovne sodnije: „Bolje je, če se sklenitev veljavniga zakona odloži, kakor pa de se priložnost da k neveljavnimu zakonu z vsimi zlegi, ki navadno z njim prihajajo. Naznanilo ene priče, ki je vere vredna, kakor tudi govorica, kakoršna še skušene in vestne može gane, je vselej zadosti, de se smejo zaročenci odverniti, dokler se reč bolj ne razjasni“. (II. del §. 106.). Ta določba se opira na postave cerkveniga zakonika, kjer je na pr. zaderžek sorodstva na dopoved eniga sorodnika za resnico sprejet, tudi na razlage učenikov djanjskih kersanskih postav, na pr. s. Alfonza Ligorijana. Jasno je, de ni zadosti vsakteri glas, ki se med ljudmi rad vzdigne brez praviga temelja, tudi ne beseda kakoršniga človeka si bodi, kateri je slišal le od drugih, kar naznanuje, in ni v stanu svoje besede zadosti poterditi. (De sponsal. c. 12. Moral. l. 6. n. 996.). Kadar tedaj duhovni pastir po zanesljivi poti sliši od kakiga zakonskiga zaderžka, naj sklenitev zakona ustavi, dokler se taka reč prav ne preiše in ne poravna; in ako bi se tako preiskovanje in ravnanje utegnilo dalje potegovati, naj vso reč sporoči škofijstvu, de tisto po svoji previdnosti prepové sklenitev zakona, in dalje skerbi začeto ravnanje do konca dognati. Ko je reč tehtna, je treba, de gre dalje v roke višji cerkvene oblasti; sicer bi bil duhovni pastir na tem, de bi se zaročenci lahko prederznili, se zavoljo njegoviga odkladanja pri- tožiti na višjim mestu, kakor je tudi omenjeno v imenovanim po- dučenji. (II. del §. 105.).

51. Ali so dopušeni zakoni, v ktere bi starši iz pravičnih uzrokov ne privolili?

Tudi v sklepanji zakona naj sinovi in hčere v spominu imajo Gospoda, ki pravi: Spoštuj očeta svojiga in mater svojo. Zakoni tedaj, v ktere bi starši iz pravičnih uzrokov ne privolili, niso dopušeni. To je beseda podučevanja za duhovne sodnije. (I. del §. 68.).

Še preden je Bog na gori Sinajski dal postavu v kamen zapisano, se razun družih zapoved kaže tudi spoštovanje do staršev v serca zapisano, in po vesti oznanovano; in zgodaj se to spoštovanje razodeva pri pravičnih stare zaveze tudi ondi, ko so sklepali zakone, in ravno tako se še pozno daje na znanje. Izak in Jakop sta si po volji svojih očetov iskala nevest v hiši, kjer je bil pravi Bog spoznavan, pa še tudi Tobija je ravno tako Raguelovo hčer vzel za ženo s pripušenjem očetovim. (1. Mojz. 24, 2. 28, 2. Tob. 7, 14.). Nova zaveza staršem ni kratila časti, zakaj s. Pavel se tudi ozira na pravico staršev pri sklepanji za-

kona, ko piše: Ako pa kdo meni, de je gerdo, če je njegova devica prepostarna, in mora tako biti, naj stori, kar hoče; ne greši, če se omoži“. (1. Kor. 7, 36.). Koliko je cerkev od otrok vsaki čas tirjala, de pri sklepanji zakona ne pušajo volje svojih staršev v nemar, je izrekel Tridentinski zbor: „Božja cerkev je zakone, ktere sinovi in hčere sklepajo brez dovolitve staršev, iz pravičnih uzrokov vedno grajala in prepovedovala“. (Sej. 24. od preravn. zak. p. 1.). Tudi nekdanja državna postava je tirjala dovolitev staršev pri zakonih otrok, in tej postavi je bila podobna tudi poprejšnja avstrijska postava; tode obilen razloček je bil med državno in med cerkveno postavo. Državna postava se je ozirala le na oblast, ki jo imajo starši čez svoje mlajši otroke, je štela zakone brez privoljenja staršev sklenjene za neveljavne, vender le, dokler so otroci maloletni ali v oblasti staršev; cerkvena postava pa ima v očeh spoštovanje otrok do staršev, ktero mora vsaki čas ostati, in tedaj tirja privoljenje staršev pri maloletnih kakor pri polnoletnih sinovih in hčerah, vender zakone sklenjene brez tega privoljenja šteje le za nedopušene. Zatorej je Tridentinski zbor tudi kakor zmoto zavergel nauk tistih, kateri po krivim terdijo, de so zakoni, ktere otroci brez privoljenja staršev sklenejo, neveljavni (Sej. 24. od zakona); zakaj zakon je sveta zveza, in tedaj, kar tiče veljavnost, ne more spadati pod kako človeško oblast, kakor razlaga papež Benedikt XIV. (De synodo dioec. l. 9. c. 11.).

Kaj je po takim pomniti zastran privoljenja staršev v zakone svojih otrok? Starši naj svojih otrok nikakor ne silijo v kak zakon, pa sinovi in hčere naj zakonov tudi ne sklepajo brez vednosti in volje svojih staršev. Ako otroci ne vprašajo za privoljenje svojih staršev, sicer njih zakon ni neveljaven; vender greha so deložni, ker prelomijo četrto Božjo zapoved. Verh tega tudi dostikrat nespametno ravnaajo v svojo nesrečo in zgubo; zakaj po pravici pravi podučenko za duhovne sodnije: „Mladost je nagnjena k nepremišljenim delam, če je skušnja bolj starih ne vlada; in zakoni brez potrebniga premislika storjeni so obilen uzrok mnogih zlegov“. (I. del §. 68). Zategavoljo duhovni pastir ne more pospeševati zakona, kterimu se starši iz pravičnih uzrokov nasproti stavijo, na pr. ker oseba, s ktero se hoče sin ali hči poročiti, nima potrebniga premoženja, ker je malopridniga obnašanja in slabiga imena. Na duhovnim pastirji je tedaj, otroka opominjati, de starše poslušaa na njih dobri svet pazi, ali jih saj spoštljivo prosi za privoljenje; dalje pa kadar starši nimajo pravičnih uzrokov, se zakonu svojiga otroka ustavljati, je tudi treba, jih lepo učiti, de otroka ne priganjajo s silo v kak zakon, in mu tudi tistiga ne branijo neprevidno. Če pa po takim opominjevanji le ostane razpor in pohujšanje, naj duhovni pastir tako reč sporoči škofijstvu, de tisto prepoved stori, zakona ne skleniti, dokler se ne poravna, ali pa de razsodbo napravi, če starši nimajo pravičnih uzrokov, zakona braniti. Sicer je potreba, za privoljenje staršev precej vprašati, ko se kaka zaroka na znanje da, in preden se oklici dalje opravljajo; drugač utegne nasprotje pozneje priti na pot, ko bi starši se le o poroki imeli

blizo priti, in svoje privoljenje razodeti; tudi ni napačno, skerbeti, de se oče precej pri zaroki pred pričami podpiše in svoje privoljenje zaterdi. (Primeri Kutschker Eherecht III. 6. §. 179.)

52. Ali je dopušeno, zanemarjati zapovedi, ki jih državna postava daje zastran deržavljskih nasledkov zakona?

Kristjanu je sveta dolžnost, deržavni oblasti skazovati pokoršino, kakor nas Gospod sam po svojim apostelju uči. Desiravno tedaj deržavna oblast s svojimi ukazi ne more ubraniti, de bi se veljaven zakon ne sklenil med kristjani, vendar zvestimu deržavljanu ni dopušeno zanemariti zapovedi, ki jih deržavna postava daje zastran deržavljskih nasledkov zakona. Ta stavek obsega podočenje za duhovne sodnije. (I. del §. 69.)

De je kristjanu sveta dolžnost, deržavni oblasti skazovati pokoršino v vsih rečeh, ktere niso zoper Božjo zapoved, tedaj tudi v zakonskih zadevah, je učil s. Pavel, ko je pisal: „Vsak človek bodi višji oblasti podložin; ni namreč oblasti od drugod, kakor od Boga; ktere pa so, so od Boga postavljene“. (Rimlj. 13, 1.). Ta dolžnost je bila že spredaj bolj na tanko razloženo, z zgledi prvih kristjanov, z besedami svetih zborov in višjih cerkvenih poglavarjev pojasnjena. Povedano je bilo tudi, de deržavna postava ne more zadevati znotranjiga bistva, ampak le zunanje razmere in deržavljske nasledke zakonske zveze. (Primeri šte. 14.). Avstrijski deržavljan se mora v svoji vesti toliko bolj vezaniga čutiti, ker sedanja cesarska postava za katoliške zakone na eni strani v resnici skerbi ohraniti pravi djanski red med deržavljanu, na drugi strani pa tudi cerkvi daje veljati, kar ji je od Boga izročeno, in je tedaj tudi od cerkvene strani posebno priporočilo našla. Vpraša se tedaj, ktere posebne zapovedi obsega cesarska postava zastran katoliških zakonov v avstrijskih deželah, kolikor tiste niso že v cerkveni postavi zadete.

Pervo, kar deržavna postava posebej tirja pri sklepanji zakona, zadeva maloletne, ali tudi tiste polnoletne, kteri se sami zase ne morejo pravno zavezovati. Ta določba se delama vjema s cerkveno zapovedjo, po kteri niso dopušeni zakoni, v ktere bi starši iz pravičnih uzrokov ne privolili; pa ima po eni strani tesnej meje, po drugi se dalje razširja, in dela bolj tanke razločke. Cerkvna postava sploh tirja privoljenje staršev, očeta in matere dokler so živi, in dalje namesti tega ne naklada družiga. Deržavna postava pa govori le od privolitve zakonskiga očeta, in samo pri maloletnih, in pri tistih polnoletnih, ki še niso iz očetove oblasti izpušeni zavoljo posebnih uzrokov; dalje pa, kadar oče ni več v življenji, ali kadar nima zmožnosti za namestovanje svojih otrok, na očetovo mesto stavi redniga namestovavca in deržavno sodnijo; zastran maloletnih iz zunanjih deržav pa se glasi, de se mora po postavi njih domačije rzsoditi, čigavo privoljenje de morajo pri-

nesti (§. 5. 6. in 7.). Za maloletne se po naši državni postavi štejejo mladi ljudje, dokler se niso dopolnili štir in dvajsetiga leta. (Derž. zakonik §. 21.). Maloletni se sami ne morejo pravno zavezovati, zatorej jih pri vsakterih zavezah namestuje njih oče, tedaj tudi pri sklenitvi zakona on pristavi svoje privoljenje. Kadar je maloletnim oče odmerl, ali kadar je tisti neznan ali nezakonsk, ali kadar jih iz drugih uzrokov ne more namestovati, jim državna oblast daje na stran varha ali oskerbnika, in zraven si še sama prilastuje višji varstvo ali oskerbništvo; varh ali oskerbnik tedaj s poterjenjem državne sodnije za maloletne sklepa pravne zaveze, po njegovim izreku tudi državna sodnija daje maloletnim privoljenje za sklenitev zakonske zveze. (Derž. zakonik §. 187.). Utegnejo pa otroci še pred dopolnjenim štir in dvajsetim letam iz očetove oblasti stopiti, kadar jih oče iz pod svoje postave izpusti, ali jim lastno gospodarstvo izroči s privoljenjem državne sodnije; enako postanejo otroci sami svoji, kadar jim okrajna gosposka po varhovim izreku pregleda starost, ali kadar jim dodeli pravico kupčije ali obertnije. (Derž. zak. 1742. 252.). Utegne se pa zgoditi, de očetova ali varhova oblast pri mladim človeku terpi še po dopolnjenim štir in dvajsetim letu, kadar namreč oče ali varh iz tehtnih uzrokov gosposko za to naprosi, in gosposka v to privoli; pravični uzroki, de kdo dalje ostane v očetovi ali varhovi oblasti, so posebne dušne ali telesne napake, ali posebna nerodnost in zapravljenost. (Derž. zakonik §. 172. 151.). — Kadar ima tedaj maloletna oseba, ali sploh takošna, ki je še v očetovi oblasti, zakonsko zavezo skleniti, mora oče svoje privoljenje pred duhovnim pastirjem in pred dvema pričama z besedo izreči, in se s tistima vred v poroških bukvah podpisati ali podkrižati. Kadar pa oče ne more sam blizo priti, utegne svoje privoljenje dati s pismam ki mora pa po postavni obliki na kolkovanim ali štempljanim listu napravljeno, in po dveh pričah podpisano biti; kadar tako pismo pride iz bolj daljniga kraja, mora njegova resničnost tudi po ondašni gosposki poterjena biti. Za osebe, ki so pod varhi ali oskerbniki, daje okrajna ali mestna sodnija vselej pisano privoljenje po izreku varha ali oskerbnika; to privoljenje se zaznamnja v poroških bukvah, in dalje hrani pri drugih zakonskih pismih. Ako bi oseba, ki še ni dopolnila štir in dvajsetiga leta, hotla terditi, de je izpušena iz pod očetove ali varhove oblasti, ji duhovni pastir tega ne more in ne sme verjeti, razun če izkaže pismo, s katerim jo je gosposka spoznala za polnoletno. Ali so pa poročenci polnoletni, se duhovni pastir pri domačih prepriča iz farnih bukev, pri nedomačih pa iz kerstniga lista, kteriga morajo prinesti. Cesarska postava za katoliške zakone pa dalje govori, de zakonski oče ali pa državna sodnija zamore otroku odreči privoljenje za zakon, kadar se nahajajo pravični uzroki, taki uzroki pa so: Slabo obnašanje, slaba vera, skrita bolezen, telesna in zakonu nasprotna napaka, pomanjkanje potrebniga premoženja pri tisti osebi, s katero hoče maloletni zakon skleniti. Ako poročenci mislijo, de se jim s takim odrečenjem krivica godi, se zamorejo pritožiti pri redovnim sodniku. (§. 8. in 9.). Zažuga pa državna postava, de kadar ma-

loletnik sklene zakon brez privoljenja svojiga očeta ali pa državne sodnije, sta oče in mati dolžnosti odvezana doto ali ženitno opravo dati; in takimu otroku oče zamore še delež ali erbsino celama, mati pa za polovico odreči. (§. 32.).

Drugo, na kar se državna postava posebno ozira, zadeva vojaške osebe, in sploh takošne, ki stojijo pod vojaškimi oblastmi. Vojak mora biti vsaki čas pripravljen za brambo države in cesarja na zunanjih pokrajnah, za varstvo praviga reda, miru in pokoja med domačimi mejniki; zatorej stoji pod tanko pokoršino; dostikrat mora po svoji dolžnosti v nevarnost postaviti svoje življenje. Za vojaka so tedaj žena in otroci dostikrat le breme, ki mu je v napotje; le premalo jih utegne pustiti sirote; tudi njegova plača sploh ni po tem, da bi lahko ohranil družino, in država ni v stanu, vsih tih ohranitev nase jemati. Ako tedaj vojak vender hoče zakon skleniti, ni drugač, kakor da višji vojaška oblast razsodi, koliko de se mu to zamore dopustiti, in cesarska postava za katoliške zakone se torej v kratkim glasi: Ktere vojaštvu prištete, ali sicer vojaškim oblastim podložene osebe ne smejo zakona skleniti brez privoljenja po predpisih, odločujejo vojaške postave. (§. 10.). Vojaška postava tudi tukaj dela razločke med nestoječo in stoječo vojašino, dalje med višjimi in nižjimi vojaškimi osebami, in pa med osebami, ki so drugače vojaški oblasti podložne. Pri nestoječi vojašini privoljenje za zakon deli Njih Veličastvo, presvetli cesar sam, nar višjim častnikom, generalam sploh in višjim adjutantam tudi polkovnikom ali oberstam po izreku dotičnih lastnikov ali vodjev vsaktere vojaške čete. Višjim častnikom nižje od polkovnika pri peštvu in konjištvu sploh deli privoljenje lastnik vsakteriga polka, kjer ni lastnika, pa poveljništvo vsaktere vojne ali armade; pri topničarstvu, vojaškim merstvu ali stavništvu in drugih umetniških četah pa dotični vodja vsakteriga vojaškiga oddelka, in pri mornarstvu višji mornarsko poveljništvo. Pri obertnijskih oddelkih, pri vojaških učilnicah, tudi po dozdanji navadi pri deželni brambi ali žandarmerii daje privoljenje za zakon višji vojaško poveljništvo, pri policijni in finančni brambi pa dotično višji vodstvo; s častniki vred gredo tudi uradniki pri raznim vojaškim oskerbništvu, tudi višji in nižji zdravniki. Nižjim častnikom in prostakam privoljenje za ženitev deli dotični poveljnik ali komandant vsakteriga polka ali vsaktere čete; in sicer potrebuje tako privoljenje vsakteri vojak, bodi si v službi, bodi si za čas izpušen ali urlaubar, bodi si delama izslužen in za silo prihranjen al rezervar, bodi si celama izslužen in s plačo obdarovan ali invalid, tudi rokodelci pri raznih vojaških oddelkih se štejejo v to versto. Pri nižjih vojaki postava razločuje zakon po prvim in po drugim načinu; po prvim so vojakova žena in otroci pod vojaško oblastjo, imajo z njim vred brez plače stanovanje, in se vdeležvajo tudi posebnih vojaških dobrot, pa takih zakonov je za vsaki polk le majhno število dopušeno; pri drugim pa se žena odpove vsim takošnim dobrotam, in se zaveže, ne hoditi za svojim možem v njegovo vojaško stanovališe, temuč ostati v svojim navadnim domovališi, za tak zakon pa se

dovoljenje deli zlasti vojakam, ki so za čas izpušeni ali delama izsluženi. Pri prošnjah za take ženitve je treba zraven dotičnih moževih pisem priložiti tudi rojni list, spričevanje vednosti kersanskega nauka, lepiga obnašanja in zadostniga premoženja, tudi odpovedni list ali revers od nevestine strani, in se privolitev dotične okrajne gosposke, ker žena z otroci vred spada v dotično srenjsko zvezo. Kar poslednjič zadeva druge osebe, ki so vojaški oblasti podložne, kot vdove in otroke vojakov, tudi vsi takošni potrebujejo pri sklenitvi zakona privoljenja vojaškiga poveljništva, zlasti ker večidel uživajo dobrotne plače; tudi za posle, ki služijo vojaškim osebam, se kaže potrebno, de isejo privoljenja za zakon pri vojaški oblasti; vojaški maloletniki pa so podverženi oskerbovanju vojaških sodnij, in morajo pri njih iskati dopušenja za zakon. (Voj. postava 10. jun. 1812 z mnogimi sledečimi ukazi). — Vojaška kazenska postava potrebo privoljenja za zakon terdo ukazuje, in sklenitev zakona brez taciga privoljenja kaznuje pri nekterih z zgubo službe, pri nekterih z ojstro ječo po enim do treh mescov. (§. 780.). Zatorej je potreba, de je duhovni pastir pri zakonu vojaških oseb posebno previden, in ga ne dopusti, dokler nima potrebniga privoljenja vojaške oblasti v rokah.

Tretje, kar državna postava pri sklenitvi zakona posebno tirja, je pri sploh državljanskih ali civilnih osebah privoljenje politične gosposke ali dotičniga višjiga v cesarski uradni. Državna oblast mora zavoljo praviga znotranjiga reda znati razmere državljanov med seboj: nekaj se ona ozira na to, če zarocenca imata potrebno premoženje, sebe in svojo družino prerediti; nekaj prevzema brambo pravic novih zakonskih in njih otrok, pri državnih služabnikih si tudi naklada dolžnost, po moževi smerti skerbeti za vdovo in otroke; nekaj pazi na to, de se kdo ne pregreši zoper državno postavo, ali de se ne odtegne svoji dolžnosti proti državi, zlasti kar se tiče vojašine. Zategavoljo govori postava zastran katoliških zakonov od privoljenja politične gosposke ali dotičniga višjiga v uradni, tode pristavlja, de se razvidi iz političnih ukazov in uradnih predpisov, kdo potrebuje taciga privoljenja, kadar se hoče ženiti. (§. 11.). Naša državna postava namreč v tej reči dela razloček med osebami, ki so višjiga ali nižjiga stanu, dalje tudi med osebami, ki so v državni službi. Osebe višjiga stanu za svoj namenjeni zakon sploh ne potrebujejo posebniga privoljenja politične gosposke, zadosti je, de se skažejo s pravicami svojiga stanu; v to versto se štejejo osebe plemetniga ali zlahtniga rodu, državni uradniki, učeniki očitnih šol, dohtarji in pravdosredniki, posestniki grajšin, lastniki pohištev v velikih mestih in večjih obertnij. Nasprot potrebujejo osebe nižjih stanov, ki se hočejo ženiti, privoljenja svoje politične gosposke; v to versto se štejejo posestniki hiš po deželi, lastniki kmetij, rokodelci, gostači in dninarji, rokodelski pomagaci, služabniki in posli. (Ces. postava 26. jun. 1815, 21. dec. 1851). Tudi učeniki na ljudskih šolah, ki nimajo še zagotovljene službe ali so le pomočniki, potrebujejo tudi posebne privolitve svojih višjih. (Ces. post. 5 febr. 1855). To privoljenje po sedANJI postavi sploh dajejo po deželi okrajne

gosposke, v velikih mestih pa mestne gosposke; ter se pri tem po potrebi ozirajo na izrek srenjskih županov. (Ces. postava 14. sept. 1852). Samo na sebi je jasno, da takiga privoljenja potrebuje prav za prav le ženin, in da ga ima iskati pri tisti gosposki, pod katero ima svoje posestvo ali svoje stanovališče, ali pod katero si hoče v prihodnje izbrati svoje domovališče; prošnja za tako privoljenje pa se godi z besedo, ali kadar je reč bolj dvomljiva, tudi s pisanim listam in potrebnimi dokazi. Dalje cesarska postava dela razloček z uradnike, ki so v državni službi; višji uradniki za svoj zakon ne potrebujejo posebniga privoljenja, zadosti je, da svojimu višjemu naznanijo svoj namen, in od njega prejmejo list, da so to dolžnost spolnili, nižji uradniki z majhino plačo ali z negotovo službo pa potrebujejo posebniga privoljenja od višjiga v svoji uradni. (Ces. postava 29. jul. 1800). Duhovni pastir mora v tej reči paziti, da nobenih oseb za zakon ne sprejme poprej, dokler mu ni izročeno dotično privoljenje policične gosposke, ali izkazana drugačna pravica po dotičnih okolišinah.

Državna postava za katoliške zakone dalje stavi še nekatere razločke, na ktere se mora posebej paziti. Hudodelnik, ki je obsojen v smert ali v težko ječo, ne sme skleniti zakona od časa, ko se mu je sodba naznanila do pomilostitve, če bi se mu podelila, in ozirama, dokler njegova kazen terpi. (§. 12.) Dalje osebi, od katerih je pred sodnijo dokazano, da sti skupaj prešeštovali, se ne smeti v zakon vzeti. (§. 13.). Ta odloček se mora posebej pomniti, ker cerkvena postava zaderžek dela le za tisto prešeštvo, ki se je zgodilo z drugo pregreho združeno, namreč z obljubo prihodnjiga zakona, ali s streženjem po življenji nedolžniga zakonskiga dela. (Primeri zgorej štev. 40.). Poslednjič državna postava ukazuje, da kadar je zakon po smerti moža razločen, ali zavoljo zaderžka razvezan, se žena, ki je noseča, ne sme možiti pred porodom, ali kadar je nosečnost dvomljiva, ne pred šestimi mesci po ločitvi. Kadar iz posebnih uzrokov ali po izreku zvedenih mož nosečnost ni verjetna, pregleduje v tej reči deželno poglavarstvo, delama tudi kresijska uradnija, da se zakon sme v treh mescih skleniti. Ko bi se ta prepoved prelomila, žena zgubi posebne dobrote, ktere ji je mož namenil po ženitnim pismu ali po izreku poslednje volje. (§. 76. 77.). H koncu se sme omeniti, da državna postava sploh žuga ojstro kazen tistim, kteri se dajo poročiti, in zaderžek pri tem zamolčijo, od kteriga niso bili odvezani; ojster zapor od treh do šestih mescov, in po okolišinah še huji kazen je postavljena na tak pregrešek. (Kaz. postava §. 507.).

V. Poglavje.

Od ravnanja pri sklepanji zakona.

53. Kdaj se taki, ki hočejo zakon skleniti, smejo pripustiti k poroki?

K poroki se tisti, kteri hočejo zakon skleniti, smejo še le pripustiti, če njih zvezi, kolikor se da izvediti, ni noben zader-

šek nasproti, in če so storili vse, kar cerkvene postave zapovedujejo, de se neveljavni ali nedopušeni zakoni odvernejo. Tako previdno ravnanje ukazuje duhovnim pastirjem podučenje za cerkvene sodnije. (1. del §. 70.)

Vse dozdanje razlaganje je pokazalo, na koliko reči se je treba ozirati, de bo zakon po Božji in cerkveni postavi zamogel imeti veljavnost, in de se pri njegovim sklepanji ne stori kak pregrešek. Duhovniga pastirja, kterimu zlasti gre pri sklepanji zakona v pričo biti, ali ženina in nevesto poročiti, nar bolj zadeva ta naloga, paziti, de se med njemu izročeni verniki ne nameri kak neveljaven ali nedopušen zakon. Rimski ritval za to stran opominja: „Duhovni pastir, kadar se mu naznani, de se ima v njegovi fari kak zakon skleniti, naj od tistih, kterih se tiče, nar pred pozvé, ktere in kakošne so osebe, ki hočejo zakon skleniti, ali je med njimi kak postaven zaderžek, ali po svoji volji, prosto in po spodobnosti zakramenta hočejo zakon skleniti, ali so tudi v postavni starosti.“ (De sacr. matrimonii). Zategavoljo je potreba, de duhovni pastir, kadar se ženin in nevesta pri njem oglasita zavoljo oklicov, precej v začetku iše vse spoznati, kar mu je treba vediti zastran namenjeniga zakona; in sicer pri tem ni zadosti, vprašati samo ženina in nevesto, temuč treba se je obrniti tudi na očeta ali varha, treba je vprašati priče, ktere po navadi pridejo z ženinam in nevesto, ker tistim morajo vse okolišine bolj znane biti. To pozvedovanje se imenuje po navadi izpraševanje ženina in neveste.

Kaj posebniga mora duhovni pastir pozvediti in in izprašati pri takih, ki se pred njim oglasijo zastran sklenitve zakona? Pred drugim mora duhovni pastir spoznati osebi ženina in neveste; kolikor mu tedaj nista znana, mora vprašati za imé in priimek vsakteriga, tudi za obojne starše, za očeta in mater. Dalje mora vediti za obeh rojstni kraj in sedanje stanovašise; po tem rzsodi, če gresta pod njegovo duhovno oblast, ali če stoji kateri pod drugim duhovnim pastirjem. Vprašati mora dalje za starost vsakteriga; po tem razloči, če je kateri nedorasel, in tedaj še ne za zakon; ali če je kateri še maloleten, in potrebuje posebne privolitve staršev ali varhov. Pozvediti mora stan vsakteriga, če je še popolnoma nezaročen ali ledik, če je vdovec ali vdova; po tem ve paziti, de bi ženinu ali nevesti ne bila na poti kaka poprejšnja zakonska zveza. Vprašati mora za posebni značaj vsakteriga, po stanu, po posesti, po službi ali opravilu, zlasti po okolišini vojaške službe pri ženinu; po takim odloči, kakošniga deržavniga privoljenja je treba, ali od politiške gosposke, ali od višjiga v deržavni uradni, ali pa od vojaške oblasti. Paziti mora tudi, če kaki drugi zaderžki niso na poti novi zakonski zvezi; pred drugim, če zaročenca s prosto in resnično voljo gresta v zakon, če kterimu ne pomanjkuje potrebniga razuma, če ni vmes kaciga siljenja ali strahu od strani staršev ali drugih oseb. Ozreti se mora na sorodstvo ali svaštvo, zlahto ali švagerstvo, ki utegne zakon brániti; že imena ženina in neveste večkrat budijo sumljenje, de bi kak zaderžek lahko imel svoje mesto; treba je pa

tudi, de zaročenci, njih starši ali znanci, bolj poznajo razmere svoje rodovine, in de svoje vednosti ali dvome o tem odkritoserčno razodenejo duhovniku pastirju. Ne sme v nemar pustiti tudi bolj skritih zadržkov, kot sorodstva pri takih, ki niso po zakonsko rojeni, ali svaštva pri takih, ki so se pregrešili z osebo, koja je z drugim delam v rodu; v časih tudi zadržka, ki izhaja iz prejšnjiga prešeštva, ali iz streženja po življenji družiga zakonskiga dela. Vprašati mora zastran manj čislanih zadržkov, zastran tretjiga in četertiga kolena v sorodstvu in svaštvu, zastran duhovniga sorodstva ali zastran tirjanja očitne spodobnosti po zarokah. Večkrat mora oko obrniti na zaroko, ki je bila storjena z drugo osebo, in napotje napravlja novi zavezi; v časih, po okolišinah oseb, mora vprašati, če ni kaka Bogu storjena obljuba zadržek zakonske zveze.

To izpraševanje da manj opraviti, kadar sta ženin in nevesta domača, in duhovniku pastirju znana; nekaj da lastna vednost pri takih na znanje, nekaj pokažejo farne bukve. Drugač je, kadar sta ženin in nevesta sicer domača, pa duhovniku pastirju bolj neznan, ali ker sam zavoljo ne dolge službe še ni spoznal svojih ljudi, ali ker je število duš preveliko, kot na velikih farah ali pa zlasti v večjih mestih; takrat je treba bolj na tanko pregledati farne bukve, bolj skerbno poprašati verjetne može ali veljavne priče, zlasti hišne gospodarje. V tem oziru se kaže potrebno, de so bukve stanu vsih duš cele fare prav po redu spisane, in de se duhovni pastir tudi v drugih farnih bukvah lahko ve znajti; pri novih farah, kterih bukve ne segajo daleč v poprejšnji čas, je priporočitve vredno, si napraviti kratke izpise iz bukev stare fare, posebno iz kerstnih bukev, ker drugač se zlasti zadržek sorodstva in svaštva ne more lahko jasno in gotovo dokazati. Dobro je tudi de ima duhovni pastir ptuje posle in sploh vse osebe, ki imajo začasno ali nepravo domovališo v njegovi fari, kar je mogoče, na tanko zapisane: to mu polajša spolnovanje njegove dožnosti v drugih ozirih duhovniga pastirstva, posebno pa mu prihaja v dobro pri sklepanji zakona med takimi osebami. Posebne previdnosti je treba duhovniku pastirju, kadar ženin ali nevesta ni iz njegove fare, ali kadar kteri ima pod njegovo oblastjo le nepravo domovališo, drugod pa rojstni kraj ali pravo domovališo; takrat se duhovni pastir celo ne sme zadovoljiti z golo besedo zaročencov ali pridruženih prič, ampak veljavne pisma mu morajo vse posebne zadeve razjasniti in zagotoviti.

Kakošne pisma ali pravne liste mora duhovni pastir tirjati od ženina ali neveste, ki nima praviga domovališa v njegovi fari, ali kteri v njegovih farnih bukvah ni po celim redu zapisan? Podučenje za duhovne sodnije govori, de, kadar starost in rodovina ženina ali neveste ni znana iz domačih farnih bukev, mora donesen biti po redu spisan kerstni ali rojni list (I. del §. 70.); enako se glasi tudi cesarska postava za katoliške zakone (§. 21.). Teга lista pa naj duhovni pastir ne tirja še le pri poroki, temuč že pred oklici, ker ravno iz tistiga spregleda vse okolišine, na ktere mora paziti, ali ktere mora že v oklicu imenovati. Kadar zaročenci ne

morejo donesti kerstniga lista, se mora duhovni pastir obrniti do svojiga škofa; v porazumljenji z duhovno oblastjo po tem tudi od deržavne strani pregleda deželno poglavarstvo ali kresijska gosposka, de se reši potreba, kerstni list donášati; tako imenovane postave določujejo to reč. Dalje mora ženin ali nevesta iz vnanje fare, kolikor se to za gotovo ne sprevidi iz drugih pisem, donesti spričevanje prostiga stanu, to je, neporočen mora iskazati se bitni list (Ledigschein), vdovec ali vdova pa smertni list poprejšnjiga družeta, ali pa v drugačnih okolišinah izrek smerti po višji duhovni in deržavni oblasti. Dalje morajo privolitni listi deržavne sodnije, ali politiške gosposke, ali višjiga cesarske uradnije, ali vojaške oblasti vsi doneseni in skazani biti v izvirnih spisih; nar bolj prav je, de duhovni pastir še oklicov ne začne, dokler vsih tacih listov nima v rokah; posebne kazni pa se žugajo duhovnimu pastirju, ko bi on opravil poroko ženina in neveste, dokler se nista izkazala s potrebnimi spričevavnimi pismi. Zavoljo stanovališa ali posebniga značaja se mora duhovni pastir v časih ozreti na domovinski list, ali na pravne pisma posesti ali opravila in službe. Kadar se morajo oklici opraviti tudi v kaki drugi fari, mora pred poroko tudi oklicni list donesen in skazan biti; kadar je bilo potreba odveze ali pregleda kaciga zadržka, mora vselej tudi donesen biti odvezni list.

Vse to izpraševanje ženina in neveste je naloga lastniga duhovniga pastirja obeh; kadar pa sta ženin in nevesta vsak iz druge fare, mora na vse potrebne pozvedbe posebno tisti duhovni pastir paziti, kateri opravlja poroko; vender se to delo rado tako deli, de vsak duhovni pastir izpraša svoj del, in po tem drugimu da potrebne naznanila, le za pisma zlasti vpraša poročevavec. Vse zadeve, za ktere je duhovnimu pastirju vprašati pred poroko ali še pred oklici, so bile že spredaj obilno razložene. Posebno se mora v novič opomniti, kolike previdnosti je potreba pri zunanjih, to je, pri takih osebah, ki so iz pod druge deržavne oblasti; taki morajo razun drugih pisem tudi izkazati privolitne pisma iz svoje zunanje domačije; tudi duhovni pastir takih sploh ne sme poročevati, dokler vse reči ni naznanil svojimu škofijstvu, in od tod prejel privolitve. Enako duhovni pastir ne sme poročevati takih, kateri nimajo nobeniga domovališa, ne praviga ne nepraviga, dokler mu škofijstvo ne da dopušenja. (I. del §. 71. 73.).

Kar se pozve pri izpraševanji ženina in neveste, je potreba zapisati v posebne izpraševanjske bukve (Trauungsrapulare) zlasti ondi, kjer je večji število tacih, ki hočejo zakon skleniti. Tak zapisnik namreč duhovnimu pastirju polajša spomin tega, kar mu je tirjati pri vsaki poroki pisem ali spričevanj, mu da na znanje potrebne reči, ki so zaznamnjati v oklicne bukve ali v oklicni list; ondi je prostor za opombe, ki se mu ponudijo med oklici, tudi priprava za tehten zagovor, ako bi zastran kteriga zakona po tem vstalo kako vprašanje. Poleg oklicnih bukev in poleg posebnih opomb, ki so zaznamovane v izpraševanjskih bukvah, zamore duhovni pastir z mirno vestjo tudi oklicen list dati, v katerim ne zapiše samo imen ženina in neveste, domovališa, starosti, staršev,

stanu, vere, oklicnih dni, temuč tudi okolišino, če se je kak cerkven ali državljansk zaderžek razodel ali ne.

54. Ali se smejo k poroki pripustiti taki, kateri poglavitnih resnic keršanske vere ne znajo?

Ker je zakon zakrament nove zaveze, in ker tistim, ki se po njem zvežejo, naklada svete in pretehtne dolžnosti, zatorej se ne smejo k poroki pripustiti taki, kateri poglavitnih resnic keršanske vere ne znajo; še več, dokler se taki ne naučijo nar potrebnišiga od Boga in njegovih zapoved, naj duhovni pastirji ne zacenjajo oklicov njih zakona. Tako ukazuje podučenje za cerkvene sodnije. (I. del 74.).

Pot do zakramentov svete cerkve je odperta le tistim, ki so v Božjih resnicah zadosti podučeni, in po takim z zavestjo in pričanjem verujejo v Boga in v Jezusa Kristusa; ako se tako znanje pri kerstu otrok ne tirja, ker niso za to zmožni, in jim je sveti zakrament vender potreben, potrebnost podučenja v sveti veri toliko bolj nastopa pri njih, kateri imajo pozneje otroke, ki jim jih Bog da, podučevati v sveti veri. Zatorej rimski ritval ukazuje duhovnim pastirjem, vprašati ženina in nevesto, če oba vesta poglavitne resnice svete vere, ker morata po tem otroke v njih podučevati; dalje jim zapoveduje, učiti ženina in nevesto poleg s. pisma in po zgledu Tobija in Sare, kako naj pobožno stopijo v zakon, in kako naj se v zakonu prav, spodobno in keršansko obnašajo. (De sacramento matrimonii). Obilno razlaga papež Benedikt XIV., de se ne smejo v zakon vezati taki, pri kterih najde duhovni pastir, de ne vedo, kar je potreba k zveličanju; de v taki okolišini gre škofam, prepovedati sklenitev zakona, in de imajo duhovni pastirji pravico, jo za čas zaderževati, dokler se zaročenci ne naučijo potrebnih reči. (De synodo dioec. l. 8. c. 14.).

Kaj tedaj ima duhovni pastir ženina in nevesto vprašati in učiti zastran svete vere? Kar je potreba vsakterimu kristjanu vediti od Boga in od Božjih zapoved, to gre pred drugim vprašati ali po potrebi več razložiti; tega vprašanja ni potreba nezmerno razširjati, vender toliko naj se duhovni pastir pomudi, de poglavitne reči od vere, od Božjih zapoved in od svetih zakramentov ali izpraša ali sam nekoliko razloži, ali po okolišinah saj bolj kratko povzame. Potem pa se je treba bolj posebno pomuditi v nauku od zakona; to razlaganje se utegne ali posebej vzeti, ali pa v versto splošniga nauka pridjati. Začetek zakona se nahaja v stvarjenji prvih človekov; povračevanje zakona na pervo vrednost in na veljavo svetiga zakramenta se daje na znanje v naukih in napravah Kristusovih, zlasti v njegovim prvim čudežu. V čerterti zapovedi Božji se obsegajo dolžnosti zakonskih med seboj, vzajemno spoštovanje, vzajemna ljubezen in pomoč, očetovska skerb na eni, voljna pokoršina na drugi strani; dalje tudi dolžnosti staršev do otrok, skerb za njih dušo in za njih telo. K šesti zapovedi se priklepa zakonska zvestoba, zakonska čistost in sveta sramožljivost,

prava in pred Bogom neomadežana raba zakonske dolžnosti; nauk v tej reči, ki potrebuje posebne previdnosti, se utegne naslanjati na podučenje angela Rafaela in na razlaganje s. Pavla (Tob. 6, 16–22: 1. Kor. 7, 1–6.), ali na besedo s. Franciška Salezja (Filoleja p. 39.). Pri nauku od svetih zakramentov se utegne pridjati, kar imajo starši pri svojih otrocih pomniti zastran prejemanja teh studencov milosti, zlasti kar se tiče s. kersta; po tem razloži, kako se je treba pripravljati za vreden nastop svetiga zakona, in kako se je treba obnašati pri njegovi sklenitvi. Kadar duhovni pastir zadene na bolj nevedne zaročence, se mu je več pomuditi pri vprašanji in podučevanji; kadar se mu namerijo bolj neverni, mu je treba bolj močno in razvidno pred oči staviti dokaze svete vere, kadar pa mu naproti pridejo bolj razujzdani, jih mora s posebno skerbjo napeljevati k pravi pokori in h keršanskimu življenju. Posebno napeljevanje za to podučenje duhovnimu pastirju dajejo sploh bukve, ki razlagajo duhovno pastirstvo, zlasti pa bukve, ki posebej razlagajo zakrament s. zakona in dolžnosti zakonskih, kakoršne se nahajajo v nemškim, pa tudi v slovenskim jeziku.

Ko je to izpraševanje in podučenje končano, si duhovni pastir tudi v svojih izpraševanjskih bukvah utegne zaznamovati, kakošna de je vednost keršanskiga nauka pri vsakterim zaročencu; kadar pa se imajo oklici tudi v drugi fari zgoditi, ali kadar ima drug duhoven pastir poroko opraviti, ali kadar se ima prošnja za odvezo kaciga zadržka, za pregled eniga ali več oklicov, ali za privo-ljenje zakona pri državni oblasti vložiti, takrat se spričevanje znanja keršanskiga nauka posebej spisano dalje izroči; v tem spričenji se oseba ženina ali neveste po vsih okolišinah določi, ki se po navadi imenujejo v oklicih.

55. S kakošnim sercam in s kakošnim djanjem se morata ženin in nevesta pripraviti za sklenitev zakona?

Spodobi se, de ženin in nevesta, preden v pričo cerkve skleneta zavezo za vse žive dni, svoje serce očistita v zakramentu svete pokore, in presveto rešnje Telo Gospodovo pobožno prejmeta, tudi, dokler ne prejmeta mašnikoviga blagoslova ali šegna v Božji hiši, ne smeta prebivati skupaj v eni hiši. To priporočuje podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 75.)

Zakon je zakrament nove zaveze, in sicer se šteje med zakramente živih; ženin in nevesta, ki hočeta vredno nastopiti zakonski stan, morata tedaj biti brez smertniga greha in v gnadi Božji, in potreba je, de svojo vest poprej očistita v zakramentu svete pokore. Tudi morata skerbeti, de svoj zakon skleneta prav v Gospodu, to je, v zvezi s Kristusam, svojim Zveličarjem, ki je zakon posvetil in povzdignil do vrednosti zakramenta; zatorej je tudi spodobno, de se z Gospodam skleneta v presvetim zakramentu rešnjiga Telesa. Tridentinski zbor na ravnost opominja ženina in nevesto, „de preden zakon skleneta, se skerbno spovesta svojih grehov, in pobožno pristopita k presvetimu zakramentu vse milosti“.

(Sej. 24. Od preravnave zak. p. 1). Poseben sklep svetiga društva Trident. zbora celo prepoveduje duhovnu, vdeležiti se pri sklepanji zakona takih, ki se niso spovedali. (Sklep. l. 1852). Iz tega je tudi jasno, de duhovni pastir ne sme opravljati poroke takih, ki so očitni grešniki, ali pa od cerkve ločeni, dokler se ne spreobernejo ali ne spravijo s sveto cerkvijo, kakor s Alfons Ligorijan tudi posebej opomni. (Homo ap. tr. 14. n. 6.). Iz tega uzroka je tudi posebna previdnost zapovedana pri mešanih zakonih, kakor je bilo zgoraj razloženo. (Štev. 49.). Še drugi uzrok je, zakaj cerkev zapoveduje pred poroko spoved; ravno v spovedi se namreč utegnejo razodeti kaki skriti zakonski zadržki, zavoljo katerih se mora iskati odveza, dokler zakon še ni sklenjen, ali pa sklenitev zakona celama opustiti, kadar se zadržek ne da poravnati. Ravno zategavoljo ukazuje Tridentinski zbor, de se spoved opravi saj tri dni pred sklenitvo zakona, in postave nekterih škofij pišejo, de se mora to saj osem dni poprej zgoditi. Poslednji dan pred poroko bi to utegnilo prepozno biti; ali pa bi se poroka mogla zgoditi z zadržkam vred, de bi se ne razodelo kako pohujšanje, in po tem bi se mogla brez odlašanja pa s težavo iskati odveza. (Primeri Kutschker Eherecht III. b. §. 175. Loberschiner §. 25.). Skerbni duhovni pastirji, de vsimu temu ložje zadostijo, deržijo ženine in neveste na to, de pridejo k spovedi precej v začetku oklicov; in ne bilo bi napačno, de bi se povsod ravnalo po enakim vodilu. Desiravno pa je spoved nekaj časa pred poroko opravljena, je tiste vender zopet treba zadnji čas pred poroko, de poročenci toliko bolj gotovo čisti vsiga madeža in v gnadi Božji prejmejo sveti zakrament, in de se tudi za takrat pripravijo k svetimu obhajilu. Ker se tiče zakramenta svetiga rešnjiga Telesa, priporočuje beseda katoliške cerkve v mašnih bukvah, de ga ženin in nevesta prejmeta o dnevi poroke med sveto mašo v kateri se novi zakon blagoslovi. Dobro je, ženine in neveste na to staro lepo navado svete cerkve vaditi, de se obhajanju zakonske zveze s tem pridobi večji spodobnost in čast, kjer pa se to ne more zgoditi, ker na pr. ženini in neveste od daljave pridejo, naj se pa tisti toliko bolj pobožno pred ta dan približajo presveti mizi Gospodovi. Ker je spoved ženinu in nevesti zapovedana pred poroko, zatorej se morajo taki, ki jo drugod opravijo, s posebnim listam skazati, de so to dolžnost spolnili.

Spoved, ktera se tirja pred poroko, mora biti s posebno skerbjo opravljena, zakaj takrat se stori odloček za celo življenje poročencov. Večidel tedaj ni zadosti, de se ženin ali nevesta pri tej spovedi ozre le v malo svojih dni, le v čas od zadnje spovedi; dalje se mora segati, de se poravna, kar je bilo poprej v obtoževanji premalo natančno, ali kar je bilo v kesanji in poboljšanji premalo resnično. Zlasti je treba globokeje pretresti tiste reči, iz katerih utegnejo izhajati zakonski zadržki, storjene zaveze proti Bogu ali proti bližnjimu, obljube in zaroke; dalje zadolžene pregrehe zoper čistost, izvirke nepošteniga sorodstva in svaštva ali družiga zadržka. Iz tega je jasno, de pred nastopam zakonskiga stanu je sploh zelo koristna ali celo potrebna dolga spoved. Tudi je o takim

potu bolj prav, de ženin in nevesta svojo spoved opravita pred svojim lastnim duhovnim pastirjem; zakaj tisti je nar bolj na tem, gledati in vprašati za vse to, kar sega na zakon, ki se ima skleniti. Poročenci sami pa morajo toliko bolj skerbeti, de svojo spoved dobro opravijo, ne samo s tem, de se čisto spovedo, temuč tudi, de se resnično skesajo in poboljšajo. Spovednik sicer v taki priložnosti, ko se je treba pripraviti za zakrament svetiga zakona, utegne bolj usmiljeno ravnati; pa naj grešnik pomnibesede s. Avgušтина: „Zakramente damo, varnosti ne damo“. Po posebnih okolišinah pa se bo duhovni pastir tudi mogel deržati tega vodila: Raji manjši hudo kakor večji hudo; če že ima biti zakon nevreden, boljše, de ni nevredna tudi spoved, še bolj, de ni nevredno tudi s. obhajilo. (Primeri Kutschker III. b. §. 175.). — Sveto obhajilo pa naj se zgodi tudi s posebno pobožnostjo, ženin in nevesta naj ondi po duhu povabita Kristusa v svate, kakor se je zgodilo na ženitnini v Kani Galilejski; nar boljši svat je pač Kristus, on tudi ostane z ženinam in nevesto za vselej, ko drugi svatje kmalo gredo, vsak svojo pot.

Razun tega je potreba, de ženin in nevesta v času svoje zaroke vse odverneta, kar bi njima utegnilo dati priložnost v greh, ali drugim biti v spodtkljej. Zatorej je posebno opominjevanje Tridentinskiga zbora, de pred prejetjem zakonskiga blagoslova ženin in nevesta ne prebivata skupej v eni hiši; de tedaj, če sta bila poprej pod eno streho, se v tem času razločita. (Sej. 24. od preravnave zakona p. 1.). Tudi, kolikor v tem času skup zadeneta iz posebnih uzrokov, naj se to ne zgodi drugač, razun v pričo staršev ali drugih poštenih ljudi, in sploh naj se deržita vsak zase v vsi spodobnosti. Tudi je potreba, de se z molitvo in drugimi dobrimi deli pripravljata za sveti zakrament. Nauk angela Rafaela ima tukaj svoje mesto, ker je opominjal mladiga Tobija, se o svoji zaroki čisto deržati, in z nevesto le v molitvi se muditi. Lepa je tudi po tem beseda Tobijeva, ki jo je govoril svoji nevesti: Sara, vstani, moliva danes, jutri in po jutrišnjim; otroka svetnikov sva, se ne moreva združiti kakor narodje, ki Boga ne poznajo. (Tob. 7, 17: 8, 4. 5.).

56. S kakošnjimi svetimi šegami in pobožnimi navadami se obhaja sklenitev zakona?

Duhovni pastir, oblečen kakor pri svetih opravilih, v cerkvi pred droma pričama s serčno besedo opomni ženina in nevesto na svetost in na dolžnosti zakona; vpraša vsakteriga za privoljenje v zakonsko zvezo, po njunim zaterjenji jima veli roke skleniti, in v imenu Očeta, Sina in s. Duha sklene njun zakon; po tem blagoslovi perstana, in opravi še posebno molitev; v poslednje obhaja sveto mašo in vmes blagoslovi novi zakon, če nevesta ni bila še poprej poročena. Tako je pisano v rimskim ritualu, in tudi v ritualih posebnih škofij.

Kadar je trojni oklic noviga zakona opravljen, in vse drugo v redu, ženin in nevesta z dvema pričama, tudi spremljena po

starših in znancih, prideta v cerkev; zakaj spodobno je nar bolj, de se zakon sklene v Božji hiši, le poseben uzrok, na pr. smertna bolezen eniga dela, bi to utegnili drugej dopustiti. Tudi se to zgodi nar raji predpoldanji čas, kakor velevajo postave mnogih škofij; zakaj zjutraj je duh bolj zbran, in tudi je takrat čas za sveto obhajilo. Mašnik, ki sprejme ženina in nevesto v imenu Božje cerkve, stopi pred altar, oblečen kakor pri svetih opravilih; ženin in nevesta se bližata altarju, praznično oblečena, pristopijo tudi dve priče in drugi svatje, vsi čedno napravljeni, kakor se spodobi pri svetim opravilu. Nevesta, ako je devica, nosi na glavi zelen ali cveteč venec, znamenje neoskrunjene čistosti; blagorin čast ji, ako ga zamore in sme pokazati, ne samo pred svetam, temuč tudi pred Bogam in svojo vestjo; to je vredno, de se s posebno močjo priporočuje kersanskim deklicam. Drug in družica, tovarš in tovaršica, spremeljata tudi ženina in nevesto, ki slovo jemljeta od neporočeniga stanu; tudi nebeški ženin, Kristus je imenoval Janeza Kerstnika svojiga druga; cvetlice v rokah ali na glavi imajo vsi svatje, v znamenje lepih čednost, ki morajo lepšati zakonski stan.

Poroka se začne s kratkim govoram, v katerim mašnik ženinu in nevesti v poslednje da v pomislik svetost in dolžnosti zakonskiga stanu; po tem dasa oba z besedo in drugimi znamenji svoje privoljenje na znanje. Mašnik vpraša namreč ženina po imenu: „I., ali hočeš pričujočo nevesto I. vzeti za svojo pravo ženo po šegi svete matere katoliške cerkve? Enako vpraša nevesto: „I., ali hočeš pričujočiga ženina I. vzeti za svojiga praviga moža po šegi svete matere katoliške cerkve?“ Vsakteri zase odgovori: Hočem (de, ja)“. Zdaj mašnik veli obema, skleniti desni roki, kar je znamenje, de svoje privoljenje v to zvezo očitno poterdita; po tem reče: „Jez vaji zvežem v imenu Očeta in Sina in svetiga Duha“; med tem stori z roko sveti križ, in oba pokropi z blagoslovljeno vodo. Tako je pisano v rimskim ritualu; rituali ali bukve za svete opravila po posebnih škofijah vprašanje do ženina in neveste nekoliko bolj raztegujejo; tudi velevajo, sklenjeni desnici ženina in neveste s štolo navskriž obviti, kar je znamenje, de Kristus sam ženina in nevesto zveže z nerazvezljivo zavezo. Dalje mašnik blagoslovi perstan za nevesto, ali tudi dva perstana, za ženina in za nevesto; ženin da svoj perstan nevesti, nevesta pa ženinu, in sicer na četerti perst leve roke, ki se ravno od perstana imenuje zlati ali imenitni. Perstan, ki je okrogel in nima konca, je podoba, de tudi zakonska zveza nima konca razun v smerti; de se pa nosi na levi roki, je od tod, ker desnica po besedi s. Avguščina pomeni prihodnje življenje, levica pa sedanje, za ktero zakon ravno velja; de ni na prvim perstu, ampak dalje na četertim, kaže, de je zveza z Bogam in Kristusam perva, za njo še le hodi zveza s pozemeljskim ženinam. H koncu mašnik opravi še molitev, v kateri prosi, de bi Bog poterdil in ohranil zvezo, ki se je tukaj storila.

S tem opravilam je sklenjeno to, kar gre k prejetju svetiga zakramenta; po navadi katoliške cerkve pa se sklepanje družji še z drugimi svetimi opravili. Po dopolnjeni poroki namreč sledi da-

ritev svete maše, in med njo poseben blagoslov nad ženinam in nevesto; ta pobožna navada je bila znana v vsih časih svete cerkve, vendar v naših krajih je mnogo let sem več ali manj v nemar pušana. Stari cerkveni pisatelj Tertulijan govori: Kje sim v stanu dopovedati srečo tistiga zakona, ki ga cerkev sklene, sveta daritev poterdi, mašnikov blagoslov zaznamnja, angeli oznanijo, in in Oče nebeški za dobriga spozna“. (Ad uxor. c. 9.). Razun drugih papežev, cerkvenih učencikov in zborov pozneje govori Nikolaj I. papež: Ženin in nevesta se postavita v cerkev Gospodovo z daritvo, ki jo po mašnikovih rokah Bogu prinesiti imata, in tako v poslednje prejmeta nebeški blagoslov“. (Decret. l. 30. qu. 5. c. 3.). Beseda Tridentinskiga zbora pa je: „Sveti zbor opominja ženine in neveste, de pred prejetjem mašnikoviga blagoslova ne prebivajo skupaj v eni hiši, ter odloči, de to blagoslovljenje opravi le lastni duhovni pastir in le z njegovim privoljenjem drug mašnik (Sej. 24. od preravnave zak. p. 1.).

Samo na sebi je jasno, de je spodobno, tako tehtno opravilo kakor je sklepanje zakona, dopolniti z obhajanjem svete maše; sej se tudi pri nekterih drugih zakramentih in pri mnogih cerkvenih blagoslovih sklep godi s to sveto daritevjo; in ako se prazniki zlasti posvečujejo s poslušanjem svete maše, je dan poroke gotovo tudi nekakošen praznik za ženina in nevesto. Pomniti pa se mora, de katoliška cerkev za ženina in nevesto, kadar ona še ni bila nikdar poročena, opravlja lastno sveto mašo; molitve namreč se obračajo na nova zakonska, list oznanuje svetost in dolžnosti zakona, in evangeli uči nerazvezljivost zakonske zveze; in ako se zavoljo večjiga praznika opravi sveta maša od tistiga svetiga dneva, se vendar privzamejo posebne molitve za ženina in nevesto. Blagoslov pa, od kteriga govorijo cerkveni pastirji in učenci, in kteriga priporočuje Tridentinski zbor, ni v tistih molitvah, ki se opravljajo pri poroki, in so bile spredaj imenovane; ampak je blagoslov, ki ga mašnik ženinu in nevesti deli v sredi daritve svete maše, kakor posebej razlaga papež Benedikt XIV. (Institut. eccl. n. 80.). Po molitvi Očenaša namreč se mašnik oberne proti ženinu in nevesti, ki pred njim klečita, ter moli; de Bog, ki je zakon v začetku postavil in ga potem po posebni skrivnosti posvetil, blagoslovi nevesto de bo kakor žene stare zaveze, verna, modra, zvesta, sramožljiva, čista; de on da obema zakonskima, gledati veselo svoje otroke, doseči zaželjeno starost, in priti v nebeško kraljestvo. Pred koncem svete maše se mašnik zopet oberne do novih zakonskih, ter moli: de Bog Abrahamov, Izakov in Jakopov izpolni nad njima svoj blagoslov, jima da veselje v otrocih, in kdaj dodeli večno življenje. Potem se pokropi oba z blagoslovljeno vodo, in ji opominja si zvestobo deržati, se serčno ljubiti, in v Božjim strahu ostati.

Sveta maša in blagoslovljenje ženina in neveste se sicer terdo ne zapoveduje, vendar se močno priporočuje, kakor je jasno iz prejšnjiga razlaganja. Ni tedaj dobro, de se o poroki sveta maša večkrat rada opušča iz gole nemarnosti, blagoslovljenje ženina in neveste pa večjidel celo nič ne čišla; tako slovesno opravilo je vendar v stanu, svetost zakona bolj svetlo pred oči postaviti, in pri pri-

prostim ljudstvu bolj spodobno obhajanje ženitnin napeljati; cerkveni blagoslov tudi gotovo zadobi obilniši pomoč z nebes, ki je nova zakonska toliko potrebujeta. Kadar je nevesta vdova, se mora blagoslovljenje sicer opustiti, ker ga je prejela že o prvi poroki, tudi sveta maša s posebnimi molitvami za nova zakonska se ne sme jemati, kakor ukazuje rimski ritual; vendar pobožni poročenci taci ga svojiga domačiga praznika ne bodo lahko tako pušali, de bi ne slišali svete maše. Dan poroke mora biti sploh svet dan za nove zakonske; zatorej se mora tudi ženitnina obhajati z vso spodobnostjo in zmernostjo, kakor veleva cerkev v rimskim ritualu. Tako obnašanje bodi ondi kakor na ženitnini v Kani, de bo zamogel tudi Kristus ostati med svati; ali kakor je bilo na Tobijevi ženitnini, kjer so se gostovali v strahu Gospodovim in so Boga hvalili. (Jan. 2, 1. in d. Tob. 7, 17: 9, 12.). Zgled pobožniga Tobija naj ženin in nevesta pomnita tudi v tem, kar je storil po povelji angelovim, po tem ko je vzel nevesto; le v molitvi se je namreč z njo mudil perve tri noči. (Tob. 8, 3.)

57. Kako mora duhovni pastir sklenjeni zakon zapisati v poročnih bukvah?

Duhovni pastir, kterimu gre pravica, poroko opraviti, mora sklenjeni zakon z vsimi okolišinami, ki so potrebne ali koristne za dokaz spričevanja, z lastno roko zapisati v poročne bukve svoje fare. To ukazuje podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 76).

Tehtna reč je to, de se sklenjeni zakon zamore za gotovo spričati, če se dvomi ali pritožbe nasprot vzdignejo; tehtno je tudi, de se rodovina vsaciga zakonskiga tudi pozneje zamore lahko pozvediti, ko vstane vprašanje zavoljo sorodstva ali svaštva. Zatorej je Tridentinski zbor ukazal: „Naj ima duhovni pastir bukve, kjer imena novih zakonskih in prič, in tudi dan in kraj sklenjeniga zakona vpiše, ki naj jih tudi skerbno varuje“. (Sej. 24. od preravnave zak. p. 1.). Rimski ritual obsega na koncu tudi posebne zglede, kako se novi zakonski zapisujejo v poročne bukve, in kako naj se ondi zaznamnjajo posebne okolišine. Lastne novejši škofijske in cesarske postave to reč bolj na drobno določujejo, in podoba poročnih bukev je na tanko predpisana. (Primeri podučenje za d. sodn. §. 76. 77. Post. za kat. zakone §. 28—30.).

Po teh predpisih se mora tedaj v poročnih bukvah zapisati: Leto, mesec in dan poroke; domovališče, po okolišinah tudi rojstni kraj s hišno številiko, kerstno ime in značaj po rodu ali službi ali opravilu, vera in starost, stan, neporočen ali vdovsk, tako ženina kakor neveste; tudi ime in priimek, vera in stan staršev ženinovih in nevestinih, očeta in matere; dalje ime in priimek, stan in vera obeh prič; in v poslednje ime duhovniga pastirja, pred kterim se je poroka zgodila. Razun vsiga tega se morajo zaznamnjati zadržki, ki so utegnili na pot priti, in pa način, po kterim so bili poravnani, tedaj vse pisma, ktere to poravnanje spričujejo. V število teh pisem gre: privoljenje politiške gosposke ali državne

uradnije po posebnih deržavljanskih zadevah, pri vojaških osebah pa privoljenje dotične vojaške oblasti; pri maloletnih, ki imajo očeta, list njegove privolitve, ali pa poseben zaznamek v poročnih bukvah s podpisom očeta in prič; pri maloletnih, ki nimajo očeta, privoljenje deržavne sodnije kot višjiga varha; pri takih, katerih polnoletnost ni gotova, kerstni list; pri vdovcih ali v vdovah smertni list ali izrek smerti prejšnjiga družeta; pri vdovah, ki se pred šestimi mesci po moževi smerti v novič poročijo, privolitev dežel-niga poglavarstva; pri razvezanih katerih prejšnji zakon je bil neveljaven spoznan, izrek duhovne sodnije; pri osebah, ki imajo drugod svoje domovališe, oklicni list; pri osebah, katerim je bil kak zadržek na poti, dotična odveza ali spregled, enako tudi spregledeniga ali več oklicov; pri zmešanih zakonih razun spregleda tudi zagotovljenje katoliške izreje otrok; pri osebah brez domovališa ali iz zunanjih dežel tudi privoljenje in pooblastenje škofijstva.

Posebej je še ukazano: Kadar duhovni pastir za poroko pooblasti mašnika v kraji, kjer nima domovališa ne ženin ne nevesta, mu je treba, to reč zapisati v poročnih bukvah svoje fare. Duhovni pastir kraja, kjer se zakon sklene, mora to opravilo po pred razloženih podobi vpisati v poročne bukve svoje fare, in tudi pristaviti, od kteriga duhovniga pastirja mu je bilo pooblastenje dano. Uni duhovni pastir, ki je pooblastenje dal, pa mora opravljeno poroko tudi zapisati v poročnih bukvah svoje fare, in zato se mu mora sporočilo dati v osmih dneh. (Podučenje I. del §. 77.). Kadar je duhovni pastir poročil osebo, ki se šteje med nestoječo vojašino, mora precej po končanem opravilu poročni list po službini dolžnosti poslati k dotični vojaški oblasti, izpisek iz poročnih bukev pa dati do svojiga škofijstva; pri poroki rezervarja, ki ni v službi, pa je zadosti, samo poročni list poslati k dotičnemu vojaškemu poveljništvu. (Ces. postave I. 1843 in 1854).

Kadar se je avstrijsk deržavljan dal poročiti v zunanjih dezelah, pa svoje stanovanje vender ohrani v cesarstvu, mu deržavna postava za katoliške zakone ukazuje poskerbeti, de se njegov zakon zapiše v poročnih bukvah tiste fare, kjer ima zdaj stanovališče. (§. 75.). V taki okolišini je treba, de duhovni pastir tistiga kraja pisano prošnjo z dokazi sklenjeniga zakona pošlje do svojiga škofa, in počaka njegoviga odgovora, kakor je povedano v podučnji za cerkvene sodnije. (I. del §. 78.).

VI. Poglavje.

Od odveze zadržkov in poveljavanja zakona.

58. Kakošni zakonski zadržki odnehajo v posameznih namerkih, in po kakošni poti se to zgodi?

Nekteri zakonski zadržki nikdar ne odnehajo, ker tega nikakor ne dopusti natora in lastnija zakona. Božja ali cerkvena

postava; nekteri zaderški odnehajo ali sami po sebi, ko se okolišine spremenijo, ali ko se pomanjkljivo privoljenje z novim dostavi; tisti zakonski zaderški, ki se opirajo na določbe cerkvene postave, odnehavajo v posameznih namerkih, kadar se po postavi zadobi odveza ali spregled in če se izpolnijo pogoje, ki bi utegnile pristavljene biti. To se posnema iz podučjenja za duhovne sodnije. (I. del §. 79. 92. 93).

Kadar zakonu kak zaderžek stoji na poti, in je vender na tem, de se zveza sklene, ali de se sklenjena odveza ne razdere, takrat je treba dobro razločiti, ali je zaderžek tak, de po kaki strani zamore odnehati, in dalje, po kakošni postavni poti se to zamore zgoditi. So nekteri zaderžki, ki izhajajo iz nature in lastnije zakonske zveze, de jih ne more nobena moč na zemlji odpraviti; tako je ondi, kjer pomanjkuje dušne zmožnosti za privoljenje, kakor pri brezumnih, besnih ali norih; ali kjer se nahaja nezmožnost po telesni strani, kakor pri nezmožnih za opravljanje zakonske dolžnosti. So dalje zaderžki, ki se naslanjajo na posebno Božjo postavo, ktere ne more nobena oblast na sveti omajati; takošen zaderžek je veljavna zakonska vez, ki ne dopusti zveze s tretjo osebo, ali sorodnost v ravni versti med starši in otroci in daljnimi mlajši. So zopet zaderži, ki se opirajo nekaj na Božjo, nekaj na cerkveno postavo, pri katerih pa cerkev nikdar ne odnehuje; tako je pri različnosti vere med keršenimi in nekeršenimi, pri sorodstvu v prvim kolenu stranske verste med bratam in sestro, pri svaštvu v prvim kolenu ravne verste, med očmam in pasterko, tudi med tašo in pasterkam, ko svaštvo nahaja po pošteni poti; pri zaderžku skrivniga zakona, kjer se poroka ni zgodila pred duhovnim pastirjem in dvema pričama po postavi Tridentinskiga zбора; pri zaderžku uboja zakonskiga družeta, ko je pregreha očitna.

Nasprot so nekteri zaderžki taki, de se sicer za pričujočo dobo ne dajo odpraviti, pa časoma odnehajo sami od sebe; tako nedoraslost, ki ima svoj konec, ko človek doseže postavne leta, tudi telesna nezmožnost, kadar se da ozdraviti; celo zaderžek zakonske vezi utegne razdert biti, ko smert drugi del vzame. Drugi zaderžki so v prosti volji oseb, ki zakon sklenejo, in taki zamorejo nehati kadar dotična oseba svoje privoljenje v resnici da; tako je pri zaderžkih, ki izhajajo iz zmote in strahu, kjer privoljenje ni bilo pravo; tako pri ropu neveste, dokler je v roparjevi oblasti; tako tudi sploh ondi, kjer privolitev ni bila resnična. Dalje pa so tudi zaderžki, ki jih je cerkev postavila, in v katerih iz postavnih uzrokov tukaj težje in po redkim, tamkaj lažje in bolj pogosto odjenjuje od svoje ojstrosti; to odnehanje od terdiga tirjanja postave se imenuje odveza ali spregled. Zaderžki, v katerih cerkev celo celo redko in le iz silno tehtnih uzrokov odvezo deli, so: vez veljavno sklenjeniga pa ne izveršeniga zakona, višji posvečenje in slovesne obljube v miniškim redu; le iz tehtnih uzrokov in po redkim se daje odveza na drugim kolenu sorodstva v stranski versti med bratranci in seštričinami, na prvim in drugim kolenu svaštva v stranski versti, pri duhovnim sorodstvu med kerstnim botram in keršencam, pri uboji zakonskiga družeta, ko je pregreha skrita in

le v spovedi razodeta. Bolj lahka in pogostna je odveza pri drugih zadržkih, namreč na tretjim in čertim kolenu sorodstva in svaštva in tirjanja očitne spodobnosti, pri svaštvu iz nepoštene poti, pri duhovnim sorodstvu med botri in starši, pri zadržku iz prejšnje zaroke. V prepovedih, ki jih je postavila državna oblast, se tudi zamore spregled zadobiti, kadar se to po njeni razsodbi primerjeno kaže. Vse to je jasno iz podučjenja za duhovne sodnije (I. del §. 80. in 81.) in iz cesarske postave za katoliške zakone (§. 37. in 38.).

Ko je zadržek tak, ki nikdar ne odneha, ali ki se nikakor ne odveže, ali le po redkim pregleda, takrat naj duhovni pastir na ravnost odpravi zaročence, ali naj jih saj z vso močjo iše odverniti. Le takrat utegne hitreje vprašati za dotične okolišine in uzroke, kadar je zadržek iz med tistih, v katerih se večkrat ali bolj navadno deli odveza. Ondi sicer, kjer je zakon že sklenjen, in se po tem razodenejo zadržki, je bolj treba poskerbeti, če bi bila odveza mogoča, de bi se zakon ne razderal; ravno tako je v takim namerku več si prizadeti, de se pomankljivo privoljenje popravi, kadar je od tod prišel zadržek.

59. Kdo ima oblast, odvezo ali spregled deliti v zakonskih zadržkih?

Oblast, v razveznih ali razderavnih zadržkih odrezovati gre samimu apostoljskemu stolu, in temu je tudi prihranjena odveza v neslovesni obljudi čistosti in pri različnosti vere med katolicanom in nekatolicanom; škofje pa zamorejo odrezovati v vsih drugih zaviravnih zadržkih, s pooblastenjem apostoljskiga stola, pa tudi v daljših kolenih sorodstva, svaštva in tirjanja očitne spodobnosti, v duhovnim sorodstvu in pri zarokah; v državljanskih zadržkih pa tudi po svoje spregled deli državna oblast, Leto je jasno iz podučjenja za duhovne sodnije (I. del §. 79. 80.), in iz cesarske postave za katoliške zakone (§. 37. 38.).

Kakor ima cerkev pravico, postave dajati v zakonskih rečeh, in odločevati zakonske zadržke, tako ji gre tudi oblast, odvezo deliti v teh zadržkih, kadar je to mogoče, in se nahajajo zadosti tehtni uzroki. To stoji v besedah, ki jih je Gospod govoril aposteljniam: „Resnično, resnično, vam povem, kar koli bote zavezali na zemlji, bo zavezano tudi v nebesih; kar koli bote razvezali na zemlji, bo razvezano tudi v nebesih.“ (Mat. 18, 18).

Posebej se tedaj vpraša, kdo ima v cerkvi oblast, odvezo deliti v zakonskih zadržkih? Cela cerkev se v pričo stavi v vesoljnim zboru; vesoljni cerkveni zbori so tedaj večkrat stavili zakonske zadržke, pa so tudi v njih prejenjevali. Tako je četerti Lateranski zbor odpravil nekatere strani svaštva, prikratil je sploh zadržek sorodstva in svaštva do čerttega kolena, ko je poprej vezal do sedmiga rodu; Tridentinski zbor pa je polajšal zadržek duhovniga sorodstva in zadržek svaštva iz nepoštene združbe. Božja cerkev pa se v pričo stavi tudi v svojim poglavarji,

rimskim papeži; rimskemu papežu tedaj gre pravica, odvezo deliti v razveznih ali razderavnih zadržkih ravno tako, kakor mu gre oblast jih staviti; in on zlasti po samim deli odvezo v teh zadržkih, ko so vesoljni cerkveni zbori malokdaj na tem, rabiti to oblast. De ima rimski papež tako pravico in oblast, stoji v naredbi Gospodovi; zakaj s. Petru je Gospod pred drugimi apostelji dal ključe nebeškiga kraljestva, moč zavezovati in odvezovati. (Mat. 16, 19.). To oblast so rimski papeži tudi rabili, in sicer že v prvih stoletjih kersanske cerkve; tako na pr. je s. Gregor papež dovolil angleškemu narodu, zakone sklepati v tretjim in četertim rodu, ki je bil takrat že v prepovedi (Ep. 54. l. 2. ad Augustin.); Gregor II. je dopustil nemškemu narodu, ženitve delati v petim rodu in dalje, ki je takrat sicer med zadržke štet bil (Ep. 13. ad Bonifac). Tridentinski zbor, ki je mnogo postav naredil za zboljšanje cerkveniga stanu, zlasti tudi za preravnavo zakona, je posebno oblast papeževo v teh rečeh poterdil z besedo: „Sveti zbor izreče, de vse te postave so tako dane, de oblast apostoljskiga stola je in se razumē cela in neprikratena.“ (Sej. 25. p. 21.). Zatorej se je odveza v večjih zadržkih pred in potlej iskala in delila v Rimu pri namestnikih s. Petra. Škofam pa sama na sebi gre le oblast, pregledovati v zaviravnih ali prepovednih zadržkih; v razveznih zadržkih odveze ne morejo deliti brez višjiga pooblastenja, ker so poklicani le v del duhovne oblasti. Spregledujejo pa škofje tudi v tistih zadržkih, ki nastopiti utegnejo po sklenjenim zakonu, in kratijo zakonsko pravico. Med drugimi to razlaga s. Alfons Ligorijan. (Moral. l. 6. n. 1126.).

Rimski papeži zamorejo tudi svojim posebnim namestnikom prepustiti oblast odvezo deliti v zakonskih zadržkih; razloči se zlasti dvoje papeževo namestništvo v Rimu, rimsko deliteljstvo ali datarija za spregled očitnih zadržkov, in rimsko spovedništvo ali penitenciarija za odvezo skrivnih zadržkov, ki se razodenejo v spovedi. Apostoljski stol pa ima navado, tudi škofe pooblastovati za odvezo daljših zadržkov, in sicer s potam tistiga pooblastenja, ki se po šegi novejših časov škofam ponavlja vsacih pet let (facultates quinquennales). V podučenji za cekvene sodnije so tisti zakonski zadržki posebej naštet, ki jih škofje po pooblastenji apostoljskiga stola zamorejo pregledovati; so pa leti: 1. v tretjim in četertim kolenu sorodstva in svaštva iz dopušene združbe; 2. v duhovnim sorodstvu; 3. v svaštvu iz nedopušene združbe, razun kjer bi se bilo bati, de bi po grešnim pečanji ne bila zadeta ravna versta; 4. v tretjim in četertim kolenu tirjanja očitne spodobnosti pri poterjenim, pa ne izveršenim zakonu; 5. pri tirjanji očitne spodobnosti, ki izhaja iz neveljavniga in neizveršeniga zakona ali iz zaroke. (I. del §. 80.). Vender med zaviravnimi zadržki je apostoljskemu stolu prideržana odveza v neslovesni obljudi vedne čistosti ali prestopa v pobožen red, in v različnosti vere med katoličani in nekatoličani, kakor je bilo že spredaj razloženo. Škofje pa svojo oblast zamorejo prepustiti svojimu vesoljnemu namestniku ali generalvikarju; kar se tiče oklicov v sili in smertni nevarnosti, je moč spregledovanja prepušena tudi drugim mašni-

kam, dekanam ali duhovnim pastirjem, kakor je bilo že zgoraj povedano.

V poslednje, kar zadeva državljanske prepovedi zakona, državna oblast po svoje deli spregled, kakor je jasno iz cesarske postave za katoliške zakone. In sicer v prepovedih, ki obsegajo nedorasle, ali v teško ječo obsojene, ali pred sodbo dokazaniga prešestva krive, je spregled prihranjen samo Njih veličanstvu, presvetlimu cesarju; v drugih prepovedih pa spregledujejo dotični politični poglavarji ali višji, in vojaški vodji. (§. 10. 11. in 37. 38.).

60. Iz kakošnih uzrokov in s kakošnimi pogoji se deli odveza v zakonskih zadržkih?

Odveza ali spregled v zakonskih zadržkih se deli v posameznih namerkih, če ne manjka uzrokov, ki jih postava šteje za veljavne, in če se izpolnijo pogoje, ki bi utegnile pristavljene biti. To je jasno iz besed podučjenja za cerkvene sodnije. (I. del §. 79. in 80.).

Katoliška cerkev je modro in previdno ravnala pri dajanju zakonskih postav; zatorej v njih tudi ne more odjenjevati brez tehtnih uzrokov. Tridentinski zbor je v tem ukazal bolj natančno ravnanje; izgovoril je namreč: „Pri sklepanji zakona ali se ne daj celo nobena odveza, ali se daj samo po redkim, in to sicer z uzrokom.“ (Sej. 24. od preravnave zak. p. 5.). Enako natančnost za bližnje sorodstvo in svaštvo priporočuje podučjenje za duhovne sodnije (§. 81.). Kadar tedaj ni nobeniga uzroka, tudi odveza ni mogoča; uzroki morajo pa tudi biti zadosi tehtni, de se odveza zamore dati. Posebne uzroke, iz katerih se deliti zamore odveza ali spregled, je presodilo in na znanje dalo sveto društvo Trident. zbora. (Glej Concilium Trident. ed. Gallemart Sess. 24. c. 5. declarationes et remissiones).

Kteri so tedaj postavni uzroki za odvezo ali spregled? Štejejo se sledeči: 1. Premajhna dota pri nevesti, kadar namreč kaka deklica nima celo nobene dote, ali saj ne tolike, de bi zamogla dobiti moža po svojim stanu in po navadi svojiga kraja, taka okolišina pomaga k spregledu sorodstva ali svaštva, če ženin sam, ali kdo drugi za njega obljudi, nevesto po stanu previditi. 2. Tesnoba kraja pri nevesti, kadar namreč kaka deklica v svojim domačim kraji ne more dobiti moža po svojim stanu, ki bi ne bil z njo v rodu ali v svaštvu, ker je kraj premajhen in nima dosti družin; ta okolišina polajša odvezo zlasti v bolj samotnih ali bolj odložnih krajih, ali v manjših soseskah, na deželi. 3. Prerašena starost pri nevesti, ko je kaka deklica že izpolnila štir in dvajseto leto, in še ni dobila ženina; ta uzrok zopet velja le pri neporočeni, ne pri vdovi. 4. Poravnanje sovraštva, kadar se s sklenitvo zakona zamore pomiriti sovraštvo, ki je bilo poprej med ženinam in nevesto, ali med obojimi starši in sorodniki. 5. Poravnanje prepira, kadar se hud razpor med rodovinami, zoperna tožba in pravda, ali kak pregrešen početek zamore odverniti

ali odpraviti, če se sklene namenjeni zakon; ta dva uzroka imata svoje mesto zlasti pri osebah plemenitiga rodu, ali saj višjiga stanu. **6.** Obderžanje premoženja, kar utegne zadeti pri kaki visoki hiši, kjer bi se drugač razdrobilo posestvo, in bi rodovina zgubila svojo veljavo. **7.** Obderžanje visoke rodovine, kar se nameri ondi kjer bi plemenit rod drugač le ostal v ženskim spolu, ali bi celo izmerl. **8.** Posebno zasluženje za cerkev, ki sta si ga pridobila ženin in nevesta, ali njuni starši; velikost tega zaslužnja se ravna po okolišinah. **9.** Osramotenje neveste, kadar je zavoljo predolgiga znanja ali preprijazniga pečanja dveh oseb slabo ime ali hudo natolcovanje nad nji prišlo, ali tudi drugo pohujšanje utegne vstati, tako da bi nevesta drugač ostala brez moža. **10.** Nosečnost neveste od sorodnika, kadar ta okolišina ni bila nalaš napeljana, da bi se s tem odveza pospešila; ta dva uzroka se štejeta nepoštena, drugi se imenujejo pošteni. — Razun teh uzrokov pa se po ravnanji rimskih duhovnih oblastnij še štejejo: **11.** Pobožnost neveste, ktera okolišina povikša moč drugih poštenih uzrokov. **12.** Izreja otrok, pri vdovi, ki ima več otrok, če hoče po tem premožen sorodnik zanje skerbeti, tudi pri vdovcu, ki otrokam teško najde drugo dobro mater. **13.** Nevarnost odstopa od vere ondi, kjer stanuje le malo katoličanov med množico krivovercov, da ni lahko najti družiga katoliškiga moža; ta uzrok bi pa tam ne veljal, kjer bi kdo žugal od vere odstopiti, če se mu ne spregleda zaderžek. **14.** Zakon v dobri misli sklenjen, kjer se pred ženitvo ni vedilo za zaderžek, in se je vendar vse po redu zgodilo pri oklicih in pri poroki. Še drugi uzroki za odvezo posebnih zaderžkov so bili že spredaj razloženi na svojim mestu.

Dalje pa je treba pomniti tudi posebnih pogojev, s kterimi se deli odveza ali spregled v zakonskih zaderžkih. Pri zaderžku samim ne sme biti nobena okolišina zamolčana, ktera bi zaderžek spremenila ali povikšala; zlasti se ne sme prikrivati grešna združba, ki se je utegnila zgoditi med ženinam in nevesto, in če se je tista zgodila s hudobnim nameham, odvezo s tem pospešiti, se tudi ta namen ne sme tajiti. Uzroki za odvezo morajo biti renični, ne izmišljeni ali prazno povikšani; morajo tudi zaderžku biti primerjeni, tedaj kolikor je večji zaderžek, toliko bolj tehtnih uzrokov je treba k odvezi, in sploh morata saj dva taka uzroka imenovana biti. Zaderžek ne prav razodet, ali uzrok ne resničen bi storil, da bi tudi dana odveza ne veljala. Osebe, ki išejo odveze kaciga zaderžka, med tem časom ne smejo imeti kake posebne družbe med seboj; če se kaj v novič pregrešijo, si zamorejo odvezo obtežiti, ali celo v nič storiti; tudi jim je, kjer so si s pregreho zaderžek napravile ali povikšale, potreba obilniši in ojstrejši pokore. Vse te odločbe je storil papež Benedikt XIV. v svojih postavah in apostoljskih listih, kakor razlaga s. Alfons. (Moral. I. 6. n. 1130 — 1136.).

Ostane še opomba, da pri odvezah, ki se išejo pri apostoljskim stolu, se tirjajo tudi posebne plačila ali takse. Te plačila niso prazne ali brez uzroka; zakaj cerkvene oblastnije imajo pri odvezi zakonskih zaderžkov obilno opraviti s presojevanjem in pi-

sanjem, in za to se spodobi povračilo; dalje spregled cerkvene postave na eni strani tirja, de se kaj več stori na drugi strani, in tiste plačila se štejejo ravno kakor dober dar ali milošina v prid svete cerkve. Nespametno je govorjenje nekterih neprevidnih ali malovernih ljudi, ki pravijo, de odveza zakonskiga zaderžka se plača z denarjem. Duhovne dobrote se namreč ne kupujejo za zlato in srebro, ampak za dobre dela; kar pa se da večjiga plačila do apostoljskiga stola, se ondi vse obrača v povikšanje Božje cerkve, zlasti za razširjanje svetiga evangelija med neverniki, in je gotovo šteti za dobro delo. Pri apostoljskim stolu pa se tudi dela razloček med bolj premožnimi in bolj revnimi prošniki; plačila so tedaj razločne ne samo po velikosti zaderžka, ampak tudi po premožnosti prošnika, torej večji in tudi manjši. (Primeri Lobschiner Anleitung §. 52.).

61. Kako se mora napraviti prošnja za odvezo zakonskiga zaderžka?

V pisani prošnji za odvezo ali spregled zakonskiga zaderžka je treba zaderžek z vsimi okolišinami, po katerih se ravna njegova kakošnost, razločno povedati; tudi naj se usroki, na ktere se prošnja opera, s potrebnimi izkazi poterdijo; prošnja pa se ravna ali kakor za znotranjo spovedno sodbo, če je zaderžek skrivnen, ali kakor za zunanjo sodbo; če zaderžek še je, ali lahko bo očiten. Te odločbe obsega podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 86. in 87.).

Za pisane prošnje, ki se dajejo do duhovske ali deželske gosposke, je že sploh ukazana podoba, po kakoršni morajo biti napravljene; po takošni podobi se tedaj delajo tudi prošnje v zakonskih rečeh, ker se morajo vse po pisnih goditi. Prošnja tedaj se piše na podolgama preganjeno polo, in če je zaderžek očiten, na kolikovyan ali štempljan papir za 15. kr. in tudi doklade morajo imeti svoj predpisan kolek. Pisanje pa se dela v navadnim kancelijskim jeziku, bodi si v nemškim ali drugačnim, pri rečeh pa, ki imajo iti do apostoljskiga stola, pa v latinskim.

Prošnje v zaderžkih, v katerih zamorejo škofje po svoji oblasti ali po pooblastenji apostoljskiga stola spregled deliti, se obračajo sploh na previsokovredno škofijstvo: „An das Hochwürdigste (fürst-erz-) bischöfliche Ordinariat“; tedaj se tudi začinjajo s primerjenim ogovorom: „Hochwürdigstes (fürst-erz-) bischöfliches Ordinariat!“ V zaderžkih, v katerih se odveza dobi samo pri apostoljskim stolu, gre prošnja za očitne reči do rimske Datarije, z ogovorom na presvetiga Očeta: „Sanctissime Pater!“ Vender tudi te prošnje duhovni pastir nar bolj prav oberne na ravnost na svoje škofijstvo, ktero jih po tem dalje napotuje; sej posebni uzroki odveze, in po okolišinah spričevanje ubožniga stanu, morajo vselej po dotičnim škofu poterjeni biti. V skrivnih zaderžkih se ravna dotično pisanje na papeževiga namestnika, na kardinala velikiga spovednika, z ogovorom: Eminentissime et

Reverendissime Domine!“ tudi te prošnje se nar bolj prav napotujejo skoz roke svojiga škofijstva. V državljanskih prepovedih pa se obrača prošnja na dotično državno oblastnijo, bodi si politiška ali vojaška, s primerjenim ogovorom: „Hochlöbliche k. k. Landesregierung!“ „Löbliche k. k. Kreisbehörde!“ i. t. d. Pomniti je, de v zgol cerkvenih zadržkih, na pr. v sorodstvu in svaštvu zdaj ni potreba prošnje ravnati tudi na državno oblastnijo; le za spregled oklicov gre prošnja na obojo stran.

Sostavek prosivniga pisma pa se tako dela: V začetku se postavi ime in priimek prošnikov, in sicer prav in natančno, pomota bi utegnila odvezo prazno delati; kjer prošnjiki sami podpišejo svoje imena, se imenovanje prošnikov zamore na podpis zavrniti. Samo ondi, kjer se prošnja ravna v skrivnih spovednih rečeh, se imena zamolčijo, in namesti njih se nar raji postavijo izmišljene: Cajus, Titus, Berta. Po okolišinah se pridene stan prošnikov, neporočeni ali poročeni ali vdovski, zlasti če stan dela razloček v zadržku; pridene se tudi stanovališa, zlasti če tesnoba kraja daje uzrok k odvezi.

Dalje se gové zadržek z vsimi okoliščinami, po katerih se ravna njegova kakošnost; vse mora biti jasno naznanjeno; ako je več zadržkov, morajo biti vsi imenovani, ne samo razvezni temuč tudi zaviravni, ker več zadržkov dela težji spregled. Nar več zadržkov sicer izhaja iz razniga sorodstva, svaštva in tirjanja očitne spodobnosti; in ravno pri teh je treba nar več natančnosti. Jasno mora biti povedana versta in koleno, v katero zadržek zadeva, če je namreč versta ravna ali stranska, enaka ali neenaka, če je koleno prvo, drugo, tretje ali četrto; ako bi na pr. ne bilo pravo koleno postavljeno, četrto namesti tretjiga, če bi v neenaki versti ne bilo imenovano tudi bližji koleno, bi odveza ne veljala. Sorodstvo se more razločiti, če je telesno ali duhovno; svaštvó, če je iz dopušene združbe ali iz nedopušene; tirjanje očitne spodobnosti, če je iz veljavniga ali neveljavniga, iz izveršeniga ali neizveršeniga zakona, ali iz zaroke. Vsaktero se mora tudi razločiti, če ni dvojno; sorodstvo in tirjanje očitne spodobnosti če je po očetovi in po materni strani, svaštvó, če je po moževi in po ženini strani, če je pri nepošteni združbi z enim in z drugim sorodnikom družiga dela. Tudi tehtne okolišine se morajo na tanko naznaniti; na pr. grešna združba, če se je godila med sorodnimi osebami; slab namen, če se takim djanjem spregled hoče pospešiti; slaba misel pri sklepanji zakona, če je bil zadržek poprej enimu ali obojemu delu znan. Utajba takih okolišin in zamolčanje takih razločkov utegne ravno dano odvezo na nič djati.

Za razloženim zadržkam se postavi prošnja s pohlevno in spoštljivo, vendar ne predolgo besedo; prošnji pa se pristavijo uzroki, iz katerih se upa odveza, ki se tudi jasno razložijo, kakor je bilo že zgorej povedano. Zadržek sam in pa uzroki odveze se morajo pojasniti in poterčiti s potrebnimi dokladami, ktere obsegajo izkaze in spričevanja. Sorodstvo ali zlahta in pa svaštvó se pojasnuje ali s posamskimi kerstnimi ali tudi poročnimi in smertnimi listi, kterim se pridá kratek pregled, ali pa z rodo-

vinskim drevesam, ki mora imeti kolek za tolikokrat 15 kr., kolikor bi moglo biti kerstnih ali tudi poročnih in smertnih listov po samim; na pr. pri sorodstvu v drugim kolenu bi bilo treba štirih kerstnih listov, pri svaštvu v drugim kolenu pa štirih kerstnih listov, eniga poročniga in eniga smertniga. Pri daljših zadržkih, katerih poprejšnja deržavna postava ni obsegala, ravno tako tudi pri skrivnih zadržkih, se izkaz sorodstva ali svaštva utegne kar k prošnji na stran pristaviti. Kjer prošnja zadeva nedoraslost, ali maloletnost ali duhovno sorodstvo, se mora priložiti kerstni list; kjer je spričati vdovski stan, se potrebuje smertni list ali izrek smerti. Kjer se vpraša za odvezo večjih cerkvenih zadržkov, ali za spregled terjih deržavnih prepoved, se priklada spričevanje vednosti keršanskiga nauka in lepiga zadržanja, privoljenje politične gosposke ali vojaške oblasti, in pri maloletnih privoljenje staršev ali pa deržavne sodnije. Vse doklade, ktere niso ravno uradnijski spis, potrebujejo svojiga koleka za 15 kr.; v prošnji pa se vsaka doklada naznanuje s svojo čerko ali številiko. V koncu prosivniga pisma se prošnja še ponovi s kratko besedo; izreči se utegne upanje, de bo prošnja uslišana. Na kar je pri vsakim zadržku ali vsaki prepovedi posebej paziti, je bilo povsod že na svojim mestu povedano; tako tudi, kar se tiče prošnje za spregled oklicov.

Od zunaj se po šegi prosivnih pisem zapiše duhovska ali deželjska gosposka, na ktero je prošnja obrnjena, potem ime prošnika z njegovim stanovališem, in h koncu se postavi obsežek prosnje s kratko besedo. Za zgleda voljo sledijo tukaj nektere prošnje za odvezo ali spregled v zakonskih zadržkih.

a) Prošnja v zadržku telesniga sorodstva.

Hochwürdigstes (fürst-erz-) bischöfliches Ordinariat!

Die gehorsamst Gefertigten wünschen sich mit einander ehe-lich zu verbinden. Da ihnen jedoch laut beigefügten Stammbaumes das Hinderniss der Blutsverwandtschaft im dritten Grade der gleichen Seitenlinie entgegen steht, und sie ohne Nachsichtgewäh-rung ihren Wunsch nicht erreichen können, so bitten sie in tiefster Ehrfurcht, das Hochwürdigste Ordinariat geruhe ihnen die nothwendige Dispens gnädigst zu ertheilen, und zwar aus folgenden Gründen:

1. Hat die Braut in Folge unverschuldeter Verarmung ihrer Eltern keine standesmäßige Mitgift, und der Bräutigam ist dessen ungeachtet geneigt, dieselbe anständig zu versorgen.

2. Ist dieselbe bereits 25 Jahre alt, und hat bis zu diesem Augenblicke keinen Heirathsantrag erhalten.

Geruhe das Hochw. Ordinariat diese wahrheitsgetreu angeführten Gründe in Gnaden zu würdigen, und die nothwendige Dispens zu ertheilen.

Eichenwald am 1. Mai 1857.

N. N.

N. N.

Od zunaj: An das Hochwürdigste (fürst-erz-) bischöfliche Ordinariat zu N. — N. N. und N. N., wohnhaft zu N. bitten um

Nachsichtgewährung von dem Hindernisse der Blutsverwandtschaft im dritten Grade.

b) Prošnja v zaderšku duhovniga sorodstva.

Hochwürdigstes (fürst-erz-) bischöfliches Ordinariat!

Die gehorsamst Unterzeichneten wünschen sich mit einander ehelich zu verbinden. Da jedoch der Bräutigam ein Kind seiner Braut aus der Taufe gehoben hat, so können sie wegen des dadurch entstandenen Hindernisses der geistlichen Verwandtschaft ihren Wunsch nicht erreichen. Desswegen stellen sie die ehrfurchtvolle Bitte, das Hochw. Ordinariat geruhe ihnen die nothwendige Dispens zu ertheilen. Als Grund führen sie an, dass die Braut Wittwe und bereits 29 Jahre alt ist, und drei unmündige Kinder hat, welchen der Bräutigam ein sorgsamer Vater sein will.

N. am . . . N. N. und N. N.

Od zunaj: N. N. und N. N. bitten um Nachsichtgewährung in dem Hindernisse der geistlichen Verwandtschaft.

c) Prošnja v zaderšku svaštva.

Če je zaderžek očiten, se imena postavijo, če je zaderžek skriven, se imena zamolčijo, ali z izmišljenimi namestijo.

Hochwürdigstes bischöfl. Ordinariat!

Der gehorsamst Gefertigte (Sempronius) ist gesonnen, sich mit Anna Schmid (Berta) zu verhehelichen. Da jedoch dieser beabsichtigten Eheschliessung laut beiliegenden Stammbaumes A das Hinderniss der Schwägerschaft aus erlaubtem (unerlaubtem) Umgange im zweiten Grade entgegensteht, so kann dieser Wunsch ohne Nachsichtgewährung nicht erreicht werden. Desswegen wird hiermit die erfurchtvolle Bitte vorgelegt, das Hochw. Ordinariat geruhe die nöthige Dispens zu erwirken (zu ertheilen), und zwar aus folgenden Gründen:

1. Hat bei dem vertrauten Umgange beider, der Ruf der Braut sehr gelitten (ist die Braut bereits Mutter eines Kindes geworden, jedoch geschah die sündhafte Vermischung nicht in der Absicht, um leichter die Dispens zu erhalten), und es ist zu befürchten, dass die Braut bei versagter Nachsichtgewährung nicht leicht eine andere standesmäßige Heirath erreichen würde.

2. Ist die Braut laut beigeschlossenen Taufscheines B bereits 27 Jahre alt, und hat bisher noch keinen Heirathsantrag erhalten.

(3. Sind beide wie das anruhende Armuthszeugniss C beweiset, arm, und leben nur von ihrer Händearbeit).

Geruhe das Hochw. Ordinariat diese Gründe zu würdigen, und sich um die nothwendige Dispens zu verwenden (die nothwendige Nachsicht zu gewähren).

N. am . . . J. J.

d) Prošnja v zaderšku očitne spodobnosti iz zaroke.

Hochwürdigstes bischöfl. Ordinariat!

Der ehrfurchtsvoll Unterzeichnete hat sich mit Maria N. giltig verlobt; doch ehe er sie heirathen konnte, ist sie gestorben.

Nun wünscht sich derselbe mit ihrer Schwester zu verbinden. Da ihm jedoch das Hinderniss der Forderung öffentlicher Sittlichkeit aus einem Eheverlöbniße entgegen steht, und sein Wunsch ohne die rechtmässig erlangte Dispens nicht erreicht werden kann, so bittet er und seine Braut Helena ehrfurchtsvoll um dieselbe, und stützt sein Ansuchen auf nachstehende Gründe:

1. Wünscht er mit einer gottesfürchtigen Gattin sich zu vermählen, als welche ihm seine gegenwärtige Braut wohl bekannt ist.

2. Wohnt die Braut in einem einzeln stehenden Waldhäuschen, und kann bei der Enge des Ortes und bei ihrer geringen Bekanntschaft nicht so leicht auf eine Versorgung rechnen, um so weniger, da sie

3. arm ist und nur ein geringes Vermögen besitzt.

N. am . . . . . N. N. und N. N.

e) *Prošnja do rimske Penitenciarije v skrivnim zaderšku.*

Eminentissime et Reverendissime Domine!

Exponitur humillime Eminentiae Vestrae pro parte oratorum Titii et Cajae laicorum, quod matrimonium contrahere intendant, sed quod Titius conjugatus Cajam, vivente adhuc uxore sua Sempronia, carnaliter cognoverit copula perfecta, sibique invicem fidem dederint de matrimonio inter se contrahendo, si Sempronia uxor Titii praemoreretur. Cum autem ex praemissis impedimentum criminis sit exortum, et exinde matrimonium nec licite nec valide contrahere possint, supplicant oratores pro gratia dispensationis super isto impedimento criminis, quo non obstante publice, servata concilii Tridentini forma, matrimonium inter se contrahere, et in eo postmodum licite ac libere manere valeant, prolemque legitimam decernendo, quia impedimentum omnino occultum, et urgeat perseverantia in peccato, quin etiam scandalum grave, si matrimonio legitimo copulari nequeant. Quare pro conscientiae suae quiete, de praemissis summe dolentes Eminentiae Vestrae humiliter supplicant, ut super his de oportuno remedio auctoritate apostolica providere dignetur.

Dignetur Eminentiae Vestra responsum dirigere Neapolim ad me infra scriptum.

N. N.

confessarius.

f) *Prošnja v zaderšku neslovesne obljuje čistosti.*

Hochwürdigstes bischöfl. Ordinariat!

Anna N. eine Jungfrau meiner Pfarre, hat in frommer Absicht bereits vor mehreren Jahren das Gelübde beständiger Keuschheit abgelegt. Da sie nun in grosser Versuchung gegen die Reinigkeit schwebt, und sich zu verhehlichen wünscht, solches jedoch wegen ihres Gelübdes nicht geschehen kann, so stellt der gehorsamst Gefertigte in ihrem Namen die ehrfurchtsvolle Bitte, das Hochwürdigste bischöfl. Ordinariat geruhe ihr die Nachsichtgewährung von dem genannten Gelübde gnädigst zu erwirken.

Blumenthal am 10 März 1857.

N. N.

Pfarrer.

g) *Prošnja za spregled oklicov.*

Hochwürdigstes bischöfl. Ordinariat!

Die gehorsamst Gefertigten haben mit einander ein Eheverlöbniß abgeschlossen und wünschen ehemöglichst den Ehestand selbst anzutreten, da der Bräutigam wegen Uebernahme einer bedeutenden Haushaltung eine Hausfrau nothwendig hat. Dieser Wunsch kann jedoch ohne theilweise Nachsicht des Aufgebottes nicht so bald erreicht werden, da den Brautleuten die verzögerte Ordnung ihrer bürgerlichen Angelegenheiten nur einen kurzen Raum der erlaubten Zeit übrig gelassen. Beide stellen daher die ehrfurchtsvolle Bitte, das Hochw. Ordinariat geruhe ihnen die gnädige Nachsicht vom zweiten und dritten Aufgebote ertheilen, da ihnen ihres Wissens kein anderes Hinderniss entgegen steht, indem sie die gesetzliche Ehelizenz in A erhalten haben, die Minderjährigkeit der Braut, durch die obervormundschaftliche Einwilligung in B beglichen ist, und beide laut des Zeugnisses in C in der Religion hinlänglich unterrichtet sind.

N. am . . .

N. N. und N. N.

Taka ali enaka prošnja se oberne tudi do deželnega poglavarstva, s pristavkam sicer, de je visokovr. škofijstvo spregled oklicov že dodelilo. Kadar je iz posebnih uzrokov spregled vsih treh oklicov potreben, mora duhovni pastir zagotovljenje teh uzrokov ali na koncu prošnje, ali v posebnim listu pristaviti, tudi zraven poterjati, de ni noben tistimu zakonu nasproten zadržek znan.

62. Kako se zamore po prejeti odvezi neveljavni zakon poveljaviti?

Kadar duhovni pastir prejme naznanilo zastran spregleda kaciga zadržka, mora zvesto storiti po pristavljenih pogojah, in po tem še le prošnikom odvezo zadržka na znanje dati, ali, če je zadržek skriven, tisto odvezo z odvezo grehov vred podeliti; potem, kadar je bila poroka sicer po pravi šegi opravljena, pa zovoljo kaciga zadržka neveljavna, se mora z enakim razločkam po zadobljeni odvezi poveljarjenje zakona ali samo med obojim delam, ali pa pred duhovnim pastirjem in drema pričama napraviti. To je jasno po naznambi podučjenja za duhovne sodnije (I. del §. 79. 88—91.).

Bodi si spregled dan ali od škofijstva ali od apostoljskiga stola, večidel so v pismu pristavljene nekatere pogoje, ki morajo biti izpolnjene, če ima odveza ali spregled veljati; zlasti se ondi pristavlja več pogoj, kjer je zadržek v kakim pogrešku. Duhovni pastir mora te pogoje dobro pomniti, de skerbi za njih izpolnitev, preden naznani ali dodeli odvezo zadržka. V teh pogojah je po navadi priporočeno, še enkrat vso reč preiskati, če se zadržek ali tehtne okolišine niso spremenile; ako bi se bila med tem tehtna reč spremenila, bi bilo potreba nove odveze in torej tudi nove prošnje. Dalje če je pohujšljiva družba ali grešna

priložnost zaderžek napravila ali obtežala, je mogla ta priložnost že pred prošnjo odpravljena in grešna družba razderta biti, ali se mora to saj ta čas zgoditi; kateri so pa že poročeni bili, se jim priporočuje, saj v zakonsko dolžnost ne privoliti, dokler zaderžek ni poravnan. Zaročenci, ki so spregreho napravili ali obtežali zaderžek, morajo tudi ponižno prositi odpušenja, in zveličavna ali po primeri bolj teška pokora se jim mora naložiti, na pr. posebna molitev skozi daljši čas, večkratna spoved, post ob več petkih, večji milošina, po okolišinah očitna prošnja zavoljo daniga pohujšanja, ki jo duhovni pastir v njih imenu utegne storiti. Če je grešno pečanje zaderžek obtežilo, se tirja večkrat prisega, de se nečisto djanje ni zgodilo z namenam, de bi se odveza ložje zadobila. Če je obljuba čistosti delala zaderžek, se ta obljuba spremeniti mora v druge primerjene dobre dela, de odveza zamore moč imeti.

Pri izpolnitvi odveze se mora po tem storiti razloček, ali se je dosegla po očitni ali po skrivni poti. Kadar je spregled dodeljen po očitni poti ali za zunanjo sodbo, se z zaročenci vse to opravi bolj očitno, se vé, de po okolišinah s potrebno previdnostjo, de se ne napravi kako pohujšanje. Odveza zakonskiga zaderžka se tudi zapiše v poročnih bukvah, in pismo, s katerim je bila odveza dana, se shrani k drugim ženitnim pismam. Kadar je pa odveza dana po skrivni poti, le za pomirjenje vesti, takrat se tista le v znotranji sodbi med zakramentalno spovedjo izpolni, in sicer po izrečni odvezi grehov, in ne drugej in ne po drugačni poti. To se po nauku papeža Benedikta XIV. zamore zgoditi z besedami: „*Insuper auctoritate apostolica mihi specialiter delegata, dispenso tecum super impedimento N. N., ut praefato impedimento non obstante matrimonium cum dicta persona publice contrahere, consummare, et in eo manere licite possis et valeas (ut eo non obstante matrimonium contractum consummare, et in eo remanere licite possis); insuper eadem auctoritate apostolica prolem si quam suscepisti vel susceperis, legitimam fore decerno et declaro. In nomine Patris etc.*“ (Institut. eccl. n. 87.). Drugač se to tudi utegne zgoditi, na pr. v spregledu obljube vedne čistosti: „*Insuper tibi votum castitatis, quod emisisti, ut valeas matrimonium contrahere et illo uti, in opera praescripta dispensando commuto. In Nomine Patris etc.*“ Taka skrivna odveza se nikamor ne zapiše, še list, s katerim je bila odveza naznanjena, se mora pokončati, kakor je ondi po navadi zapisano. Primeri razlaganje s. Alfonsa. (Moral. l. 6. n. 1118—1148).

Kadar je bil zakon zavoljo razvezniga zaderžka neveljaven, in se je po tem odveza prejela, se mora dalje skerbeti za poveljavljenje zakona, to je, za novo izrečenje privoljenja, po katerim neveljavni zakon dobi svojo veljavo. Tukaj se mora zopet razločiti, če je odveza dana po skrivni poti, samo za sodbo vesti, ali če je dana po očitni poti, tudi za zunanjo sodbo. Podučenje za cerkvene sodnije govori od poveljavljenja za sodbo vesti: „Če je bil zaderžek spregledan samo za sodbo vesti, je za poveljavljenje zakona zadosti, če oba dela brez duhovniga pastirja in brez prič ponovita svoje privoljenje.“ (I. del §. 89.). Ta odločba se opira na izrek papežev Pija V. in Benedikta XIV., kakor je

društvo Trident. zbora mnogokrat poterdilo. (Primeri Institut. eccl. n. 87.). Tako skrivno poveljavljenje pa je le takrat zadosti, kadar je bil zakon očitno sklenjen po postavi Tridentinskiga zbora, in če je zaderžek zares skriven, in se ni bati, de bi prišel pred zunanjo sodbo. Če bi zakon ne bil sklenjen po postavi, to je, v pričo duhovniga pastirja in dveh prič, kakor na pr. pri takih, ki se lažnivo prodajajo za zakonske, ali če zaderžek utegne očiten postati, takrat se mora poveljavljenje pred mašnikam in dvema pričama sicer tihama zgoditi; za tak namerek se dobi od višji spovedniške oblasti še drugi list, de se taka poroka tudi zamore v bukve zapisati, kakor uči papež Benedikt XIV. na imenovanim mestu. Kadar se tedaj poveljavljenje zakona le na skrivnim ima zgoditi, se mora dalje opaziti, če oba dozdevna zakonska vesta za zaderžek, ali če je le enimu znan. Če oba vesta za zaderžek, morata, ko prejmeta odvezo, privoljenje med seboj ponoviti; mož namreč reče proti ženi, de jo hoče vzeti za svojo pravo ženo, in žena proti možu, de ga hoče vzeti za svojiga praviga moža. Če le en del ve za zaderžek, mora svojimu družetu nar pred na znanje dati, de je bilo poprejšnje privoljenje neveljavno; sicer se mora to zgoditi s previdnostjo, de se kak pregrešek ne razodene, ali kaka zdražba ne napravi; potem morata oba dela zopet svoje privoljenje izreči. Tako je pri taki okolišini po navadi ukazano v odveznim listu. Duhovni učeniki več potov naznanujejo, po katerih bi se privoljenje brez spotikljeja zamoglo ponoviti; po nauku papeža Benedikta XIV. pa so nar bolj primerjene take besede: „Ko je bila najna poroka, je manjkalo praviga privoljenja, zdaj ga jez hočem dati; ga hočeš dati tudi ti?“ (Institut. eccl. n. 87.). Le posebne težavne okolišine bi utegnile storiti, de bi privoljenje ne bilo po taki poti ponavljati, in de bi se smelo le z djanjem zgoditi, na pr. z izpolnitvo zakonske dolžnosti v takim namenu, kakor razlaga s. Alfons. (Moral. l. 6. n. 1117.). Vender, če bi besedno ponavljanje privoljenja utegnilo zakon razderati, ali hudo zdražbo napravljati, svetuje v spredaj imenovanim razlaganji papež Benedikt XIV. drug primerjen pomoček, povedan je tudi v podučenji za duhovne sodnije (§. 139.). Zamore se namreč prositi za odvezo k izceljenju zakona v korenini (in radice), to je, za tako odvezo, po kateri se prvo privoljenje poterdi, in ne potrebuje noviga privoljenja. Tako odvezo so mnogokrat po samim ali tudi za cele dežele podelili rimski papeži; oblast, po taki poti poterditi zakone, katerim je bil kak poprej manj čislan zaderžek na poti, je dal papež Pij IX. vsim nadškofam in škofam avstrijanskiga cesarstva z listam 17. marcija 1856. Ondi govori sveti Oče: „Tribuimus facultatem, ut usque ad diem, quo hae Nostrae literae ad unumquemque Vestrum pervenerint, in Vestris dioecesisibus, Auctoritate Nostra apostolica confirmare et in radice sanare possitis matrimonia, ac proinde legitimam declarare prolem exinde susceptam vel suscipiendam, quae contracta fuere sine hujus Sedis apostolicae dispensatione, obstante impedimento cognationis spiritualis et civilis, affinitate ex copula illicita, justiae publicae honestatis ex matrimonio rato non consumato in tertio seu quarto gradu, nec

non ex matrimonio invalide contracto et non consummato, sive ex sponsalibus proveniente, itemque impedimento consanguinitatis seu affinitatis in tertio et quarto gradu etiam tangente secundum, (etsi matrimonia obnoxia huic impedimento inita cum dispensatione non debito modo obtenta), dummodo tamen matrimonia ipsa juxta formam a concilio Tridentino praescriptam fuerint celebrata, nec iisdem matrimoniis aliud canonicum obstet dirimens impedimentum.“ (Primeri Loberschiner Anleitung §. 65).

Drugač je, kadar je zaderžek očiten, ali utegne očiten postati in v tožbo priti; tukaj se mora zgoditi poveljavljenje za zunanjo sodbo, to je, pred duhovnim pastirjem in dvema pričama, vendar bolj tihama, na pr. v cerkvi pri zapertih vratih, in v pričo zanesljivih in zaupnih oseb; le kadar je zaderžek v soseski sploh znan, se poveljavljenje sme bolj očitno zgoditi. Podučenje za duhovne sodnije govori od tega: „Kadar se podeli spregled, ki velja za zunanjo sodbo, se mora privoljenje neveljavno poročnih ponoviti pred duhovnim pastirjem, v čigar fari imata domovališe, in dvema pričama. Oklici naj se v takošnih namerkih ne ponavljajo; poroka naj se napravi natihama in pred zaupnima pričama. Izjema sme biti, če je zaderžek sploh znan v kraji, kjer se ima poveljavljenje zgoditi.“ (I. del §. 90. 91.) Ta določba se opira na postavo Tridentinskiga zbora, kakor razlaga papež Benedikt XIV. (Institut. eccl. n. 87.); v odveznim listu je tudi vselej pristavljeno po kakošni poti se zakon poveljaviti mora. Podučenje za duhovne sodnije pa govori dalje zastran zapisovanja taciga poveljavljenja: Duhovni pastir naj po vsaki strani v poročne bukve zapiše, de je zakon poveljavljen; če je pa neveljavna zveza bila sklenjena v kaki drugi fari, naj to še naznani duhovnemu pastirju tistiga kraja, de tudi on storjeno poveljavljenje skerbno pristavi zapisu, ki se je zastran neveljavniga zakona zgodil.“ (I. del. §. 90.).

63. Kako se mora v drugih mamerkih neveljavni zakon poveljaviti?

Kadar je zaderžek brez odveze samo po spremembi reči odnehal, se mora zakonskima naložiti, de privoljenje še enkrat pred duhovnim pastirjem in dvema pričama izrečeta, ali če je zaderžek skriven, de privoljenje med seboj ponorita; zakon, ki je bil neveljaven zavoljo hlinjeniga privoljenja, ali ki mu je bila pomota, ali sila in strah nasproti, se šteje veljaven, če zadeti del po tem z besedo ali z djanjem popravi pomanjkljivo privoljenje; vendar se za odvrnitev vsih dvomov rečidel svetora, de zakonska pred duhovnim pastirjem in dvema pričama svoje privoljenje ponorita. Ta nauk obsega podučenje za duhovne sodnije. (I. del §. 92. in 93).

Zaderžek, ki je v začetku zakon delal neveljaven, v časih neha sam po sebi brez kake odveze, ko se reč sama ali njene okolišine spremenijo. Tako na pr. zaderžek prejšnje zakonske vezi mine, če je po tem umerl tisti del, s katerim je bil

kdo pred poročen; različnost vere med keršenim in nekeršem odjenja, ko se je neverni del spreobernal k pravi veri; norost ali topost ne brani več zakona, če se je kdo spametoval; nedoraslost ima konec, ko kdo doseže postavne leta. Vender v vsih takih namerkih privoljenje prvič izrečno nima veljavnosti, če ravno se je zgodilo pred duhovnim pastirjem in dvema pričama; razvezen zadržek je namreč stal na poti. Treba je tedaj noviga privoljenja, ki se mora po postavi Tridentnskiga zbora zopet zgoditi pred duhovnim pastirjem in dvema pričama; sicer, kadar zadržek ni prav očiten in sploh znan v kraji stanovališa, naj se to ponavljenje raji zgodi tihama in pred zaupnimi pričami, zapiše naj se pa vselej v poročne bukve. Če je bil pa zadržek skriven, in se ni bati, de bi kdaj prišel pred zunanjo sodbo, takrat višji cerkvena oblast tudi dovoli, de zakonska sama med seboj ponovita privoljenje tako kakor je bilo v prejšnjim razlaganji povedano.

Drugo je zopet pomniti pri zakonih, ki jih hlinjeno privoljenje neveljavne dela, ali ki jim je bila pomota, sila in strah nasproti. Če je zakon neveljaven zavoljo hlinjeniga privoljenja, je zadržek le na tem delu, ki ni dal resničniga privoljenja če tedaj tisti dostavi pravo privoljenje, je zadržek odnehal. Privoljenje pa tisti del zamore dati ali z besedo, ali samo z djanjem, s podalšanjem zakonske družbe; in potem se šteje, de je zakon tudi veljavnost dobil. Sodí se namreč pri tem, de privoljenje eniga dela ostaja v moči od tod, ko je bilo dano o poroki; kadar k temu pristopi še drugi del po resnici, je privoljenje popolno. Enaka je pri zakonu, ki mu je bila pomota ali sila in strah na poti. Če zmoteni del spozna svojo pomoto, ali če posiljeni del zopet prostost doseže, in vender poterdi, de je zakona voljan, ali ne odneha od zakonske družbe, je ravno tako zadržek odnehal, in zakon veljaven postal. To se posnema iz določeb papežev Aleksandra III. in Klemena III. (De eo, qui dux. c. 1. De sponsal. c. 21.); enako razlaga tudi s. Alfons (Moral. I. 6. n. 1114.). Ko je zakon tako poterjen, zamore sicer veljati pred sodbo; če pa zadržek postane očiten, in pride pred zunanjo sodnijo, se utegne mnogo dvomov vzdigniti, in ne bilo bi vselej mogoče jih ovreči. Zatorej se mora tudi v takih okolišinah na to ravnati, de se privoljenje ponovi pred duhovnim pastirjem in dvema pričama. S skrivnim ponavljanjem privoljenja utegne le ondi zadosti biti, kjer bi se bilo drugač po pameti bati, de bi ne nastopilo pohujšanje, ali de bi se zakon ne raztergal. To določbo je storil papež Klemen VIII., ko je bilo vprašanje za zakon, ki ga je žena iz strahu prisiljena sklenila; odgovoril je namreč, de je potreba privoljenje obojiga dela ponoviti pred duhovnim pastirjem in pričami; de pa on zavoljo odvernitve pohujšanja spregleda, de se privoljenje sme le tihama ponoviti. (Primeri Benedicti XIV. Institut. eccl. n. 87.).

64. Kakošne nasledke ima poveljavljenje zakona?

Poveljavljeni zakon se mora zastran deržavljanskih nasledkov tako čislati, kakor de bi bil iz perviga veljavno sklenjen,

ravno to velja od cerkvenih nasledkov, če je tudi le en del o sklepanji zakona bil v nevednosti reči ali pravice; sicer pa se mora prositi za spregled. Tako se glasi podučenje za cerkvene sodnije (I. del §. 94.) delama tudi cesarska postava za katoliške zakone (§. 36).

Kadar je bil zakon sklenjen s kakim zaderžkam, ima to vselej več ali manj slabih nasledkov za seboj; razun de je zakonska zveza neveljavna ali nedopušena, padajo, če se je taka prepovedana sklenitev zgodila vedama, na krivi del cerkvene in tudi državljanske kazni, in če sta oba dela vedila za razvezni zaderžek, se tudi otroci ne štejejo za zakonske. Kadar je pa zaderžek ali po odvezi ali po drugi poti odnehal, in zakon s ponovljenim privoljenjem veljavo dobil, s tem odnehajo večidel tudi slabi nasledki. Kar se tiče državljskih nasledkov, je potem ženitna pogodba veljavna za moža in ženo, žena ima po možu in mož po ženi pravico dedšine ali erbšine, žena se zamore vdeležiti blagorodnosti in drugih pravic moževiga stanu; ravno tako so otroci deležni pravic očetoviga stanu, in so zmožni, tudi brez poslednje volje biti nasledniki premoženja svojih staršev ali njih sorodnikov. (Derž. zakonik §. 89. in d. 730. in d. 757. in d.). Kar pa zadeva cerkvene nasledke, je po tem zakonska zveza veljavna in poštena, vzajemna pomoč se šteje med svete dolžnosti, družba med možem in ženo dobi Bogu prijetno podobo, in otroci se čislajo za zakonske. To je jasno iz odločeb papeža Inocencija III. (De restit. c. 13. Qui filii c. 13.). Vender to vse ima le takrat veljavo, kadar zaderžek obojemu ali saj enimu delu poprej ni bil znan. Kadar pa sta oba dela pred vedila za zaderžek, in sta se vender prederznila zakon skleniti, takrat z golo odvezo zaderžka prejšnji otroci niso še prejeli polne pravice zakonskih, temuč za to dobroto je treba še posebne prošnje. (De clandest. desp. c. 3.). Po enakim je ondi, kjer posebna državna prepoved kakimu zakonu odteguje državljsanske pravice, potreba posebne prošnje do državne oblasti; s tem namreč de je zakon poterjen pred cerkvijo, v taki okolišini ni vse storjeno. (Post. za kat. zakone §. 37.).

VII. Poglavje.

Od tožbe za neveljavnost zakona in za ločitev od mize in postelje.

65. Kdaj in komu gre pravica, tožbo začenjati zoper veljavnost zakona?

Cerkev kakor varhinja vere in lepiga obnašanja, čuje nad svetostjo in nerazvezljivo vezjo zakona; če pa katoliški kristjan živi v zvezi, kateri je kak razvezan zaderžek na poti, taka zveza ni noben zakon, in zoper tako tožiti gre pravica iz nekterih

uzrokov samo zakonskim, iz drugih pa vsakterimu katoličanu; cerkvena sodnija pa ima dolžnost v teh drugih namerkih preiskovanje začeti, berš ko ima zadosten uzrok po očitnosti reči ali po naznanilih. To obsega podučenje za duhovne sodnije. (II. del §. 114—123.).

Zakon je sveta in nerazvezljiva zveza med možem in ženo; če bi tako zvezo kdo hotel razderati brez praviga uzroka ali samo z izmišljenimi nasprotki, takrat mora cerkev, ki ji je Kristus izročil svoj nauk in svoje zakramente, z vso močjo veljavo te zveze varovati. Vender se utegne večkrat zgoditi, da je kakimu zakonu, ki je bil po postavi sklenjen, kak skrit zadržek na poti ostal, ki se je še le potem razodel. V takim namerku je skerbeti, da se zadržek z odvezo ali z novo privolitvijo poravnava in zakon v svojim obstanku ohrani; če bi pa to ne bilo mogoče, je dalje na tem, da cerkvena sodnija zakon izreče za neveljaven in ga razveže.

Kdo pa sme tožbo začeti v taki okolišini? Iz nekterih uzrokov smejo tožiti edino zakonski sami, to je, zavoljo pomote in krivične sile, zavoljo nezmožnosti in nedoraslosti, zavoljo neizpolnjene pogoje, tudi bolj v tesnih mejah zavoljo ropa ali zavoljo vezi prejšnjiga zakona. Sicer imajo zakonski pravico tožiti v teh zadržkih le z nekterimi pogoji, zavoljo sile in pomote zamore tožiti le tisti del, ki je bil po sili ali pomoti napeljan v privoljenje. Zavoljo nedoraslosti se sme oglasiti le del, ki pri sklenitvi zakona še ni bil dorasel; zavoljo ropa le del, ki je bil uplenjen ali upeljan, in sicer berš ko prostost doseže. Zavoljo nezmožnosti se zamore nasproti postaviti en ali drugi del, razun ko bi bil ta zadržek očiten; zavoljo neizpolnjene pogoje del, ki jo je tirjal, in tudi ni kriv, če se ni izpolnila; zavoljo prejšnje zakonske vezi, ki jo je smert razderla, le del, ki je nevedama sklenil neveljavni zakon. Mora se pa tudi na to paziti, če kdo že ni zgubil pravice zakon spodbijati; kdor je namreč, ko je pomoto spoznal ali sile oprosteno bil, še dalje ostal v zakonski družbi, ali je radovoljno izpolnil zakonsko dolžnost, ne more potem tožiti, da bi zakon ne veljal; enako ne tudi nedorasli, če se ne oglasi kmalo, ko je dorasel, ali uropana nevesta, če ne toži berš, ko je na prosto djana. Vse te odločbe se operajo na cerkvene postave, ki so prišle od papežev Aleksandra III., Klemenca III. in Inocencija III. (De spons. im. c. 8. de sponsal. c. 21. de conjug. serv. c. 6. qui. matrim. accus. c. 4.).

Kolikor pravica do tožbe ne gre samo zakonskim, ima vsak katoličan moč, s tožbo naznaniti neveljavnost zakona v zadržkih, ki jih je odločila Božja ali cerkvena postava, na pr. pri stoječi zakonski vezi, pri telesnim ali duhovnim sorodstvu, pri svaštvu, pri zadržku pregrehe. Samo od takih se tožba ne sprejema, pri kterih se kaže, da izejo v tem kak dobiček ali hudoben namen, ali kteri so za zadržek poprej vedili, ko so se godili oklici ali ko se je zakon sklenil, in so vender molčali, če bi se bili ravno lahko oglasili. Tako razločuje postava papeža Inocencija III. (Qui matrim. accus. c. 5. 6.). Cerkevna sodnija pa mora po svoji dolžnosti poprijeti preiskovanje take reči, kakor le je zadosten uzrok k temu, bodi

si ker je reč očitna, bodi si ker je tožba prinesena pred njo. Ona preiše in naravna vse, kar utegne dvomljivo reč pojasniti in razločiti; zakaj na eni strani ne more dopustiti, da bi kdo samo po svoji misli zakon razderal, na drugi strani ne sme terpeti, da bi kake osebe skupaj živele v zvezi, ki je Božji in cerkveni postavi nasproti, kakor se glasi papež Aleksander III. (De divort c. 2.).

66. Kako se godi obravnava v tožbi zoper veljavnost zakona?

Kdor toži zoper veljavnost zakona, prinese svojo tožbo ali z besedo ali s pismam; besedna tožba se dene v zapisnik, pri pisani se tožnik tudi v pričo izpraša; cerkvena sodnija tožbo pretrese, če se sme sprejeti, in pred drugim iše zakon z lepim poravnati; drugač da vso reč poročniku preiskati v pričo zakonskih, dalje pri spričevanji pregleda pisane dokaze, posluša priče in tudi zvedene osebe; nasprot pa zagovornik zakona iše in prinaša dokaze in spričevanja za veljavnost zakonske zveze. To vse bolj na drobno razlaga podučenje za duhovne sodnije. (II. del §. 124–175.).

Kadar kdo misli, da ima uzrok tožbo začeti zoper veljavnost kaciga zakona, prav stori, če se v taki reči nar pred oberne do duhovniga pastirja, da pri njem poiše poduka in posveta. Duhovni pastir mora v takim namerku pred drugim pozvediti, če kdo ima pravico tožiti, ali če je že ni zgubil; dalje mora dobro pregledati, če je postaven uzrok ali zadržek, ki bi delal zakon neveljaven, in če se morebiti s praznim ugovoram ne spodbija veljavna zveza. Če bi se našlo, da kdo nima nobene pravice ali nobeniga uzroka zakon spodbijati, se mora taka pritožba na ravnost odverniti, in zakon v svoji moči obderžati. Če bi se pa pokazal resničen zadržek, po tem naj duhovni pastir svoje prizadevanje na to obrača, da se pomanjklivo privoljenje dostavi, ali da se za cerkven zadržek dobi potrebna odveza pri višji duhovni oblasti. Kako da je v takih rečeh ravnati, je bilo spredaj bolj razloženo pri vsakim zadržku. Kadar se pa reč ne da po taki poti poravnati, po tem gre tožba dalje do cerkvene sodnije, kakorsna je za zakonske reči posebej v vsakteri škofii postavljena, in obsega predsednika, več svetovavcov in zagovornika.

Kdor hoče v zakonskih rečeh tožbo prinesiti pred cerkveno sodnijo, mora to storiti po postavah, ki od kdaj veljajo v katolški cerkvi, in jih naznanuje cerkveni zakonik. (Qui matrim. accus. c. 2. de accusat. c. 16.). Tožba se sicer zamore zgoditi z besedo ali s pismam, v daljšim ravnanji pa se mora to oboje skleniti. Če kdo z besedo prinese tožbo, se za to reč izpraša; njegova beseda pa se dene v zapisnik, in podpiše se tožnikovo ime. Če kdo vloži pisano tožbo, mora v njej jasno razložiti svojo reč, in v koncu zaznamovati svoje ime; mora po tem pa tudi sam se postaviti v pričo sodnije ali odločeniga poročnika, da odgovor da za vse, kar se posebej vpraša. Če kdo sam ne pride pred sodnijo, se njegova

naj se prepustijo samo škofovimu preiskovanju in razsojevanju, ne pa sodbi kteriga nižjiga.“ (Sej. 24. od preravnave zak. p. 20.) Kakor pa v drugih pravadah, tako se tudi zakonski tožbi po prvi sodbi prošnja za presodbo sme dalje dati do višji cerkvene sodbe; od škofa namreč se taka prošnja dalje daje do nadškofa, od nadškofa pa do apostoljskiga Stola. To ravnanje je v katoliški cerkvi od kdaj navadno, in od tod se je v cerkveni zakonik nabralo toliko razsodeb rimskih papežev zastran zakonskih reči; tudi Tridentinski zbor ni overgel tega ravnanja, temuč je za zakonsko tožbo še dovolil nektere polajšanja. (Sej. 24. od preravnave zak. p. 20.). Kako se ima s prošnjo za presodbo v zakonskih rečeh goditi, je na tanko določil papež Benedikt XIV. Po njegovi odločbi se sme dalje prositi za presodbo, dokler nisti dve sodnii sklenili, de je zakon veljaven; če bi se pa sodba glasila, de je zakon neveljaven, mora prošnja za presodbo tudi dalje iti do tretje in celo do četrte stopnje, dokler ni bilo trikrat po enakim razsojeno. Če bi se pozneje reč drugač pokazala, in nov dokaz za veljavnost ali neveljavnost zakona našel, se taka reč iz noviga preiše in presodi. (Constit. Dei miserat. §. 8—11.).

Kadar se sodba konča s tem, de je zakon veljaven, ostaneta zakonska v zvezi, ki sta jo med seboj sklenila, brez kake spremembe. Če pa sodba pri tem obstane, de je zakon neveljaven, in je zaderžek tak, de se s ponovljenim privoljenjem ali s cerkveno odvezo zamore poravnati, takrat škofijstvo še poskusi, de bi se zakon v veljavniga spremenil, če niso posebno tehtni uzroki na poti. Če se zaderžek ne da po nobeni poti odpraviti, po tem se obojemu delu naznani, de je zakon neveljaven in razdert, in prepové se jima, še dalje skupaj prebivati; razodene se jima tudi, de prejšnji zakon ne dela zaderžka, če hočeta nov zakon skleniti. Otroci, ki so bili iz taciga zakona, še štejejo vender kakor zakonski, če saj en del ni vedil za razvezni zaderžek. Med drugim se tako ravnanje opera na izreke papežev Aleksandra III. in Inocencija III. (De sentent. c. 7. De frigid. c. 3. de eo, qui duxit c. 7. qui filii sint leg. c. 14.). Kar se tiče državljanskih pravic, poleg cesarske postave za katoliške zakone, če je zakon neveljaven spoznan, nehajo pravice in zaveze, ki so izhajale iz zakonske pogodbe, in zastran vzajemniga premoženja se razvezana zamoreta v lepim pogoditi, ali razsodbe pričakovati od državne sodnije. Vender če je en del nedolžen, sme od družiga dela tirjati odškodovanje; tudi za otroke, ki so bili sad neveljavniga zakona, je treba skerbeti po dolžnosti očeta in matere, iz obojniga premoženja. (§. 51. 52. in 64.). Po enakim se vsa razsodba godi, če je v neveljavnim zakonu le en del katoliške vere drugi pa nekatoliške, ali če sta nekatoliški mož in žena oba stopila v katoliško cerkev (§. 47. 48.). Izrek, de je zakon neveljaven, se mora v zadnje tudi zapisati v poročne bukve tiste fare, kjer se je bila poroka zgodila; če se je pa zakon sklenil v tretji fari, namreč ne v moževi ne v ženini, se zapiše tudi v bukvalh tisinga duhovniga pastirja, ki je dal pooblastenje za tisto poroko.

68. Kdaj in kako se med zakonskimi sme zgoditi ločitev od mize in postelje?

Brez združeniga življenja se ne morejo spolnovati dolžnosti, ki so se po zakonu prevzele; zakonska torej svojo družbo smeta razločiti le v takih namerkih, ki jih cerkvena postava določuje, in po taki poti, ki jo cerkvena postava ukazuje. Tako se glasi podučenje za duhovne sodnije, ki dalje tudi uzroke in pot ločitve razlaga. (II. del §. 205 in d.).

Zakon, ki je bil med kristjanam in kristjano sklenjen, se ne more razdreti, dokler ga smert ne loči: to je nauk katoliške cerkve, ki je bil že spredej razložen. (Štev. 3. in 33.). Cesarska postava za katoliške zakone tudi brani, de se zakon katoličana z nekatoličanam ne razveže do smerti, ker se le to strinja z naukam Kristusovim. (§. 57.). Posebna izjema je pri poterjenim pa neizveršenim zakonu ta, de se razveže, če kterikrat apostolski stol da posebno odvezo, ali če en del stopi v pobožen red, kar je bilo že tudi spredej razloženo. Desiravno pa se zakonska zveza med kristjani ne more razvezati ali razdreti do smerti, se vender iz tehtnih uzrokov sme družba zakonskiga življenja razločiti, kakoršna razločitev se imenuje ločitev od mize in postelje. Tako ločitev je dopustil že Gospod sam z besedo: „Kdor koli se loči od svoje žene razun zavoljo prešeštvanja, in drugo vzame, prešeštuje“. (Mat. 19, 9.). Posebno jasno od take ločitve govori s. Pavel: „Žena naj se ne loči od moža; kjer je pa ločena, naj ostane neomožena, ali naj se pa s svojim možem spravi.“ (1. Kor. 7, 10. 11.). Tridentinski zbor pa se glasi: Če bi kdo rekel, de se cerkev moti, ker uči, de se zavoljo mnogih uzrokov med zakonskimi zamore zgoditi ločitev od postelje ali od združeniga stanovanja za gotov ali negotov čas, naj bo iz cerkve izobčen“. (Sess. 24. can. 8.).

Vpraša se tedaj, iz kakošnih uzrokov se zamore zgoditi ločitev od mize in postelje? Za vse žive dni zamoreta zakonska po vzajemnim privoljenji ločiti združeno življenje iz tega namena, de v poterjen pobožen red stopita ali oba ali le en del, ali, de mož prejme mašnikovo posvečenje. Ta uzrok je imenovan v postavi papeža Aleksandra III., ki tudi ukazuje, de, če en del ostane med svetam, mora tudi vedno čistost obljubiti, ko je še mlajši starosti. (De convers. conjug. c. 1. 4.). Pomniti se mora tukaj, de po edini volji obeh se ločitev za vselej sme zgoditi le iz tatica svetiga namena, ne pa iz kakošnih drugačnih uzrokov. Dalje, kadar se eden zakonskih pregreši s prešeštvam; gre drugimu pravica, tirjati ločitev od mize in postelje za vse žive dni. Ta uzrok je že Gospod sam na znanje dal (Mat. 19, 9.); poprijela ga je tudi katoliška cerkev, ter se je v svojih postavah zlasti na to ozirala, de bi kdo po družbi s prešeštnim delam se ne vdeležil njegoviga greha. (Decret. C. 32. qu. 1. c. 4—7.). Pomniti pa se mora, de ta uzrok le velja, če kdo ni sam prešeštvam družiga dela poterdil, dopustil ali krivično napravil, ali če se ni tudi sam s prešeštvam pregrešil. Odneha tudi ta pravica, če je kdo drugimu delu krivico z besedo ali molče s podaljšano družbo odpustil; in tako odpušenje

se tudi priporočuje, ko se krivični del spokori. (Decret. C. 32. qu. 1. c. 7. de divort. c. 5.). Ločitev od mize in postelje pa se zamore zgoditi tudi le za nekaki čas, če se združeno življenje ne more ohraniti brez nevarnosti zveličanja življenja ali zdravja, kar tudi po samim izrekujejo cerkvene postave. Taki uzroki so, če en del odstopi od prave vere, ali če družiga napeljuje v krivoverstvo ali v pregreho, ali če z njim hudo in divje ravna, ter mu utegne življenje ali zdravje končati, ali če mu daljši čas napravlja teške dušne britkosti. Tudi zamore zakonski del iskati ločitve, če ima drugi del dolgo nalezljivo bolezen, če ga je tisti hudobno zapustil, ali če mu tisti na premoženji ali poštenji pred svetam teško škodo napravlja. (De divort. c. 2. 6. 7. de restit. spol. c. 8. 13. de conjug. lepros. c. 1.).

Vpraša se dalje, po kakošni poti se sme zgoditi ločitev od mize in postelje? Sploh velja postava, de zakonska se ne smeta ločiti po svoji misli in volji, ampak le po pozvedbi in izreku cerkvene sodnije. Zakaj delama tudi zadeva Gospodova beseda: „Kar je Bog združil, naj človek ne loči.“ (Mat. 19, 6.); zakonska družba se je začela pred Bogam, v pričó cerkve, naj še tudi razloči v pričó cerkve. Očitno to terdijo starji cerkvene postave, ki jih je izrekel papež Aleksander III., in v novim času se enako glasi papež Benedikt XIV. (De divort. c. 3 6. De synod dioec. l. 9. c. 9.); posebna naloga cerkvenih sodnij je ravno tudi ta, razsodbo delati ondí, kjer zakonski íšejo ločitve od mize in postelje. Vender duhovnimu pastirju večkrat pride vprašanje naproti, če se kak zakonski sme ločiti od družiga, dokler cerkveni sodnik ni izrekel ločitve. Učeniki keršanskiga djanja štejejo nekatere take namerke, kjer bi se zakonski smel od družiga sam ločiti, in ne čakati na sodnikov izrek; na pr. zavoljo prešeštva družiga dela, zlasti če je očitno; zavoljo divjiga ravnanja, ko je o pomudi življenje ali zdravje v nevarnosti, in ni mogoče do cerkvene sodnije naglo priti; zavoljo padca v krivoverstvo ali v neverstvo, če je huda nevarnost zapeljanja v enak odpadek. Tako s s. Antoninam in drugimi vred uči s. Alfons Ligorijan. (Moral. l. 6. n. 968. 971.). Jasno pa je, de taka samosvojna ločitev zamore obstati le za čas, dokler namerč je nevarnost silna za telo ali za dušo, dokler se zamore upati skorej poboljšanje kriviga dela, če se ni bati kake priložnosti v greh za se ali za drugi del, ali kaciga zlega pri izreji otrok. Vedno pa mora ločeni del paziti, če bo skoraj mogoča sprava, in zato iskati potrebnih pomočkov; in če tudi ne hiti naglo do cerkveniga sodnika, naj ne ravna brez poduka in posveta duhovniga pastirja. Razun tega je še treba opomniti, de, če si v kakim zakonu pokaže kak zadržek, to nikakor ne daje uzroka, de bi se zakonska sama ločila, bodi si tudi za čas, ampak počakati morata cerkvene razsodbe. (De restit. spol. c. 13.).

69. Kako se godi obravnava v tožbi za ločitev od mize in postelje?

Zakonske, kterih eden želi ločitev, íše nar pred duhovni pastir v lepim spraviti, in če je njegovo prizadevanje tudi drugič

in tretjič zastonj, to sporoči duhovni sodnii; tožnik sme po tem svojo prošnjo s potrebnimi dokazi vred pri sodnii sami ali pri odločenim poročniku pisano vložiti, ali z besedo na zapisnik dati; po sprevidnosti sodnije se dalje godipreiskovanje pred odločenim poročnikom, in zakonska morata sama pred njega priti; če s tem ni vse dognano, se napravi posebno dokazovanje po pričah in zvedenih osebah, in h koncu se zaslišita še zakonska. To vse bolj na drobno razlaga podučenje za duhovne sodnije. (II. del §. 211—236.).

Zakonska družba se ne sme naglama in brez tehtniga uzroka ločiti; zatorej cerkev v takim namerku pred vse poskusi, kar bi utegnilo k spravi med zakonskimi pomagati, in če je to brez sadu, še le po tankim preiskovanji razsodbo stori za ločitev. Zakonski tedaj, ki želi ločitev, naj se nar pred oberne na svojiga duhovniga pastirja; ta bo poklical obe strani, in jima bo vse, kar mu Božja postava in vrednost zakonske zveze na roko daje, v resnobi in ljubezni pred oči postavil, de bi se družba zakonskiga življenja ohranila. Če se ne dasta spraviti, bo to poskušnjo ponovil še drugič in tretjič, pa vselej saj osem dni odloga vmes pustil; tretjo poskušnjo sicer sme opustiti, kadar sta zakonska tako razserdena, de se ni nadjati vspeha, ali če tožnik zavoljo silne dušne ali telesne nevarnosti ne more dalje živeti v zakonski družbi. Če se toženi del priti brani, ima duhovni pastir pravico, po okolišinah ga s pomočjo državne oblasti k pokoršini primorati. Če je to prizadevanje zastonj, duhovni pastir to poroči do zakonske sodnije, s pristavkam kolikokrat je poskušnjo k spravi obeh napravil, in koliko se mu pritožba zdi resnična. Pisanje utegne takošno biti:

Hochwürdigstes bischöfliches Ehegericht!

Anna N. hat am 1. d. M. bei dem gehorsamst Gefertigten als ihrem Pfarrer gegen ihren Gatten N. N. wegen Misshandlungen, die wie sie vorgibt, ihre Gesundheit, selbst ihr Leben gefährden, eine Scheidungsklage vorgebracht. Nachdem alle Beweggründe, die in Gegenwart beider Ehegatten am 9. d. M. geltend gemacht worden, die Einigkeit zwischen ihnen nicht herstellen konnten, so ist am 16. der zweite, und am 23. der dritte Versuch vorgenommen worden, um die eheliche Gemeinschaft aufrecht zu erhalten. Nachdem jedoch auch dieser nicht zum erwünschten Ziele geführt hat, so wird dieses mit dem Bemerken zur Kenntniss gebracht, dass die vorgebrachte Beschwerde, so weit es in Erfahrung gebracht werden konnte, gegründet (nicht ganz gegründet) zu sein scheint.

Fichtenwald am 25. Juni 1857.

N. N.
Pfarrer.

Ko je duhovni pastir pri tožbi za ločitev zapovedane poskušnje k spravi storil, in prazno prizadevanji zakonski sodnii naznanil, po tem sme zakonski, ki želi ločitev, svojo tožbo dalje dati; in sicer jo zamore prinesiti ali pred sodnijo samo ali pred poročnika ali komisarja, ki je škofu za tisti okraj postavljen; na prosto

mu je tudi dano, tožbo vložiti pisano, ali jo naznaniti z besedo, de se dene na zapisnik. V tožbi se mora uzrok ločitve jasno in na tanko povedati, primerne dokaze je treba priložiti, ali pa naznaniti, kako se bodo napravile; razločiti se mora tudi, koliko časa že zakon terpi, koliko je otrok, in kaj so stari. V tožbi ali na zapisnik se mora tožnik sam podpisati ali podkrižati; list mora imeti kolek za 15 kr., enako tudi doklade, ki se utegnejo pridati. Če bi tožba ne bila po redu pisana, se drugač nazaj da tožniku, de potrebne reči popravi ali dostavi. Cerkveni sodnik, ali že tudi poročnik, ki mu tožba pride nar pred v roke, pretrese o prvim vso reč toliko, če ima tožnik pravico, iskati ločitev, ali če je že ni zgubil; dalje, če so uzroki ločitve zadosti gotovi in terdni. Po tem se razloči, če se tožba ima zaverniti, ali če se sme v daljno preiskovanje sprejeti; če bi bil pa tožnik svojo tožbo na ravnost vložil, ter se ne bil pred oglasil pri svojim duhovnim pastirjem, takrat se pred drugim k tistimu pošlje, zavoljo poskušnje k mirni spravi.

Kadar je bila tožba sprejeta, se dalje napravi preiskovanje, in sicer po navadi pred škofovim poročnikom ali komisarjem, v katero opravilo so sploh dekani odločeni, vsakteri za svoj okraj; posebne vodila so jim dane, kako imajo v taki reči ravnati. V namenjeni dan se zakonska pokličeta pred poročnika, kar se zgodi ali po skerbi duhovniga pastirja, ali po posebnim poslu ali po potrebi tudi s pomočjo deželске oblasti. Poročnik nar pred vpraša tožnika samiga zase, po tem ravno tako vzame toženca pred se, in h koncu si dene oba v pričo; tako skuša resnico pozvediti, in tudi pot najti, če bi se dala vsa tožba v miru poravnati. Če se pokaže potreba, pokliče tudi priče, ki jih zakonska imenujeta, ali tudi druge osebe, ki so v stanu odgovor dati v dotični reči. Vse preiskovanje z vprašanji in odgovori vred se dene po redu v zapisnik, in h koncu se podpišejo imena pričujočih. Kadar je s tem preiskovanjem vse dognano, če sta namreč zakonska vsak svoj pregrešek obstala, ali če je bila reč s pismi ali s pričami dokazana, zamore zakonska sodnija kmalo svojo sodbo izreči. Drugač je, če sta zakonska pri tem preiskovanji se dala omečiti, de se v lepim spravita; takrat je kmalo vse tožbe in pravde konec.

Kadar se zakonska nikakor nočeta vdati, in zlasti če bolj krivični del le taji svoj pregrešek, takrat se mora napraviti posebno dokazovanje. V to dokazovanje se pokličejo priče, zoper ktere nasprotna zakonska stran nič ne dela ugovora; po potrebi se privzamejo tudi zvedene osebe, ki so zmožne, v dotični reči kaj razločiti. Priče in zvedene osebe se izprašujejo ali pred zakonsko sodnijo ali pred škofovim poročnikom; če so pa bolj oddaljene, se v to opravilo odloči duhoven, ki so mu bližje. Priče in zvedene osebe so mogle vselej priseči na sveti evangeli, preden se izpraševanje začne; dveh takih prič ali zvedenih oseb enak izrek se šteje za veljaven dokaz. Če zakonska prineseta kake nove pisma na dan, se tudi s tistimi zamore reč dokazati, če imajo potrebne lastnosti. H koncu se vprašata še oba zakonska, če imata kaj opomniti k izreku prič ali zvedenih oseb, ali če za resnico

spoznata, kar je bilo povedano. Vse preiskovanje se po redu deva v zapisnik, in vsaki pot je sklene z dotičnimi podpisi.

Utegne se nameriti, de bi klicani zakonski del nikakor ne hotel priti k odgovoru; takrat se sme vsa obravnava brez njega zgoditi. Če je zakonski hudobno zapustil družiga, se mu naznani čas, do kteriga mora priti na svoj kraj, in če se ne ve za njegovo stanovališe, se naznani priloži v očitni časnik. Kadar se zakonski, ki iše ločitve, pritoži, de mu zavoljo silne dušne ali telesne nevarnosti ni mogoče dalje ostati v zakonski družbi, in de potrebuje spodobne hrane in družiga, dokler sodnija reči ne razsodi, takrat če so uzroki po tem, se prošnja da državni sodnii, de oskerbi to potrebo. Kadar zakonska sodnija najde posebne uzroke, na pr. če se hoče odverniti pohujšanje, ohraniti dobro ime osebe, ki doslej ni bila grajana, ali kaj družiga taciga, zamore vso reč tudi bolj tihama obravnati. Vse to sodnje ravnanje ni celo novo; začetki taciga djanja se nahajajo že v starjih serkvenih postavah, na pr. papežev Aleksandra III. in Inocencija III.; velik del pa se vse posnema iz vodil, ki za cerkvene sodnije sploh veljajo v pravadah za cerkvene reči. (De restit. spol. c. 8. de jurejur. c. 24. de accusat. c. 1. etc. de testibus c. 1. etc. de sentent. c. 1. etc.).

70. Kako se sodba stori v tožbi za ločitev od mize in postelje?

Sodba, preden se izreče, se položi pred škofa, in po tem se oboji zakonski strani oznani s potrebnimi razločki; prošnja za presodbo se sme vložiti pri višji sodnii, dve enaki sodbi pa ne dasti dalje gnati tožbe; končana sodba stori razloček za oba zakonska. To obsega proti koncu podučenje za duhovne sodnije. (II. del §. 237 in d.).

Ker se vsa zakonska pravda ravna le v škofovim imenu, zatorej se mora tudi sodba h koncu pred njega položiti, de se stori po njegovi misli. Storjena sodba se oznani obema zakonskima, v njej se pové uzrok ločitve, in tudi, če sta ga oba dela kriva ali samo eden; razloči se tudi, če bi se izreja otrok ne smela izročiti takimu očetu ali taki materi. Če zakonska nista zadovoljna s sodbo, smeta prošnjo za presodbo dalje dati do višji, do nadškofove sodnije; če pa tista stori enako sodbo, ni več mesta za daljši tožbo in končna sodba stori razloček za oba zakonska, če se jima ločitev dovoli.

Kadar je od sodbe ločitev od mize in postelje izrečena, ima seboj mnogetere nasledekke po cerkveni in po državljanski strani. Zakonska zveza sicer s to sodbo ni razvezana, pa združeno zakonsko življenje je razločeno; mož sme po tem sam zase živeti, in žena ni dolžna za njim hoditi, kjer ima stanovališe; pa v nov zakon ne more noben del stopiti, dokler drugi del živi. „Desiravno se ločita, vender bosta vedno zakonska,“ je beseda papeža Aleksandra III. (De divort. c. 2.). Dolžnost, si med seboj pomagati za časno življenje, za zakonska po ločitvi ostane le delama; žena zamore od moža tirjati potrebniga

živeža, in sicer toliko bolj, če je nedolžna nad ločitvo, mož pa le v potrebi zamore kaj pri njej iskati. Kar se tiče časniga premoženja, vsaka stran sme tirjati svoj del poleg ženitne pogodbe, če se drugač v lepim ne pogovorita; zamore tudi zakonska sodnija to reč med njima v miru poravnati. Kar zadene še otroke iz prejšnje zakonske družbe, ostane obema zakonskima dolžnost, zanje skrbeti po duši in po telesu; kako pa hočeta to dolžnost po ločitvi spolnovati, zlasti kako bo oče donášal potrebne stroške za njih izrejo, za vse to se utegneta tudi v lepim pomeniti, in zakonska sodnija tudi to vprašanje sme v miru poravnati. Ako pa za vse to ni mogoče nobene mirne pogodbe med njima, jima je pot odperta do državne sodnije, ktera to reč po tem razloči po postavah; zatorej zakonska sodnija vselej svojo sodbo tudi naznani državni sodnii, kakor je ukazano v novi postavi za katoliške sodnije. (§. 62—64.).

Ločena zakonska se zamoreta zopet soediti v zakonsko družbo, če so uzroki ločitve nehali, ali če je nedolžni del sam voljen sprave; še nedolžni del sme tirjati soeditenje, samo če je v namerku prešeštva se krivi del tudi spokoril. Vse to izrekuje je že stare cerkvene postave. (Decret. C. 32. qu. 1. c. 5—7.). To združenje se mora vender cerkveni sodnii naznani, dalje tud državni sodnii; in po tem za oba dela zopet nastopijo navadne zakonske pravice.

in postelj?

Sodba, pričen se začne, se podeli pred škola, in po tem se oboji zakoniti strani očitava s potrebnimi razloži; pričen se da preobdo se zmo rešiti ur risti sodni, due enoti sodni pa ne dasti dalje drasti ločbi; končana sodba stori razloček za obo zakonika. To obsega pred koncu podučuje za duhovne sodnije. (II. del §. 237 in d.).

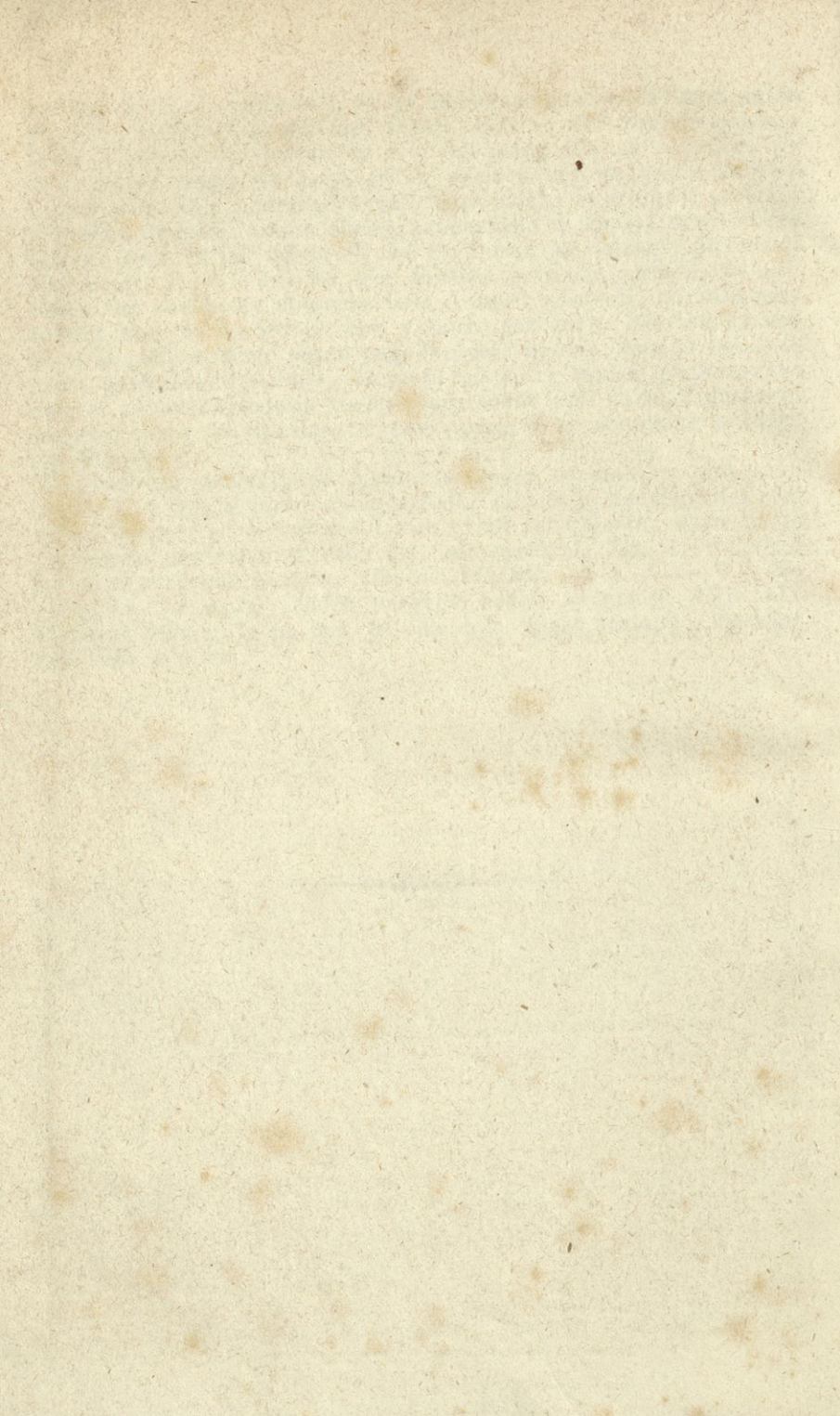
Ker se vsa zakonska pravica v školovim imenu zatorej se mora tudi sodba h koncu pred njimi podeliti, da se stori po ujetovi misli. Storičena sodba se oxiama obema zakonikama, v nji se pove urek ločitve in tudi, če sta za obo dela kriva ali samo eden; razloči se tudi, če bi se izreča otrok ne smela izreči takim očetu ali taki materi. Zakonska nista zadovoljna s sodbo, smela prošnje za preobdo dasti dati do vsilji, da nadškofov sodanje; če pa lista storičensko sodbo, in več mesta za daljši težbo in koncu sodba stori razloček za obo zakonika, se se sima ločitev dovolji.

Kadar je ob sodbe ločkov od mixe in postelj, razočana, ima školov močstere n v lahke po čerkveni in po državniški strani. Nakon aka izvira sicer a to sodbo ni razvevan, pa združeno zakonika ni; tje je razločeno; max sam po tem sam zase živeli, in čna ni dolžna na nji hoditi, kjer ima strogost; pa v nov zakon ne more noben del stopiti dokler drugi del živi. Dostavno se ločita, vender postelj v rano zakonika "je beseda papera Aleksandra III. (10. del §. 237). Polozaj, si med seboj pametati za čana življenje, za zakonika po ločbi ostane le delama; vna zamore ob moza tirjati postelj.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

C00155

00000154779

